

Περίοδος Β'
Τεύχος 760
Παρασκευή
5 Απριλίου 2002
Τιμή: 4 Ευρώ

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ:

Μια πατρίδα-φυλακή

13 ΙΑΝ. 2003

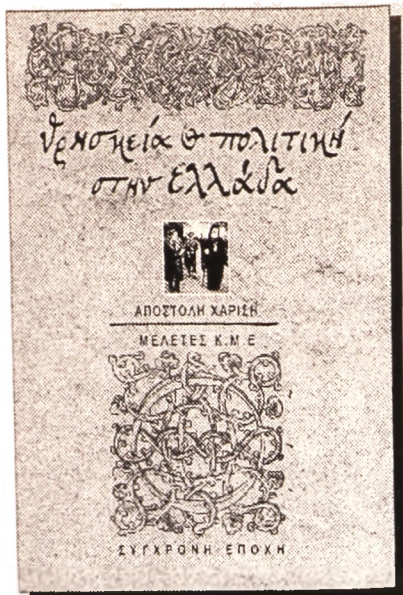
- Ο ΣΥΝ και η συγκυβέρνηση
- Μια σούπα με τον σ. Καϊμάκη
- Οι νονοί του Ποδοσφαίρου
- Το φαινόμενο του θερμοκηπίου
- Μποντλέρ και Παλαμάς: «Ένα ταξίδι στα Κύθηρα»

1108-9822

14>

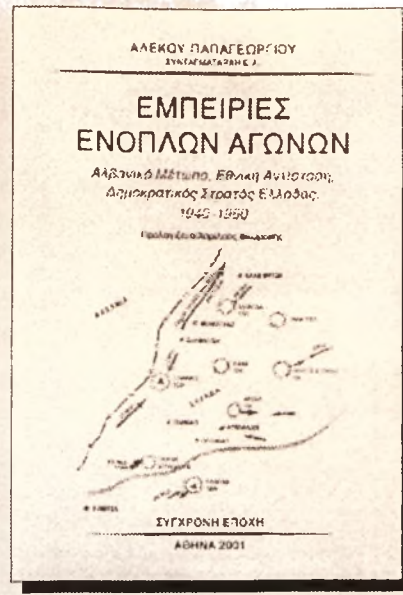
08 982000

Α. Χαρίσης
Θρησκεία και πολιτική
στην Ελλάδα

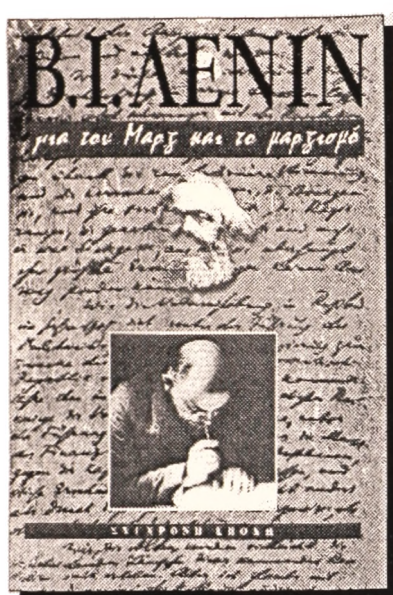
Αρ. Καμαρινός
Ο Εμφύλιος Πόλεμος
στην Πελοπόννησο. 1946-1949

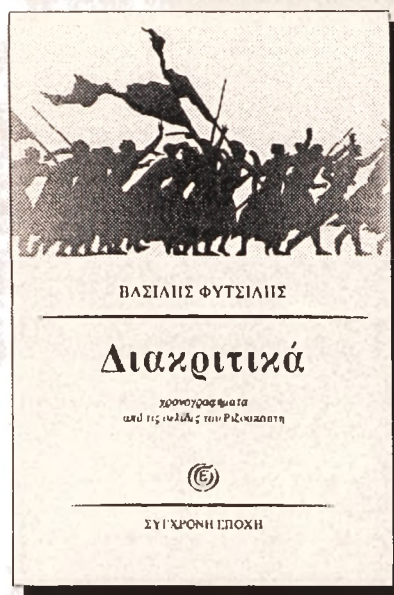
Α. Παπαγεωργίου
Εμπειρίες ένοπλων αγώνων
1940-1950

Δ. Σέρβος
Το Παιδομάζωμα και ποιοι
φοβούνται την αλήθεια

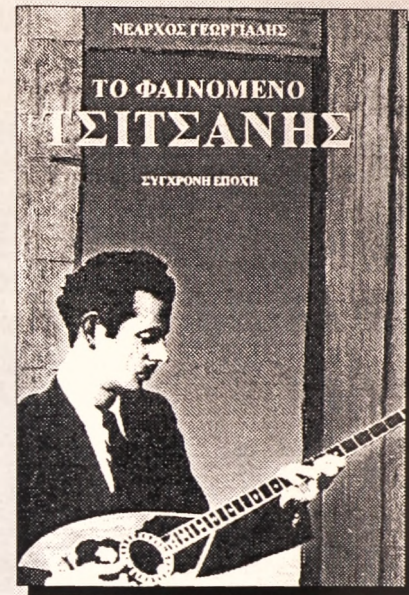
Β.Ι. Λένιν
Για τον Μαρξ και το μαρξισμό

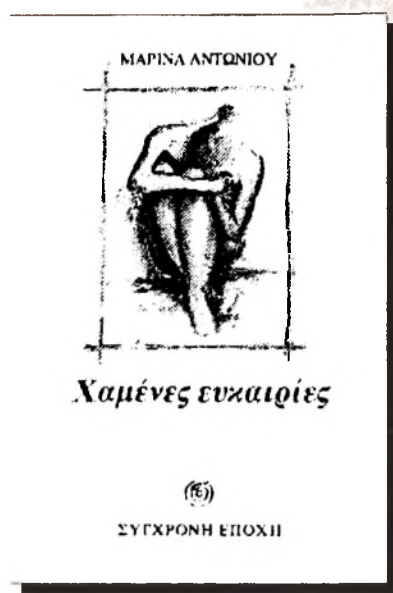
Β. Φυτιλής
Διακριτικά
χρονογραφήματα από το Ριζοσπάστη

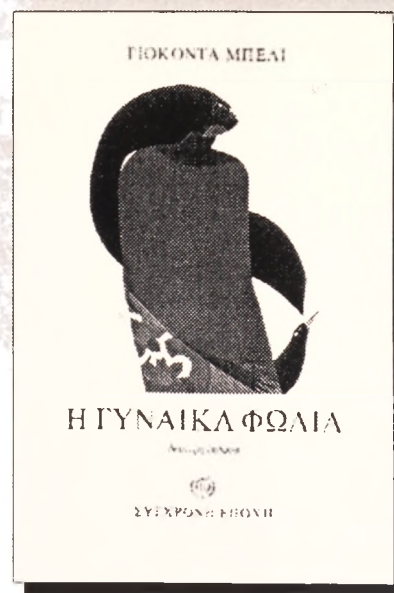
Α. Παπάκου-Λάγου
Ανδρόνικος Α' Κομνηνός
ο «Φιλόλαος»

Ν. Γεωργιάδης
Το φαινόμενο Τσιτσάνης

Μ. Αντωνίου
Χαμένες Ευκαιρίες

Γ. Μπέλι
Η γυναίκα φωλιά

Α. Κανέλλης
Ο Δον Κιχώτης σε νέες περιπέτειες

Γ. Προβόλος
Ο δρόμος ως το θιάκι

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 0103820835, 0103823649, Fax: 0103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 0103829835, 0103808132, Fax: 0103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 0103829835, 0103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 0310283810.
3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 0651038090.

Περίοδος Β' • Έτος 29ο • Τεύχος 760

Παρασκευή 5 Απριλίου 2002

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

**ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 010 7232713 - 010 7232819

Fax: 010 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 010 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 65 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 130 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 0310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Είμαστε όλοι Παλαιστίνιοι	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Οι Νεότερα ξανάρχονται	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	13
• Αλέξανδρος Καζαμίας: Το Απαρχαίντ του Σαρόν	14
• Α.Κ.: «Τα πρόσωπά μας άρχισαν να αλλοιώνονται»	18
• Ναΐμ Αράντι: Σε καιρούς πολέμου βραχνιάζω (ποιήματα)	20
• Γιώργος Μπλάνας: Η ποίηση μετά τη Ραμάλα	21
• Μάνος Στεφανίδης: Από την μετα-ιστορία στην προϊστορία	22
• Αλέκος Τζιόλας: Η Αριστερά απέναντι στην πρόταση της συγκυβέρνησης	23
• Χ.Γ.Π.: Εχάσαμε το τρένο μιας ζωής;	26
• Βασίλης Μαρουλάς: Το θράσος του αυτονόητου	28
• Μάνος Στεφανίδης: Σούπα με καϊμάκι	29
• Όλγα Φωτακοπούλου: Πώς η καταστροφή βαφτίζεται αναβάθμιση...	30
• Σωτήρης Σωτηρόπουλος: Συνήγορος του Πολίτη ή Συνήγορος του Πελάτη;	31
• Νίκος Πρωινός: Ο Ρόκο και τ' ανίψια του	32
• Τάσος Αναστασίου: Γελοιογραφία	33
• Αστέρης Χουλιάρας: Οι επιπτώσεις του φαινομένου του θερμοκηπίου	34
• Διάλογος Αναγνωστών	36
• Επισημαίνουμε	40
• Ρίτσα Φράγκου-Κικίλια: Baudelaire-Παλαμάς: «Ένα ταξίδι στα Κύθηρα»	42
• Χρήστος Τσανάκας: Οι Απαγορευμένοι του Τρίτου Ράιχ	49
• Γιώργος Κυριακάκης: Βασιλεύς ή στρατιώτης;	52
• Δημήτρης Χαρίτος: Στον απόηχο των Όσκαρ	53
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Μοντερνισμός σαν παράσημο	54
• Λήδα Καζαντζάκη: Η χειροπιαστή τέχνη του Παλαιολόγου Θεολόγου	56
• Όλγα Φωτακοπούλου: Η παράσταση x(Albee) από το «Πρόσχημα»	57
• Ειρήνη Μουντράκη: Acropolis Now! στο «Από Μηχανής Θέατρο»	58
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: «Η κυρία με τις καμέλιες» 150 χρόνια μετά	59
• Δημήτρης Φιλίππιδης: Το Μουσείο Ακρόπολης: Γαϊδουρόδενε...	60
• Δον Σάντσο VRIZΩ - Βουλτσίδης: Καραγκιόζης με... δοντάκια! Live!	62
• ΒΙΒΛΙΟ	63

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΙ

Η ΟΡΓΗ, η αγανάκτηση, η πίκρα είναι τα αισθήματα που μας κυριεύουν καθώς παρακολουθούμε τα όσα συμβαίνουν τα δύο τελευταία χρόνια στα παλαιστινιακά εδάφη. Αποικιοκρατική κατοχή είναι το καθεστώς που έχει επιβάλει το Ισραήλ, από το 1967 και μετά, στην Παλαιστίνη. Αλλά η κατάσταση τις τελευταίες ημέρες –εξελίξεις που δρομολογήθηκαν μετά την 11η Σεπτέμβρη– έχει υπερβεί κάθε μέτρο και δεν μπορεί πλέον να γίνεται λόγος για «ανοχή ή κατανόηση» της ισραηλινής πλευράς.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ του Ισραήλ, φανερά πια, ενεργεί στην περιοχή ως απλός εντολοδόχος των ΗΠΑ, οι οποίες επιθυμούν να ολοκληρώσουν την επικυριαρχία τους σε όλο τον πλανήτη. Η ανοχή και η κατανόηση για τα προβλήματα που αντιμετώπισε στο παρελθόν το κράτος του Ισραήλ, περικυκλωμένο από έναν εχθρικό αραβικό περίγυρο, είναι δεδομένες. Όμως οι εξελίξεις, που διαμόρφωσαν ένα σκληρό, ρατσιστικό σύστημα διακυβέρνησης πάνω στους Άραβες της Γάζας και της Δυτικής Όχθης του Ιορδάνη, έκαναν και τους πιο νηφάλιους και ψύχραιμους παρατηρητές να μεταβάλουν τις απόψεις τους. Είναι πολύ θλιβερό το γεγονός ότι οι πρακτικές του ισραηλινού κράτους ανακαλούν καθημερινά πια στη μνήμη τη ναζιστική γενοκτονία εις βάρος των Τσιγγάνων και των Εβραίων· αυτή τη γενοκτονία που προκάλεσε την απέχθεια της κοινής γνώμης προς το ναζιστικό καθεστώς περισσότερο από όλα τα άλλα φρικιαστικά γεγονότα του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Τα θύματα της παλιάς, ναζιστικής θηριωδίας του Ολοκαυτώματος μετατρέπονται σε θύτες μιας νέας θηριωδίας· της θηριωδίας του Ισραήλ εις βάρος των Παλαιστινίων.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΗΚΑΝ νέα μέτωπα: Από την μια ο Σαρόν, πολεμοκάπηλος και θρασύς, με τη στήριξη των ΗΠΑ. Από την άλλη οι έκπληκτοι πολίτες του κόσμου να παρατηρούν τις πολιτικές ηγεσίες των χωρών τους να παραμένουν άπραγες και αμήχανες – για να χρησιμοποιήσουμε τον επιεικέστερο χαρακτηρισμό. Ο κ. Σολάνα να ζητά την παραίτηση Σαρόν και Αραφάτ συγχρόνως, εξομοιώνοντας θύτη και θύμα. Και σε μας εδώ, ακολουθώντας μια «προωθημένη στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» πολιτική, η κυβέρνηση και ο ΥΠΕΞ θεωρούν αυτονόητη την αναφορά στην «παλαιστινιακή τρομοκρατία» όταν μιλούν για το πρόβλημα της Μέσης Ανατολής. Τόσο απλουστευτικά αποδέχονται τα συνθήματα που εκπορεύονται από τις ΗΠΑ, συντονιζόμενοι και αυτοί με τα κελεύσματα και τις επιθυμίες των πλανηταρχών. Ο ΥΠΕΞ «δεν διακινδύνευσε τη ζωή του» και δεν πήγε στο Ισραήλ. Ευτυχώς έλληνες βουλευτές επιχείρησαν αυτό το ταξίδι σώζοντας την τιμή του λαού μας. Και από κοντά ο αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, κωφεύει μπροστά στις απίθανες ισραηλινές θηριωδίες: δεν βρήκε να πει ούτε μια λέξη μέχρι την ώρα που σύρονται αυτές οι αράδες· άλλα, σπουδαιότερα φαίνεται να τον απασχολούν (Και να σκεφθεί κανείς ότι τη στιγμή αυτή 200 Παλαιστίνιοι πολιορκούνται στον Ναό της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ και περιβάλλονται από τον οικείο μητροπολίτη).

ΤΙ ΜΕΝΕΙ να πράξουμε όλοι εμείς οι σιγουρεμένοι στη σημερινή ασφάλειά μας πολίτες; Τι άλλο από το να δηλώσουμε ότι «Είμαστε όλοι Παλαιστίνιοι», διαδηλώνοντας την ταύτισή μας με τους χειμαζόμενους και καταπιεσμένους.

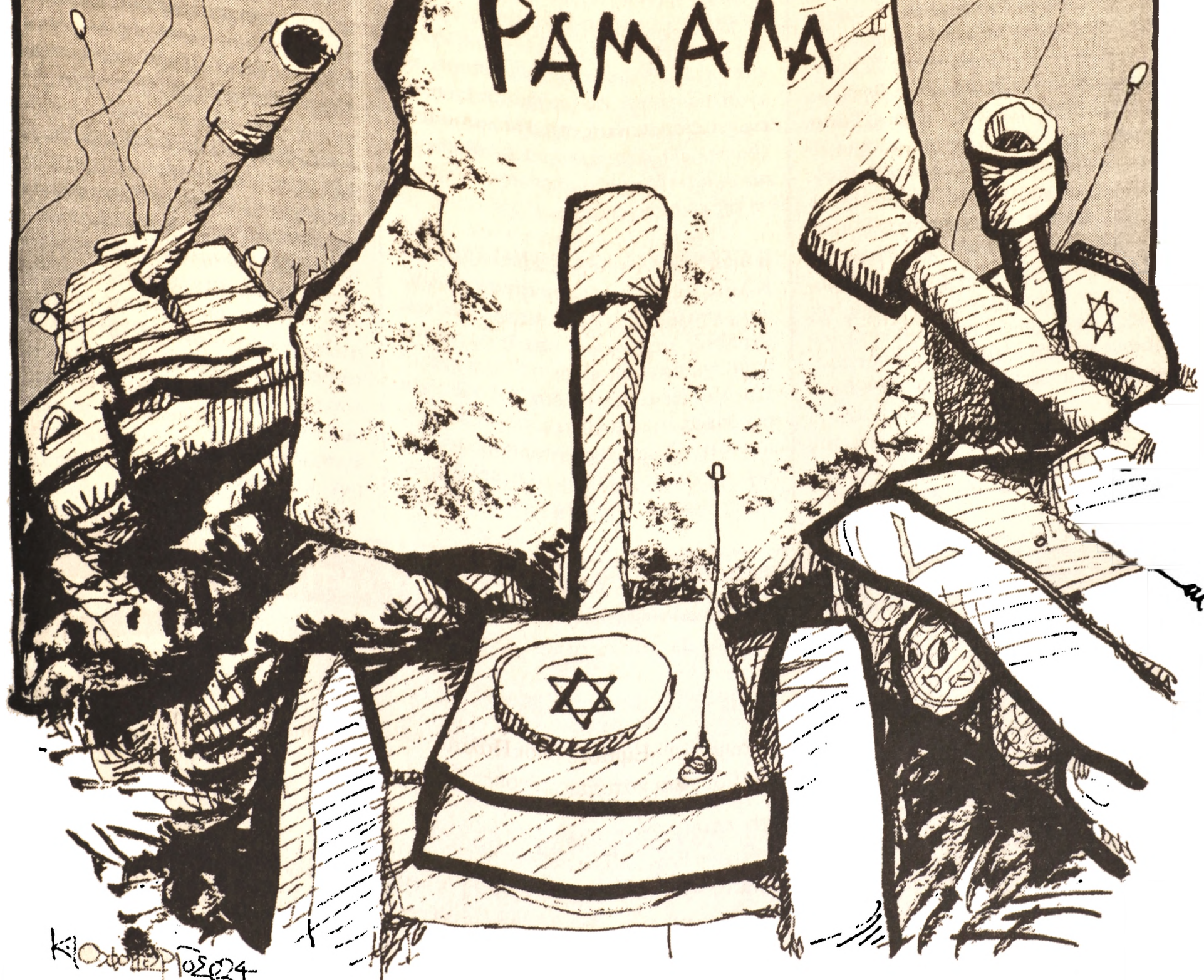
ΜΙΑ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ υπάρχει στον λόγο αυτόν. Δεν μπορούν ούτε ο Σαρόν, ούτε ο Μπους, ούτε όλοι αυτοί οι κυριευμένοι από το πάθος της εξουσίας τους να εξοντώσουν έναν ολόκληρο λαό. Όπως δεν μπορούν ούτε οι Τούρκοι, ούτε οι Ιρανοί ή οι Ιρακινοί να εξαλείψουν τους Κούρδους. Όπως δεν μπόρεσαν να εξαλείψουν και άλλους λαούς. Όσο και αν αξίζει πολλά αργύρια το πετρέλαιο.

ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΟΣ
ΣΤΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΜΟΥ...

ΚΑΙ ΑΥΤΟΙ ΣΤΑ
ΤΕΘΡΑΚΙΣΜΕΝΑ ΤΟΥΣ...

ΡΑΜΑΛΑ

ΚΙΟΧΟΠΟΥΛΟΣ 24

Οι Νεότερα ξανάρχονται...

ΤΗΝ ΩΡΑ που σύρονται οι γραμμές αυτές, τα ισραηλινά τεθωρακισμένα βρίσκονται στη Βηθλεέμ, έχουν περικυκλώσει τον ναό της Γεννήσεως (στον οποίο έχουν καταφύγει «περίπου 150 Παλαιστίνιοι, τραυματίες, υπερήλικοι και ορισμένοι ένοπλοι»...) και ο κύκλος του αίματος συνεχίζεται. Μετά τη Ραμάλα, η Καλκίλια. Μετά την Καλκίλια, η Τουλκαρέμ, μετά την Τουλκαρέμ η Βηθλεέμ, έστω και αν βρίσκεται στην περιοχή «Α», η οποία, βάσει της Συμφωνίας του Όσλο, τελεί –πρέπει να τελεί– «υπό πλήρη αυτόνομη παλαιστινιακή διοίκηση». Θυμάσθε, μήπως, το «προεόρτιον απολυτίκιον της Χριστού γεννήσεως»; «Ετοιμάζου, Βηθλεέμ, ήνοικται πάσιν η Εδέμ... κ.λπ.». Τώρα, θρασύτατος ο Αριέλ Σαρόν, ο ισραηλινός πρωθυπουργός, βεβαιώνει ότι ο ναός της Γεννήσεως δεν θα έχει την τύχη που είχε η κατοικία του Γιασέρ Αραφάτ, στην Ραμάλα – ότι δεν θα ισοπεδωθεί, δηλαδή, και ότι θα «σεβασθεί» τον χριστιανικό πληθυσμό της πόλης... [Για τους μουσουλμάνους κατοίκους της Βηθλεέμ και τους προσφυγικούς καταυλισμούς τους, δεν έγινε λόγος!]

Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ θρασύτητα του Σαρόν, όμως, δεν έχει όρια. Απευθυνόμενος στον απεσταλμένο της Ευρωπαϊ-

κής Ένωσης, Μιγκέλ Μορατίνος, που ζήτησε την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από την Ραμάλα, είπε: «Εφόσον κόπτεσθε για τη ζωή του τρομοκράτη Αραφάτ, δεν έχω αντίρρηση να τον φυγαδεύσετε με τη βοήθεια ελικoptέρου. Αλλά το εισιτήριό του θα είναι εισιτήριο άνευ επιστροφής»... Η δήλωση αυτή του ισραηλινού πρωθυπουργού, προκάλεσε την αντίδραση του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Κόλιν Πάουελ, ο οποίος (δέσμιος πια των «σκληρών» του Λευκού Οίκου και του Πενταγώνου) απεφάνθη ότι η εξορία του Αραφάτ δεν αποτελεί λύση, «γιατί και εκτός Παλαιστίνης θα μπορεί να αναπτύσσει τις δραστηριότητές του», ενώ, παραμένοντας στα παλαιστινιακά εδάφη, «θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας»...

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΑΚΡΑΥΓΗ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ

ΚΑΙ ΕΝΩ ο κύκλος του αίματος ολοένα μεγαλώνει, εγκυρότατοι διεθνείς αναλυτές συμφωνούν ότι η σαρωτική υπεροχή του Ισραήλ σε όπλα, τεχνολογία και εκπαίδευση δεν μετράει και ότι, παρά την ευκολία με την οποία ο ισραηλινός στρατός καταλαμβάνει πόλεις της Δυτικής Όχθης, ο Αριέλ Σαρόν βρίσκεται με την πλάτη στον τοίχο.

Όσο περισσότερο ο ισραηλινός πρωθυπουργός περισφίγγει τον κλοιό γύρω από τον Αραφάτ –σημειώνει ο Lee Hockstader στην *Ουάσινγκτον Ποστ*– «τόσο μεγαλύτερη θα είναι η διεθνής κατακραυγή, ιδίως στην Ευρώπη και στον αραβικό κόσμο, που επιμένουν ότι ο παλαιστίνιος ηγέτης είναι απαραίτητος για την επίλυση της κρίσης».

ΠΟΛΥ ΠΕΡΑΝ, ωστόσο, από τα σχόλια των όποιων αναλυτών, η διεθνής κοινή γνώμη αδυνατεί ν' αντιληφθεί πώς μια χώρα, που αναδύθηκε μέσα από τις στάχτες των χιτλερικών κρεματορίων, συμπεριφέρεται με τόση αγριότητα απέναντι σε ένα λαό, τον παλαιστινιακό, με τον οποίο, αύριο-μεθαύριο, θα υποχρεωθεί να γειτνιάσει, υπό μορφή δύο χωριστών κρατών. Ο Σαρόν, και οι περί τον Σαρόν και οι πέραν του Ατλαντικού σύμμαχοί του, αναφέρονται, συνεχώς, στα θύματα της «παλαιστινιακής τρομοκρατίας», στις «δεκάδες Ισραηλινών που έχασαν τα παιδιά τους, στα παιδιά που έμειναν ορφανά ή σε Ισραηλινούς που έμειναν ανάπηροι στο σώμα και την ψυχή» – κατά περιγραφή της ισραηλινής εφημερίδας *Γιεντιότ Αχαρονότ*... Αλλά ποτέ δεν μιλούν για τα θύματα της ισραηλινής κρατικής τρομοκρατίας, για τα θύματα των ισραηλινών μαχητικών ή τανκς,

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2001)

Α' εξάμηνο 2001

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη

729 έως και 741 (ο 54ος)

και 742 έως και 753 (ο 55ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

Στους τόμους του περιοδικού ANTI

αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 2001

όταν ισοπεδώνουν κτήρια και ανθρώπους...

ΚΑΙ, ΟΜΩΣ, οι περιγραφές από τις δραστηριότητες του ισραηλινού στρατού, πριν και μετά την κατάληψη της Ραμάλα, υπάρχουν: «Την ώρα της κεραινοβόλου επιθέσεως των ισραηλινών στρατευμάτων, με τη βοήθεια τανκς και επιθετικών ελικοπτέρων εναντίον του κτηριακού συγκροτήματος της Παλαιστινιακής Υπηρεσίας Ασφαλείας, στη Ραμάλα, τουλάχιστον 400 άτομα βρίσκονταν εντός του κτηρίου και εκφράζονται φόβοι ότι οι νεκροί είναι πολλοί (...) Η κατάσταση στην πόλη παραμένει δραματική. Ισραηλινοί στρατιώτες εξακολουθούν να εισβάλλουν σε σπίτια, αναζητώντας μέλη ισλαμικών οργανώσεων και περίπου 700 Παλαιστίνιοι έχουν συλληφθεί από την Παρασκευή. Η είσοδος ξένων δημοσιογράφων και τηλεοπτικών συνεργείων έχει απαγορευθεί, ενώ η έλλειψη αγαθών πρώτης ανάγκης είναι τεράστια (...) Τραγική είναι επίσης η κατάσταση στα νοσοκομεία της πόλης, όπου, εξαιτίας της διακοπής ρεύματος, πολλά πτώματα στο νεκροτομείο βρίσκονται σε κατάσταση αποσυνθέσεως. Χθες, περίπου 17 πτώματα ετάφησαν σε χώρο στάθμευσης κοντά στο νοσοκομείο, υπό τον φόβο εξάπλωσης επιδημιών».

ΣΑΣ ΘΥΜΙΖΕΙ τίποτε η περιγραφή αυτή; Οι χιτλερικοί Νεάντερταλ θα συμπεριφέρονταν, άραγε, διαφορετικά; Και, όμως, υπάρχει η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, που ζητεί την άμεση αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων από τα αυτόνομα παλαιστινιακά εδάφη... Υπάρχει η ομόφωνη απόφαση των 22 κρατών-μελών του Αραβικού Συνδέσμου, που πρότειναν στο Ισραήλ ειρήνη και «κανονικές σχέσεις». Και, φυσικά, υπάρχει η προηγούμενη απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας «για την ίδρυση παλαιστινιακού κράτους»... Όλα αυτά, όμως, ο Σαρόν και οι περί τον Σαρόν, τα γράφουν στα παλαιότερα των υποδημάτων τους.

ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ

Η ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, η Ευρώπη, σε συνεργασία με τον Αραβικό Σύνδεσμο, άρχισε να ενεργοποιείται, στην προσπά-

θειά της ν' απαντήσει θετικά στην έκκληση του Γιάσερ Αραφάτ για τερματισμό της ισραηλινής εισβολής στα αυτόνομα παλαιστινιακά εδάφη. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και το ταξίδι του υπουργού Εξωτερικών Γιώργου Παπανδρέου στο Κάιρο και οι επαφές του με τον γενικό γραμματέα του Αραβικού Συνδέσμου, Άμερ Μούσα, και τον παλαιστίνιο υπουργό Σχεδιασμού Ναμπιλ Σαάτ. Από την πλευρά του, ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, σε τηλεφωνική επικοινωνία του με τον προεδρεύοντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ισπανό πρωθυπουργό Αθνάρ, συζήτησαν τρόπους για την αποτελεσματικότερη παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την αποφόρτιση της σημερινής κρίσης και την κήρυξη άμεσης εκχειρίδας.

ΜΕ ΤΗΝ Ουάσινγκτον να ευλογεί ουσιαστικά την πολιτική Σαρόν, δεν είναι βέβαιο ότι η ευρωπαϊκή παρέμβαση, στον βαθμό που θα συγκεκριμενοποιηθεί, θα αποδώσει. Πλην, κατά την εκτίμηση ορισμένων αναλυτών, το αδιέξοδο που αντιμετωπίζει ο ίδιος ο ισραηλινός πρωθυπουργός, από την πολιτική της «μακρόπνοης ανακατάληψης παλαιστινιακών εδαφών» –πολιτική στην οποία εναντιώνεται ένα τμήμα της ισραηλινής κοινής γνώμης– πιθανόν να τον οδηγήσει σε δεύτερες σκέψεις. Άλλωστε δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι η λεγόμενη «προστατευτική ασπίδα» γύρω από τη Δυτική Όχθη, θα αποτρέψει τις επιθέσεις χιλιάδων Παλαιστινίων, αγοριών και κοριτσιών, πρόθυμων να θυσιάσθούν για την απόκτηση δικής τους γης, δικής τους πατρίδας.

ΠΑΣΟΚ:

Η ΒΑΒΟΥΡΑ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ...

ΩΣΤΟΣΟ, οι πρωτοβουλίες Σημίτη-Παπανδρέου στο Παλαιστινιακό, δεν απέτρεψαν ούτε τη βαβούρα στα εσωτάτα του ΠΑΣΟΚ, ούτε κάποια «κακά μαντάτα» σε ό,τι αφορά την έκβαση των δημοτικών εκλογών. Τα μαντάτα (σε σχέση, βέβαια, με την εκλογική δυναμική του ΠΑΣΟΚ) αφορούν τη Β' Αθηνών, όπου πρόσφατη δημοσκόπηση της Κάπα Ρισέρτς, εμφανίζει τη Νέα Δημοκρατία να προηγείται του ΠΑΣΟΚ κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες. Όπως είναι γνωστό, η Β' Αθηνών, μέχρι πρόσφατα, θεωρούνταν προνομιακή εκλο-

γική περιφέρεια για το ΠΑΣΟΚ, αφού, στις τελευταίες εκλογές, το κυβερνών ΠΑΣΟΚ είχε εξασφαλίσει το 43,8% των ψήφων, έναντι 36,2% της Ν.Δ., ενώ τώρα, με βάση τη δημοσκόπηση της Κάπα Ρισέρτς, το ΠΑΣΟΚ συγκεντρώνει ποσοστό 28,9% έναντι 33,4% της Νέας Δημοκρατίας...

ΦΥΣΙΚΑ, ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης απέφυγε να σχολιάσει, ειδικά, τη δημοσκόπηση αυτή, λέγοντας –αναφερόμενος, γενικότερα στα «πυρά» του Θ. Πάγκαλου, αλλά και στον «σκεπτικισμό» σειράς βουλευτών του ΠΑΣΟΚ– ότι οι δημοτικές εκλογές δεν είναι δημοψήφισμα για την κυβερνητική πολιτική και ότι όσοι «ηττοπαθείς» μιλούν για... αυτοδιάλυση του ΠΑΣΟΚ και άλλα παρεμφερή, διακατέχονται από εσωστρέφεια και πέραν ου! Κατά τα άλλα, η γκρίνια αναζωπυρώθηκε, με αφορμή την πρόβλεψη του πρώην υπουργού Θ. Πάγκαλου ότι, σε περίπτωση βαριάς ήττας του ΠΑΣΟΚ, στις δημοτικές εκλογές (κάτι που καθόλου δεν απέκλεισε...), τότε, εκ των πραγμάτων θα τεθεί θέμα πρόωρης διαδοχής του κ. Σημίτη. Και επειδή κάποιοι θα μπορούσαν να υποθέσουν ότι η πρόβλεψη αυτή του πρώην υπουργού Εξωτερικών ενέχει κάποιο στοιχείο προσωπικής πικρίας, κ.λπ., ο Θ. Πάγκαλος αισθάνθηκε την ανάγκη να διευκρινίσει: «Αν το κόμμα έχει ένα κακό αποτέλεσμα, θα συζητήσει γενικά για την πολιτική και τη φυσιογνωμία του και αυτό περιλαμβάνει τους πάντες. Ο πρόεδρος του κόμματος δεν είναι ήλιος, ο αστήρ ο οποίος φωτίζει όλους δια της παρουσίας του, είναι μέσα στο κόμμα».

ΩΣΤΟΣΟ, και παρά τις αναφορές αυτές σε ήλιους και αστέρες ο πρωθυπουργός κατέστησε σαφές ότι, ενώ δεν είναι «αιώνιος» –όπως φοβούνται κάποιοι δελφίνοι...– δεν πρόκειται να γίνει «Γκουτέρες», δεν πρόκειται, δηλαδή, να μιμηθεί τον, μέχρι χθες, Πορτογάλο συνάδελφό του. Άρα δεν πρόκειται να εγκαταλείψει την πρωθυπουργία, σε περίπτωση αρνητικού αποτελέσματος στις προσεχείς δημοτικές εκλογές... Και η βαβούρα πάει σύννεφο. Σε σημείο, ώστε, σε ολόκληρο τον Δήμο Αθηναίων, το ΠΑΣΟΚ δεν μπόρεσε ν' ανακοινώσει άλλον υποψήφιο πλην του Χρ. Παπουτσή!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΧΑΣΑΜΕ ΤΗ ΛΙΑΝΑ. STOP.

Το ομολογούμε: υπήρξαμε μάντεις κακών· πριν από δύο μήνες περίπου γράφαμε απ' αυτές τις στήλες ότι δεν θα ευδοκιμήσει για πολύ η συνεργασία Λιάνας και Τεμπο, εφόσον «Τί γυρεύει η αλεπού στο παζάρι;», δηλαδή τι δουλειά έχει ο επαγγελματισμός και η άλλη άποψη για τις ειδήσεις –που κατ' ουσίαν είναι η μία και μοναδική– με την ιδεολογία της αγοράς και την εμπορευματοποίηση των πάντων μόνο για το κέρδος; Άρα Λιάνα-Ανδρουλιδάκης σημειώσατε: τζίφος. Διερωτώμεθα όμως, μπορεί ένα κανάλι, που μάλιστα διεκδικεί πανελλαδική εμβέλεια, να μεταβαπτίζεται σε «νεανικό-ψυχαγωγικό» και ν' απαξιώνει έτσι απλά τις ειδήσεις και την ενημέρωση; Τι γνώμη έχει επ' αυτού, έστω, το πολυπράγμον ΕΡΣ; Πάντως η Λιάνα, έστω και για λίγο, έστω και ως διάδοχος του Εισαγγελάτου, και παρά όλα τ' ασυμβίβαστα –διάβολε, βουλευτίνα συν παρουσιάστρια είναι too much, όπως θα 'λεγε και ο κ. Καϊμάκης– απέδειξε ότι οι ειδήσεις μπορούν να είναι συνώνυμες με την αξιοπρέπεια, την πληρότητα και την οξυδερκή κρίση. Κύριε Χα-τζη-νι-κο-λά-ου μου...

Μ.Σ.

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ: ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΠΑΡΑΤΑΣΗ...

Να προκαταλάβει τις αντιδράσεις του συνδικαλιστικού κινήματος –ώστε να καμφθούν τελικά– προσπάθησε ο κ. Ν. Χριστοδουλάκης.

Έτσι ανακοίνωσε ότι η εκταμίευση από τον κρατικό προϋπολογισμό θα ξεπεράσει τα 450 δισ., τα οποία θα χρησιμεύσουν για τη στήριξη του Ταμείου των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα (ΕΤΑΜ), δηλαδή το «νέο ΙΚΑ».

Παρά την αισθητή διαφοροποίηση των θέσεων και των απόψεων της ΔΑΚΕ, του ΠΑΜΕ και της «Αυτόνομης Παρέμβασης», γίνονται προσπάθειες για συλλογική κάθοδο σε απεργία κατά των προτάσεων της κυβέρνησης.

Η φιλοκυβερνητική ΠΑΣΚΕ –προφανώς παίζοντας τον ρόλο του «μαξιλαριού»– φαίνεται να προτείνει τη χρηματοδότηση του Ασφαλιστικού Συστήματος με βάση το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και σε ποσοστό 1,2%, αντί της τριμερούς χρηματοδότησης που αποτελεί το σταθερό αίτημα του Συνδικαλιστικού Κινήματος.

Στόχος είναι η αποφυγή της καθολικής απερ-

γίας, την οποία οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης στην ΓΣΕΕ προτείνουν για τις 11 Απριλίου.

Ενόψει του ραντεβού της ΑΔΕΔΥ με τον κ. Χριστοδουλάκη την ίδια μέρα για το ίδιο ζήτημα, ίσως θα πρέπει να εξετασθεί σε σοβαρή βάση το αίτημα του προέδρου της κ. Σπύρου Παπασπύρου για διενέργεια δημοψηφίσματος, ως προς την τύχη του Ασφαλιστικού.

Βέβαια μπορεί κάποιοι στην κυβέρνηση να κρυφογελάσουν ειρωνικά και στην αντιπολίτευση πικρά.

Είναι γνωστό εξάλλου ότι στην Ελλάδα –αν και... άλλα ορίζει το Σύνταγμα– δεν γίνονται δημοψηφίσματα.

Με την κυβέρνηση να προσπαθεί να επωφεληθεί από το κλείσιμο του προβλήματος στην παρούσα φάση, ίσως η πρόταση για δημοψήφισμα να αποτελεί πρόταση ευθύνης και θάρρους.

Την οποία προφανώς θέλουν να αποφύγουν και η κυβέρνηση και η αξιωματική αντιπολίτευση.

Μένει να τοποθετηθεί σχετικά η Αριστερά.

Σ.Ο.

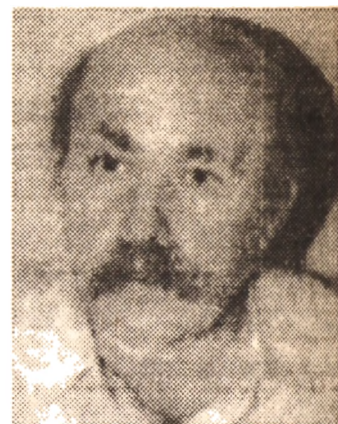
ΔΗΜΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ (1939-2002)

Ο ΛΟΓΙΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Τον Δήμο Μαυρομάτη τον γνώρισα το 1974, το φθινόπωρο. Είχαν τότε με τον Αντώνη Καρκαγιάννη τις εκδόσεις «Ολκός», κι εγώ μόλις είχα αρχίσει να δουλεύω εκεί. Ο «Ολκός» ήταν πίσω από το ιερό της Μητρόπολης σ' ένα κτήριο από εκείνα τα ωραία του παλιού καιρού. Μόλις είχε πέσει η δικτατορία και νομίζαμε πως το αύριο μας ανήκει, πως θα είναι χρήσιμες οι ιδέες μας και έπρεπε να δουλευτούν καλά. Έμπαινε κι έβγαινε κόσμος πολύς. Πού να αναφέρω τώρα ονόματα. Κατάλαβα ότι μέσα σ' αυτόν τον ωραίο χώρο, κάτι

σπουδαίο γινότανε. Ο Δήμος πάντα στο κέντρο των συζητήσεων, να λέει και να του λένε. Τον άκουγα συνέχεια και θαύμαζα την ικανότητα αυτού του μυαλού. Πού την είχε συσσωρευμένη τόση γνώση; Και πού ήξερε πώς να την αποκτήσει; Άρχισα να τον θαυμάζω πολύ και να τον σέβομαι. Αχνοπατώντας περνούσα μπροστά από το γραφείο του, μη τυχόν και τρίζουν τα ξύλινα πατώματα. Όταν έφρευγα, δεν χαιρετούσα και τράβαγα απαλά την πόρτα για να μην κάνει θόρυβο. Ένας άνθρωπος που ήξερε καλά γράμματα κι ένα μυαλό που εξέπεμπε

συνεχώς. Εύστοχα, αλλά κυρίως δίκαια, τον αποκάλεσε ο Τριάντης *λόγιο της δημοσιογραφίας*, για το πρόσφατο άρθρο του «Προς Εβραίους επιστολή». Δεν τόλμησα να ζητήσω γνώση από τη γνώση του· άλλωστε, πώς να πάρεις όταν δεν έχεις κι εσύ κάτι να δώσεις. Αυτό βεβαίως ήταν πρόβλημα δικό μου, γιατί ο Δήμος είχε μελίσσια τους νέους γύρω του και έδινε όσο είχε κανείς την ικανότητα να πάρει. Καμάρωνα όμως πολύ όταν έλεγε *από δω η φίλη μου*, αν και ήξερα ότι δεν έκανα τίποτα για να λέγομαι έτσι. Ο Δήμος γεννήθηκε στον Άη Λια

Μεσολογγίου και εκεί ζήτησε να πάει. Τώρα, θα είναι κοντά στον πλάτανο που τα καλοκαίρια καθόταν στη σκιά του μόλις άφηνε τη βαλίτσα του για να σηκωθεί όταν θα την ξανάπαιρνε να γυρίσει πίσω. Δεν μπόρεσα να πάω στο χωριό του. Μόνο το βράδυ της Δευτέρας πριν κοιμηθώ έκανα μία φορά το σταυρό μου και είπα Καληνύχτα Δήμο.

Τ.Σ.

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛ.ΑΣ

Το είδαμε κι αυτό: Αστυνομικοί να συμπλέκονται με συναδέλφους τους που τους εμποδίζουν να εισέλθουν στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, να αποκλείουν το κέντρο της Αθήνας αλλά και τους γύρω δρόμους από το υπουργείο. Τι παραπάνω έκαναν δηλαδή; Ό,τι κάνουν όλοι οι υπόλοιποι πολίτες αυτής της χώρας όταν διαδηλώνουν σε καθημερινή βάση: Στριμωξίδι, ένταση, βρισιές... Η πιο ωραία στιγμή συνέβη στο τέλος, όταν ικανοποιημένοι απ' τις ανακοινώσεις του κ. Φλωρίδη μία ομάδα αστυνομικών αποχωρούσε φωνάζοντας το κλασικό: «Ο αγώνας τώρα δικαιώνεται»...

ΣΩ.ΛΕ.

90 ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Με το θάνατο της Μεριέμ Αλτούν ο αριθμός των πολιτικών κρατουμένων που αγωνίζονται ενάντια στις φυλακές τύπου F στην Τουρκία έφτασε τους 90. Οι 54 από αυτούς πέθαναν λόγω της απεργίας πείνας και οι λοιποί λόγω των βίαιων επιθέσεων της αστυνομίας και του στρατού στις φυλακές.

Η ΑΠΟΚΑΘΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Η αρχή έγινε όταν ο νέος υπΕΘΑ Γιάννος δήλωσε με την ανάληψη των καθηκόντων του ότι εφεξής οι προμήθειες θα είναι διαφανείς, προφανώς εννοώντας ότι πριν δεν ήταν.

Ακολούθησε η προμήθεια των Λέοπαρντ, που από τα συμφραζόμενα απεχθανόταν ο Άκης, εξού και η καθυστέρηση στη διάσωση του Λιακουνάκου.

Η χαριστική βολή ωστόσο δόθηκε από το ΚΥΣΕΑ προ ολίγων ημερών. Το σχετικό ημισέλιδο του καλώς πληροφορημένου και σαφώς ευχαριστημένου Βήματος της 31/3/2002 ξεκινάει με την αθώα φράση «Πολυδάπανα και περίπλοκα εξοπλιστικά προγράμματα που αναγράφονταν στο ΕΜΠΑΕ 2001-2005 είτε καταργούνται είτε αναβάλλονται για μετά την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων».

Τι υπονοούν δηλαδή οι Εθνεγέρτες Υπουργοί του ΚΥΣΕΑ,

ότι ο Άκης επέλεγε ακριβά και πολύπλοκα προγράμματα; Ακριβοί είναι όλοι ούτως ή άλλως οι στρατιωτικοί εξοπλισμοί, αναγόμενοι σε πολλά τρις. -εκεί υπολογίζονται ακόμα οι δραχμές- αλλά και απείρως ακριβότεροι αν συνυπολογιστεί πόσοι από αυτούς είναι μετρίως αποτελεσματικοί ή και παντελώς άχρηστοι. Επομένως μάλλον εννοούν ότι ο Άκης σκόπιμα διάλεγε τα ακριβότερα, ποιος ξέρει για ποιο λόγο, αλλά πολλά μπορούν να υποτεθούν.

Αυτό όμως που θα πρέπει να έθιξε βαθιά τον πρώην ΥΠΕΘΑ είναι ο χαρακτηρισμός «πολύπλοκοι» για τους εξοπλισμούς. Δεν είναι δυνατόν ένας άνθρωπος δωρικός ως ο Άκης να επιλέγει την πολυπλοκότητα για χάρη της πολυπλοκότητας. Δηλαδή είναι απλούστεροι τώρα που δόθηκε στην ΕΛΒΟ ερευνητικό κατασκευαστικό πρόγραμμα για το τεθωρακισμένο

όχημα Κένταυρος -το όνομα βρίσκεται πρώτο στις έρευνες- ενώ ταυτόχρονα θα παραγγελθούν οχήματα TOP-TOMA ομοίως τεθωρακισμένα;

Καταλήγω ότι η μομφή της πολυπλοκότητας είναι μια απλή όσο και προσβλητική δικαιολογία, επειδή οι συλλήψεις του Άκη δεν γίνονται εύκολα αντιληπτές από τους επιγενομένους. Επιτέλους δεν είναι και εύκολο να είσαι υπΕΘΑ.

Τέλος, γιατί πολύπλοκοι και ακριβοί εξοπλισμοί μπορούν να αντιμετωπιστούν μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες; Ομολογείται έμμεσα ότι το Μεγάλο και το Αληθινό μάς έχει καταβάλει όχι μόνο το βαλάντιο αλλά και τη σκέψη. Ίσως θα 'πρεπε να επεκτείνουμε την κίνηση για την Ολυμπιακή Εκεχειρία και στο διάστημα της προετοιμασίας.

Σ. Καφαντάρης

ΦΛΕΡΤΑΡΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Πολύφερνη νύφη έχει καταντήσει αυτή η αριστερά. Πληθαίνουν εκείνοι, κυρίως προερχόμενοι απ' τον κεντροδεξιό χώρο, που ομολογούν τις τύψεις τους για όσα ήθελαν και δεν έπραξαν για την αριστερά. Έχει την εντύπωση κάποιος ότι η Ελλάδα δεν έχει βγει απ' την περίοδο του Εμφυλίου. Ή ακόμη-ακόμη ότι για ν' αποκτήσει νομιμοποιητική υπόσταση η πολιτική είτε του ΠΑΣΟΚ είτε της ΝΔ θα πρέπει να λάβει πρώτα «άφεση αμαρτιών» απ' τη δεξαμενή της αριστεράς...

ΣΩ.ΛΕ.

«ΕΡΗΜΗΝ...»

Πρωί, έξω από το σταθμό του Μετρό στην Κατεχάκη. Ο μετανάστης Κινέζος έχει απλώσει το «εμπόρευσμά» του -μικροαντικείμενα- προς άγραν πελατών. Καταφθάνει μετανάστης πακιστανός και σε σπαστά αγγλικά ουρλιάζει στον κινέζο «Not here. Leave!». Ο άλλος τον κοιτάζει αμίλητος για αρκετή ώρα. Τελικά φεύγει. Τα σχόλια περιττεύουν. Η σκηνή δεν είναι ούτε μοναδική, ούτε σπάνια. Το αντίθετο μάλιστα. Όλα αυτά ερήμην της Ελληνικής Πολιτείας, η οποία προκλητικά απουσιάζει... Εδώ και χρόνια... Ο αχυρώνας μπορεί να είναι δικός μας, αλλά αποδεικνύεται αμπέλι ξέφραγο...
ΘΦΙς.

ΤΟ ΑΡΘΡΟ 17 ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗ» ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Υπάλληλος του υπουργείου Γεωργίας καταγγέλλει το νομοσχέδιο για την προστασία των δασών (στο παρελθόν έχει απορριφθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας) και συγκεκριμένα το άρθρο 17 που ελάχιστοι το γνωρίζουν, καθώς συμπεριλήφθηκε στο νόμο την τελευταία στιγμή. Το αργότερο σε 15 μέρες το νομοσχέδιο θα ψηφιστεί από τη Βουλή.

Το άρθρο 17 του νέου δασικού νόμου αναφέρεται σε κατασκηνώσεις και παιδικές εξοχές προβάλλοντας την κοινωνική πρόνοια και μέριμνα, αλλά και την περιβαλλοντική αγωγή και άθληση, επιτρέποντας την εγκατάσταση και λειτουργία των παιδικών εξοχών σε ομαδολοχοπαγείς δασικές εκτάσεις, επιτρέπει δε την παραχώρηση αυτών των εκτάσεων σε δημόσιες υπηρεσίες, νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου, κοινωνική ιδρύματα και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σωματεία. Όταν πρόκειται για μη δημόσια δασική έκταση απαιτείται η έγγραφη συναίνεση του ιδιοκτήτη ή δι-

καιούχου!· προφανώς ο κάτοχος δημόσιου δάσους νομιμοποιείται ως ιδιοκτήτης ιδιωτικής περιουσίας. Σε παλαιότερο νόμο επιτρεπόταν η παιδική κατασκήνωση μέσα σε δημόσια δάση και με μόνα κτίσματα τα πλέον απαραίτητα, δηλαδή μαγειρεία, τουαλέτες κλπ. Το άρθρο 17 επιτρέπει να οικοδομηθεί το 15% της συνολικής εκτάσεως που παραχωρείται και δίνει το δικαίωμα σε ιδιώτες μετά από δημοπρασίες να καρπωθούν για 20 και 30 χρόνια τη λειτουργία των δημόσιων δασών.

Μπορεί κανείς να παραταρήσει ότι δεν διευκρινίζεται τι εννοείται με τον όρο «ομαδολοχοπαγείς» δασικές εκτάσεις, ποιες περιπτώσεις καλύπτει ο όρος «κατασκηνώσεις» (κατασκηνώσεις ΚΑΠΗ, αθλητικές, κάμπινγκ, ΕΟΤ κλπ.), ούτε αν μπορεί ο φορέας στον οποίο θα παραχωρηθεί η δασική έκταση να παραχωρήσει την εκμετάλλευση της κατασκήνωσης σε τρίτο άτομο.

Επίσης δεν αναφέρεται η μέγιστη έκταση δάσους που επιτρέπεται να παραχωρηθεί κα-

τά περίπτωση και κατά περιοχή και το γιατί δίνεται πολύ μεγάλος συντελεστής κάλυψης (15%) σε αντίθεση με τις κατασκηνώσεις και κάμπινγκ ΕΟΤ που εγκαθίστανται σε ιδιωτικούς χώρους που έχουν συντελεστή κάλυψης 10%.

Η παραχώρηση δασικών εκτάσεων για κατασκηνώσεις με μόνιμες εγκαταστάσεις θα αποτελεί μόνιμη πρόκληση για καταπάτηση δάσους. Χρησιμοποιώντας ως Δούρειο Ίππο τις κατασκηνώσεις οι εγκαταστάσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν ποικιλοτρόπως, π.χ. ως ξενοδοχεία. Άλλωστε κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι αυτοί που μετέχουν στην «κατασκήνωση» θα σεβαστούν το υπόλοιπο τμήμα του δάσους.

Από τα παραπάνω μπορεί εύλογα να συμπεράνει κανείς ότι το άρθρο 17 με κανένα τρόπο δεν εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, ούτε στόχους περιβαλλοντικής αγωγής και άθλησης. Το πιθανότερο είναι να συμβάλει στην καταστροφή των δασών και να εξυπηρετήσει σημερινά ή μελλοντικά άνομα συμφέροντα. Α.Κ.

«ΝΑ ΦΥΓΕΤΕ ΑΠΟ ΕΔΩ»... ΣΤΟΥΣ ΤΟΞΙΚΟΜΑΝΕΙΣ

Τη στιγμή που ο αριθμός των τοξικομανών αυξάνεται το ίδιο το ΕΣΥ όχι μόνο κλείνει τα μάτια απέναντι στο πρόβλημα, αλλά αποδεικνύει περίτρανα την αναισθησία και τον κυνισμό των αρμοδίων.

Ο λόγος για την απόφαση του Συμβουλίου Διοίκησης του νοσοκομείου «Ευαγγελισμός» που κοινοποιήθηκε στις 6/3/2002, σύμφωνα με την οποία ο Συμβουλευτικός Σταθμός και το Τμήμα Εφήβων του 18ΑΝΩ εκδιώκονται από το χώρο όπου στεγάζονται (Ασκληπιού 19). Η απόφαση ζητά όπως και τον Ιούνιο του

2001 (που το προηγούμενο ΔΣ πήρε την ίδια απόφαση) να μεταφέρουν τη λειτουργία τους σε άλλο κτήριο ιδιοκτησίας του Ευαγγελισμού στο Κουκάκι. Αντίστοιχο αίτημα έχουν προσκομίσει και οι δικηγόροι που μισθώνουν διαμερίσματα αυτής της πολυκατοικίας γιατί θεωρούν ότι η παρουσία των τοξικομανών εκεί δημιουργεί προβλήματα στην προσέλευση πελατών στα γραφεία τους και μειώνει την αξία των ακινήτων!

Το 18ΑΝΩ απέναντι σ' αυτή την εκδίωξη, ζήτησε το κτήριο στο Κουκάκι για να δημιουργηθεί ένα νέο θεραπευτικό

πρόγραμμα για τοξικομανείς μητέρες και τα παιδιά τους. Παρά τη δέσμευσή του προέδρου του Α' ΠΕΣΥ κ. Λιαρόπουλου να μην υλοποιηθεί η απόφαση του ΕΣΥ που στρέφεται εναντίον μιας άλλης μονάδας του ΕΣΥ, έχουν περάσει οκτώ μήνες και καμία πρόοδος δεν έχει συντελεστεί.

Όταν κάποιοι δίνουν μια μάχη για να κερδίσουν τη ζωή τους, είναι ανεπίτρεπτο κάποιους άλλους να παίζουν μαζί τους, να τους θεωρούν μίasma και να τους εκδιώκουν ανάλογα με τα εκάστοτε οικονομικά τους σχέδια.

Α.Κ.

ΤΟ ΧΑΟΣ ΤΟΥ ΧΑΑ

Δεν είναι ευχάριστο κι ούτε προσφέρεται για χιούμορ το κατάντημα του Χρηματιστηρίου στο οποίο επενδύθηκαν τόσα πολλά από πλευράς ελπίδων του λαού αλλά και πολιτικών στρατηγικών των κυβερνώντων και τελικά «κερδήθηκαν» απαξίωση, εμπαιγμός και χάος. Σήμερα βέβαια ο κ. Σημίτης μπορεί να κοιτάζει αλλού και να καμαρώνει για τα επιτεύγματα(;) της κυβέρνησής του ή να δικαιολογείται πως «έτσι είναι η Ελλάδα» ενώ ο κ. Γιάννος σώζει πλέον τις ένοπλες δυνάμεις αφού τελείωσε με την οικονομία. Τι κοινό έχει ο στρατός και το χρήμα; Μα τα τεράστια οικονομικά πακέτα, τους ενδιαμέσους και τις μίζες. Άρα υπάρχει πεδίο δράσης για τον κ. Παπαντωνίου. Στο ΧΑΑ πάλι, το χάος των 2000 μονάδων και το ότι μέσα σ' ένα χρόνο χάθηκαν ποσά ίσα με το ΑΕΠ ενός ολόκληρου έτους. Πού πήγαν αυτά τα λεφτά; Δεν θα το μάθουμε ποτέ. Γεγονός πάντως εί-

ναι πως το ΠΑΣΟΚ ξανάγινε κυβέρνηση δημιουργώντας τεχνητή αύξηση του δείκτη και χρησιμοποιώντας τα κεφάλαια των ΔΕΚΑ αλλά –ακόμη χειρότερα– και τ' αποθεματικά των ασφαλιστικών ταμείων! Ο κ. Μιλτιάδης Νεκτάριος, νυν διοικητής του ΙΚΑ, όπως και ο απελθών κ. Σολωμός, θα γνωρίζουν πολλά επ' αυτού. Νά λοιπόν ante portas η κρίση ολόκληρου του ασφαλιστικού μας συστήματος και οι επιχειρούμενες, έστω και την δωδεκάτη, αλχημείες. Τα γεγονότα όμως και η διογκούμενη λαϊκή οργή θα προλάβουν τους κυβερνητικούς χειρισμούς. Ήδη το 50% των ασφαλισμένων ναυτεργατών παίρνουν σύνταξη κάτω από 150.000 δραχ. Εμπαιγμός! Το ΠΑΣΟΚ βέβαια είναι σοσιαλιστικό κόμμα και εκφράζει την κεντροαριστερά στην Ελλάδα. Αυτό κι αν είναι εμπαιγμός, αγαπητοί κ.κ. συγχρονιστές και συνοδοιπόροι...

Τζιμ Μπούρης

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΟΝ σ. ΚΑΪΜΑΚΗ

Δημοσιεύουμε τη δήλωση που έκανε ο εκπρόσωπος του ΚΚΕ στο ΕΡΣ Παύλος Αλέπης:

«Με μοναδική πραγματικότητα - αποτέλεσμα τη συναίνεση κερδίζει τελικά η ιδιοκτησία των καναλιών και οι εμπνευστές παραγωγοί των λεγόμενων τηλεπαιχνιδιών που μπορούν ανενόχλητοι να συνεχίσουν να δηλητηριάζουν την κοινωνική συνείδηση, διαμορφώνοντας κάθε λεπτό που είναι στον αέρα όλο και χειρότερη πραγματικότητα στο τηλεοπτικό τοπίο.

Ούτε καν όλα αυτά περί “λογοκρισίας”, “αυθαιρεσίας”, “αυταρχισμού” κλπ., που ακούστηκαν δημόσια δε θέλη-

σε η πλειοψηφία του ΕΣΡ να υποστηρίξει με απόφαση δέσμευση του οργάνου μην τυχόν χαλάσει η “σούπα” της ομοφωνίας, ή της ενισχυμένης πλειοψηφίας. Η επιχείρηση αλλαγή της ώρας και της σηματοδότησης, που αποδείχτηκε άλλωστε και νομικά έωλη, είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη, αφού οδηγεί στο δρόμο της νομιμοποίησης αυτού του τύπου των θεαμάτων και ανοίγει την πόρτα μέσω του δεδομένου ανταγωνισμού για απεριόριστη παραβίαση των αρχών σεβασμού της προσωπικότητας του ανθρώπου, χωρίς ότι πολλαπλασιάζει τη δυνατότητα διάδοσης της λογικής αυτών των “τηλεπαιχνιδιών”.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΚΙΝΓΚ...

... και Α.Ε. για ασφαλιστική, ραδιόφωνο, τηλεόραση και internet, και έπεται συνέχεια.

Ο λόγος για την Εκκλησία της Ελλάδος και την σχετική απόφαση που πήρε η Δ.Ι.Σ. μόλις προχθές.

Ίδου και οι σχετικοί αριθμοί: 60 χιλιάδες ευρώ θα είναι το μετοχικό κεφάλαιο της Α.Ε. για τη δημιουργία πάρκινγκ σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Επίσης προανατολίζονται να ζητήσουν και 500 εκ.

δραχ. βοήθεια, προκειμένου να διατηρήσουν τις μετοχές της Εθνικής μετά την πρόσφατη «χασούρα» (από τις 23.131, στις 7.800, ανά μετοχή, μόλις). Τα οποία θα διατεθούν όμως «για φιλανθρωπικούς σκοπούς»...

Α, και να μην ξεχάσουμε τη σύσταση Ε.Π.Ε. Ασφαλιστικής (μαζί με την Alpha Τράπεζα...) για την ασφάλιση της ακίνητης περιουσίας της ίδιας της Εκκλησίας. Μένουμε άφωνοι...

ΑΝΑΠΟΛΩΝΤΑΣ ΤΟ ΣΑΜΙΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ

Ταξίδεψε ως την Μυτιλήνη. Και δεν γνώριζε ακόμη ότι νέα τιμολόγια «αναβαθμισμένα» κατα 40%, μας περιμένουν προσεχώς. Προκειμένου να μας παρέχουν τηλεοπτικές και άλλες διευκολύνσεις. Αλλά ας την παρακολουθήσουμε:

Θα πληρώσω λίγο παραπάνω αλλά θα κάνω ένα άνετο και γρήγορο ταξίδι, σκέφτεται κανείς και όταν φτάνει στην προβλήτα και βλέπει το πλοίο το θέαμα τον αποζημιώνει. Μπαίνεις μέσα, κάθεσαι. Προβάλλεται ένα βίντεο ενημερωτικό – πού βρίσκονται τα σωσίβια κτλ. Σε λίγα λεπτά ο εφιάλτης αρχίζει. Οι κρεμασμένες παντού τηλεοράσεις παίζουν ANTI αποκλειστικά. Ίδου τα διαπλεκόμενα(;)

Βλέπω Φώσκολο, το Καλημέρα Ζωή. Οι πρωταγωνιστές κλαίνε, τσακώνονται, ουρλιάζουν. Εκείνη βγάζει όπλο. Νομίζεις ότι βρίσκεσαι σε εφιάλτη. Πηγαίνω στην τουαλέτα. Και εκεί. Όχι τηλεόραση αυτή τη φορά αλλά ηχείο πάνω από το κεφάλι μου για να μην χάσω όση ώρα θα είμαι στην τουαλέτα τους μοναδικούς διαλόγους του Φώσκολου και δεν καταλάβω τι γίνεται.

Πήγα στη ρεσεψιόν έκανα τα παράπονά μου – όχι εγγράφως όπως ίσως θα έπρεπε. Οι υπάλληλοι ήταν ευγενέστατοι. Έδωσαν εντολή να χαμηλώσει η τηλεόραση – δεν κατάλαβα διαφορά. Η συμβουλή τους; Στον πιο πολύ κόσμο αρέσει, η διαφορά στην τιμή είναι πολύ μικρή, να ταξιδεύετε στην Α' θέση που είναι αθόρυβα η τηλεόραση και δίνουμε και ακουστικά. Στην πρώτη θέση είναι άνετα και η τηλεόραση αθόρυβη αλλά και εκεί ο ANTI.

Πληρώνω για να βλέπω τηλεόραση στους λογαριασμούς – τώρα θα πληρώνω και για να μην βλέπω – την ελάχιστη ακριβότερη Α' θέση.

Έμαθα από μέλος του πληρώματος ότι ο νόμος/το κράτος/το υπουργείο επιβάλλει την EPT1 και τη NET, αλλά επειδή λέει αυτά τα κανάλια δεν σου προσφέρουν τίποτα και επειδή λέει ο κόσμος έκανε παράπονα, κατέληξαν στον ANTI. Είναι και παράνομοι δηλαδή, αλλά για το καλό του κόσμου.

Εγώ πάντως μόνο στην οικονομική θέση μέτρησα 49 τηλεοράσεις! 49! Στην πρώτη θέση δεν τις μέτρησα αλλά θα είναι καμιά σαρανταριά. Ε.

ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Όπως γράψαμε και στο προηγούμενο τεύχος ο ζωγράφος Χρήστος

Αντωνόπουλος βρίσκεται στις φυλακές Λάρισας για χρέη προς το ΙΚΑ.

Ο Χρήστος Αντωνόπουλος, μαθήτεψε στον αγιογράφο Σιαφάρικα. Στη διάρκεια της δικτατορίας βρέθηκε στο Παρίσι, παρακολούθησε μαθήματα στην École des Beaux Arts και μαθήματα στο ατελιέ γκραβούρας του καθηγητή Legrand.

Μια αντιδικτατορική αφίσα του κυκλοφόρησε σε όλη την Ευρώπη και ανατυπώθηκε σε πολλά περιοδικά της εποχής.

Μετά τη δικτατορία επέστρεψε στην Ελλάδα και εργάστηκε ως σκιτσογράφος στο Αντί. Ανάμεσα σε άλλα χρωστάμε στον Χρήστο Αντωνόπουλο την ωραία ιδέα με το μικρό ψαράκι που τρέχει για να γλυτώσει «από το μεγάλο ψάρι που τρώει το μικρό».

Πρέπει τώρα που ο Χρήστος βρίσκεται σε δυσκολία να του συμπαρασταθούμε. Αυτό θα είναι ένα γνήσιο δείγμα φιλικής αλληλεγγύης.

Φίλοι του Χρήστου άνοιξαν λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα με αριθμό 172/604809-95, στο όνομα της γυναίκας του κ. Αναστασίας Γεωργάκη. Καλούμε όλους τους φίλους του περιοδικού να βοηθήσουν βάζοντας όποιο ποσό μπορούν στον λογαριασμό αυτόν.

«ΜΙΘΡΙΔΑΤΙΣΜΟΣ»

Διαβάζω στον «Εκηβόλο» της Καθημερινής της 23.3.2002: «Ο «μιθριδατισμός» μας έχει καταλάβει... Και ασφαλώς δεν είναι τυχαίο ότι χθες ούτε μία εφημερίδα δεν δημοσίευσε το πόρισμα του εισαγγελέα για την υπόθεση Κόκκαλη... Δεν ήταν μόνον αποτέλεσμα της προσπάθειας ορισμένων συμφερόντων να συγκαλύψουν την υπόθεση... Ήταν, πολύ φοβάμαι, αποτέλεσμα της νοοτροπίας, που παγιώνεται στη χώρα μας...»

Να σημειώσουμε ότι η Καθημερινή, την προηγούμενη ημέρα, είχε κάμει εκτενή αναφορά στη δημοσίευση από το Ποντίκι του πορίσματος του κ. Παπαγγελόπουλου.

Ε, λοιπόν έχει δίκιο η καλή εφημερίδα. Όπως έχω δίκιο κι εγώ που παρατήρησα ότι σε όλη τη διάρκεια από τον Φεβρουάριο έως τον Οκτώβριο του 2000 και η Καθημερινή, όπως άλλωστε και όλες οι άλλες εφημερίδες, τα ραδιόφωνα, τα κανάλια κλπ. δεν ανέφεραν λέξη για τα όσα προ διετίας το Αντί έγραφε τότε και σήμερα επαναλαμβάνουν και συμπληρώνουν η Καθημερινή και μερικές άλλες εφημερίδες για τον κ. Σωκράτη Κόκκαλη. Η αλήθεια να λέγεται αλλά όλη η αλήθεια...

Αλλιώς, ε, αλλιώς ο χαρακτηρισμός «μιθριδατισμός» είναι πολύ φτωχός και, κυρίως, πολύ άσχετος.

X.N.

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Κυβερνητικές φρουτομαχίες υπό το φως των καζίνο και του ΕθνικοΛαϊκοΕυρωπαϊκού Λαχείου και του ΛοττοΠροτοΤζοκερΣτοιχήματος.

«Μάχες» κατά της διαπλοκής υπό το ειρωνικό χαμόγελο των επιχειρηματιών – συνιδιοκτητών του κράτους. Ελληνοτουρκικός διάλογος σε πλήρες σκότος και με τους γνωστούς επιτηρητές αγριεμένους. Η Ολυμπιακή που κρατικοποίησε τα χρέη και ιδιωτικοποιεί το «φιλέτο». Οι ένθεν και ένθεν στελεχάρες που κάνουν πρόβα το σμόκιν του Δημάρχου για να το κάνουν ξεσκονόπανο της «άλλης» καρέκλας. Το καραγκιοζιλίκι της καθεκαστην εκλογήν «άνοιγμα» προς τ' Αριστερά των εξουσιαστών. Ο εκλογικός νόμος «τσίχλα» – πάντα στο δικό τους στόμα όμως...

Αυτά διάβασα στο Μήνυμα. Το Μήνυμα είναι συνέχεια της εφημεριδούλας Σχόλιο. Είναι μια μηνιαία εφημερίδα που εκδίδεται στα Χανιά. Αξίζει, αν είστε φίλος του επαρχιακού Τύπου, να επικοινωνήσετε απ' ευθείας. Η διεύθυνση είναι: Τσόντου Βάρδα 65, Χανιά 731 33, τηλ. 08210-52090 και e-mail: selea@chania-cci.gr

Σας έχω μιλήσει για τον Φιλοξωικό Σύλλογο της Μυτιλήνης. Μεταφέρω από τα Κυριακάτικα Αιολικά, απ' όπου και η φωτογραφία, μερικά από σημείωμα της Προέδρου του Φιλοξωικού κ. Βάσως Κασλάρη.

Στην αρχή αναφέρεται στα γατάκια και τα σκυλάκια που τα παίρνουμε δώρο στο παιδάκι μας κι όταν μας ενοχλήσουν σαν ζωντανά πλάσματα που είναι, τα πετάμε στο δρόμο σαν σκουπίδια. Αυτό, σημειώνει, αποτελεί και διδαχή προς τα παιδιά περί ευθύνης και σεβασμού στα ζωντανά πλάσματα. Και συνεχίζει με μια συγκεκριμένη ιστορία: Τι κακό μπορεί να σου 'κανε ο γαίδαρος και τον παρατάς κάθε που δεν σου χρειάζεται να γυρνάει μέσα στους δρόμους ή τον σφικοδένεις μέσα στους δρόμους, στον ήλιο, στεγνό από νερό ή του βάζεις σύρμα στη μουσούδα και στα πόδια να πεθάνει αργά μαρτυρικά. Έτσι βρέθηκε η γαϊδουρίτσα της φωτογραφίας πεσμένη πια, ετοιμοθάνατη, γεμάτη σκουλίκια στο λαιμό από πληγή κι ακίνητη, σχεδόν νικημένη από την ταλαιπωρία. Το μόνο που μπορέσαμε να της προσφέρουμε εμείς του Φιλοξωικού Συλλόγου είναι νερό με το μπουκάλι. Το ζητούσε όλο και πιο πολύ. Άνοιξε το

μάτι της, μας έψαχνε, ώσπου να ετοιμάσου με το επόμενο νύμφη μου - καλά.

ΑΠΟΡΙΑ

Δεν καταλαβαίνω γιατί διαμαρτύρονται όλοι για τη στάση των Αμερικανών στον πόλεμο που εξαπέλυσε ο Σαρόν εναντίον των Παλαιστινίων. Οι Αμερικανοί είναι το θέμα ή οι αραβικές χώρες που για μια χούφτα δολάρια πουλάνε τα πάντα; Οι Αμερικανοί απλώς κοιτάνε τα συμφέροντά τους.

ΒΕΝΤΣΕΡΕΜΟΣ

Ξηλώθηκε και από την Πορτογαλία ο σοσιαλισμός και η χώρα αυτή πέρασε στον καπιταλισμό εκ νέου. Με ζαλίζουν πολύ αυτές οι εναλλαγές των τρόπων παραγωγής. Ακολουθεί τώρα η Γαλλία και η Γερμανία. Το 2003, αν υπάρχει ακόμα ο Σημίτης, θα είναι ο Φιντέλ Κάστρο της Ευρώπης.

ΞΗΛΩΝΕΤΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΚΡΑΤΟΣ

Στο ΠΑΣΟΚ δεν μπορούν να βρούνε υποψηφίους για τις δημοτικές. Φυσικά. Ποιος να βάλει, εφόσον ξέρει ότι δεν θα

βγει. Είναι σίγουρη η πρόβλεψη, θα πάρουν μόνον 3 νομαρχίες στην Κρήτη και κανένα νησί.

ΠΕΘΑΝΕ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ...

Μέχρι και τον ξάδελφό μου τον Τάκη πλησίασαν να βάλει για Δήμαρχος στις Μηλιές Πηλίου! Σε λίγο, είμαι βέβαιος, θα πάνε και στη μάνα μου. Φυσικά ο ξάδελφός μου αρνήθηκε ευγενικά. Τους είπε ότι είναι απησχολημένος.

ΣΩΣΤΟΣ

Τι θα γίνει μ' αυτό το ραδιοτηλεοπτικό; Και απορώ, εκεί στον Συνασπισμό, πώς και δεν τραβάνε το αυτί αυτού του περιέργου του Καϊμάκη, ο οποίος λίγες ώρες πριν τη συνεδρίαση του Συμβουλίου γυρνούσε μέσα στην καλή χαρά στα κανάλια και αφού στόλιζε τον Πρόεδρό του, έλεγε και τι θα ψηφίσει την επομένη, στους εκπροσώπους ακριβώς των

καναλιών που εγκαλούντο!

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Εγώ είμαι εναντίον της απαγόρευσης γενικώς. Σωστό αυτό. Αλλά, κύριε Καϊμάκη, γιατί θέλατε να κοπεί η εκπομπή της Μαλβίνας Κάραλη ως «μη κόσμια» όπως λέγατε τότε; Προφανώς επηρεάζεται ο κύριος από τις απόψεις των υπουργών.

ΜΟΝΑ ΧΑΝΩ, ΖΥΓΑ ΚΕΡΔΙΖΕΙΣ

Στο ΠΑΣΟΚ έχουν το εξής δημιουργικό και ωραίο δίλημμα: να χάσουν με τον Σημίτη τις εκλογές ή με τον Γιωργάκη; Σου λένε οι άνθρωποι, αν τις χάσω με τον Σημίτη, θα χάσω πολύ. Ενώ αν τις χάσω με τον νεαρό θα τις χάσω αξιοπρεπώς και θα μπορέσω ευκολότερα να επανέλθω. Όμως ο Σημίτης προς το παρόν δεν φεύγει, ενώ και ο γιωργάκης δεν θέλει να ξεκινήσει την καριέρα του με ήττα. Οπότε; Οπότε κάθονται εκεί μέσα και περιμένουν τον Λαλιώτη να τους σώσει. Εμείς ευχόμεθα καλό κουράγιο.

Ο ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

Πήγα στους χαιρετισμούς εκεί σε μια εκκλησία στην Πλάκα και είδα χοροδίες και όργανα μέσα και νόμισα για λίγο ότι είμαι Μορμόνος! Τι θα γίνει, Μαζαριώτατε, μ' αυτές τις γελοιότητες στις εκκλησίες; Μήπως πρέπει να γάνουμε ένα δημοψηφισματάκι;

ΟΙ ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΙ Νο 2

Πήρα οργισμένα τηλεφωνήματα φίλων που παρεξηγήθηκαν με την άποψη περί Χατζιδάκι και Θεοδωράκη. Μα εγώ έκανα απλώς διαπιστώσεις. Πως δηλαδή το είδος αυτό μουσικής δεν περνάει πλέον στον κόσμο. Μα, θα μου πείτε, και ο Μπαχ δεν περνάει στον κόσμο, τι πάει να πει αυτό, ότι ο Μπαχ είναι για πέταμα;

Λοιπόν για να αποφύγουμε τις εξυπνάδες αυτές ας μιλήσουμε ευθέως. Ο Χατζιδάκις δεν είναι ο Μπαχ, είναι ένας συνθέτης τραγουδιών, όπως και ο Θεοδωράκης και χιλιάδες άλλοι ανά τον κόσμο διάσημοι και μη. Πλην όμως στην Ελλάδα υπάρχει το εξής πρόβλημα: η δημοτική και λαϊκή της μουσική παράδοση είναι πολύ έντονη και μάλιστα ιδιαίτε- ρως δημοφιλής και εμπορική, πράγμα που συμβαίνει μόνον στη Λατινική και Βόρεια Αμερική. Πουθενά αλλού. Επομένως συνθέτες σαν τον Χατζιδάκι και τον Μίκη, οι οποίοι ασφαλώς προέρχονται από την παράδοση αυτή, μόλις περάσει ο χρόνος επανέρχονται στην αφητηρία τους, δηλαδή ξαναγίνονται τα παρελκόμενα της κυρίαρχης παράδοσης.

Έτσι πάει και με τη ζωή. Όταν έχεις μπροστά σου τα διαρκή, όταν θέλεις να πεις ένα μεράκι ας πούμε, θα πας στον Γαβαλά, δεν θα πας στον Κότσιρα. Και όταν θέλεις να ρομαντίζεις θα πας στα κλαρινέτα και στα σουίνγκ, δεν θα πας στη Φλέρη Ντουντουνάκη.

Το Απαρτχάιντ του Σαρόν

του Αλέξανδρου Καζαμιά

Η ιντιφάντα, χθές, σήμερα και αύριο, είναι μια φυσιολογική και νόμιμη έκφραση της αντίστασης στη σκλαβιά που δημιουργεί μια κατοχή που ασκεί τις χειρότερες μορφές ρατσιστικής διάκρισης – μια κατοχή που επιδιώκει κάτω από το μανδύα μιας απατηλής ειρηνευτικής διαδικασίας να στερήσει από τους Παλαιστίνιους τις γαίες και τις ζωές τους, απομονώνοντάς τους σε δημογραφικά ασύνδετα Μπαντουστάν περιτρυγισμένα από εποικισμούς και περιφερειακούς δρόμους.

Από την ομιλία του παλαιστίνιου ποιητή **Μαχμούντ Νταρούις** στην 53η επέτειο της ίδρυσης του κράτους του Ισραήλ, 15 Απριλίου 2001.

Η επιδρομή που υφίσταται σήμερα ο ανυπεράσπιστος παλαιστινιακός λαός μέσα στην ίδια την αποικιοκρατούμενη πατρίδα του, δε συνιστά καμία ακρότητα ή εκτροπή από το καθεστώς που κυριαρχεί στη Μέση Ανατολή μετά το 1967. Η κτηνωδία που διαπράττει σήμερα στη Ραμάλα και στις άλλες παλαιστινιακές πόλεις ο Σαρόν είναι το ίδιο το πρόσωπο του ισραηλινού ιμπεριαλισμού που ενθαρρύνουν κατά κανόνα οι κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών με στόχο την αμερικανοποίηση του κόσμου. Διότι αυτό που σήμερα συμβαίνει στα κατεχόμενα εδάφη των Παλαιστινίων δεν είναι μια αντιτρομοκρατική εκστρατεία ενός κράτους που επιχειρεί να προστατέψει την ασφάλειά του. Είναι η πεμπτουσία του ρατσισμού από το καθεστώς του Απαρτχάιντ που προσπαθεί να διαιωνίσει το Ισραήλ υπό την ηγεσία ενός εγκληματία πολέμου.

Τίποτα εκτός απ' τις μεθοδευμένες και διαρκείς παραβιάσεις όλων των ειρηνευτικών σχεδίων που οι ίδιοι υπέγραψαν, δε θα μπορούσε να εξηγήσει το αδιέξοδο που τώρα οι Ισραηλινοί επιχειρούν να αντιμετωπίσουν με τα τανκς. Ο «πόλεμος» που κήρυξε επίσημα την περασμένη Κυριακή στο τηλεοπτικό του διάγγελμα ο Σαρόν, είναι η φυσιολογική κατάληξη της κίβδηλης ει-

ρήνης με την οποία οι Σιωνιστές του κράτους του Ισραήλ εδώ και μια δεκαετία περιπαίζουν τον παλαιστινιακό λαό κι όλους τους άραβες γειτόνους τους. Η κατοχή της Δυτικής Όχθης του Ιορδάνη και της Γάζας στον πόλεμο του 1967 ήταν ανέκαθεν για τη στρατοκρατία του Ισραήλ μια λύση οριστική. Και το νεκρό γράμμα των συμφωνηθέντων στη Μαδρίτη (1991) και στο Όσλο (1994), που επιβεβαίωσε ξανά το ψήφισμα 1402 του ΟΗΕ, δεν ήταν εξαρχής παρά ένα σχέδιο παλαιστινιακής αυτοδιοίκησης, πάντα υπό την κυριαρχία του Ισραήλ, με στόχο όχι την άρση, μα την οριστική διατήρηση της κατοχής.

Γι' αυτό οι αόριστες αναφορές των συμφωνιών περί της ανεξαρτησίας των Παλαιστινίων στέλνονταν με αλλεπάλληλες καθυστερήσεις κι ελιγμούς σε ένα μέλλον που όλο μάκραινε, ενώ από την πρώτη κιόλας μέρα της ειρήνης οι Ισραηλινοί αύξησαν τους εποικισμούς στις περιοχές που μόλις οι ίδιοι είχαν αποδεχτεί να παραδώσουν. Το χρονοδιάγραμμα της μεταβίβασης των εδαφών αυτών, το οποίο θα οδηγούσε σε τελικές συνομιλίες για την επιστροφή των εξορίστων, την Ιερουσαλήμ και την περιβόητη ανεξαρτησία, έχει ήδη λήξει από το 1999, χωρίς να εφαρμοστεί ούτε κατά το ένα τρίτο. Δικαίως λοιπόν ο πρώην ισραηλινός εισαγγελέας Μιχαήλ Μπεν-Γιερ έγραφε πρόσφατα στη

Ένοπλοι Παλαιστίνιοι στη λωρίδα της Γάζας εκφράζουν την προθυμία τους να υπερασπιστούν τον Αραφάτ.

Ha'aretz ότι «επιλέξαμε ενθουσιωδώς να γίνουμε μια κοινωνία αποικιοκρατική, αγνοώντας τις διεθνείς συμφωνίες κατάσχοντας γαίες, μεταφέροντας εποίκους από το Ισραήλ στα κατεχόμενα εδάφη, καταπιανόμενοι με ληστείες και, βρίσκοντας δικαιολογίες για όλες αυτές τις πράξεις... εδραιώσαμε ένα καθεστώς Απαρτχάιντ».

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΙΝΤΙΦΑΝΤΑ

Εδώ και τριανταπέντε χρόνια, ολόκληρο το πρόβλημα του καθεστώτος του Ισραήλ εστιάζεται στην εξεύρεση μιας φόρμουλας που να παρέχει ασφάλεια στο εβραϊκό τμήμα του πληθυσμού του, χωρίς ταυτόχρονα να εγκαταλειφθούν τα νέα εδάφη που αποκτήθηκαν στον πόλεμο του 1967. Στο πλαίσιο της θεοκρατικής αυτής διακρίσεως, ποι διέπει ολόκληρη την ιδεολογία του Σιωνισμού απ' τον 19ο αιώνα ως σήμε-

ρα, δύο ήταν οι προτεινόμενες επιλογές: (α) εκείνης που γυρεύει την ασφάλεια του Ισραήλ μέσω της απομόνωσης των Παλαιστινίων σε ένα καθεστώς λειτουργικής αυτοδιοίκησης, και (β) εκείνης που επιθυμεί την παντελή υποδούλωσή τους και τον περιορισμό τους σε πλήρως απομονωμένα γκέτο. Πρώτα με την κυβέρνηση Νετανιάχου από το 1996 μέχρι το 1999, κι από τον περσινό Φεβρουάριο με την κυβέρνηση Σαρόν, ακολουθείται συστηματικά η δεύτερη επιλογή. Σε κάθε όμως περίπτωση πρόκειται για παραλλαγές της ίδιας και αυτής στρατηγικής ενός φυλετικού απομονωτισμού, τύπου Απαρτχάιντ, όπου οι Παλαιστίνιοι υφίστανται ως υπήκοοι, ολοκληρωτικά απογυμνωμένοι απ' όλα τα στοιχειώδη πολιτικά κι ανθρώπινα τους δικαιώματα.

Έτσι, το σφίξιμο του κλοιού γύρω απ' τα παλαιστινιακά εδάφη δεν ήταν διόλου μια καινούργια υπόθεση που άρχισε άξαφνα τα χαράματα της προηγούμενης Παρασκευής. Από το ξέσπασμα της δεύτερης ιντιφάντα τον Οκτώβριο του 2000, τα τανκς των Ισραηλινών κάνουν διαρκώς επιδρομές και πολιορκούν προσφυγικούς συνοικισμούς, τζαμιά, σχολεία και πόλεις των Παλαιστινίων, σκοτώνοντας κυρίως αμάχους, περιλαμβανομένων και μικρών παιδιών. Δηλώσεις του τύπου «κατανοώ πλήρως την ανάγκη του Ισραήλ να υπερασπιστεί τον εαυτό του», που έκανε την Κυριακή ο πρόεδρος Μπους, ή «ο ισραηλινός στρατός ακολουθεί αυστηρές προδιαγραφές και δε σκοτώνει αμάχους», που έκανε τη Δευτέρα υπουργός της κυβερνήσεως Σαρόν, δεν είναι διόλου πρόσφατα εφευρήματα. Πρόκειται για τη συνήθη γλώσσα των απολογητών του ρατσισμού και του σωμαβινισμού, που για μια ολόκληρη γενιά μετέτρεψαν το Ισραήλ σε ένα κράτος άκρως милитарιστικό, απείθαρχο στις διεθνείς συνθήκες και εντονότατα αντιδημοκρατικό.

ΠΑΛΑΖΕΙ ΤΩΡΑ: Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ «ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΤΕΙΧΟΣ»

Οι ανθρώπινες απώλειες που προκαλούν στη Δυτική Όχθη τα τανκς των Ισραηλινών εδώ και μια εβδομάδα, δε φαίνεται να σχετίζονται με οποιαδήποτε επιχείρηση συλλήψεως τρομοκρατών, καταπώς ισχυρίζεται ο Σαρόν. Η πολιορκία του συγκροτήματος του

Επίδειξη ισραηλινού χειριστή τανκ μπροστά σ' ένα πανό με τη φωτογραφία του Αραφάτ.

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

28 Σεπτεμβρίου 2000: Ο Αριέλ Σαρόν ως αρχηγός της αντιπολίτευσης επισκέπτεται τον ιερό χώρο του αλ-Χάραμ αλ-Σαρίφ, προκαλώντας το πρώτο ξέσπασμα βίας.

30 Σεπτεμβρίου 2000: Ο δωδεκάχρονος Παλαιστίνιος Μωχάμετ αλ-Ντούρρα δολοφονείται στα χέρια του πατέρα του από ισραηλινούς στρατιώτες.

12 Οκτωβρίου 2000: Δύο ισραηλινοί στρατιώτες λυντσάρονται στη Ραμάλα. Ακολουθεί ισραηλινός βομβαρδισμός της πόλης με ελικόπτερα.

6 Φεβρουαρίου 2001: Ο Σαρόν εκλέγεται πρωθυπουργός.

30 Απριλίου 2001: Πόρισμα της Επιτροπής Μίτσελ για την επανέναρχη των συνομιλιών μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων.

1 Ιουνίου 2001: Παλαιστινιακή επίθεση αυτοκτονίας σε δισκοθήκη του Τελ Αβίβ σκοτώνει 22 Ισραηλινούς. Οι Ισραηλινοί απαντούν με βομβαρδισμό της Ραμάλα.

8 Ιουνίου 2001: Έκδοση του σχεδίου ανακωχής του αρχηγού της CIA Τζώρτζ Τένετ.

9 Αυγούστου 2001: Παλαιστινιακή επίθεση αυτοκτονίας σε πιτσαρία της Ιερουσαλήμ σκοτώνει 15 Ισραηλινούς. Οι Ισραηλινοί απαντούν με αεροπορική επίθεση.

16 Οκτωβρίου 2001: Παλαιστίνιοι δολοφονούν τον σκληροπυρηνικό ισραηλινό υπουργό Τουρισμού Ρεχαβάν Ζεβί σε ξενοδοχείο της ανατολικής Ιερουσαλήμ.

21 Νοεμβρίου 2001: Βόμβα του Ισραηλινού στρατού σκοτώνει 5 παιδιά Παλαιστινίων στη Γάζα.

2 Δεκεμβρίου 2001: Βόμβα σε λεωφορείο σκοτώνει 16 Ισραηλινούς στη Χάιφα. Η Παλαιστινιακή Αρχή κηρύσσει κατάσταση εκτάκτου ανά-

γκης.

17 Φεβρουαρίου 2002: Ανακοίνωση του σαουδαραβικού ειρηνευτικού σχεδίου για αποχώρηση των Ισραηλινών από τα κατεχόμενα, αντί αναγνώρισης του Ισραήλ από τα 22 αραβικά κράτη.

21 Φεβρουαρίου 2002: Επίθεση στο συγκρότημα κατοικίας του Αραφάτ.

12 Μαρτίου 2002: 30 Παλαιστίνιοι σκοτώνονται από ισραηλινές δυνάμεις και 5 Ισραηλινοί σκοτώνονται από παλαιστίνιο σκοπευτή. Ψήφισμα 1397 του ΟΗΕ περί αποχώρησης του Ισραήλ από τα κατεχόμενα εδάφη που κατέλαβε το 1967.

15 Μαρτίου 2002: Άφιξη του αμερικανού Ειδικού Διαμεσολαβητή, στρατηγού Ζίνι.

27 Μαρτίου 2002: 22 νεκροί Ισραηλινοί και 140 τραυματίες από επίθεση αυτοκτονίας στο Park Hotel της Νετάνυα.

28 Μαρτίου 2002: Η Σύνοδος Κορυφής των Αράβων στη Βηρυττό υιοθετεί το σαουδαραβικό ειρηνευτικό σχέδιο. Απουσιάζουν ο πρόεδρος Μουμπάρακ της Αιγύπτου και ο βασιλιάς Αμπντάλα της Ιορδανίας. Ο Αραφάτ αποκλείεται στη Ραμάλα, ενώ η παλαιστινιακή αντιπροσωπία αποχωρεί από τη Σύνοδο, διαμαρτυρούμενη που δεν του δόθηκε ο λόγος μέσω δορυφορικής σύνδεσης. Ο Αραφάτ υποστηρίζει το σαουδαραβικό σχέδιο.

29 Μαρτίου 2002: Επιχείρηση «προστατευτικό τείχος». Ισραηλινά τανκς καταλαμβάνουν τη Ραμάλα και άλλες παλαιστινιακές πόλεις κι επιτίθενται στο συγκρότημα του Αραφάτ. 5 Παλαιστίνιοι αστυνομικοί βρίσκονται πυροβολημένοι εξ επαφής. Ψήφισμα 1402 του ΟΗΕ.

Περίπου 1.400 Παλαιστίνιοι και 400 Ισραηλινοί έχασαν τη ζωή τους στο διάστημα αυτό.

Από τις διαδηλώσεις των τελευταίων ημερών στην πόλη Κφαρ Κάνα στο βόρειο Ισραήλ.

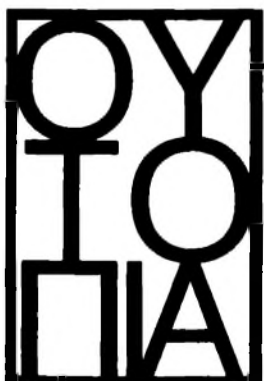
Αραφάτ, όπως κι αυτή των παλαιστινιακών πόλεων, των χωριών και των προσφυγικών συνοικισμών, δείχνουν όλο και περισσότερο ν' ανήκουν σ' ένα ευρύτερο σχέδιο εξάρθρωσης ολόκλη-

ρης της δομής της Παλαιστινιακής Αρχής, από τη βάση της μέχρι την κορυφή. Όπως υποδηλώνει άλλωστε η ονομασία της, η επιχείρηση «προστατευτικό τείχος» μοιάζει ν' αποτελεί μια γενι-

κή στρατηγική τρομοκρατίας, εξόντωσης και διωγμού ολόκληρου του παλαιστινιακού λαού, με απώτερο σκοπό να δώσει μόνιμη και τελική λύση στο πρόβλημα αντιμετώπισής του: τον οριστικό αποκλεισμό των Παλαιστινίων σε στρατοκρατούμενα γκέτο, με πιθανή την προοπτική μιας μελλοντικής τους εθνοκάθαρσης. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια στρατηγική που έρχεται τώρα να τοποθετήσει το τελευταίο καρφί πάνω στο φέρετρο της ειρηνευτικής διαδικασίας που ήδη πεθαίνει σταδιακά από το 1996.

Η επιθυμία του Σαρόν να απελάσει τον Αραφάτ, οι συλλήψεις 700 Παλαιστινίων, εκ των οποίων μόνο δέκα -σύμφωνα με το BBC- ανήκουν στον κατάλογο των καταζητουμένων, αλλά και το γεγονός ότι καταζητείται ο πιθανός διάδοχος του Αραφάτ, Μαρουάν Μπαργούτι, υποδηλώνουν με σαφήνεια πως η επιχείρηση αυτή αποβλέπει σ' έναν πολύ ευρύτερο διωγμό απ' ό τι ομολογούν οι Ισραηλινοί ως τώρα. Ιδιαίτερα δε η διάλυση του συγκροτήματος της Προληπτικής Ασφάλειας στη Μπιτούνια, με διοικητή τον Τζιμπράλ Ρατζούμπ, «έναν απ' τους στενότερους συμμάχους του Ισραήλ στην πάταξη των παλαιστινίων εξτρεμιστών» κατά τους *Φαϊνάνσιαλ Τάιμς*, δείχνει ότι για τον Σαρόν τα χρόνια της Παλαιστινιακής Αρχής έχουν τελειώσει. Ταυτόχρονα, οι αλλεπάλληλες διακοπές του ρεύματος, του νερού και των τροφίμων, οι ανεξέλεγκτες και ελεγχόμενες εκτελέσεις αμάχων, οι πυροβολισμοί αστυνομικών, οι απελάσεις κι οι αποκλεισμοί δημοσιογράφων, καθώς και η απαγόρευση προσέλευσης στις οργανώσεις ανθρωπιστικής βοήθειας, δε φαίνεται διόλου να σχετίζονται με τις ανάγκες μιας επιχείρησης συλλήψεως τρομοκρατών.

Βεβαίως η διεθνής κοινότητα καθώς και τα αραβικά κράτη αδυνατούν ακόμα να συμφιλιωθούν με την ιδέα ότι ο διωγμός που διενεργεί ο Σαρόν είναι μια τελική πολιτική φυλετικού απομονωτισμού. Πολλοί ως τώρα θεωρούν ότι ο Σαρόν απέτυχε να παράσχει «ασφάλεια» στο Ισραήλ, ότι δεν έχει πλέον στρατηγική, κι ότι τα γεγονότα αυτά είναι το κύκνειο άσμα του. Τέτοια μοιάζει να είναι η αφελής διαπίστωση το Χαβιέ Σολάνα, ο οποίος σαν αποτέλεσμα κατέληξε να κάνει την αστεία πρό-

48ο τεύχος

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΕΠΙ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ: Γιώρ. Σταμάτης, Λεων. Βατικιώτης, περ. «Σήματα Καπνού», Χρήσ. Κάτσικας, Ορέσ. Ηλιανός. **ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΒΑΛΤΕΡ ΜΠΕΝΓΙΑΜΙΝ:** Μαν. Αθανασάκης:

Βάλτερ Μπένγιαμιν: Ο ιστορικός υλισμός ως αυτόματο (Η επιστημολογία της Ιστορίας και η πολιτική απόφαση μέσα σ' ένα αίνιγμα) - Πέτ. Γιατζάκης: «Το Μεσημέρι της Ιστορίας. Για μια μεσαιωνική Αισθητική της Ιστορίας» - Γιώρ. Σαγκριώτης: Δείκτες, Βέλη, Μονάδες (Δοκίμιο πάνω στο μηδενισμό του Walter Benjamin) - Νικ.-Ίων Τερζόγλου: Ο Walter Benjamin και το νόημα του έργου τέχνης - Γιώρ. Καράμπελας: Γενεαλογία και Προλεγόμενα Κάθε Μελλοντικής Υλιστικής Αισθητικής (Οψεις της Παράδοσης του Walter Benjamin) - Δημ. Καρύδας: Χρόνος και νεωτερική εμπειρία (Ο Βάλτερ Μπένγιαμιν αναγνώστης των αλληγοριών του Μπωντλαίρ) - Στ. Σταυρίδης: Μνήμη και εμπειρία της μεγαλούπολης (Μια διαδρομή στην προβληματική του Β. Μπένγιαμιν) - Σάβ. Μιχαήλ: Ο Walter Benjamin και η επαναστατική βία. **ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ:** Αντ. Παγουλάτος: «Συγγενική η ακτινοβολία του χρώματος και της λέξης» (Ένας διάλογος με το μυθιστοριογράφο Ανδρέα Φραγκιά). **ΜΕΛΕΤΕΣ:** Ε. Σπυριδάκης: Διεθνοποίηση της εργασίας και αντιστάσεις του τοπικού. Η εθνογραφική περίπτωση μιας ναυπηγοεπισκευαστικής περιοχής του Πειραιά. **ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ:** Μαξ Ερνστ.

Κεντρική διάθεση: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ζωοδ. Πηγής και Τζαβέλλα 1 • Αθήνα • Τηλ.: 33.02.003

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ 1042 ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Ακολουθεί το κείμενο του ψηφίσματος 1402 που κατέθεσε η Νορβηγία και υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 30 Μαρτίου 2002 με 14 ψήφους υπέρ και 0 κατά.

«Το Συμβούλιο Ασφαλείας, επαναβεβαιώνοντας τα ψηφίσματά του 242 της 22ης Νοεμβρίου 1967, 338 της 22ης Οκτωβρίου 1973, 1397 της 12ης Μαρτίου 2002 και τις αρχές της Μαδρίτης, εκφράζοντας την έντονη ανησυχία του για την περαιτέρω επιδείνωση της κατάστασης, περιλαμβανομένων και των πρόσφατων βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας στο Ισραήλ και της στρατιωτικής επίθεσης κατά των κεντρικών γραφείων του προέδρου της Παλαιστινιακής Αρχής,

1. Καλεί και τα δύο μέρη να κινηθούν αμέσως σε μια ουσιαστική ανακωχή· καλεί για

απόσυρση των ισραηλινών στρατευμάτων από τις παλαιστινιακές πόλεις· και καλεί τα μέρη να συνεργαστούν με τον Ειδικό Απεσταλμένο Ζίνι, και άλλους, για την εφαρμογή του σχεδίου εργασίας Τένετ για την ασφάλεια ως πρώτο βήμα προς την εφαρμογή των συστάσεων της Επιτροπής Μίτσελ, με στόχο την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων.

2. Επαναβεβαιώνει το αίτημά του στο ψηφίσμα 1397 της 12ης Μαρτίου 2002 για άμεσο τερματισμό όλων των πράξεων βίας, περιλαμβανομένων όλων των πράξεων τρόμου, πρόκλησης, υποκίνησης και καταστροφής.

3. Εκφράζει τη συμπάραστασή του στις προσπάθειες του Γενικού Γραμματέα και των Ειδικών Απεσταλμένων να βοηθήσουν τα μέρη να διακόψουν τη βία και να αποκαταστήσουν την ειρηνευτική διαδικασία.

4. Συνεχίζει να επιλαμβάνεται του θέματος».

ταση να αποχωρήσουν, λέει, από κοινού Σαρόν και Αραφάτ για χάρη της ειρήνης. Αλλά και ο διαυγέστερος Πιέρ Βεντρίν, από την τυπικά ορθή εκτίμηση ότι και οι δύο ηγέτες αποδέχονται τα σχέδια Τένετ και Μίτσελ, κατέληξε κι αυτός στο ακριβώς αντίστροφο κι εξίσου αφελές συμπέρασμα ότι η συνεννόηση των δύο αυτών θανάσιμων πλέον εχθρών είναι στη βάση εφικτή. Στην πράξη όμως κανείς, ούτε κι αυτός ο ίδιος ο μάστορας της τακτικής, ο Σιμόν Πέρεξ, δε φαίνεται ακόμη έτοιμος ν' αποδεχτεί πως ο πρωθυπουργός του έχει εγκαταλείψει οριστικά όλη την ειρηνευτική διαδικασία του Όσλο. Αν πράγματι πιστεύει σε όσα λέει, η δήλωσή του ότι «η κυβέρνηση στηρίζει πάντοτε τα σχέδια Τένετ και Μίτσελ» δείχνει σαφώς ότι ο Σαρόν τον έχει υπερεκεράσει.

ΧΕΙΡΟΤΕΡΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΤΗΝ ΠΡΟΚΑΛΕΙ

Όσο περίπλοκη και μάταιη μπορεί να έχει υπάρξει ιστορικά η εξεύρεση μιας βιώσιμης λύσης στο Παλαιστινιακό, άλλο τόσο απλή έχει υπάρξει εξαρχής η αιτία που το προκάλεσε: πρόκειται για ένα πρόβλημα ξένης κατοχής από ένα κράτος ιμπεριαλιστικό, που καλλιεργεί όλους τους μηχανισμούς της παραδοσιακής αποικιοκρατίας.

Το αναγνωρίζουν και το επιβεβαιώνουν τόσο ρητά και συνοπτικά όλα τα κείμενα των ψηφισμάτων του ΟΗΕ, ιδιαίτερα δε τα πρόσφατα 1397 και 1402 του περασμένου Μαρτίου. Όσοι διατείνονται το αντίθετο, ή προσπαθούν να παραβάλουν επιπρόσθετους παράγοντες σε τούτη την απλή πραγματικότητα, συγχέουν εσκεμμένα τα συμπτώματα με την αιτία που τα προκαλεί.

Ταυτόχρονα οι τρομοκρατικές επιθέσεις των Παλαιστινίων και η συνεχιζόμενη απειλή της ασφάλειας του Ισραήλ, δεν είναι παρά τα φυσιολογικά παράγωγα της ίδιας της ρατσιστικής πολιτικής του. Μπορεί βεβαίως ο Σαρόν και ο Μπους ακόμα να το αρνούνται, όμως είναι πλέον βέβαιο στη Μέση Ανατολή του 21ου αιώνα ότι η παρουσία ξένων στρατευμάτων κατοχής θα αντιμετωπίζεται όλο και περισσότερο στο εξής από ανθρώπινες βόμβες που εκρίννυνται εν μέσω εύπορων, λευκών κι ανυποψίαστων αμάχων μέσα σε ουρανοξύστες, εστιατόρια, λεωφορεία, ξενοδοχεία, μπαρ και υπεραγορές. Η τρομοκρατία ανέκαθεν είχε κάποια αιτία, μα όσοι επιμένουν να την αγνοούν, δεν είναι απλώς συνένοχοί της, είναι πρωτίστως οι ηθικοί της αυτουργοί και οι πραγματικοί υπαίτιοί της.

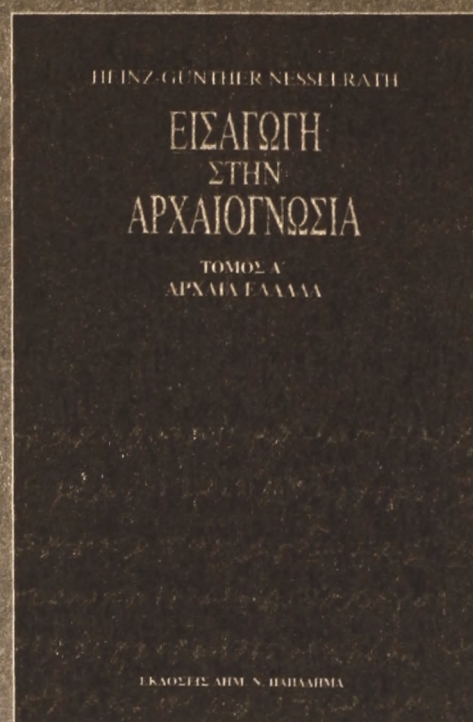
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

HEINZ-GÜNTHER NESSELRATH

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Ι. Αναστασίου - Ι. Βάσση -
Σ. Κοτζάμπαση - Θ. Κουρεμένο
Π. Κυριάκου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δ. Ι. Ιακώβ - Α. Ρεγκάκος
Καθηγητές ΑΠΘ

Με 776 σελίδες
84 εικόνες, 3 χάρτες και 1 πίνακα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 010 36.27.318

www.papadimasbooks.gr
e-mail: papadimas@atp.gr

«Τα πρόσωπά μας άρχισαν να αλλοιώνονται»

Συνομιλία με τον Carl Dundas και τη Maali Chouri στη Ραμάλα

Στη θέση του κειμένου που ακολουθεί, προγραμματίζαμε να δημοσιεύσουμε άρθρο του φίλου του περιοδικού Carl Dundas, ο οποίος τα τελευταία τέσσερα χρόνια ζει στη Ραμάλα και εργάζεται ως ερευνητής στην παλαιστινιακή οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων «Δίκαιο». Τη Δευτέρα το βράδυ οι ισραηλινές δυνάμεις κατοχής έκοψαν το ρεύμα στην περιοχή όπου διαμένει και γι' αυτό το άρθρο του δε μπόρεσε να σταλεί. Από τις αλλεπάλληλες τηλεφωνικές συνδιαλέξεις που είχαμε μαζί του, καθώς και με μέλη της παλαιστινιακής οικογένειας που τον φιλοξενεί, καταγράψαμε τα εξής:

Σάββατο 30 Μαρτίου

Carl: Εγκατέλειπα το διαμέρισμά μου, που βρίσκεται πενήντα μέτρα απ' το συγκρότημα του Αραφάτ και ήρθα να μείνω εδώ, στο σπίτι της Maali, στο βόρειο μέρος της πόλης που είναι ασφαλέστερο. Είμαστε εδώ οι δύο μας, η μητέρα της, ο αδερφός της, η γυναίκα του και τα δύο παιδιά τους. Ήμουν στο γραφείο το πρωί όταν με πήραν και μου είπαν ότι κατευθύνονται τα τανκς προς τη Ραμάλα. Δεν πήγα στο διαμέρισμά μου. Ήρθα κατευθείαν εδώ. Γι' αυτό δε με βρήκες στο τηλέφωνο.

Τα τανκς περνούν από το δρόμο κάθε τόσο κι ακούμε συνέχεια πυροβολισμούς. Εμείς βρισκόμαστε εδώ κλεισμένοι στο διαμέρισμα, μα ευτυχώς προλάβαμε να πάρουμε τρόφιμα για δυο βδομάδες. Το ζήτημα είναι να μη μας κόψουν το νερό. Δεν ξέρουμε ποιος ακριβώς είναι ο σκοπός τους. Μαθαίνουμε ότι γίνονται μαζικές συλλήψεις. Έπιασαν απ' ότι λέγεται περί τους 700 και τους απομακρύνουν από την περιοχή. Εκτέλεσαν εξ επαφής και πέντε άτομα της παλαιστινιακής ασφάλειας στο κτήριο της Τράπεζας Καϊρου-Αμμάν· ακούμε πως σκοτώνουν κι άλλους εν ψυχρώ.

Πριν λίγο ένας συνάδελφος μου είπε πως έκαναν έφοδο χθες βράδυ στα γραφεία της οργάνωσης. Ήταν εκεί ένα παιδί που δούλευε ως αργά· τον ανέλαβαν οι στρατιώτες – δεν ξέρουμε πού τον πήγαν. Προσπάθησα να επικοινωνήσω

μαζί του, αλλά δυστυχώς δεν απαντά στο κινητό. Ο συνάδελφος είπε πως τα διαλύσαν όλα, αναφορές, γραφεία, ντοκουμέντα και βιβλία. Εικοσιένα χρόνια νομικής δουλειάς και υποδομής, καταστραφήκαν όλα. Το μόνο που απομένει είναι μία μεγάλη αναφορά που ετοιμάζαμε για τις βιαιοπραγίες των Ισραηλινών στο πρώτο δωδεκάμηνο της δεύτερης ιντιφάντα. Θα σου τη στείλω μ' ένα e-mail για να σωθεί. Είναι έξι μηνών ομαδική δουλειά και σκέφτομαι πως αν έρθουν και με χώσουν σ' ένα τζιπ, θα μου διαλύσουν το κομπιούτερ κι ίσως χαθεί κι αυτή μαζί.

Δε βλέπω άλλη λύση σε όλ' αυτά εκτός απ' τη συνέχιση της ιντιφάντα. Πρέπει να αποτύχει η προσπάθεια του Σαρόν να εξασφαλίσει την ασφάλεια του Ισραήλ με τανκς και με βομβαρδισμούς. Οι Άραβες και η διεθνής κοινότητα παραμένουν εντελώς παθητικοί. Όμως υπάρχει ακόμα αντίσταση. Ακούμε συνεχώς ανταλλαγές πυρών. Δεν ξέρω πώς, αλλά οι Παλαιστίνιοι δείχνουν ως τώρα ν' αντιστέκονται. Λέω στη Maali να μην κρυφοκοιτά το δρόμο πίσω απ' την άκρη της κουρτίνας. Πολλοί έχουν σκοτωθεί έτσι ακριβώς. Οι Ισραηλινοί νομίζουν πως είναι ελεύθεροι σκοπευτές και ρίχνουν απευθείας στο ψαχνό.

Κυριακή 31 Μαρτίου

Carl: Ός τώρα δεν ανακοινώθηκε περιορισμός κατ' οίκον. Τίποτα δεν κυκλο-

φορεί στο δρόμο εκτός από τα τανκς και τα γατιά. Όποιος θέλει να βγει, ρισκάρει τη ζωή του. Αλλά και το διαμέρισμα εδώ δεν είναι διόλου ασφαλές. Έχει παράθυρα παντού, κι όλα χωρίς παντζούρια. Είμαστε στο δεύτερο όροφο, μα ο δρόμος έξω είναι φαρδύς. Αν θελήσει κάποιος να πυροβολήσει από το πεζοδρόμιο, η σφαίρα θα περάσει ξυστά. Νωρίτερα πήγα να ξυριστώ, μα άκουσα δίπλα μου ελικόπτερα, πυκνές ριπές και αρκετούς βομβαρδισμούς. Το παράθυρο εκεί είναι εντελώς εκτεθειμένο. Βγήκα. Φοβόμαστε πλέον να μπούμε στο μπάνιο. Αν έβλεπες πώς είμαστε, θα τρώμαζες. Τα πρόσωπά μας άρχισαν ν' αλλοιώνονται. Κι ήταν σήμερα μια τόσο ωραία μέρα.

Δευτέρα 1 Απριλίου

Carl: Πήρα τηλέφωνο το νοικοκύρη μου γιατί έπρεπε να του πληρώσω το ενοίκιο. Ξέρεις, είναι ένας τύπος αντιπαθής, που νοιάζεται μόνο για τους λογαριασμούς. Παλαιστίνιος. Μου έχει φάει κάποια λεφτά στο παρελθόν, μα όταν γύρισα από την Αγγλία του πήρα κάτι ψευτοδώρα για να 'ναι τουλάχιστον ευγενικός. Σήμερα όμως ήταν άλλος άνθρωπος. Μου είπε να μην ανησυχώ, πως όλα είναι εντάξει στο διαμέρισμα και πως θα περιμένει μέχρι να τελειώσει η κατάσταση για να τα ξαναπούμε.

Ύστερα όμως από κάμποσα λεπτά, άρχισε να μου λέει πως έφτασαν στο σπίτι του οι στρατιώτες κι άρχισαν να ρωτούν για τα δύο διαμερίσματα απέναντι. Ένα απ' αυτά είναι το δικό μου. Τους είπε πως είναι κλειστά και πως κανείς δε μένει μέσα. Αυτοί όμως επέμεναν. Του ζήτησαν να πάει μαζί τους να τ' ανοίξει, γιατί προσπάθησαν πολλές φορές να σπάσουν τις πόρτες ανεπιτυχώς. Πήγε. Καθώς έμπαιναν μέσα ένας απ' τους στρατιώτες τον πήρε απ' τις μασχάλες και τον χρησιμοποίησε ως ανθρώπινη ασπίδα. Ξέρεις, είναι

έγκλημα πολέμου αυτό.

Έκαναν διεξοδική έρευνα στο διαμέρισμα. Ο νοικοκύρης μασούσε τα λόγια του. Ποιος ξέρει σε τι κατάσταση άφησαν τα πράγματα. Ο ίδιος πήρε μετά τηλέφωνο στο διαμέρισμα να δει αν οι στρατιώτες βρίσκονταν ακόμα εκεί, μα έδινε σήμα ότι ήταν απασχολημένο. Πήρα κι εγώ αργότερα, το ίδιο. Δεν ξέρω αν είναι στο διαμέρισμα και το χρησιμοποιούν, ή αν έφυγαν αφήνοντας σηκωμένο το ακουστικό. Πάντως, περίεργο πράγμα αυτοί οι Παλαιστίνιοι. Όποτε είναι να σου πουν κάτι κακό, αρχίζουν πρώτα με μακροσκελείς εισαγωγές. Νά, όπως άρχισα πρώτα να σου λέω κι εγώ τι άνθρωπος είναι αυτός ο νοικοκύρης.

Τρίτη 2 Απριλίου

Maali: Όχι, δεν είμαστε καλά. Δεν κοιμηθήκαμε το βράδυ διόλου. Ακούγαμε ασταμάτητους βομβαρδισμούς. Ελικόπτερα και τάνκς βομβάρδιζαν λίγο πιο πάνω την Μπιτούνια. Είναι το κτήριο της Προληπτικής Ασφάλειας κι έχουνε μαζευτεί περίπου 400 εκεί, πολλές γυναίκες και παιδιά. Έχει και παιδικό σταθμό για τις γυναίκες υπαλλήλους, που είναι πάρα πολλές. Καταλαβαίνεις τι χτυπούν; Νωρίς το πρωί μας έκοψαν και το ρεύμα. Τα βλέπεις τι παθαίνουμε; Για πες μου σε παρακαλώ εσύ, γιατί η διεθνής κοινότητα δεν κάνει τίποτα να διώξει την κατάρρα αυτή; Μας λένε τρομοκράτες και είναι αυτοί που μας πυροβολούν. Τι είδους λογική είναι αυτή; Εκείνο που με βασανίζει περισσότερο είναι πως η πραγματικότητα έχει ολωσδιόλου αντιστραφεί.

Carl: Ζητώ συγγνώμη για το άρθρο, αλλά μας έκοψαν το φως. Αλλού έχουν κόψει το νερό. Πήρα τηλέφωνο στο Βρεταννικό Προξενείο εδώ κι άρχισαν να μου λένε αρλούμπες. Είπαν πως για να βγω πρέπει να περπατήσω με τα πόδια ως την Πλατεία των Λιονταριών μήπως και βρω κάποιο ταξί –άκου ταξί!– κι ύστερα να πάω με το ταξί στο Προξενείο απ' όπου θα μ' έβαζαν σ' ένα αμάξι του ΟΗΕ για την Ιερουσαλήμ – κι αυτό αν θα το άφηναν να φύγει οι Ισραηλινοί. Είπα ευχαριστώ, κι έκλεισα το τηλέφωνο. Έπειτα μίλησα σ' έναν φίλο που είπε ότι του πρότειναν τα ίδια, όμως αυτός σκεφτόταν πράγματι να πάει. Τα είχε χάσει ο φουκαράς και δε σκεφτόταν καθαρά. Του σύστησα να-

Ισραηλινοί στρατιώτες συλλαμβάνουν Παλαιστίνιους στους δρόμους της Ραμάλα.

μείνει εκεί γιατί οι Ισραηλινοί πυροβολούν ακόμα και τα ασθενοφόρα. Εδώ η Ερυθρή Ημισέληνος συνεργάζεται με τον Ερυθρό Σταυρό, μα τους πυροβολούν κι αυτούς, γιατί λέει οι Παλαιστίνιοι χρησιμοποιούν ασθενοφόρα για να μεταφέρουν όπλα. Κατόπι ξαναπήρα τον υπάλληλο του Προξενείου και του είπα να πάψει να δίνει τέτοιες συμβουλές γιατί έτσι θέτει την ασφάλειά μας σε πιο μεγάλο κίνδυνο. Εξήγησα πως είχα έρθει ο ίδιος δύο εβδομάδες πριν απ' την Ιερουσαλήμ, μέσω του διπλωματικού περάσματος, κι ακούγαμε τις σφαίρες να σφυρίζουν ασταμάτητα πάνω απ' την οροφή του αυτοκινήτου.

Πήρα μετά μια φίλη στα γραφεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης εδώ. Μου λέει πως η κατάσταση είναι χάλια. Ούτε κι αυτοί δεν έχουν προστασία. Είπε πως τα Προξενεία των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συντονίζουν κάποιου είδους κοινή δράση. Έχουν αηδιάσει με την κατάσταση κι είναι αποφασισμένοι να σπάσουν το διπλωματικό πρωτόκολλο. Τι ακριβώς θα κάνουν, ακόμα δε γνωρίζουν. Τους συντονίζει η Hanan Ashrawi απ' την Ιερουσαλήμ. Χθες βράδυ που βομβάρδιζαν την Μπιτούνια, κανένας δεν κοιμήθηκε. Η Προληπτική Ασφάλεια υποτίθεται πως κάνει τη δουλειά των Ισραηλινών. Ο Διοικητής της μιλάει άριστα εβραϊκά και συνεργαζόταν με τους Ισραηλινούς για τη σύλληψη των παλαιστίνιων ανταρτών. Τώρα επιτίθενται ακόμα και σ' αυτόν.

Χθες βράδυ, ομολογώ, άρχισα να κλονίζομαι λιγάκι. Η Maali και η μητέρα

της ήταν πιο ψύχραιμες και μπόρεσαν να με συνεφέρουν. Μα κάπνισα όλα μου τα τσιγάρα και βγήκα πριν λίγο έξω για να πάρω άλλα. Θυμάσαι που προσπαθούσα να το κόψω; Όχι, όχι, μην ανησυχείς, δεν ήταν τίποτα σπουδαίο. Κήρυξαν τώρα στρατιωτικό νόμο κι έχουμε άδεια εξόδου από τις 2 ως τις 6 μ.μ., δική τους ώρα δηλαδή. Το μαγαζί βρίσκεται δυο λεπτά από δω. Ευτυχώς, δε συνάντησα κανένα τανκ στο δρόμο. Όμως ολόκληρη η πόλη έχει γίνει εμπόλεμη ζώνη. Τα ίχνη απ' τις ερπύστριες είναι στην ασφαλτο παντού και λίγο πιο πάνω απ' τη στροφή οι Ισραηλινοί έστησαν οδοφράγματα με αναστραμμένα αυτοκίνητα. Παλαιστινίων φυσικά. Ξέρεις, δεν ήταν άσχημη πόλη η Ραμάλα. Είχε ωραία καφέ στο κέντρο και μια κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα που θα σου άρεσε πολύ. Κρίμα που δεν κατάφερες να μας επισκεφτείς όταν αυτά υπήρχαν ακόμα.

– Τι σημαίνει έχετε άδεια κυκλοφορίας ως τις 6 μ.μ. «δική τους ώρα»;

Carl: Έχουμε άλλη ώρα στα εδάφη της Παλαιστινιακής Αρχής απ' ό,τι στο Ισραήλ. Ναι, είναι περίεργο. Όταν το είπα κάποτε σ' ένα φίλο μου Ισραηλινό απόρησε κι αυτός, έτσι όπως τώρα απορείς κι εσύ. Δεν ξέρω γιατί, μα στη Συνθήκη του Όσλο, οι Ισραηλινοί έθεσαν ως όρο να αλλάξει η θερινή ώρα στα παλαιστινιακά εδάφη τρεις εβδομάδες αφότου αλλάξει στο Ισραήλ. Άλλη ώρα αυτοί, άλλη ώρα εμείς. Αυτό επέβαλαν οι Ισραηλινοί. Ειλικρινά, ποτέ δεν καταλάβαμε το λόγο.

Σε καιρούς πολέμου βραχνιάζω

Στους δύσκολους καιρούς, όταν κάθε έννοια νηφάλιας σκέψης έχει υποσταλεί, η φωνή του ποιητή μπορεί να υπενθυμίζει –συχνά μονότονα– τον κοινό πόνο που απορρέει από κάθε μορφή βίας, κρατικής ή ατομικής. Ο Ναΐμ Αράιντι, ένας ισραηλινός γεννημένος σ' ένα χωριό Δρούζων στη Γαλιλαία, γνωρίζει καλύτερα από κάθε ηγεσία την κοινότητα των ανθρώπων, την κοινή ταυτότητα και κουλτούρα των δύο λαών που σήμερα σφαγιάζονται.

Οστόσο, τα λόγια του ποιητή θα μείνουν και μετά τον ήχο των εκρήξεων που καταστρέφουν τη γη της Παλαιστίνης. Θα είναι ο ψίθυρος της συνείδησης όσων μακελεύουν τους λαούς. Γιατί σήμερα είμαστε μάρτυρες ενός ακήρυχτου πολέμου που στόχο του έχει να εξοντώσει τον παλαιστινιακό λαό, με το πρόσχημα της τρομοκρατίας. Και είμαστε μάρτυρες των βίαιων ατομικών πράξεων των Παλαιστινίων, όταν η απελπισία περισσεύει.

ΣΕ ΚΑΙΡΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥ ΒΡΑΧΝΙΑΖΩ

Σε καιρούς πολέμου η φωνή μου βραχνιάζει
κι η μελάνη στεγνώνει στην πένα μου.

Κι εσύ έτσι κι αλλιώς
δε θα είσαι μαζί μου.

Όταν τελειώσει ο πόλεμος
θα ξέρω το θρήνο που θα γράψω.
Στο μεταξύ τα αεροπλάνα πετούν
πάνω απ' το σπίτι μου.

Και σε καιρούς πολέμου δεν ξέρω
τι θα πουν οι ισρατιώτες
που θα είναι πεσόντες,
κι εγώ εδώ πολεμώ τον εκφωνητή,
που μετρά τους νεκρούς·
είμαστε υποκριτές, λέω,

και σε καιρούς πολέμου η φωνή μου βραχνιάζει·
όταν όλες οι μορφές περνούν μπροστά μου,
εσύ προφταίνεις να με γδύσεις
ενώ δεν είσαι τόσο πολύ μαζί μου.

Στο μεταξύ συνηθίζω τη σιωπή σου
ως να περάσει ο πόλεμος εν ειρήνη,
και να περάσει η ειρήνη εν πολέμω
έτσι κι αλλιώς δε θα ξέρω το θρήνο
που θα γράψω,
τέλος εσύ γδύνεσαι
και δείχνεις το σημάδι,
αυτό που σου άφησα
κι αυτό που μου άφησες
και παρ' όλα αυτά σε καιρούς πολέμου
βραχνιάζει η φωνή μου.

* Ο Ναΐμ Αράιντι έχει εκδώσει ποιητικές συλλογές, αλλά και δοκίμια για την ισραηλινή αραβική λογοτεχνία. Έχει μεταφράσει αραβική λογοτεχνία στην εβραϊκή και έχει τιμηθεί με πολλά σημαντικά βραβεία. Διδάσκει λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο της Χάιφας.

Τα ποιήματα του Ναΐμ Αράιντι προέρχονται από το βιβλίο *Μια ανθολογία της Ισραηλινής ποίησης* (επιμ., μετάφρ.: Ιακώβ Σιμπή, εκδ. Πατάκη, 1996).

ΣΦΑΓΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

Α'

Μικρά παιδιά κοιτάχτηκαν,
είπαν το ένα στ' άλλο
στη γλώσσα του θανάτου, τη σιωπηλή και βουερή.
Δεν μπόρεσα να καταλάβω τίποτα
–παιδιά τρυφερά στη ζωή
κι ακόμα πιο τρυφερά στο θάνατο.

Έτσι είπε ο ποιητής
όχι στην εβραϊκή, όχι στην αραβική ή σε άλλη γλώσσα,
παιδιά σφαγιασμένα δεν έχουν χείλη,
το λένε κι οι ουρανοί·
και νομίζω ότι το είπαν
και δεν μπόρεσα να καταλάβω,
παιδιά τρυφερά στη ζωή
κι ακόμα πιο τρυφερά στο θάνατο.
Έτσι είπε ο ποιητής,
Θεέ μου, ο εν τοις ουρανοίς,
που καταλαβαίνεις πιο πολλά,
τα πάντα με σοφία εποίησες,
θαυμαστή η σοφία σου,
δεν σε επικρίνω.

Β'

Και προς στιγμήν ξεχνιούνται τα αξέχαστα πράγματα·
ο άνθρωπος έχει μυαλό,
το ζώο έχει εγκέφαλο
και δεν ξέρω
ποιανού ο πόνος θα απαλύνει
όταν ο ποιητής φανερώσει
το σκληρό μυστικό του θανάτου·
θάνατος εδώ, θάνατος εκεί,
παιδί εδώ, παιδί εκεί,
κόρη εδώ, κόρη εκεί,
σπαράζουν στη ζωή και στο θάνατο:
είναι το κλάμα που ακόμα δεν άρχισε,
είναι το κλάμα που ακόμα δεν τέλειωσε.

Η ποίηση μετά τη Ραμάλα

του Γιώργου Μπλάνα

*Κατηγορήσαν το λύκο
κι ο λύκος έχει περισσότερο έλεος
από τ' αδέρφια μου,
πατέρα...*

Mahmud Darwish

«Δεν μπορεί να γραφτεί ποίηση, μετά από το ναζιστικό ολοκαύτωμα!» Παρ' όλη την υπερβολή του, αυτός ο κοινός τόπος των μεταπολεμικών χρόνων, που κατάγεται εμφανώς από τις ενοχές των γερμανών διανοουμένων, έχει κάποια δόση αλήθειας. Ένας από τους λόγους –και ίσως ο σημαντικότερος– για τους οποίους η τέχνη έχασε το έδαφος κάτω από τα πόδια της, ήταν οι δραματικές αλλαγές στο σύστημα αξιών του Μεταπολέμου. Όταν παραδίδεις στις φλόγες έναν ολόκληρο λαό, αφού πρώτα τον εξευτελίζεις αφαιρώντας του το δικαίωμα της άμυνας, εισάγεις στην ποικιλία των ανθρωπίνων συμπεριφορών πρακτικές που δεν γνωρίζουν ούτε καν τα αγριότερα ζώα. Γιατί ενώ δεν ήταν η πρώτη φορά που ο άνθρωπος εξαφάνιζε τον άνθρωπο σε τέτοια έκταση και με τέτοια ένταση, οι πρακτικές των Ναζιστών κατέστρεψαν θεμελιώδεις έννοιες όπως η γενναιότητα, ο ηρωισμός και –τελικά– η απόφαση. Αν λοιπόν η ποίηση –ακόμη και στις πιο αφηρημένες στιγμές της– δεν είναι παρά μίμηση σπουδαίων πράξεων με γλυκό λόγο που σκοπεύει να εξαγνίσει τα πάθη και τους φόβους μας, πώς μπορεί να γραφτεί πια; Οι πράξεις χρειάζονται αποφάσεις, οι πρωταγωνιστές πρέπει να μπορούν να ισχυριστούν τον χαρακτήρα τους δυναμικά και ο γλυκός λόγος χρειάζεται σταθερές έννοιες για να μην είναι κάλπικος. Πώς κατάφερε να γραφτεί ποίηση στο μεταξύ, είναι ένα ζήτημα.

Μοίρα παράξενη τώρα, φέρνει τον ίδιο λαό που έφραξε με τα πτώματά του το στόμα της ποίησης, να το ανοίγει με πτώματα άλλων, έστω και αν οι πρακτικές των δολοφόνων που εκμεταλλεύονται τα όνειρα των Ισραηλιτών, τινάζουν στον αέρα κάθε τι σχετικό με την έννοια λαός. Τι σχέση μπορούν να έχουν τα θύματα της ναζιστικής βαρβαρότητας με το αγγλοαμερικανικό σχέδιο εγκατάστασης πρακτόρων στη Μέση Ανατολή; Πρώτα σε καίγουν σε φούρνους και ύστερα σε βάζουν να καλύψεις μian απάτη. Στο σημείο αυτό δεν μπορεί κανείς να αποφύγει μια παράξενη(;) σκέψη:

ποίηση δεν μπορεί να γραφτεί, μόνο μετά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ. Μέσα στο ψεύδος και την υποκρισία της εκχώρησης σε έναν βασανισμένο λαό, του τύπου που ανήκει σε έναν άλλο βασανισμένο λαό. Σφαχτείτε ανδρείκελα! Ο Δυτικός Πολιτισμός θα ξαναφτιαχτεί περιτριγυρισμένος από έναν ωκεανό αίματος. Τουλάχιστον να τον φοβόταν, όπως ο ομηρικός άνθρωπος τον δικό του ωκεανό! Ο ένοχος όμως δεν φοβάται το αίμα. Την απουσία ενόχου φοβάται!

Και η ποίηση που λέγαμε; Παρά το γεγονός ότι ο μεταπολεμικός κόσμος απέδειξε πως ανακάλυψε την παράλογη πνευματικότητά του στα στρατόπεδα συγκέντρωσης των Ναζί, η ιστορία στρίβει ξαφνικά και ξεπετά την ανθρώπινη ψυχή σαν μαχαίρι από το σώμα της. Ένας δολοφόνος που κυβερνά έναν απελπισμένο και κουρασμένο λαό, χύνεται σαν θηρίο καταπάνω σ' έναν απελπισμένο και κατακρεουργημένο λαό. Ο εγκληματίας πολέμου –απ' εδώ και 35 χρόνια– Σαρόν εκμεταλλεύεται το λαό του Ισραήλ και εξολοθρεύει το λαό των Παλαιστινίων. Σε πείσμα όμως της ποταπής και ασημαντής υπαρξής του, η γενναιότητα, ο ηρωισμός και –τελικά– η απόφαση, σηκώνονται να ποδοπατήσουν την αιμοσταγή πολιτική ορθότητα. Η μεροκαματιάρα υπάλληλος του CNN, που εξαγοράζει καθημερινά την υπαρξή της με σκληρή δουλειά και δουλειά στο «δημοσιογραφικό» κολοσσό, ρωτά τον πολιορκημένο Αραφάτ: «Τι κάνατε όταν ο κύριος Πάουελ σας ζήτησε να ελέγξετε την τρομοκρατία;». Υποχρεωμένη να εκφωνήσει αυτή την ερώτηση η δύστυχη δημοσιογράφος, ήξερε δεν ήξερε πως αφαιρεί από τον ερωτώμενο το δικαίωμα της απόφασης. Οποιοσδήποτε πολιορκημένος δέχεται ένα τέτοιο ερώτημα, είναι υποχρεωμένος να ψελλίσει δικαιολογίες, προκειμένου να σώσει τη ζωή του. Το γεγονός πως οι συνθήκες δεν επιτρέπουν αποφάσεις, το ήξερε πολύ καλά ο «δημοκράτης» και φυσικά «αντιφασίστας» προϊστάμενος που υποχρέωσε την δύστυχη κυρία να θέσει μια τέτοια ερώτηση σε έναν κυνηγημένο άνθρωπο. Όμως σε πείσμα του παιχνιδιού –που δεν είναι παιχνίδι, αλλά σοβαρότατη διακωμώδηση κάθε δεοντολογίας– ο Αραφάτ αποφασίζει να απαντήσει: «Τι δημοσιογράφος είστε εσείς που με ρωτάτε ένα τέτοιο πράγμα, ενώ πολιορκούμαι;», καταφέροντας το

πρώτο πλήγμα στην ηγεμονία των ΜΜΕ. Ο πολιτικός Αραφάτ μπορεί να αποφασίζει, ενώ δεν έχει περιθώρια για αποφάσεις. Στο εξής η απόφαση θα είναι ανάμεσά μας. «Τη δουλειά μου κάνω, κύριε Αραφάτ», απαντά η δημοσιογράφος, αποδεικνύοντας πως δεν είναι καν ο εαυτός της, είναι η «δουλειά» της. Ο Αραφάτ όμως δεν είναι η «δουλειά» του, είναι ο εαυτός του. «Για να κάνετε τη δουλειά σας σωστά, πρέπει να είστε δίκαιη», απαντά ο παλαιστίνιος ηγέτης, δηλώνοντας πως υπάρχουν ανάμεσά μας άνθρωποι που πιστεύουν στις αξίες του σωστού και του δικαίου. Στο εξής η πίστη στις αξίες θα είναι ανάμεσά μας. Η δημοσιογράφος ξαναθέτει την ερώτηση, αποδεικνύοντας πως το μόνο που μπορεί να κάνει είναι αυτό που την διέταξαν να κάνει. Και ο Αραφάτ απαντά: «Να είστε συγκεκριμένη, όταν μιλάτε στον στρατηγό Αραφάτ. Σιωπή, κυρία μου. Γεια σας» και κλείνει το ακουστικό. Νά λοιπόν που ένας πολιτικός, ο οποίος θα μπορούσε να προδώσει το λαό του και να μοιραστεί με το μισθοφόρο Σαρόν μια κάποια τοπική εξουσία, είναι κύριος του εαυτού του. Ας είναι τα άρματα μάχης απ' έξω από την πόρτα του. «Πηγαίνετε να πνιγείτε όλοι. Εγώ είμαι ο ήρωας του λαού μου. Δεν έχω παρά το σώμα και την ψυχή μου. Το σώμα μπορείτε να το πάρετε, αλλά θα δώσετε μάχη. Την ψυχή μου δεν θα την αγγίξετε ποτέ!» Στο εξής η γενναιότητα και ο ηρωισμός θα βρίσκονται ανάμεσά μας.

Γενναιότητα, ηρωισμός, πίστη, απόφαση. Τι άλλο χρειάζεται η ποίηση για να μιμηθεί σπουδαίες πράξεις με γλυκό λόγο, εξαγνίζοντας τα πάθη και τους φόβους ανθρώπων που πεθαίνουν παρασύροντας στο θάνατο άλλους ανθρώπους, οι οποίοι με τη σειρά τους σκέφτηκαν προφανώς πολλές φορές να κάνουν το ίδιο; Τι άλλο χρειάζεται η ποίηση για να σκορπίσει το έλεος γύρω και μέσα μας; Ίσως να μην μπορέσει να σώσει ζωές –αν και κανείς δεν μπορεί να αποδείξει το αντίθετο– αλλά όπως και να έχει το πράγμα, μετά τη ΡΑΜΑΛΑ, η ποίηση απελευθερώνεται από τη στερεοτυπία του «τέλους της ποίησης» και δεν μπορεί παρά να αντιμετωπίσει τα νέα (πόσο παλιά και πόσο ανθρώπινα!) καθήκοντα που θέτει μπροστά της η ιστορία. Αν οι άνθρωποι δεν πεθαίνουν για το τίποτε, γιατί οι ποιητές να γράφουν για το τίποτε;

Από την μετα-ιστορία στην προϊστορία

του Μάνου Στεφανίδη

Σ' αυτή την αμείλικτη λογική του παράλογου και την παραληρηματική ανάγνωση της ιστορίας με θεολογικούς όρους, είναι αποκαλυπτικό το πώς ο μύθος του Δαβίδ και του Γολιάθ επεκτείνει την επικράτεια των συμβόλων του ως το σημερινό υπερτεχνολογικό περιβάλλον του πολέμου στην Εγγύς Ανατολή.

Δεν έχει περάσει πολύς καιρός απ' όταν η εργαλειακή χρήση της επιστημονικής γνώσης εκ μέρους του Φουκουγιάμα ευαγγελιζόταν το μετανεοτερικό τέλος της ιστορίας και την άχρονη εποχή μιας μεταϊστορίας γραμμικής, προβλέψιμης και πλήρως ελεγχόμενης άνωθεν. Αυτήν την ελεγχόμενη «ιστορία» έχει κατά νου η νέα τάξη πραγμάτων η οποία μετά την ήττα της «αυτοκρατορίας του κακού» το 1991, ελέγχει πια τις τύχες του κόσμου. Μόνο που η ιστορική νομοτέλεια εκδικείται. Οι ΗΠΑ καθ' οδόν προς το Ιράκ και τα πετρέλαια της Κασπίας επείγονται να κλείσουν το παλαιστινιακό ζήτημα και κατ' ουσίαν επιτρέπουν στον Αριέλ Σαρόν να γυρίσει την ιστορία προς τα πίσω και να επιβάλει μίαν άκρως φυλετική και «προϊστορική» ανάγνωσή της φέρνοντας τα γεγονότα σ' ένα χρονικό σημείο πριν το 1967. Συμβαίνει δηλαδή να ξαναζούμε τα πράγματα από την αρχή, σαν να μην έγινε ο πόλεμος των 7 ημερών, να μην συνομολογήθηκαν συνθήκες μέσα από ποταμούς αίματος και θυσιών, να μην υπήρξε ποτέ το Καμπ Ντέιβιντ, να μην ιδρύθηκε η Παλαιστινιακή Αρχή και να μην συμφώνησε η διεθνής κοινότητα για την θεσμική συνύπαρξη Αράβων και Ισραηλινών.

Ο Αριέλ Σαρόν και οι φανατικοί σιωνιστές διαβάζουν σήμερα την ιστορική συγκυρία με τους τρόπους του Γκαίμπελς, αναγνωρίζοντας ρατσιστικά την (μεταφυσική;) υπεροχή κάποιων έναντι κάποιων άλλων, υιοθετώντας γενοκτονικές μεθόδους, επιβάλλοντας βία προς δημιουργία ιστορικών τετελεσμέ-

νων και κυρίως πρεσβεύοντας την προϊστορική άποψη ενός περιούσιου λαού ο οποίος θεόθεν κατισχύει. Αυτή η θεολογική-ανιστορική ανάγνωση της ιστορίας, υποστηριγμένη μάλιστα από τις πλέον τεχνοκρατικές, δηλαδή επιστημολογικές, αντιλήψεις της εποχής, ξεσηκώνει απ' την άλλη πλευρά εξίσου θεολογικές-σωτηριολογικές αντιδράσεις και την πρόθεση θυσίας στο όνομα του δικαίου και του θεού, ενός ολόκληρου, βαθύτατα αδικημένου και εμπαιγμένου λαού.

Από την μια λοιπόν η ανυπέρβλητη πολεμική μηχανή του Ισραήλ και όσων το τροφοδοτούν και απ' την άλλη οι πέτρες και οι ανθρώπινες βόμβες των Παλαιστινίων. Δηλαδή η ιστορία του Γολιάθ και του Δαβίδ με σημερινούς hi-tech όρους, έτσι ώστε η προϊστορία να προεκτείνει τα μυθικά της σύμβολα μέσα στην ιστορία.

Ένα είναι βέβαιο: όσο οι Παλαιστίνιοι διαθέτουν τέτοια αποθέματα ηρωικής θυσίας και αυταπάρησης που να υπερακοντίζουν κάθε λογική ερμηνεία του δυτικού ανθρώπου, τόσο τα δικά τους θα παραμένουν αναπαλλοτρίωτα. Έστω κι αν οι ομόφυλοί τους Άραβες παλινωδούν, έστω κι αν οι Ισραηλινοί μετέρχονται ανάλογους διωγμούς μ' αυτούς που υπέστησαν οι ίδιοι από τους Ναζί, έστω κι αν οι Αμερικάνοι προσβλέπουν κοντόφθαλμα σ' ένα άκρως βραχύβιο ντομίνιο εκτός ιστορικής εντελέχειας, έστω κι αν οι Ευρωπαίοι είναι ελάχιστοι και ως άθροισμα και ως κλάσματα... Η ομόθυμη, σχεδόν ευτυχισμένη βούληση θυσίας και η πολλαπλασιαστική προσφορά αποστολών

αυτοκτονίας απ' τα νιάτα της Παλαιστίνης δεν μπορεί να χωρέσει σε μονοδιάστατες ορθολογικές ερμηνείες τρομοκρατίας ή φανατισμού. Οι νεαροί παλαιστίνιοι μάχονται με όποιο όπλο τούς έχει απομείνει: Το έμφυχο σώμα τους και πολεμούν έναν εχθρό που δεν θ' αναγνωρίσει διαφορά ανάμεσα σε μαχόμενους και αμάχους, στρατιώτες και παιδιά, ένοχους ή αθώους. Άρα το Ισραήλ οπλίζει την παλαιστινιακή αντίσταση. Αυτή η συλλογική ευθύνη βαρύνει και τα τέκνα του Ισαάκ και τα τέκνα του Ισμαήλ. (Ή αν προτιμάτε της Σάρας και της Άγαρ, για να είμαστε ακριβέστεροι.) Οι επιθέσεις αυτοκτονίας των δεκάδων (ή μήπως εκατοντάδων;) Παλαιστινίων δεν μπορούν να θεωρηθούν απλώς τρομοκρατικές, γιατί τότε χάνουμε τα βαθύτερα κίνητρα, τα αληθινά αίτια που δημιουργούν τα ιστορικά γεγονότα στην Εγγύς Ανατολή. Εισπίσμα του Φουκουγιάμα και μιας ιστορίας που κατασκευάζεται σε πειραματικά εργαστήρια, στην Παλαιστίνη υπάρχει ακόμη φιλοπατρία, αίσθηση δικαίου, πίστη, επιθυμία θυσίας, όμοια όπως συνέβαινε με τους πρώτους χριστιανούς ή με τους ρομαντικούς εξεγερμένους του 19ου αι. Εξάλλου με τα σημερινά σχήματα ερμηνείας και ο Σαμουήλ στο Κούγκι, που θέλησε να καταλύσει τη νομιμότητα της οθωμανικής αυτοκρατορίας, αυτοπυρπολούμενος ήταν ένας τρομοκράτης. Ένα είναι βέβαιο: ακόμη κι αν επιτευχθεί η φυσική εξόντωση όλων των μελών της Χαμάς ή της Φατάχ, η κρίση γύρω απ' τις όχθες του Ιορδάνη δεν θα κατευναστεί. Αντίθετα, το λιγοστό νερό του, θα φουντώνει τις εστίες φωτιάς αντί να τις καταστέλλει. Ας το σκεφτεί αυτό η τρέχουσα άκρως ανεπαρκής ηγεσία του πλανήτη. Εκτός κι αν επιθυμεί την κατασκευή νέων Μπιν Λάντεν, πιο απελπισμένων και αποφασισμένων να εισβάλουν στα καθιστικά και τις τραπεζαρίες της Δύσης. Καιρός του σπείρειν, καιρός του θερίζειν.

Η Αριστερά απέναντι στην πρόταση της συγκυβέρνησης

του Αλέκου Τζιόλα

Δε θα επικαλεστούμε την απάντηση που έδωσαν οι Τρώες, όταν αντίκρυσαν το «δώρο» των Δαναών («timco Danaos et dona ferenles»), γιατί δεν πρέπει, μας λένε, να υπαγορεύεται η πολιτική από «φοβικά» σύνδρομα, ούτε την ιστορία με το λύκο και τα κατσικάκια, που μας θύμιζε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, για να μας υπαινιχθεί ότι η Δεξιά είναι ο λύκος που τρώει τα «κατσικάκια», ας φαγώθηκαν αυτά από τον άλλο λύκο το μεταμφιεσμένο ωσάν εκείνον του παραμυθιού. Να 'ναι πάντως καλά ο νέος κυβερνητικός εκπρόσωπος, που, καθώς δεν έχει κούφιας λέξεις, διασκεδάζει την πλήξη μας ή και την οργή μας με τέτοιες ιστοριούλες. Η πτώση του ΠΑΣΟΚ φαίνεται και σ' αυτή την κατιούσα της κυβερνητικής εκπροσώπησης. Δε βρίσκεται επομένως μόνο στην αποκένωση του πρωθυπουργικού πολιτικού λόγου των τελευταίων ημερών ούτε στις περιοδικές τους νεκροφιλίες (Αντί, τχ. 755).

Σκίτσο του Ηλία Μακρή από την Οικονομική Καθημερινή, 17/3/2002.

Θα εξετάσουμε, προκειμένου να κρίνουμε την αξιοπιστία της πρότασής τους, την ιδεολογική σχέση του πολιτικού υποκειμένου που τη διατυπώνει με το πολιτικό αντικείμενο προς το οποίο την απευθύνει, κατόπιν το ίδιο το πολιτικό υποκείμενο και τέλος τους όρους διατύπωσής της.

Κάθε συνεργασία σε κυβερνητικό επίπεδο θα πρέπει να θεωρείται αδιανόητη, γιατί Αριστερά και ΠΑΣΟΚ πούσανε από καιρό ν' αποτελούνε όμορους ιδεολογικά χώρους. Η ιδεολογική μεταστροφή του ΠΑΣΟΚ και η σταθερή συνέπειά του στη μακροχρόνια εφαρμογή της νέας του πολιτικής το έχουν αποστασιοποιήσει από τον ιδεολογικό χώρο της Αριστεράς και το έχουν φέρει σε στενή γειτνίαση με τη Δεξιά, αν όχι σε επαλληλία. Η αδιατάρακτη συνεργασία του μαζί της στη θέσπιση της κυβερνητικής του πολιτικής επιβεβαιώνουν τις νέες του συγγένειες. Σε πολλές περιπτώσεις έχει εκδηλωθεί τόσο υπερβάλλον ζήλος στην εφαρμογή της πολιτικής της Δεξιάς, ώστε να έχουν παρατηρηθεί έντονες υπερφαλαγγίσεις της, που εξανάγκασαν ακόμα και την οικογένεια Μητσοτάκη ν' αντιδράσει συνιστώντας συγκρατημό (κατάργηση του παράνομου τζόγου). Για την αριθμητική δε συρρίκνωση της Αριστεράς ως και νομοθετήματα «συμψήφισαν» από κοινού, που την έπλητταν άμεσα, όπως τη θέσπιση ακραίων πλειοψηφικών εκλογικών συστημάτων.

Αλλά και με άλλους τρόπους χάρη στη μεταμφίεσή του κατόρθωσε το ΠΑΣΟΚ να επιφέρει θανάσιμα πλήγματα στην Αριστερά, τα οποία δε θα μπορούσε ποτέ να καταφέρει η γνήσια Δεξιά. Η ιδεολογική διάψευση της ελληνικής κοινωνίας ως πολιτική πράξη χρεώνεται από το κοινό μάτι, εξαιτίας της αριστερής ψευδωνυμίας του δημιουργού της, στην Αριστερά. Και οι

πράξεις συναλλαγής μεταξύ κυβέρνησης και στελεχών της Αριστεράς δεν απέφεραν απλώς τη στελεχιακή της «αφαιμάξη» αλλά προπάντων το ηθικό της κηλίδωμα.

Χάρη δε στην έκταση αυτών των πράξεων θα μπορούσε κάποιος να πει πως συνεργασία κυβερνητικού χαρακτήρα μεταξύ Αριστεράς και κυβέρνησης υπήρξε ουσιαστικά (οικ. ολίγα στελέχη της πρώτης έχουν επανδρώσει τον κυβερνητικό μηχανισμό). Μόνο σε τυπικά συλλογικό επίπεδο και στη βάση προγραμματικών συγκλίσεων αυτή δεν υπήρξε. Όσο για τις φραστικές επιθέσεις προς την Αριστερά, που ορισμένες φορές υπερβαίνουν τα όρια της ευπρέπειας, δείχνουν και αυτές τις πραγματικές διαθέσεις.

Αν δούμε την πρόταση σε σχέση και με το υποκείμενο που τη διατυπώνει, πάλι δεν υπάρχουν εχέγγυα αξιοπιστίας. Κανείς φυσικά δεν μπορεί να στερήσει από το κυβερνών κόμμα το δικαίωμα να θέλει παλινωδώντας να δείξει ότι επιδιώκει να επανεντάξει στους πολιτικούς του σχεδιασμούς αρχικές του θέσεις αθετημένες επί δεκαετίες, προκειμένου να τις εκμεταλλευθεί για άλλη μια φορά πολιτικά. Έχει κάθε τέτοιο δικαίωμα. Η διάθεση άσκησης του εξαρτάται από τον εσωτερικό του «οπλισμό». Αν δεν υπάρχει αυτοσεβασμός, επιχειρείται μια τέτοια προσπάθεια. Η έλλειψη όμως αυτοσεβασμού δείχνει και την έλλειψη αυτοσυναίσθησης, που είναι προϋπόθεση του αυτοσεβασμού. Αν τότε που έκαμνε τις αυτοαναιρέσεις του το ΠΑΣΟΚ είχε αυτοσυναίσθηση, θα είχε την επίγνωση ότι οι αξίες που αθετεί δε χρειάζονται μόνο για την επιβίωση του συνόλου αλλά και για τη δική του, και θα 'πρεπε ως εκ τούτου όχι απλώς να μην τις περιφρονεί αλλά και να τις διαφυλάττει ως κόρη οφθαλμού. Όμως τώρα εξαιτίας της έλλειψης και των δύο είναι εξαναγκασμένο να προσποιείται την εκ νέου εγκόλπωσή τους και την επίδειξη διάθεσης επαναφοράς τους στην πολιτική ζωή.

Αλλά κι αν ακόμα αυτή η διάθεση δεν ήταν υποκριτική, πάλι δε θα ήταν δυνατή η άμεση τουλάχιστον επαναφορά τους. Απαιτείται πάντα κάποιος χρόνος και μάλιστα μακρύς, για να επουλωθεί ο τραυματισμός τους και να επα-

νέλθουν στην ενεργό δράση. Πάνω απ' όλα δεν επαναφέρονται από τους δράστες του τραυματισμού τους. «Ο τρώσας και ιάσεται» στην πολιτική έχει εντελώς αντίθετη ισχύ. Δεν μπορεί να επαναφέρει αξίες στη ζωή εκείνος που τις έχει «τρώσει», ενώ στην ίασή τους μπορούν να συντελέσουν μόνο μη τρώσαντες.

Όταν για παράδειγμα το ΠΑΣΟΚ εί-

**Κάθε συνεργασία
σε κυβερνητικό επίπεδο
θα πρέπει να θεωρείται
αδιανόητη, γιατί
Αριστερά και ΠΑΣΟΚ
παύσανε από καιρό
ν' αποτελούνε
όμορους ιδεολογικά
χώρους**

χε εξαγγείλει ως αρχή την απλή αναλογική, μεγάλο μέρος του ελληνικού λαού, που έγινε μετά πλειοψηφία, πίστευε ότι είναι το πιο δίκαιο εκλογικό σύστημα και δέχθηκε την εξαγγελία του ευχάριστα. Σήμερα, μετά την παλινωδία του ΠΑΣΟΚ, λίγοι είναι αυτοί που πιστεύουν ακόμα σ' αυτό το εκλογικό σύστημα. Οι οπαδοί του ΠΑΣΟΚ, που είναι και πλειοψηφία, κι αν ακόμα το θεωρούν δικαιότερο, δεν το θεωρούν και ορθότερο για την εφαρμογή του στη χώρα μας, γιατί η αιτιολογία που χρησιμοποίησε το κόμμα τους, προκειμένου

να δικαιολογήσει την αθέτηση, εξακολουθεί να έχει ισχύ. Η σχετική δηλαδή πλύση εγκεφάλου έπιασε τόπο. Ανάλογη ήταν η τύχη και όλων των άλλων αριστερών αξιών που ενστερνίστηκε το ΠΑΣΟΚ και που μετά τις απεμπόλησε. Γι' αυτό πάντα επιμένουμε στην άποψη ότι το ΠΑΣΟΚ έπληξε περισσότερο από κάθε άλλον αντίπαλο την αριστερή ιδεολογία στη χώρα μας.

Αλλά, αν δούμε την πρότασή τους σε σχέση και με τους όρους, πάλι φερεγγυότητα δεν υπάρχει. Το υποκείμενο φέρει αυτές τις αξίες ξανά στο προσκήνιο γιατί τις έχει προσωπική ανάγκη, προκειμένου να διατηρήσει τον εαυτό του στην εξουσία, και όχι επειδή πιστεύει στην κοινωνική τους ωφελιμότητα. Από οπορτουνισμό λοιπόν έρχεται να τις κάνει σημαία ξανά. Πέραν αυτού όμως υπάρχει και ένας άλλος όρος καθαρά συναλλακτικός. Προκειμένου ν' αποσπάσει τη συνεργασία που ζητάει από την Αριστερά, της προσφέρει σαν ανταποδοτικό αγαθό την απλή αναλογική ή κάποιο δικαιότερο σε σχέση με το υπάρχον εκλογικό σύστημα, ομολογώντας έτσι και πάλι πως δεν προτείνει αυτό το σύστημα επειδή το θεωρεί ορθότερο αλλά μόνο και μόνο για να κάνει χάρη στην Αριστερά, ώστε να μην αποποιηθεί τη συνεργασία. Όλα αυτά όμως αποτελούν κινήσεις ευκαιριακές, που έχουν ως βάση όχι κάποια αρχή αλλά τον πολιτικό τυχοδιωκτισμό, γεγονός που αυξάνει ακόμα περισσότερο την ιδεολογική απόσταση του ΠΑΣΟΚ από την Αριστερά.

Για ν' αποκρύψουν δε τη σταθερή αρχή του καιροσκοπισμού που διέπει τις πράξεις τους έχουν πλάσει και ανάλογα μυθεύματα περί βιολογικών κύκλων, που τους ανοίγουν και τους κλείνουν όποτε αυτοί θέλουν. Όντας επιβήτορες της ιστορίας, νιώθουν και σαν κτήτορές της. Γι' αυτό και από την ιδιωτικοποίηση των πάντων δεν μπορούσε να λείπει η ιδιωτικοποίηση της ιστορίας. Το ραντεβού μαζί της το δώσανε, φαίνεται, γι' αυτό το σκοπό, για να την οικειοποιηθούν. Και ζητάνε τώρα τη σύμπραξη της Αριστεράς, για να χρεωθεί κι εκείνη τη δική τους ευθύνη για την ιδιοτελή χρησιμοποίηση της ιστορίας.

Ύστερα από αυτά χρειάζεται μήπως να εξετάσουμε και την αριστερότητα

του πολιτικού λόγου που άρχισε να διατυπώνει τελευταία ο πρόεδρος του κόμματος; Έχω κι άλλη φορά επισημάνει την ανησυχητικά περιορισμένη εμβέλεια της πνευματικότητας του πρωθυπουργού μας. Ο τζόγος και η διαπλοκή, λέει, δεν υπάρχουν και όσοι κάνουνε γι' αυτά λόγο, ή απεργάζονται την εκτροπή του πολιτεύματος ή αυτές οι λέξεις είναι ο καθρέφτης των ιδιών. Και ακόμη πιο βαθυστόχαστες κουβέντες πιο κάτω: Υπεύθυνοι για την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στη χώρα μας είναι μόνον όσοι ασκούν κριτική στην κυβέρνηση, που ωθούνται δε σ' αυτήν από ιδιοτέλεια, ενώ οι ίδιοι δεν είναι ποτέ ιδιοτελείς παρά μόνο προστάτες του εθνικού συμφέροντος. Ίσως γι' αυτό και η πολιτική τους όπως και η συμπεριφορά τους «παλατιζάρουν» ανάλογα με το βάρος του αντιπάλου που πέφτει στη νομοθετική τους ζυγαριά. Ιδιοτελείς λοιπόν είμαστε όλοι οι άλλοι που ούτε νομοθετούμε ούτε κέρδος μπορούμε να έχουμε από την εναντίωσή μας προς την κυβέρνηση. Αντίθετα ζημία θαρρώ πως πρέπει να υπάρχει ωσάν αυτή που, για να την αποφύγουν πολλοί, «κανταριάστηκαν» σε μιαν ουρά δίχως τέλος πίσω από τα «καπούλια» της κυβέρνησης αναμένοντας τη σειρά τους και για το αζημίωτο. Και για την πολιτική απαξίωση δεν ευθύνονται για τον κ. Σημίτη οι αρνητικές πολιτικές καταστάσεις που έχουν δημιουργηθεί ούτε οι δημιουργοί τους. Ευθύνονται πάλι όσοι επικρίνουν την κυβέρνηση γι' αυτά που συμβαίνουν. Ότι οι ίδιοι έπληξαν τις πολιτικές αξίες διδάσκοντας με το παράδειγμά τους την ασυνέπεια, τον ομορτυνισμό, την υποκριτική τέχνη, τη λογοκοπία και την ευτέλεια της πολιτικής κάνουν πως δεν το αντιλαμβάνονται και προτιμούν να τους καταλογιστεί παντελής άνοια παρά ευθύνη, πράγμα που συνιστά ακλόνητο επιχείρημα για το μέγεθος των ευθυνών τους. Αν ξέραμε πάντως από ποιο πολιτικό ευαγγέλιο αντλεί ο πρόεδρος της κυβέρνησης αυτές τις ιερές αλήθειες, θα τις αναζητούσαμε κι εμείς και θα τις εγκολπωνόμασταν, ώστε να μην έχουμε τώρα να κάνουμε με ασύμβατο πολιτικό λόγο στις συνεννοήσεις μας. Πάντως λίγα μαθήματα κοινωνιολογίας και πολιτικής επιστήμης δε θα

΄ταν ανώφελο να δεχόταν ο πρωθυπουργός μας.

Το πραγματικό όμως νόημα της πρότασης της συγκυβέρνησης είναι άλλο. Ζητάνε τη συνεργασία της Αριστεράς όχι για ν' αποσπάσουν τους λίγους ψήφους της, που έτσι κι αλλιώς είναι τελείως ανεπαρκείς για το σκοπό που τους θέλουνε, αλλά για να εξασφαλίσουν τον πολυπόθητο καθαρό για τα πολιτικά τους «άγη», ώστε με καθαρό πρόσωπο από δω και πέρα ν' αντικρίσουν τους ψηφοφόρους. Η απάντηση όμως τους έχει ήδη δοθεί. Βρίσκεται σ' αυτό που ενσαρκώνει ο κ. Μπίστης. Αντί για καθαυτό τους έτυχε τελικά υλικό της δικής τους ουσίας. Τα ίδια να παθαίνουν όσοι τα ίδια κάνουν, μας λέει ο πρώτος ποιητής.

Το ΠΑΣΟΚ έχει περισσότερη σχέση, λέγαμε, με το θάνατο παρά με τη ζωή. Και στην πολιτική είναι επωφελέστερο ό,τι εισέρχεται στην τροχιά του θανάτου να αφήνεται και όχι να εμποδίζεται. Όσο πιο γρήγορος ο θάνατος εδώ, τόσο πιο επωφέλης.

Μα έρχεται η Δεξιά, θα μου πούνε οι φοβισμένοι δικαιολογημένα από την έλευσή της, που είναι πιο θανατηφόρα. Αυτό είναι αλήθεια, μα αναπότρεπτη. Το ΠΑΣΟΚ ασκεί πολλαπλάσια δύναμη έλξης της Δεξιάς προς την εξουσία απ' ό,τι είναι η δύναμη που έχει στη διάθεσή της η όποια Αριστερά για ν' αντιτάξει. Η αναχαίτιση της Δεξιάς επομένως δεν περνάει από το χέρι της Αριστεράς. Μπορεί προσέτι η Δεξιά να είναι πιο θανατηφόρα απ' ό,τι το ΠΑΣΟΚ, είναι όμως και πιο θνησιγενής. Γιατί αντιμετωπίζεται ευχερέστερα ο απροκάλυπτος θάνατος από τον συγκαλυμμένο. Επί κυριαρχίας της γνήσιας Δεξιάς οι πολιτικές αξίες ανθούσαν, μαζί και η αριστερή ιδεολογία. Επί ηγεμονίας ΠΑΣΟΚ τηρήθηκαν όλοι οι κανόνες του ύπουλου θανάτου της Αριστεράς.

Εξάλλου αυτόνομο ενήργησε το ΠΑΣΟΚ, όταν έκανε την πολιτική του στροφή. Αυτόνομο επίσης άσκησε την πολιτική της αυτοχειρίας του. Αυτόνομο επομένως πρέπει να υποστεί και την πληρωμή του. Άδικα και με το παραπάνω πλήρωσε αρκετά η Αριστερά την αριστερή του ψευδωνυμία. Έχει άλλωστε και τα δικά της κρίματα. Της φτάνουνε, πιστεύω.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

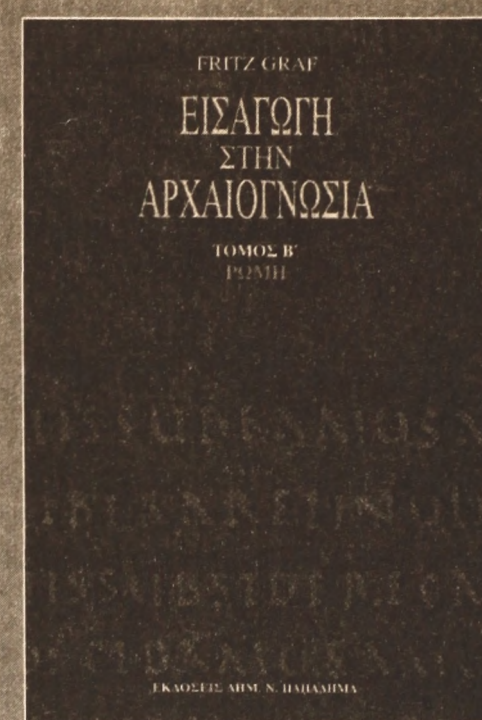
FRITZ GRAF

Καθ. του Πανεπιστημίου Πρίνστον

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ

ΤΟΜΟΣ Β'

ΡΩΜΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δημ. Ζ. Νικήτας

Καθηγητής ΑΠΘ

Με 814 σελίδες

58 εικόνες, 2 χάρτες και 2 πίνακες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 010 36.27.318

www.papadimasbooks.gr

e-mail: papadimas@atp.gr

Εχάσαμε το τρένο μιας ζωής;

Παρακολουθώ κι εγώ την πορεία του Συνασπισμού της Αριστεράς χρόνια τώρα. Και έχω σχηματίσει την άποψή μου. Λανθασμένη; Ίσως. Αλλά ανακαλύπτω όλο και πιο συχνά ότι πολλοί, πάρα πολλοί φίλοι του ΣΥΝ συμμερίζονται αυτή την άποψη.

Αναρωτιέμαι συχνά αν η «περίπτωση Συνασπισμός» είναι θέμα που αφορά την πολιτική επιστήμη ή μόνον ένα κοινωνικό φαινόμενο της εποχής μας που χρήζει ιδιαίτερης εξέτασης. Θα προσπαθήσω να γίνω σαφής: όσο σαφής μπορεί να γίνει κανείς με συμπεριφορές που είναι άξενες και μακρινές.

Αίφνης την περασμένη εβδομάδα θαυμάσαμε τις μεταλλάξεις του εκπροσώπου του ΣΥΝ κ. Ν. Καϊμάκη στο Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο σχετικά με τις τηλεοπτικές μεταδόσεις του Bar και του Big Brother. Μετά τον φετβά του κ. Λαμπρίδη, ο εκπρόσωπος όρμησε λαύρος εναντίον μεν του Big Brother αλλά και εναντίον του κ. Λαμπρίδη που πήρε «τέτοιες αποφάσεις». Την άλλη μέρα ψήφισε εναντίον της διακοπής του Bar και του Big Brother. Και βγαίνει εν συνεχεία σε όλα τα τηλεοπτικά παράθυρα για να θεσμοθετήσει! Καλά, δεν συσκέπτεται και με τους συντρόφους του; Και αυτοί εγκρίνουν τις συμπεριφορές του (συνεχείς παραστάσεις στα κανάλια) και αυτές τις προτάσεις-αποφάσεις του; Ε, τότε λοιπόν ο ΣΥΝ ως πολιτικό κόμμα ταυτίζεται με τις απόψεις και τις συμπεριφορές του κ. Καϊμάκη.

Άλλο στέλεχος, ο Αλέκος Φλαμπουράρης -του «Αριστερού Ρεύματος» αυτός- είναι ο υπεύθυνος για την παρακολούθηση των Ολυμπιακών του 2004. Βγήκε κι αυτός τις προάλλες και έκαμε «σκληρή κριτική» για όσα τεκταίνονται περί το Ολυμπιακό χωριό. Καλά, εγώ δεν έχω καταλάβει τη θέση του ΣΥΝ για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Είναι ή ήταν υπέρ ή εναντίον της διεξαγωγής των αγώνων στη χώρα μας; Συνοδοιπορούσε με τα μεγαλομανιακά οράματα

των Μητσοτάκη-Παπανδρέου-Σημίτη; – μεγαλομανιακά ο λόγος το λέει, γιατί κατά βάθος οι άνθρωποι συλλογίζονταν τις λογής συναλλαγές που θα γίνονταν με τα Ολυμπιακά έργα. Θα αποτελούσε «εθνική μειοδοσία» αν το κόμμα στεκόταν σθεναρά αντίθετο στην ιδέα διεξαγωγής των αγώνων στη χώρα μας; Δεν παρακολουθούμε καθημερινά το χάλι της υπόθεσης των Ολυμπιακών Αγώνων; Δεν μπορούσαν να δουν τις μόνιμες στρεβλώσεις που θα υποστεί η χώρα μας με την Ολυμπιακή περιπέτεια; Μήπως θυμάται το εν λόγω στέλεχος ότι ήταν και αυτό συνδιαμορφωτής της άποψης «ναι μεν αλλά» περί των Ολυμπιακών Αγώνων, που τελικά υιοθέτησε ο ΣΥΝ; Μήπως θυμάται πόσο σθεναρά υπερασπίστηκε παλιότερα την υποψηφιότητα Κ. Λιάσκα ως Προέδρου του ΤΕΕ; Έκαμε ποτέ την ελάχιστη αυτοκριτική του; Έστω εκείνο το είδος της αυτοκριτικής που κάποτε έκαναν τα στελέχη του κομμουνιστικού κινήματος;

Είναι μετά η διάταξη των εσωτερικών ομάδων στον ΣΥΝ; έχουν όλα τα χαρακτηριστικά της παλιάς ένδοξης φραξιονιστικής αντιπαράθεσης αλλά που τώ-

ρα βαφτίστηκε «εσωκομματική δημοκρατία».

Αυτό όμως που διαφοροποιεί τα κόμματα από τις συνομαδώσεις είναι η συγκροτητική, κοινή ιδεολογία και ένας ενιαίος τρόπος δράσης και συμπεριφοράς. Πράγματα που λείπουν δηλαδή απ' τον ΣΥΝ.

Μήπως μπορεί λ.χ. κάποιος να μας εξηγήσει τι γίνεται με τους ευρωβουλευτές του ΣΥΝ; Άξια στελέχη και ο Μιχάλης Παπαγιαννάκης και ο Αλέκος Αλαβάνος. Αλλά με ποια λογική έχουν (αυτο)ανακηρυχθεί «δια βίου» εκπρόσωποι του κόμματος στην Ευρωβουλή; Θα επαναληφθεί και στις επόμενες ευρωεκλογές η εμφάνισή τους στο ψηφοδέλτιο του ΣΥΝ; Προσωπικά δεν έχω κάποια αντίρρηση εκτός εκείνης που είχαν οι πολίτες της αρχαίας Αθήνας που είχαν βαρεθεί να ακούουν ότι «ο Αριστείδης είναι δίκαιος».

Άλλο στέλεχος του ΣΥΝ είναι και ο Πέτρος Κουναλάκης, μόνιμως φιλοξενούμενος σε παντός είδους τηλεοπτικές εκπομπές· ομιλεί περί παντός του επιστητού και μόνιμως διαφωνεί με το κόμμα του. Δεν θα παραλείψει να βρεθεί στο Ρέθυμνο προκειμένου να πα-

ρουσιάζει το βιβλίο του φωστήρα του εκσυγχρονισμού κυρίου Πανταγιά, αλλά δεν τον είδαμε να τρέχει σε κανένα μέτωπο διεκδικήσεων. Η Μαρία Δαμανάκη ορίζεται (από ποιον; από το κόμμα της; ή μήπως μετά από απλή πρόσκληση του ΥΠΕΞ;) «πρέσβειρα καλής θελήσεως για την εκχειρίδα» κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων και περιφέρεται στα Βαλκάνια μετά των λοιπών κυριών, επίσης «πρέσβειρων καλής θέλησης». Όμως δεν την είδαμε να παίρνει μια πρωτοβουλία για τον σημερινό σπαραγμό στα παλαιστινιακά εδάφη. Όμως οι φιοριτούρες του Γιωργάκη, που ίσως αποσκοπούν στη μείωση των διαρκών παραβάσεων και παραβιάσεων του εναερίου χώρου από τα τουρκικά αεροπλάνα κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, ανοίγουν πεδίο δόξης λαμπρόν για τη βουλευτή του Συνασπισμού.

Αυτή είναι η εικόνα που δίνει προς τα έξω ο ΣΥΝ. Σε λίγες μέρες θα παρακολουθήσουμε και το «Συνέδριο για την κεντροαριστερή διακυβέρνηση» που οργανώνει ο Κώστας Λαλιώτης με τους ευρωπαίους συντρόφους του και στο οποίο θα συμμετάσχουν κατά πάσα πιθανότητα και οι «φίλοι του ΣΥΝ» διαχέοντας ένα ακόμα σύννεφο θολότητας περί του κόμματος.

Αυτά όλα που αναφέρθηκαν δίνουν μιαν ιδιόζουσα εικόνα για το προφίλ του ΣΥΝ. Βεβαίως χαρακτηρίζουν ένα μικρό κομμάτι αυτού του πολιτικού σχήματος. Διότι υπάρχουν και οι οπαδοί οι οποίοι δεν μπορούν να δεχτούν αυτές τις νοοτροπίες και αυτές τις συμπεριφορές. Όμως υπάρχει και ο ηγετικός πυρήνας του κόμματος. Δεν μας αφορά η απαρίθμηση όλων των στελεχών αυτού του πυρήνα. Για μας ο πυρήνας συγκεντρώνεται στο πρόσωπο του Προέδρου του ΣΥΝ, του Νίκου Κωνσταντόπουλου. Τον περιμέναμε –και τον περιμένουμε ακόμα, αλλά για πόσο;– σαφέστερο και αποφασιστικότερο στη χάραξη της πορείας του κόμματος. Δεν τον είδαμε να εκφράζει οποιαδήποτε κρίση για όσα λ.χ. ο κ. Ν. Καϊμάκης διέπραξε το τελευταίο διάστημα. Έχει αφήσει το «οικοπεδάκι» αυτό στη διαχείριση του σιτιζόμενου από το πρωταγείο του ΕΡΣ, εκπροσώπου του ΣΥΝ; Αυτό ως ένα μόνο παράδειγμα.

Δεν έχει όμως ευθύνη ο Πρόεδρος του ΣΥΝ και για το «σκορποχώρι» των στελεχών; Είναι άμοιρος ευθυνών γι' αυτή τη χαλαρή συνομοσπονδία που είχε ως αποτέλεσμα να «στείλει» στελέχη σε όλα τα άλλα κόμματα (της ΝΔ συμπεριλαμβανομένης) και σε κάθε βαθμίδα της κρατικής μηχανής; Να αραδιάσουμε και άλλον κατάλογο στελεχών; Και γιατί;

Τα στελέχη αυτά είναι χαρακτηριστικές περιπτώσεις αμφιταλαντευόμενων διανοουμένων που έτρεξαν να γευτούν την πίτα των κρατικών χορηγιών. Ο εξωτερικός παρατηρητής σχηματίζει

Πόσο συχνά διατύπωσε ο ΣΥΝ

μια σταθερή, πειστική και σαφή

πολιτική πρόταση; Οριοθέτησε

ποτέ με σαφήνεια το δικό του

πολιτικό προφίλ; Αντίθετα

παρατηρούμε χρόνια τώρα

άτολμες κινήσεις,

αναβλητικότητα, δυστοκία στη

διατύπωση των θέσεων,

αμφίσημες διατυπώσεις.

την εντύπωση ότι φιλοδοξία πολλών από τα στελέχη του ΣΥΝ είναι η ενσωμάτωση στον κρατικό μηχανισμό με ό,τι αυτό σημαίνει για τις ατομικές τους «σταδιοδρομίες». Αυτό όμως έγινε γιατί ουδέποτε ετέθησαν παραδείγματα και συμπεριφορές κάποια όρια τέλους πάντων. Γιατί δεν οριοθετήθηκαν ποτέ τα όρια αυτά από κάποιες πολιτικές αποφάσεις. Αν ρωτήσετε, θα σας πουν:

«Και τι να κάνουμε αν ο άλφα και ο βήτα είναι έτοιμοι να προστρέξουν στον κρατικό κορβανά;».

Η δική μας απάντηση είναι: Έδωσε ποτέ ο ΣΥΝ μια σταθερή, πειστική και σαφή πολιτική πρόταση; Οριοθέτησε ποτέ με σαφήνεια το δικό του πολιτικό προφίλ; Αντίθετα παρατηρούμε χρόνια τώρα άτολμες κινήσεις, αναβλητικότητα, δυστοκία στην διατύπωση των θέσεων, αμφίσημες διατυπώσεις. Πότε αλήθεια ο ΣΥΝ ξεσηκώθηκε για παράδειγμα με την υπόθεση Κόκκαλη; Μήπως πιστεύει ότι όλη αυτή η ιστορία είναι απλώς αντιπαράθεση εκδοτικών συμφερόντων; Αν δούμε την πρόσφατη θέση του Προέδρου στη βουλή σίγουρα θα πούμε ότι ο ΣΥΝ πήρε πρόσφατα μια ξεκάθαρη θέση. Αλλά γιατί άραγε μόνον πρόσφατα; Το Αντί λ.χ. από τον Φλεβάρη του 2000 ακόμη είχε με επανειλημμένα δημοσιεύματά του εκθέσει με σαφήνεια το όλο θέμα. Καμιά εφημερίδα ή οποιοδήποτε άλλο μέσο δεν είχε κάμει μνεία όλων εκείνων των δημοσιευμάτων του Αντί. Καλά, η Αυγή είχε τότε διευθυντή τον κ. Χατζησωκράτη· δεν θέλουμε να τα σκαλίσουμε άλλο αυτά τα «παλιά». Αλλά ο ΣΥΝ ως κόμμα; Να υποθέσουμε ότι δεν φυλλομετρούν το Αντί στον Συνασπισμό;

Μήπως τα οργανωτικά στελέχη του έχουν μετεξελιχθεί σε γραφειοκράτες που μελετούν τις εφημερίδες προκειμένου να εκδώσουν αναλόγως και ένα δελτίο τύπου;

όλα αυτά παρά τις προσπάθειες του προέδρου του αυτονομήσει τον ΣΥΝ από τους συνοδοιπόρους της κυβερνητικής παράταξης και να διατυπώσει πολιτικές απόψεις. φτάνει όμως αυτό; Γιατί δίδεται συχνά η εντύπωση ότι ο πρόεδρος του ΣΥΝ είναι κι αυτός μόνος ανάμεσα στα προβεβλημένα στελέχη του κόμματος;

Μήπως τελικά πρέπει να επανέλθουμε στις αρχικές μας σκέψεις ότι πρόκειται για ένα κομματικό μόρφωμα που έχει περισσότερη σχέση με κοινωνικά φαινόμενα αλλά όχι με πολιτικούς αγώνες;

Εμείς περιμένουμε απαντήσεις στα συγκεκριμένα απλά –και ολίγα– ερωτήματά μας. Αν βεβαίως κάποιοι καταδεχτούν να μπουν στον κόπο να διαβάσουν αυτές τις αράδες...

Χ.Γ.Π.

Το δράσος του αυτονόητου

του Βασίλη Μαρουλά

Με τον φόβο να «χρεωθώ» στην ομάδα Τζανή-Πρέκα αναλαμβάνω τις ευθύνες μου και τάσσομαι εναντίον των τηλεπαιχνιδιών Big Brother και Bar. Ελλοχεύει, βλέπετε, πάντα ο κίνδυνος του αυτονόητου «αφού δεν είσαι με αυτούς που τα υποστηρίζουν, είσαι με αυτούς που τα κατακρίνουν». Πρόκειται περί της σύγχρονης εκ Μπους προερχόμενης ηλιθιότητας του αυτονόητου «όποιος δεν είναι με εμάς, είναι με τους άλλους». Διατηρώντας το ελάχιστο δικαίωμα της αξιοπρέπειας να παραμένω με τον εαυτό μου και μόνο, δηλώνω ότι δεν έχω κανένα πρόβλημα με τα βλαμμένα τηλεοπτικά προϊόντα αυτά καθ' αυτά.

Πρόβλημα έχω με το επιχείρημα όσων τα υποστηρίζουν με το αυτονόητο «υπάρχει ένα κουμπάκι στο τηλεκοντρόλ». Ε, και; Πολλά κουμπάκια υπάρχουν επίσης στα πλυντήρια, στις καφετιέρες, στο αυτοκίνητο και στα σακάκια. Μήπως πρέπει να τα πατάμε κι αυτά όταν αρχίζει η προβολή των εν λόγω «παιχνιδιών»; Γιατί άραγε αυτοί οι λάτρεις της σύγχρονης τηλεοπτικής δημιουργίας προτείνουν ως λύση στο πρόβλημα το πάτημα ενός κουμπιού;

Διότι απλά ξέρουν ότι δεν υπάρχει λύση. Κι εκεί είναι το πρόβλημα. Οι συγχρόνιες, ως γνωστόν, είναι δημόσιο αγαθό. Δηλαδή χρέος τους είναι να υπηρετούν την ψυχαγωγία, την ενημέρωση και την εκπαίδευση των πολιτών. Σε όλες τους τις μορφές. Το αυτονόητο, όμως, αδυνατεί ή αρνείται να προχωρήσει τόσο. Το αυτονόητο λέει πως δεν μπορούμε να ασχολούμαστε με την μειοψηφία, εφόσον η πλειοψηφία αρέσκεται να παρακολουθεί τα Big Brother.

Εμ, την πλειοψηφία και μπροστά σε μια τηλεόραση που «παιζει» χιόνια να την βάλεις, θα αρέσκεται. Την έρμη την μειοψηφία και τα δικαιώματά της ποιο αυτονόητο θα την λυπηθεί; Διότι το προτεινόμενο κουμπί προϋποθέτει επιλογές. Επιλογές που ήταν υποχρεωμένοι οι

καναλάρχες να προσφέρουν. Και ποτέ δεν προσέφεραν. Και ποτέ δεν θα προσφέρουν. Διότι το άτιμο το αυτονόητο είναι και φιλοχρήματο. Από τις 3 έως τις 19 Μαρτίου κατά τη διάρκεια του Bar παίχτηκαν 744 διαφημιστικά σποτάκια κάνοντας τζίρο στο Μέγκα 2 εκατομμύρια 268 χιλιάδες 479 ευρώ. Για την ίδια ακριβώς περίοδο –δηλαδή αυτή των 16 μόνο ημερών– παίχτηκαν κατά τη διάρκεια του Big Brother 636 σποτάκια αποφέροντας 2 εκατομμύρια 283 χιλιάδες 55 ευρώ στα ταμεία του καναλιού (τα στοιχεία από την Κυριακάτικη Ε). Υπολογίστε τώρα πόσα θα πάρει το κράτος από την φορολόγηση των παραπάνω ποσών και θα καταλάβετε γιατί ο κάθε τηλεοπτικός λαός έχει το ΕΣΡ που του αξίζει. Θα καταλάβετε ακόμη πόσο ταράχτηκαν τα γενετήσια του κ. Πρωτόπαππα από την παραίτηση Λαμπριδίδη και πόσο το MEGA και ο ANT1 είναι διατεθειμένα να κόψουν τα Big Brother τους.

Η ηλιθιότητα του αυτονόητου δεν κυριαρχεί πάντως μόνο στα τηλεοπτικά πάνελ. Δήλωνε τις προάλλες ο κ. Βερελής –παρεμπιπτόντως σε τηλεοπτικό πάνελ– ότι για τα ελλείμματα της Ολυμπιακής ούτε μία δραχμή δεν πλήρωσε ο έλληνας πολίτης από την τσέπη του, αφού τα ελλείμματα καλύφθηκαν από εκποίηση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας. Ως γνωστόν, και αυτονόητον, η Ολυμπιακή και τα περιουσιακά της στοιχεία ανήκουν σε ποσοστό 70% στους Δανούς και κατά 30% σε κατοίκους του Πράσινου Ακρωτηρίου. Άρα; Άρα είμαστε ηλίθιοι που ανησυχούμε, αφού η εκποίηση αφορά την εταιρεία και όχι το Δημόσιο, αν και η εταιρεία ανήκει στο Δημόσιο το οποίο αποτελούμε εμείς και οι τσέπες μας.

Αυτονόητα υπάρχουν πολλά. Είναι αυτά που σε οδηγούν στην κατάθλιψη χωρίς φανερή αιτία. Ένα από αυτά και η απόφαση της κας Παπανδρέου –της Βάσως– να υπάρχει ποσόστωση γυναικών στα ψηφοδέλτια. Ντε και καλά. Όπως ακριβώς δηλαδή το απαιτεί η δημοκρατία. Αυτονόητη εκσυγχρονιστική λύση εντυπωσιασμού που δυστυχώς δεν συμμερίζονται οι υποψήφιοι δή-

μαρχοι της περιφέρειας. Δανειζομαι δύο μόνο –από τα πολλά– περιστατικά του ρεπορτάζ των Νέων για το θέμα.

Δήμαρχος Αρφαρά Μεσσηνίας κ. Γιάννης Αργυράκης: «Στις εκλογές του '98 δεν είχαμε καμία γυναίκα στον συνδυασμό μας και τώρα πρέπει να βρούμε τέσσερις. Με άλλους δημάρχους που το συζητάμε, λέμε ότι στο τέλος θα αναγκαστούμε να βάλουμε υποψήφιες τις γυναίκες μας, τις πεθερές μας, τις συγγενείς μας.»

Δήμαρχος μουσουλμανικού Δήμου Φιλύρας, νομού Ροδόπης: «Εμείς δεν έχουμε πρόβλημα. Εδώ οι γυναίκες κάνουν ό,τι τους λένε οι άνδρες. Θα τους πούμε να κατεβούν στις εκλογές και θα κατεβούν.»...

Το αυτονόητο έδωσε και πάλι τη λύση στο πρόβλημα. Κι επειδή και τα γίδια κάνουν ό,τι τους πει ο βοσκός, ο Δήμαρχος Φιλύρας δεν θα έχει κανένα πρόβλημα αν ένας άλλος υπουργός θεωρήσει αυτονόητη την υποψηφιότητα γιδιών. Διότι, σου λέει η υπουργός, πού να κάθομαι τώρα να αλλάζω κοινωνικές δομές, να δημιουργώ ευκαιρίες, να κάνω προσπάθειες... Βάλε ένα 30% και τελείωσε. Στο κάτω-κάτω ως γραφόταν και η Θείσα από την Κάτω Ζερβούλα στο ΠΑΣΟΚ το '81 να γινόταν υπουργός. Έτσι είναι οι ίσες ευκαιρίες. Τώρα, υποψήφια δημοτική σύμβουλος, με το ζόρι, η Θείσα και πολύ της είναι.

Οι εξουσίες, όλες οι εξουσίες –ακόμη και αυτή του Χριστόδουλου που θεωρεί τα 3 εκατομμύρια υπογραφών για τις ταυτότητες αυτονόητα δικές του και τις διαπραγματεύεται– πάντα χρησιμοποιούσαν το αυτονόητο. Το δικό τους αυτονόητο. Αυτονόητο ήταν και να φάει παντεσπάνι όποιος δεν είχε να φάει ψωμί. Και ακόμη είναι. Δεν με αφορά αν οι εκπρόσωποι των εξουσιών είναι πράγματι χαζοί και η σκέψη τους φτάνει μόνο ως το αυτονόητο ή αν κάνουν τους χαζούς επειδή τους βολεύει. Κι εδώ, δυστυχώς, η λύση δεν είναι το πάτημα ενός κουμπιού, εκτός αν πρόκειται γι' αυτό το κουμπί που θα κλείσει για πάντα την οθόνη που προβάλλει την άθλια πραγματικότητά τους.

Σούπα με καϊμάκι

του Μάνου Στεφανίδη

Ο κ. Ν. Καϊμάκης έχασε το παιχνίδι και δυσφήμιζε την εμπιστοσύνη του ΣΥΝ όταν από αδέκαστος και απόμακρος κριτής του τηλεοπτικού προϊόντος, κατέστησε ο ίδιος τον εαυτό του τηλεοπτικό προϊόν. Έγινε προς στιγμήν «περιζήτητος», λέγοντας κοινοτοπίες και χάνοντας τον μύθο και το κύρος του ως δικαστή. Έτσι αυτοπροσδιόρισε και την ημερομηνία λήξης του. Το ότι μάλιστα δηλώνει δημοσίως ότι ενδέχεται να μετέχει και στο επόμενο ΕΡΣ, –διερωτώμεθα, ως επιτυχών;– καθιστά εμάς τους υπόλοιπους ευλόγως καχύποπτους ως προς την αποτελεσματικότητα του προϊόντος (του).

*Άνδρες αγελαίοι ποτέ
και ο συρφετός όλος...
Προκόπιος, Περί Κτισμάτων*

Είχαμε την ευκαιρία όλες αυτές τις μέρες ν' απολαύσουμε σε υπερδόσεις από σύμπαντα τα κανάλια τον κ. Ν. Καϊμάκη του ΕΡΣ και του ΣΥΝ και να θαυμάσουμε την ευστροφία αλλά και τη συνέπεια του ανδρός, το χιούμορ αλλά και τη βαθύτατη ενημέρωσή του περί την εντόπια και διεθνή μιντιακή πραγματικότητα. Είχαμε, φευ, και τη δυνατότητα να διαπιστώσουμε την ιδεολογική γύμνια του ΣΥΝ μέσω του εκπροσώπου του σχετικά με το τι πρέπει να είναι η τηλεόραση σήμερα, ποια θα μπορούσαν να είναι τ' αριστερά χαρακτηριστικά μιας πολιτικής σχετικά με την τηλεψία και την αγορά της, πώς σχετίζεται το τηλεοπτικό προϊόν με τον πολιτισμό, πόσο ευλαβούνται κάποιους κείμενους νόμους και το σύνταγμα –ο κ. Καϊμάκης edήλωσε μεταξύ ελληνικών και αγγλικών όρων στην ΝΕΤ (Παρασκευή 27.3, 9 το πρωί) ότι το άρθρο 15 του συντάγματος δεν είναι και πολύ επιτυχές!–, με ποια αριστερίσιμα άτομα –όπως λέμε «συζητήσιμα», «νηστήσιμα», «καντσονίσια»– εκφράζεται σήμερα ο ριζοσπαστικός(;) λόγος της προοδευτικής και μη αγκυλωματικής αριστεράς. Να το πω αλλιώς: ο ΣΥΝ δεν έχει ούτε τους μηχανισμούς ούτε τα πρόσωπα που θα παρέμβουν στις μεγάλες και κρίσιμες

αποφάσεις που παίρνονται για τον τόπο αυτό. Άρα, το μόνο που του μένει, είναι να επαγρυπνεί, να καταγγέλλει, να ενημερώνει τον κόσμο για τα όσα παίζονται πίσω από τις κουίντες και για εκείνα που συνομολογούνται between the lines, για να χρησιμοποιήσουμε τα ελληνικά του κ. Καϊμάκη. Μέχρις εδώ.

Έχει όμως τη μοναδική ευκαιρία να διαμορφώσει πολιτικές σε θέματα που ενώ θεωρούνται από την κυβέρνηση ελάσσονα ή διεκπεραιωτικά, εντούτοις δεν είναι γιατί προτείνουν παιδεία, άποψη, αισθητική.

Ένα τέτοιο μέγιστο θέμα είναι κατά τη γνώμη μου η τηλεόραση, επειδή –δεν θα κουράζομαι να το επαναλαμβάνω– διαποτίζει «μουλιάζοντας» αργά αλλά καταλυτικά τη συλλογική συνείδηση σαν την υγρασία και οροθετεί τα κάγκελα και τα συρματοπλέγματα του «θαυμαστού, καινούριου κόσμου». Ο ΣΥΝ οφείλει να χλευάζει τις πρακτικές συμβιβασμού και ισορροπιών που ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ, κράτος και κόμμα σε (αντι)οικονομική συσκευασία, στο περίφημο πια κουβάρι των ιδιωτών-ιδιοκτητών των ΜΜΕ, των τεράστιων διαφημιστικών συμφερόντων, των απίστευτων οφειλών των καναλαρχών, των κολοσσιαίων δανείων που δόθηκαν απ' την Εθνική χωρίς εγγυήσεις(!) –π.χ. στον Antenna–, της παράνομης χρήσης των ραδιοτηλεοπτικών, εθνικών, συχνοτήτων, του αδήλου «πόθεν έσχες» κ.λπ. Μόλις

στο περασμένο Αντί γράφαμε ότι και οι δέκα τηλεδίαυλοι που ζητούν άδεια πανελλαδικής εμβέλειας έχουν προβληματικό «πόθεν έσχες». Λίγο αργότερα το επιβεβαίωσε επίσημα το ΕΡΣ συνεδριάζοντας αμέσως μετά την έντιμη παραίτηση Λαμπρίδη. (Προς τον οποίο δεν συμπαραστάθηκε πάντως ο λαλίστατος κ. Καϊμάκης. Γιατί άραγε;) Και το συμπέρασμα, λυπηρό πλην αληθές, είναι ένα: σταδιακά οι τρέχοντες πολιτικοί μεταβάλλονται σε υπαλλήλους των μιντιοκρατόρων αφού οι τελευταίοι ελέγχουν την προβολή, δηλαδή τη διαφήμιση, δηλαδή την επανεκλογή των πρώτων. Απαρτεο ergo sum (εμφανίζομαι, άρα υπάρχω): ιδού το νέο, κυρίαρχο πολιτικοαισθητικό δόγμα. Σ' αυτή την καινούργια τηλεοπτική δημοκρατία που φαλκιδεύει τα πιο βασικά ατομικά δικαιώματα και που μεταμορφώνει τους πολίτες σε αγέλες χοίρων ποια είναι η θέση και η άποψη της Αριστεράς; Θα φοβηθεί την κριτική των life style δημοσιογράφων, θα υπερασπιστεί την τιμή των απίστευτων οικονομικών μεγεθών που τζιράρονται ή θα διατυπώσει εκείνον τον ασυμβίβαστο και ανατρεπτικό λόγο που αναμένει απ' αυτήν ολόκληρη η ελληνική κοινωνία, η νεολαία, οι εργαζόμενοι, οι ανθιστάμενοι κάθε μορφής; Θα δράσει αριστερά ή μικροαστικά τηρώντας «ισορροπίες»; Εκτός κι αν η αριστερά που εμπιστευόμαστε δεν έχει άλλη άποψη πέραν της γνωστής σούπας: έστω με καϊμάκι.

Πώς η καταστροφή βαφτίζεται «αναβάθμιση»...

με πρόσχημα τους Ολυμπιακούς του 2004

της Όλγας Φωτακοπούλου

Το ότι ο «Αθήνα 2004» μεριμνά ώστε να πραγματοποιηθεί η... νέα «μεγάλη ιδέα» που ονομάζεται «Ολυμπιακοί Αγώνες», είναι γνωστό.

Αυτό που δεν είναι γνωστό είναι ότι «μεριμνά» και για μετά το 2004, μόνο που... εμείς... οι ιθαγενείς δεν καταλαβαίνουμε το καλό μας.

Το πιο πρόσφατο παράδειγμα:

Την προηγούμενη Δευτέρα η υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, κυρία Βάσω Παπανδρέου, και η πρόεδρος του «Αθήνα 2004», κυρία Γιάννα Αγγελουπούλου, περιόδευσαν για να δουν την πορεία των έργων στην παραλία του Δήμου Ελληνικού.

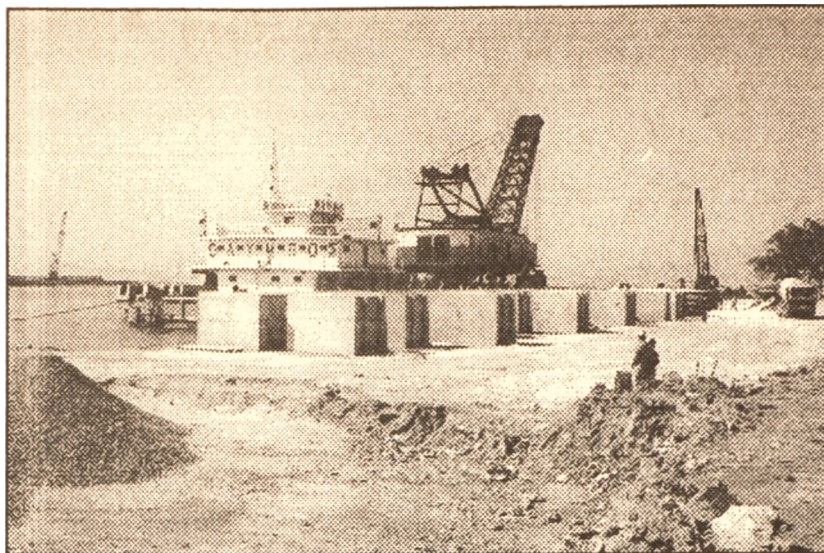
Εκεί οι ρυθμοί των εργασιών για την κατασκευή του Ολυμπιακού Κέντρου Ιστιοπλοΐας είναι όντως ταχύτατοι. Το αποδεικνύει και η φωτογραφία που δημοσιεύουμε και εμείς σήμερα για του λόγου το αληθές...

Μόνο που οι εργασίες συνεχίζονται ακάθεκτες, παρά το γεγονός ότι αυτές τις μέρες και εντός της προθεσμίας που δίνει ο νόμος, ο Δήμος Ελληνικού, μετά από ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, καταθέτει ένσταση στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση του σχετικού Προεδρικού Διατάγματος (για σοβαρές παραβιάσεις στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων).

Εκεί λοιπόν, on camera, -πώς διέφυγε άραγε κάτι τέτοιο;- είδαμε έναν κύριο να αντιδρά και να καταγγέλει την καταστροφή του περιβάλλοντος που θα επέλθει με αυτά τα έργα.

Για να λάβει την απάντηση από την κυρία Αγγελουπούλου ότι «δεν είναι ενημερωμένος σωστά». «Μα, είμαι Δημοτικός Σύμβουλος και έχουμε πάρει ομόφωνη απόφαση», αντέτεινε. Ορθά και τελειωτικά κοφτά, η πρόεδρος του «Αθήνα 2004» τον κατακεραύνωσε: «δεν πρόκειται για καταστροφή, αλλά για αναβάθμιση»....!!

Ας δούμε λίγο από κοντά αυτή την «α-

ναβάθμιση».

Εκεί λοιπόν, Δήμος, κάτοικοι και συλλογικοί φορείς αντιδρούν όχι για την κατασκευή του Ολυμπιακού Κέντρου Ιστιοπλοΐας, αλλά για τον τρόπο που γίνεται (το μέγεθός του, την τσιμεντοποίηση του συνόλου σχεδόν της παραλίας, την μετα-ολυμπιακή χρήση του ως μαρίνας), καθώς θα έχει σαν αποτέλεσμα την ακύρωση του πάγιου αιτήματος για λειτουργία ελεύθερης ακτής κολύμβησης.

Η κυβέρνηση με πρόσχημα την Ολυμπιάδα προχωρά στην καταστροφή ενός από τα ελάχιστα τμήματα της παραλίας του Σαρωνικού που είναι ελεύθερα.

Σύμφωνα με τον Δήμο Ελληνικού και τους φορείς, όλες αυτές οι χρήσεις και τα έργα είναι προσχηματικά και δεν εξυπηρετούν τις πραγματικές ανάγκες των αγώνων. Μάλιστα δίνουν ως χαρακτηριστικό παράδειγμα το αντίστοιχο Κέντρο στην Βαρκελώνη (50 στρέμματα) που είναι λιγότερο από το μισό του σχεδιαζόμενου στο Ελληνικό (230 στρέμματα)...

Η λιμενολεκάνη των 171 στρεμ. είναι όση προτείνει/παρέχει ο Δήμος και πάλι αυτά είναι υπεραρκετά.

Όμως στην πορεία έχουν προκύψει αρκετές και σημαντικές αλλαγές: και ως προς την αύξηση των τετραγωνικών και ως προς την έκταση της τσιμεντοποίησης της παραλίας.

Το παραλιακό μέτωπο του Δήμου

Ελληνικού είναι ένα από τα λίγα εναπομείναντα φυσικά κομμάτια ακτογραμμής του Σαρωνικού.

Στις μακρές και αλλεπάλληλες συνεργασίες που είχε ο Ο. Ρ. Σ. Α. για το Θαλάσσιο Μέτωπο της Αθήνας, με τους εμπλεκόμενους για τους Ολυμπιακούς Αγώνες φορείς, έγινε αποδεκτό ότι οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις που χωροθετούνται στην παραλιακή αυτή ζώνη πρέπει τελικά να εντάσσονται στην συνολική φιλοσοφία και τους επιμέρους στό-

χους για το σύνολο του θαλασσίου μετώπου, όσον αφορά τόσο στην ολυμπιακή τους χρήση, όσο και, κυρίως, στη μόνιμη μετα-ολυμπιακή τους λειτουργία.

Όμως αυτή η μετα-ολυμπιακή λειτουργία είναι που δημιουργεί τα μεγαλύτερα προβλήματα, δηλαδή τα σχέδια για μαρίνα. Τη μεγαλύτερη στα Βαλκάνια και την τέταρτη σε μέγεθος στη Μεσόγειο!

Οι κάτοικοι και ο Δήμος πιστεύουν ότι όλα αυτά εξυπηρετούν μεγάλα κατασκευαστικά συμφέροντα που, με πρόσχημα τους Ολυμπιακούς, πρόκειται να εκμεταλλευτούν την τεράστια τουριστική μαρίνα μετά την Ολυμπιάδα.

Έτσι επιμένουν να παλέψουν -όπως αναφέρει σε σημείωμά της η επιτροπή αγώνα που έχουν συστήσει- για τις ανάγκες όλων εκείνων των ανθρώπων «που ζουν στην ευρύτερη περιοχή, που ζουν σε μια απάνθρωπη πόλη και έχουν ανάγκη από ελεύθερους χώρους, από πρόσβαση στη θάλασσα, από πράσινο, από ανάσα ζωής, αγαθά που τους έχουν στερήσει δεκαετίες τώρα με τον αποκλεισμό της παραλίας και του χώρου του αεροδρομίου».

Προφανώς διαφωνούν με την πρόεδρο του «Αθήνα 2004», για την ερμηνεία του όρου «αναβάθμιση» της παραλίας τους και κατ' επέκταση, της ποιότητας της ζωής τους, η οποία θα συνεχισθεί και μετά το 2004...

Συνήγορος του Πολίτη ή Συνήγορος του Πελάτη;

Του Σωτήρη Σωτηρόπουλου

*Η ανευθυνότητα που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε γραφειοκρατική όπου πάντα άλλος είναι αρμόδιος... το θέμα αφορά άλλη υπηρεσία... οι κυβερνώντες θεωρούνται ανεύθυνοι και απολαμβάνουν πλήρους ατιμωρησίας... κλπ., κλπ.
Φερνάντο Σαβατέρ,
Ας μιλήσουμε για πολιτική*

Διαβάζοντας τις συχνές συνευτεύξεις του «Συνηγόρου του Πολίτη» Καθηγητή κ. Διαμαντούρου (βλ. *Ελευθεροτυπία* της 16-2-2002 και τόσες άλλες) ένωσα την ανάγκη να εκφράσω την άλλη άποψη γι' αυτόν τον τόσο ελπιδοφόρο θεσμό, ως... «παθών» ενεργός πολίτης που όχι μόνο δεν βρήκα «Συνήγορο» αλλά απογοητεύτηκα πλήρως.

Είδαμε προ καιρού το άκρως αντιφατικό και εξόχως... «εκσυγχρονιστικό» φαινόμενο, από τη μια μεριά να εκθειάζεται πανηγυρικά δια στόματος του πρωθυπουργού η συμβολή του θεσμού του «Συνηγόρου του Πολίτη» στη θωράκιση των δικαιωμάτων του απλού Έλληνα, και την ίδια περίπου στιγμή ο κυβερνητικός εκπρόσωπος (δηλ. η φωνή του πρωθυπουργού) να καλύπτει την τότε υφυπουργό κ. Παπαζώη που σύμφωνα με τον «Συνήγορο του Πολίτη» παρανόμησε και καταστρατήγησε τους Νόμους του Κράτους με σωρεία πολεοδομικών παραβάσεων!... Είμαι βέβαιος ότι αυτή η τραγική αντίφαση, στον απλό και ανυποψίαστο πολίτη δημιουργεί όχι μόνον αντιφατικά συναισθήματα αλλά τον προβληματίζει και τον απογοητεύει για την αξία του θεσμού που τόσο προβάλλεται και δημιουργεί χιλιάδες (φρούδες, φευ!) ελπίδες.

Όσοι, ενεργά μέλη της κοινωνίας των πολιτών, εν πολλοίς «αιθεροβάμονες», με εμπνευστή και μπροστάρη τον ιεραπόστολο της πολιτικής Στέργιο Χασαπίδη (π. βουλευτή και πρόεδρο των «Συνδέσμων για την ηθική και πολιτική αφύπνιση», βλ. βιβλίο

του *Κοινωνία Πολιτών ή Κοινωνία πελατών*;) πασχίσαμε για την καθιέρωση του «Συνηγόρου του Πολίτη», εκφράσαμε πολλές επιφυλάξεις και φόβους όταν έγινε ο ιδρυτικός του Νόμος 2477/97, όσον αφορά την αποτελεσματικότητά του στην ουσιαστική στήριξη των δικαιωμάτων του δεινά χειμαζόμενου πολίτη από την κρατική γραφειοκρατία και τις παραφυάδες της. Ερχόμαστε τώρα, τρία χρόνια μετά (τόσο νωρίς), να επιβεβαιώνονται οι φόβοι μας, δυστυχώς. Και βέβαια δεν τρέφαμε αυταπάτες, φανταζόμασταν ότι και αυτός ο θεσμός, όπως τόσοι άλλοι, ήταν κατ' επίφαση φιλολαϊκός, αλλά δεν περιμέναμε να είναι κομμένος και ραμμένος στα μέτρα της αδηφάγου δημόσιας διοίκησης και σωσίβιο για τη νομιμοποίηση των ατελειών και παρανομιών της.

Θα μπορούσαμε, κάνοντας λογοπαίγνιο, να πούμε ότι ο «Συνήγορος του Πολίτη» στο μικρό διάστημα της τρίχρονης θητείας του έχει μεταβληθεί σε «Συνήγορο του Πελάτη» ή του αμερικανού πολίτη!, όπως έγραψε ο Χρήστος Παπουτσάκης στο *Αντί*, όπου εδώ Πελάτης (με Π κεφαλαίο) είναι π.χ. ένας υπουργός ή ένας νομάρχης κ.ο.κ., χωρίς να μηδενίζουμε και την παρέμβασή του σε μικρά όμως και ανώδυνα αιτήματα των πολιτών.

Και για να μη φαίνεται ότι λέω υπερβολές, θα ήθελα να μεταφέρω στους αναγνώστες μια προσωπική εμπειρία μου ως προέδρου Κίνησης Πολιτών και Πολιτιστικού Συλλόγου, αναφέροντας μόνο δύο «σκαστά» παραδείγματα (γι' αυτά και άλλα, όλα τα στοιχεία και η αλληλογραφία στη διάθεση παντός ενδιαφερομένου). Υπεβλήθη από Πολιτιστικό Σύλλογο αίτημα στον Νομάρχη Ηλείας κ. Δημητρουλόπουλο (δίκαιο ή άδικο δεν έχει σημασία) και θα έπρεπε σύμφωνα με το άρθρο 10 του Συντάγματος και τους κείμενους Νόμους (1943/92 κλπ.) να λάβει απάντηση (θετική ή αρνητική δεν έχει σημασία), αλλά ο κ. Νομάρχης ουδέποτε απάντησε. Και ενώ ο αρμόδιος Γεν. Γραμματέας του ΥΠΕΣΔΔΑ κ. Βασιλείου εγκαλεί αυστηρά τον Νομάρχη και του συνιστά να απαντήσει αμέσως, ο «Συνήγορος του Πολίτη» (ενεργών προφανώς ως συνήγορος του Νομάρχη, δηλ. του Πελάτη που είπαμε λο-

γοπαίζοντας) αποφαινεται ότι δεν έχει υποχρέωση ν' απαντήσει, γιατί το αίτημα είναι «προδήλως παράνομον και επαναλαμβάνεται κατά τρόπο καταχρηστικό»!!!... (να σημειωθεί ότι ούτε παράνομο ήταν το αίτημα, ούτε καταχρηστικώς επαναλαμβανόμενο, αφού ο εν λόγω Νομάρχης έχει καθιερώσει και δεν απαντά ποτέ και συστηματικά σε κανένα αίτημα!!). Τουταυτό συνέβη και με τον τότε υφυπουργό Παιδείας (και νυν υπουργό Δικαιοσύνης) κ. Πελτσάνικο, ο οποίος αφού έβγαλε λάδι τον κομματικό φίλο του ΠΑΣΟΚ Διευθυντή της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηλείας που εν μια νυκτί κατάργησε το ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΒΡΗΣ υποπέσας σε 4 σοβαρά πειθαρχικά παραπτώματα, και πάλι ο «Συνήγορος του Πολίτη» στον οποίο προσφύγαμε έκανε το χατήρι του Πελάτη – συγγνώμην του κ. Υφυπουργού!... Επομένως, τι να υποθέσουμε; Είναι απλή σύμπτωση; Ή είναι αυτό που λέει ο μεγάλος βάσκος διανοητής Φερνάντο Σαβατέρ που παρατίθεται στην αρχή του άρθρου αυτού;

Και να σκεφτεί κανείς ότι ο τόσο προβλημαμένος και πολυδιαφημιζόμενος από όλα τα ΜΜΕ «Συνήγορος του Πολίτη» και περισσότερο ο καθηγητής κ. Διαμαντούρος που τον «ενσαρκώνει», αφού αναλώνεται σε μία σειρά απαντήσεων δια των «Βοηθών» του –διατυπωμένων, είναι αλήθεια, σε ευγενική γλώσσα (με άπειρες διδαχές)– έχοντας και την ασυλία (όπως τονίζει στη συνέντευξη στην *Ε*), μας λέει τελικώς ότι «δεν έχει ρόλο να ασκήσει τα μεσολαβητικά του καθήκοντα». Από κάποια στιγμή και μετά μάλιστα, παύει ν' ασχολείται με μας τους... ενοχλητικούς και απαξιοί ν' απαντήσει, προφανώς γιατί θεωρεί ότι όλοι είμαστε... «προδήλως παράνομοι και καταχρηστικώς επαναλαμβανόμενοι». Πάντως του υποσχόμαστε να μείνουμε όρθιοι, μαχόμενοι εσαεί για να εξοβελίσουμε αυτές τις νέες μορφές εξουσίας (βλέπε σημερινό «Συνήγορο του Πολίτη») και να εγκαθιδρύσουμε τον πραγματικό, τον Όμπουςμαν, όπως τον λένε και τον εννοούν οι πολιτισμένοι λαοί της Ευρώπης που εδώ και δεκαετίες τον εφαρμόζουν, τιμώντας τον θεσμό αυτό.

Πειραιάς 2-4-2002

Ο Σ. Σωτηρόπουλος είναι Πρόεδρος της Κίνησης Πολιτών «Κοινωνική Ένωση Αναδημιουργίας» και εκδότης του ιστορικού-λαογραφικού περιοδικού *Δίβρη*.

Ο Ρόκο και τ' ανίψια του

Του ανταποκριτή μας Νίκου Πρωινού

☞ Το ντέρμπι της χρονιάς βάφτηκε κόκκινο! Όχι, δε νίκησε ο Ολυμπιακός του κ. Ρόκο, αλλά η βία και τα μεγάλης έκτασης επεισόδια που έλαβαν χώρα στο ιστορικό γήπεδο της Λεωφόρου. Εκατομμύρια φίλαθλοι είχαν την ευκαιρία να δουν live από συνδρομητικό κανάλι τα αίσχημα που έγιναν και για τα οποία αυτοί που ευθύνονται λιγότερο είναι αναμφισβήτητα οι οπαδοί.

☞ Είναι γνωστό ότι οι πάντες, μηδέ εξαιρουμένων και υπουργών, αν λέει κάτι ο τίτλος αυτός στις μέρες μας, θεωρούν το πρωτάθλημα του ποδοσφαίρου αναξιόπιστο. Τα μαύρα κοράκια που χαριτωμένα επονομάζονται και διαιτητές, πολύ συχνά είναι οι διαμορφωτές των αποτελεσμάτων –με το αζημίωτο– και τελούν σε διατεταγμένη υπηρεσία (βλ. δηλώσεις τ. προέδρου της ΕΠΑΕ) προς χάριν των Μεγάλων Αφεντικών. Δεν έχει σημασία αν αυτά έχουν κόκκινο, πράσινο ή κίτρινο χρώμα. Όποιος έχει το πάνω χέρι κάνει και κουμάντο μέσω παραγκών ή ρετιρέ. Και όσο η κατρακύλα συνεχίζεται, τόσο παρόμοια φαινόμενα θα πυκνώνουν.

☞ Ας επιστρέψουμε όμως στο ντέρμπι. Το κλίμα ήταν ναρκοθετημένο μέρες πριν από τις δηλώσεις προπονητών και παραγόντων των δυο ομάδων. Ακόμα και για τους ελάχιστους ενασχολούμενους με το άθλημα ήταν βέβαιο ότι κάτι θα συνέβαινε. Παραμονή του αγώνα είκοσι αλήτες προσπάθησαν να πυρπολήσουν τα γραφεία των οπαδών του Παναθηναϊκού στο Νέο Κόσμο και μετά τις μολότοφ κατέστρεψαν βιτρίνες και αυτοκίνητα. Φυσικά την Κυριακή πριν τον αγώνα υπήρξε η απάντηση από του ιδίου φυράματος οπαδούς του αντίπαλου στρατοπέδου.

☞ Η διαιτησία του Ευθυμιάδη μπορεί να μην ήταν «χειρουργική» σε βάρος των πράσινων, αλλά αυτό είναι δεδομένο στην Ελλάδα του Εκσυγχρονισμού. Άρα αν συμμετέχεις σ' ένα στημένο παιχνίδι, πρέπει να είσαι έτοιμος και για τις συνέπειες. Διαφορετικά είναι σα να θέλεις να πας στη Χάγη με προσδοκίες δικαίωσης. Αστεία πράγματα.

☞ Το σφύριγμα της λήξης στην παράταση μ' ένα πέναλτι ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι ή που καλύτερα έδωσε το έναυσμα για την επέλαση των τραμπούκων στο γήπεδο. Στόχος ο διαιτητής, ο οποίος άγνωστο γιατί δεν έφυγε για τ' αποδυτήρια αλλά έπιασε κουβέντα με παίκτες και παράγοντες. Αποτέλεσμα να κινδυνέψει η ζωή του. Με την αστυνομία απλώς να παρακολουθεί τον ξυλοδαρμό του. Μήπως είχαμε μια λευκή απεργία και δεν το ξέραμε;

☞ Εντύπωση προξένισε η συμπεριφορά του «προέδρου» του Παναθηναϊκού κ. Φιλίππιδη για τον οποίο η στήλη έχει εκφράσει άποψη. Με τέτοια άτομα ποδόσφαιρο δε γίνεται. Είναι σα να ονειρεύεσαι σοσιαλισμό με το Σημίτη και το Μπίστη. Μπήκε να γυρέψει τα ρέστα όταν έληξε το ματς, λες και θα άλλαζε το αποτέλεσμα... ρίχνοντας λάδι στη φωτιά.

☞ Κι αν δεν ήταν ο Λυμπερόπουλος, ο Ευθυμιάδης θα έτρωγε ακόμα σφαλιάρες!

☞ Κι ενώ η εισαγγελική αρχή άσκησε δίωξη για τον πρόεδρο, τον προπονητή, το βοηθό προπονητή και τον φυσιοθεραπευτή του Παναθηναϊκού... ξεχνώντας τον άντρα τον πολλά βαρύ κύριο Μητρόπουλο, που προέτρεψε για εγκλεισμό του Φιλίππιδη στις γυναικείες φυλακές του Κορυδαλλού για να περάσει καλά, ο Μάκης Τριανταφυλλόπουλος έβγαλε φόρα παρτίδα μια σειρά από τηλεφωνικές υποκλοπές, όπου, αν είναι αληθινές –και δεν έχουμε

τον παραμικρό λόγο να πιστεύουμε το αντίθετο–, αποδεικνύεται όλη η μπόχα του ποδοσφαιρικού κυκλώματος.

☞ Ο πρόεδρος των διαιτητών Πειραιά και φερόμενος ως στυλοβάτης της Παράγκας του κ. Θωμά Μητρόπουλου, Γιάννης Σπάθας, ακούγεται να λέει στο Θωμά «Ο Ολυμπιακός και το Αιγάλεω να κερδίζουν και οι άλλοι να πάνε να γαμηθούνε». Έχει άποψη το άτομο!

☞ Σε άλλη συνομιλία του με το διαιτητή Π. Χέλη ακούγεται ο δεύτερος να ζητά δικό τους άνθρωπο ως παρατηρητή αγώνα για να κάνει ευκολότερα τη δουλειά του. Ορθόν. Για καλύτερες συνθήκες εργασίας δεν παλεύουμε όλοι μας;

☞ Καταπληκτική είναι και η συνομιλία του Σπάθα με το διαιτητή Βούλγαρη για τον αγώνα ΟΦΗ-ΠΑΟΚ όπου εκτός από το ποιους παίκτες του ΠΑΟΚ θα κιτρινίζανε ακούγονται και οι ταρίφες ως αποτέλεσμα της προσφοράς της διαιτησίας με χορηγό τον πρόεδρο του Αγίου Νικολάου που τυχαίνει σήμερα να είναι αντιπρόεδρος της ΕΠΑΕ.

☞ Ο κ.Θωμάς σε ομιλία του με τον ιδιοκτήτη της ΠΑΕ Ξάνθης κάνει πλήρη ανάλυση για το υπάρχον καθεστώς και την παντοκρατορία Κόκκαλη που πριν λίγα χρόνια το πάνω χέρι είχε ο κύριος Βαρδινογιάννης. Τρία σωματεία, μία πολιτική! (για να μη ξεχνάμε και την εποχή Μελισσανίδη στην ΑΕΚ, Μάκη μου).

☞ Να σημειώσουμε για την ιστορία ότι ο κ. Θωμάς εκτός από ιδιοκτήτης της ΠΑΕ Αιγάλεω χρημάτισε για μεγάλο διάστημα μέλος του Δ.Σ του Ολυμπιακού και σύμφωνα με δήλωση του κ. Σωκράτη ήταν προσωπική του επιλογή με ρόλο στα θέματα διαιτησίας.

☞ Είναι εντελώς συμπτωματικό ότι μετά την πρόσληψή του και το στήσιμο της παράγκας ο Ολυμπιακός έχει πάρει πέντε συνεχόμενα πρωταθλήματα.

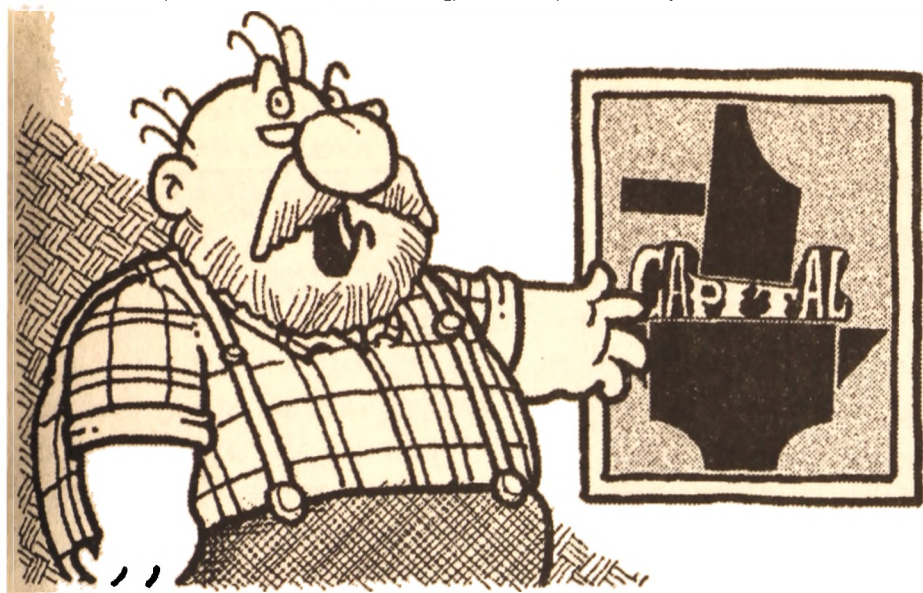
☞ Και μέσα στο γενικό χαμό και ο γνωστός Μπέος του Πανιώνιου, που διοικεί ελέω της Πασοκοσυνασπισμένης δημοτικής αρχής, στα πορτοπαράθυρα των καναλιών σε ρόλο εξυγιαντή!!!

☞ Η συνέχεια στο επόμενο! Προμηθευτείτε όμως για καλό και για κακό ασφυξιογόνες μάσκες. Οι αναθυμιάσεις από το πρωτάθλημα (όλων των κατηγοριών) είναι άκρως τοξικές και βλάπτουν σοβαρά την υγεία...

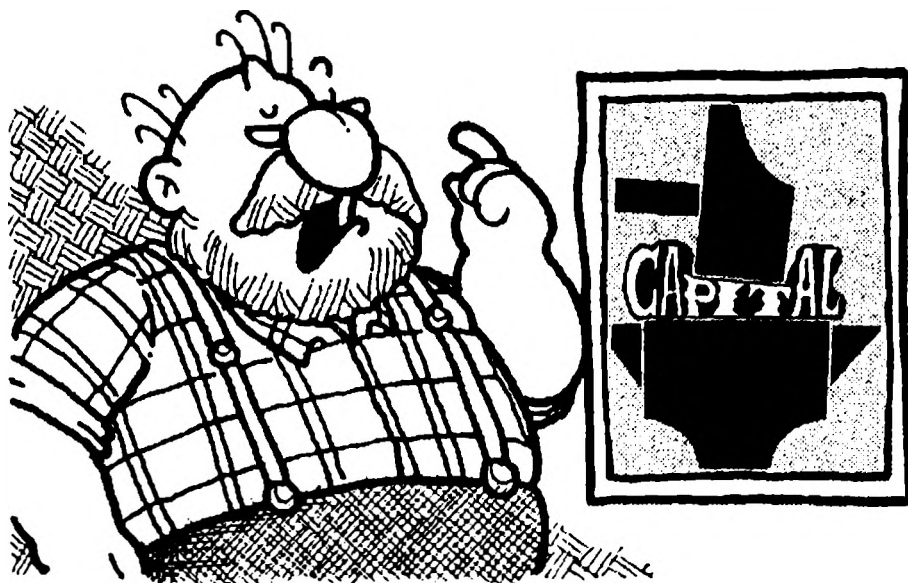
Ο ΚΥΡΙΟΣ ΟΒΙΔΙΟΣ Ο ΑΝΤΙΑΝΤΙΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ 2002

ΠΟΙΟΝ ΠΑΝΕ ΝΑ ΔΟΥΛΕΥΟΥΝ Ο ΣΗΜΙΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ;
ΕΠΕΙΔΗ ΤΟΥΣ ΣΤΡΙΜΩΞΑΜΕ, ΑΡΧΙΣΑΝ ΤΑ ΤΕΡΤΙΠΙΑ
ΣΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΡΙΣΤΑΝΟΥΝ ΤΩΡΑ
ΤΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΥΣ!

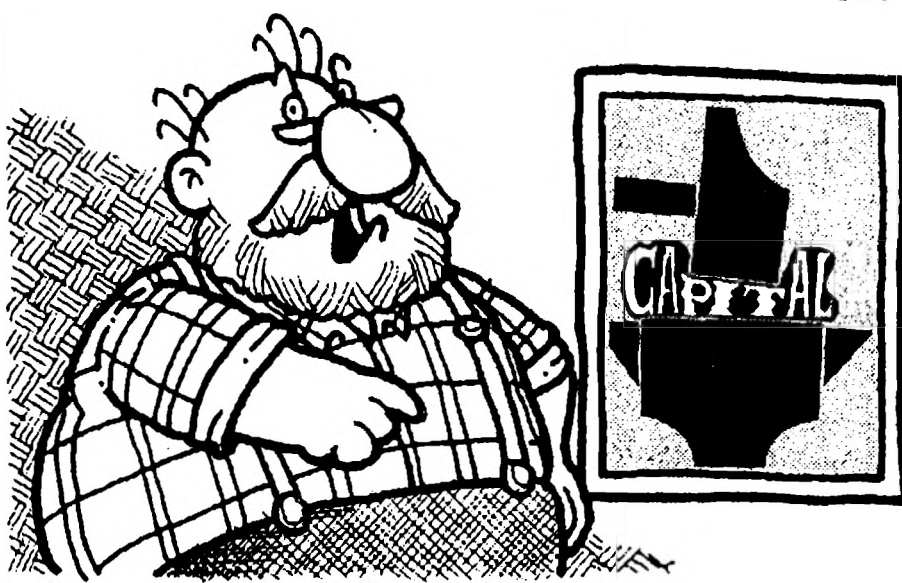
ΚΙ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΔΙΚΑΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟΥ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΟΤΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΑΜΕ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ
ΟΤΙ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΟΙ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΜΟΝΟΙ
ΠΟΥ ΘΑ ΚΑΝΟΥΝ ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ!

ΑΣ ΜΗΝ ΜΑΣ ΤΑ ΖΑΛΙΖΟΥΝ, ΛΟΙΠΟΝ ΜΕΡΙΚΟΙ ΕΞΥΠΝΑΚΗΔΕΣ!
...ΜΗΠΩΣ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΤΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΜΙΑ ΑΝΤΙ-
ΔΡΑΣΤΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ,
ΦΙΛΟΛΑΪΚΗ, ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ;

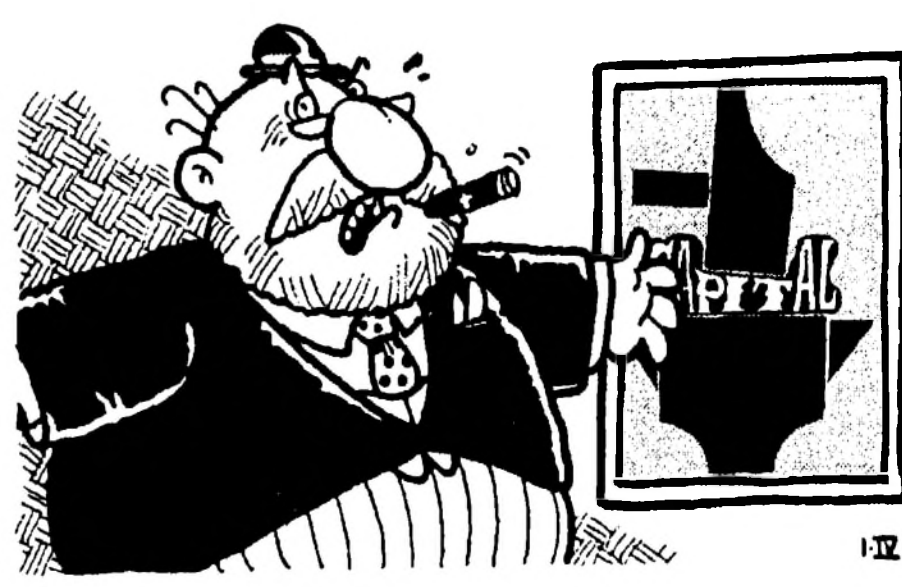
Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ ΠΑΝΙΚΟΒΛΗΘΗΚΑΝ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΛΑΓΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΙ ΕΠΙΧΕΙΡΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ
ΠΛΕΥΡΑ ΝΑ ΠΕΡΑΣΟΥΝ ΠΛΑΓΙΩΣ ΤΑ ΑΝΤΙΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΣ
ΣΧΕΔΙΑ ΚΙ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΝΑ ΜΗΝ ΧΑΣΟΥΝ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ!

...ΔΙΟΤΙ ΟΛΟΙ ΣΥΝΑΙΣΘΑΝΟΜΑΣΤΕ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΒΡΕΘΕΙ
ΜΙΑ ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΛΥΣΗ ΣΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ,
ΠΟΥ ΘΑ ΔΙΝΕΙ ΔΙΕΞΟΔΟ ΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΘΙΓΕΙ ΚΙ ΟΛΟΤΕΛΑ ΤΑ ΚΕΚΤΗ-
ΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ!

ΔΕΝ ΦΤΑΝΕΙ, ΔΗΛΑΔΗ ΠΟΥ ΦΑΓΑΤΕ ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΑΓΙΟ
ΑΝΘΡΩΠΟ, ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗ, ΤΩΡΑ ΣΑΣ ΠΕΙΡΑΞΕ
ΚΙ Ο ΡΕΠΠΑΣ; ...ΑΝ ΔΕΝ ΣΑΣ ΑΡΕΣΕΙ
ΝΑ ΠΑΤΕ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΡΕ!

1.14

Οι γεωπολιτικές επιπτώσεις του φαινομένου του θερμοκηπίου

Αστέρης Χουλιάρας

Από τον 16ο μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, πολλοί εξερευνητές επιχείρησαν να χαρτογραφήσουν τις αφιλόξενες εκτάσεις του Αρκτικού κύκλου (πάνω από τον 50ό παράλληλο στη Βόρεια Αμερική και πάνω από τον 70ό στην Ευρασία). Ο βασικός στόχος ήταν η ανακάλυψη ενός εναλλακτικού εμπορικού δρόμου προς την Ανατολή μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους.

Οι πάγοι αποδείχθηκαν αξεπέραστο εμπόδιο για τους πρώτους εξερευνητές. Συχνά τα πλοία τους παγιδεύονταν και ορισμένες φορές συνθλίβονταν απ' αυτούς. Οι θύελλες της Αρκτικής και το σκορβούτο ήταν ανάμεσα στα πολλά άλλα προβλήματα που καθυστέρησαν για αιώνες την εξερεύνηση των θαλασσών του Βορρά. Μόνο στα τέλη του 19ου αιώνα αποδείχθηκε ότι υπήρχαν υδάτινα περάσματα που συνέδεαν τη Δύση με την Ανατολή. Περάσματα τα οποία λόγω των πάγων παρέμεναν στις περισσότερες εποχές του χρόνου αδιάβατα χωρίς τη βοήθεια παγοθραυστικών.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

Ίσως αποδειχθεί ότι οι εξερευνητές της Αρκτικής έψαχναν

Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου.

για εναλλακτικούς εμπορικούς δρόμους σε λάθος αιώνα. Σήμερα πολλοί επιστήμονες πιστεύουν ότι το φαινόμενο του θερμοκηπίου θα «ανοίξει» τα περάσματα του Βορρά στη διεθνή ναυσιπλοΐα. Η προβλεπόμενη αύξηση της μέσης θερμοκρασίας της γης θα είναι μεγαλύτερη στους πόλους απ' ό,τι σε άλλες περιοχές του πλανήτη.¹ Σε αντίθεση με την Ανταρκτική που είναι μια παγωμένη ήπειρος που περιβάλλεται από θάλασσα, η Αρκτική είναι ένας παγωμένος ωκεανός που περιβάλλεται από γη. Έτσι, το λιώσιμο των πάγων αναμένεται να ανοίξει δύο σημαντικά θαλάσσια περάσματα τα οποία είναι σήμερα κλειστά από τους πάγους για το μεγαλύτερο μέρος του έτους. Το πρώτο, γνωστό ως "Βορειο-ανατολικό πέραςμα" βρίσκεται πάνω από τη Ρωσία και συνδέει την Ευρώπη με την Ασία – από τη θάλασσα του Μπάρεντς στα δυτικά μέχρι την Βερίγγειο Πορθμό στα ανατολικά. Το δεύτερο, γνωστό ως "Βορειο-δυτικό πέραςμα" βρίσκεται στον βόρειο Καναδά και συνδέει τον Ατλαντικό με τον Ειρηνικό.

Όλες οι επιστημονικές μετρήσεις καταγράφουν το λιώσιμο των πάγων της Αρκτικής. Εικόνες από δορυφόρους δείχνουν ότι το πάχος των πάγων μειώνεται κατά περίπου 4% ανά δεκαετία. Στοιχεία από τα σόναρ των υποβρυχίων οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μέσα σε τριάντα χρόνια η μείωση έχει αγγίξει το 40%. Μάλιστα, οι περισσότεροι επιστήμονες πιστεύ-

ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

ουν ότι το λιώσιμο θα επιταχυνθεί και προβλέπουν ότι το 2080 ο Αρκτικός κύκλος δεν θα καλύπτεται πλέον από πάγους.² Ήδη το Βορειο-ανατολικό πέρασμα, που ήταν παλαιότερα «ανοικτό» μόνο για δύο μήνες, τα τελευταία χρόνια είναι πλωτό από τα μέσα Ιουλίου μέχρι τον Οκτώβριο.³

Η απόσταση ανάμεσα στο Αμβούργο και την Ιαπωνία μέσω του Βορειο-ανατολικού περάσματος είναι γύρω στα 7.000 ναυτικά μίλια (13.000 χιλιόμετρα) – είναι δηλαδή κατά πολύ μικρότερη από τα 11.500 ναυτικά μίλια (21.000 χιλιόμετρα) της διαδρομής που διέρχεται από το κανάλι του Σουέζ.⁴ Ακόμη, το Βορειο-ανατολικό πέρασμα συνδέεται με τους ποταμούς που χύνονται στο αρχιπέλαγος της Αρκτικής. Οι ποταμοί αυτοί διευκολύνουν την πρόσβαση όχι μόνο στο εσωτερικό της πλούσιας σε ορυκτά Σιβηρίας αλλά και στις σιδηροδρομικές γραμμές που κατευθύνονται στη νότια Ασία. Η διέλευση από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό ωκεανό μέσω του Βορειο-δυτικού περάσματος είναι επίσης εξαιρετικά ελκυστική καθώς είναι κατά 4.000 ναυτικά μίλια συντομότερη από την αντίστοιχη μέσω της Διώρυγας του Παναμά.⁵

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Είναι λοιπόν φανερό ότι το φαινόμενο του θερμοκηπίου θα αυξήσει τη στρατηγική σημασία της Αρκτικής – και μάλιστα σε βάρος της αντίστοιχης σημασίας της Μεσογείου (και ιδιαίτερα των στενών του Βοσπόρου και της Διώρυγας του Σουέζ). Περαιτέρω, η αναβάθμιση του Βορειο-ανατολικού περάσματος μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες για την εξωτερική πολιτική της Ρωσίας και ίσως μειώσει το ενδιαφέρον της για περιοχές όπως η Κεντρική Ασία και τα Βαλκάνια. Ήδη τα τελευταία χρόνια οι ρωσικοί εμπορικοί δρόμοι έχουν μετακινηθεί προς το Βορρά. Καθώς μάλιστα το 40% του εξωτερικού εμπορίου της γίνεται πλέον μέσω λιμένων της Βαλτικής, η Ρωσία είναι πια πολύ πιο “βόρεια” στον προσανατολισμό της απ’ ό,τι υπήρξε ποτέ η Σοβιετική Ένωση.⁶ Ήδη, σε συνεργασία με τη Φινλανδία –και με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης– (σχέδιο ARCDEV) η Μόσχα προωθεί την ιδέα της μετατροπής του Βορειο-ανατολικού περάσματος σε ένα στρατηγικής σημασίας εμπορικό δρόμο που θα συνδέει την Ευρώπη με την Ασία.⁷ Στην Αμερική, το «άνοιγμα» του βορειο-δυτικού περάσματος θα αυξήσει τη στρατηγική σημασία του Καναδά και ίσως οι δεσμοί των βορειο-ανατολικών ακτών της ηπείρου με την ανατολική Ασία ενισχυθούν.

Ωστόσο, οι νέοι εμπορικοί δρόμοι της Αρκτικής μπορεί επίσης να αποτελέσουν πηγή προβλημάτων και εστίες εντάσεων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και άλλες χώρες δεν δέχονται τους ισχυρισμούς της Ρωσίας και του Καναδά ότι τα θαλάσσια περάσματα της Αρκτικής ανήκουν στις αιγιαλίτιδες ζώνες τους και ισχυρίζονται ότι –όπως και τα στενά του Βοσπόρου– αποτελούν διεθνή ύδατα. Το ποιος ελέγχει και αστυνομεύει αυτά τα περάσματα θα είναι κρίσιμης σημασίας καθώς θα μπορούσαν να αποτελέσουν πεδίο δράσης για πειρατές (βλ. τα στενά της Malacca στην Άπω Ανατολή)⁸ και λαθρέμπορους.⁹ Ακόμη, οι νέοι αυτοί εμπορικοί δρόμοι αποτελούν και σημαντικά οικοσυστήματα τα οποία θα απειλούνταν ιδι-

αίτερα από πετρελαιοκηλίδες και άλλους παράγοντες ρύπανσης που συνδέονται με τις θαλάσσιες μεταφορές.

Το φαινόμενο του θερμοκηπίου δεν έχει μόνο οικολογικές ή οικονομικές αλλά και γεωπολιτικές επιπτώσεις. Μάλιστα, όπως οι οικολογικές και οι οικονομικές επιπτώσεις πλήττουν ορισμένες χώρες και ευνοούν άλλες,¹⁰ έτσι και οι γεωπολιτικές επιπτώσεις είναι θετικές για μερικά κράτη και αρνητικές για άλλα. Αν λοιπόν υποθέσουμε ότι η μείωση της στρατηγικής σημασίας των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου επηρεάζει δυσμενώς τα συμφέροντά τους, τότε η περιοχή θα είναι ταυτόχρονα και από τους οικολογικά αλλά και από τους γεωπολιτικά χαμένους της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Intergovernmental Panel on Climate Change, The Regional Impacts of Climate Change, Summary for Policy-makers, 1997 (<http://www.ipcc.ch/pub/sr97.htm>).
2. Richard Starnes, 'Melting ice might open roof of world', *Montreal Gazette*, March 10, 2002 (<http://www.climateark.org/articles/reader.asp?linkid=8797>).
3. Sergei Blagov, 'Russia dreams of a new East-West sea link', *Asia Times*, May 8, 1999 (<http://www.atimes.com/c-asia/AE08Ag01.html>).
4. 'Breaking down Arctic barriers' (<http://www.cordis.lu/innovation-smes/vips/en/src/en-pr-024.htm>).
5. Ruth Walker, 'Arctic thaw opening up lucrative shipping route', *Christian Science Monitor*, June 7, 2000 (<http://www.csmonitor.com/durable/2000/06/07/pls4.htm>).
6. Jari Sinkari (Finnish Ministry for Foreign Affairs), 'An Arctic lesson on interdependence', 1998 (<http://www.helsinki.fi/lehdet/uh/298h.html>).
7. Ibid.
8. Γιάννης Χέλμης, *Η Σύγχρονη Ναυτική Πειρατεία*, Τετράδια Νο 18, Αθήνα: Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, 2000.
9. Robin McKie, 'Melting ice will open Arctic trade route', *The Guardian Weekly*, March 14-20, 2002· βλ. και το συνέδριο του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ με τίτλο Naval Operations in an Ice-Free Arctic (<http://www.soest.hawaii.edu/soest/Documents/Announcements.txt>).
10. John L. Seitz, *Global Issues. An Introduction*, London: Blackwell, 2002 (δεύτερη έκδοση), σελ 130-132.

δια λογος αναγνωστών

Το πολίτευμα του «Μεγάλου Αδελ- φού»...

Από τον αναγνώστη

Κ. Χατζιδάκης:

Με πολύ ενδιαφέρον και ανησυχία παρακολουθεί ο σκεπτόμενος πολίτης σήμερα τη γενική πορεία των ιδιωτικών καναλιών τηλεόρασης αλλά και τις κρίσεις ή αντιδράσεις που τελευταία έχουν προκληθεί για πολύ συγκεκριμένα προγράμματά της.

Η πορεία της αυτή, έχοντας προ πολλού εξαντλήσει τα όρια της στοιχειώδους καλαισθησίας, ηθικής τάξεως αλλά και νομιμότητας, έχει απολήξει σε έναν άνευ όρων εμπορικό ανταγωνισμό με μοιραίο επακόλουθο τη σημαντική επικίνδυνη ισοπέδωση όλων των Αξιών –ακόμα και των βασικών εκείνων κανόνων– που αποτελούν την εκ του Συντάγματος, αιτία ύπαρξης και αποστολής της τηλεόρασης. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, ο πρόσφατα αζουγόμενος όρος «τηλεσκουπίδια» είναι μια πραγματικότητα μεν που όμως προϋπήρχε των δυο αμφιλεγόμενων τηλεπαχνιδιών.

Επειδή εκφέρονται σήμερα γνώμες από πρόσωπα που εθελήμενα ή όχι, τοποθετούνται με ανευθυνότητα, άγνοια ή δολιότητα, μακριά πάντως από την ουσία του προβλήματος. Θα ήταν μοναδική ευκαιρία –έστω και τόσο αργά– να ξεκαθαρίσει επιτέλους το τοπίο, με πολύ κρίσιμα ερωτήματα όπως:

1. Ποια είναι επακριβώς η δυναμική και ο ρόλος του Ε.Σ.Ρ.; Αν το Ε.Ρ.Σ. φάνηζε να είναι εκ των πραγμάτων ατελέσφορο και άτολμο, αν όχι και εξαρτημένο από συμ-
φέροντα, τι θα πρέπει να συμπληρώσει το κενό αυτό;

2. Σε μια εποχή που η βία, το σεξουαλικό έγκλημα και η διάδοση των ναρκωτικών ουσιών έχουν λάβει τρομακτικές διαστάσεις, ποια είναι τα όρια της ελευθερίας (-ασυδοσίας) στην Τ.Υ. και από πότε η απόπειρα οριοθέτησης αυτής της ασυδοσίας της λέγεται λογοκρισία; Δεν θα πρέπει να προσδιοριστεί επιτέλους, ποια θα είναι στην πράξη, και τα όρια της λεγόμενης «ολοκληρωτικής» αντίληψης περί τηλεόρασης αλλά και τα όρια των «δημοκρατικών» ελευθεριών της;

3. Δεν είναι εντελώς υποκριτική και εκτός πραγματικότητας, η –επιχειρούμενη να επικρατήσει– άποψη ότι η προβολή ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΑ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ προγραμμάτων «ψυχαγωγίας» σημαίνει... Ελευθεροτυπία; (Οι πολύ νέοι δε, οι οποίοι ίσως βλάπτονται (!) προστατεύονται επαρκώς, αν τέτοιες προβολές γίνονται μετά την 23.00 ώρα;)

Δεν διανοούνται οι διάφοροι κοπτόμενοι για τις δήθεν ελευθερίες, ότι είναι πιο λογικό και αυτονόητο, οι νομείς των συχνοτήτων, να κάνουν λιγότερο αχαλίνωτες επιλογές εφόσον απευθύνονται στην ελληνική οικογένεια, τυχόν «άλλες» επιλογές δε, να τις κάνει ο ίδιος ο πολίτης σε προσωπικό επίπεδο; (π.χ. βίντεο).

4. Μήπως πρέπει να θυμηθούν οι αρμόδιοι και οι υπεύθυνοι εδώ, ότι αν τα κανάλια δεν αποφασίσουν να συνέλθουν μόνο τους (ή μετά από συστάσεις), σε θεματολογία, εικόνα και φρασσεολογία, δεν θα είναι λογοκρισία αυτό που θα τα ανακόψει –όπως θέλουν δραματικά να τυρβάξουν– αλλά ο υποτιθέμενα σεβαστός από όλους (και ξεχασμένος) «νόμος πε-

ρί ασέμνων» και ο περί «ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων»; Δεν ακούστηκε να έχουν καταργηθεί αυτοί οι νόμοι ακόμα, ούτε βέβαια και οι Εισαγγελείς που τους υπηρετούν... Περί αυτής της εκδοχής που είναι απόλυτα σωστή και νόμιμη και **ΤΑΚΤΟΠΟΙΕΙ ΤΑ ΠΑΝΤΑ**, γιατί δεν γίνεται λόγος;

Ένας πολιτισμός δύνει άδοξα όταν φτάσει να εκποιεί τις Αξίες του, όταν κάνει την ιδιαιτερότητα, την προσωπική στιγμή αλλά και την ασέλγεια, εμπορευματοποιημένο θέαμα. Όταν ψυχοπαθολογικές απολαύσεις της κλειδαρότρυπας γίνονται θεσμοί κι όταν τέτοιοι «θεσμοί» καλούνται να στηρίξουν το πολίτευμα και τις ελευθερίες... Όταν καταργούνται ιδανικά, ιερά και όσια, κακοποιείται η γλώσσα και η γνώση και μάλιστα από τους ετιοθελιστές καναλάρχες και τους πολυθεσίτες εκλεκτούς τους, δήθεν δημοσιογράφους. Και τα «πρότυπα» που εν τέλει όλοι αυτοί –επιλεκτικά– προτείνουν εδώ και χρόνια στον ελληνικό λαό προς μίμηση, δεν είναι δυστυχώς καθόλου καλύτερα από τα –αρνητικά μεν αλλά και τόσο απεγνωσμένα– παιδιά των διάφορων Big Brother.

Κωνσταντίνος Χατζιδάκης

●
**«Σκουπίδια»
ή σκουπίδια;
Από τον αναγνώστη
Δημ. Χορόσκηλη:**

Σε ένα ανέκδοτο στην Ελλάδα βιβλίο με συνεντεύξεις του Γ. Μπάροουζ, με τίτλο «The Job», ο μεγάλος αμερικανός συγγραφέας, μεταξύ άλλων πολλών και

θαυμαστών λέει ότι «συμφέρον της Ιατρικής είναι η ύπαρξη της αρρώστιας, συμφέρον των βιομηχάνων είναι το αναλώσιμο και το εφήμερο». Επεκτείνοντας το σκεπτικό του θα λέγαμε ότι συμφέρον των «κριτικών Τέχνης» (;) είναι η ύπαρξη Τέχνης. Αν δεχτούμε ότι η σύγχρονη Τέχνη είναι σκουπίδια, τότε όλοι αυτοί οι «πεφωτισμένοι εξηγητές» χάνουν τον μοναδικό λόγο ύπαρξής τους. Αυτή την αλγινή εντύπωση υπεράσπισης συντεχνιακών συμφερόντων δίνει το άρθρο του (κατά τα άλλα σπινθηροβόλου και διεισδυτικού) Μ. Στεφανίδη. Παρόλες τις φιλότιμες προσπάθειες και τις εννοιολογικές ακροβασίες του, δεν κατορθώνει να πείσει όποιον έχει μια στοιχειώδη επαφή με την Τέχνη. Τα αμείλικτα ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

1) Η Μεγάλη Τέχνη δε χρειάζεται «εξηγητές». Και ο πλέον απαίδευτος θεατής στέκεται με δέος μπροστά στην αρχαία ελληνική γλυπτική, στην Καπέλλα Σιξτίνα του Μικελάντζελο, στους πίνακες του Ρέμπραντ, του Γκρέκο, του Ντελακρουά, του Γκωγκέν, του Βαν Γκογκ, του Μπέρντον. Η «εξήγηση» μειώνει την Μεγάλη Τέχνη. Κριτήριό της είναι το δέος που νιώθουμε στο αντίκρουσμά της.

2) Όλοι οι παλαιότεροι καλλιτέχνες (μέχρι και το 1970) συνόδευαν τουλάχιστον με ένα στέρεο θεωρητικό υπόβαθρο το έργο τους. Ποιος σύγχρονος καλλιτέχνης το κάνει αυτό; Όταν κάποτε ρώτησα κάποιον φίλο ζωγράφο, γνωστό εκπρόσωπο της σύγχρονης αφάιρεσης, για το βαθύτερο νόημα των πινάκων του, μου

απάντησε: «Δεν ξέρω, το κάνω γιατί έτσι μου βγαίνει»! Αν δεν κατανοεί ο ίδιος ο καλλιτέχνης το έργο του, πώς περιμένουμε να το κατανοήσει ο θεατής;

3) Αυτή η ανικανότητα του σύγχρονου καλλιτέχνη να έχει θεωρητικό υπόβαθρο έκανε ακόμη πιο επιτακτική την ύπαρξη του «κριτικού Τέχνης»(;): το σημαίνον (έργο Τέχνης) χρειάζεται τον λόγο του για να αποκτήσει σημαινόμενο (καλλιτεχνικό περιεχόμενο). (Χρειάστηκε να γράψει ο Λυοτάρ τη «Μεταμοντέρνα κατάσταση» για να αισθανθούν αίφνης «μεταμοντέρνοι» πολλοί σύγχρονοι καλλιτέχνες.)

4) Αυτό το «σημαινόμενο» υφαίνεται με κάθε είδους και αμφιβόλου αποτελεσματικότητας επιχειρήματα: Ένα βίντεο με πιτσιρίκες που μιλάνε για τις ερωτικές τους εμπειρίες γίνεται «κοινωνιολογικό σχόλιο για τις ευημερούσες κοινωνίες του Βορρά»! Ένας άνθρωπος από λινάτσα που κολυμπάει ανάμεσα σε στάχτες και γυάλινους σωλήνες γαλάζιου νέον, επιζυρώνει την ύπαρξή του ως έργου Τέχνης επειδή θυμίζει την αναπαράσταση του ποταμού Ιλισσού στο αέτωμα του Παρθενώνα! Ένας άντρας με τα χέρια ανοιχτά «θέτει το πρόβλημα της ρυθμικής χρονικής ακύρωσης και του φωτός ως υλικού μέσου που διατυπώνει όγκο αλλά δεν προχωρεί στη λύση του»! Κλπ., κλπ., κλπ. Με αυτή τη διαδικασία μπορούμε να αναβαθμίσουμε σε έργο Τέχνης οτιδήποτε! Ωστόσο, ό,τι κι αν γράφουν οι «κριτικοί Τέχνης»(;), δεν θα κατορθώσουν να πείσουν το θεατή που διαθέτει στοιχειώδη νοημοσύνη ότι είναι Τέχνη τα εκτρώματα του Τζεφ Κουνς, του Ντέμιαν Χιρς, του Τόνυ Κρεγκ και άλλων σύγχρονων απατεώνων που υποδύονται τους

καλλιτέχνες.

5) Αυτή είναι η κληρονομιά και η κατάρα του Μαρσέλ Ντυσάν, της ρόδας ποδηλάτου και του ουρητηρίου του: μια πρόκληση που επαναλαμβάνεται δεν είναι πρόκληση αλλά κοινοτοπία. Αν όλα είναι Τέχνη, τίποτα πλέον δεν είναι Τέχνη!

6) Η «μεταμοντέρνα κατάσταση» (τέλος των αριστουργημάτων, αναβίωση/ανάμιξη παλαιότερων στίλ) δεν δίνει απαραίτητως άφεση αμαρτιών σε όλα τα σύγχρονα τερατουργήματα. Υπάρχουν μεταμοντέρνοι καλλιτέχνες που είναι μεγάλοι (το αποδεικνύει ο Τσόκλης με τα τελευταία κυρίως έργα του).

7) Ο κ. Στεφανίδης επισημαίνει: «Η σύγχρονη Τέχνη είναι μετωνυμική και διαδραστική, που θα πει ότι προτείνει μεν έναν θεατρικό χώρο, αλλά το κείμενο θα το συνθέσει ο θεατής». Για να το κάνει αυτό ο θεατής θα πρέπει να έχει γνώση ολόκληρης της Ιστορίας της Τέχνης και –πάλι επιμένω ο αδαής!– να κατανοεί το περιεχόμενό του. Το «ανοιχτό έργο Τέχνης» προϋποθέτει λοιπόν τεράστιες γνώσεις, ευστροφία, οξύνοια, διεισδυτικότητα και δημιουργικότητα από την πλευρά του θεατή. Πόσοι θεατές έχουν αυτές τις υψηλές προδιαγραφές; Τελικά, οι σύγχρονοι καλλιτέχνες δημιουργούν μόνο για μια happy few μειοψηφία;

Ως εκ τούτου, δεν είναι ψέμα ότι το 90% της σύγχρονης καλλιτεχνικής παραγωγής είναι στείρες προσπάθειες εντυπωσιασμού, δηλαδή σκουπίδια. Δεν πρέπει να ντρεπόμαστε να το ομολογήσουμε, ούτε και να είμαστε επιλεκτικοί. Η επιλεκτικότητα είναι δείγμα ποιοτικής απαίτησης. Ας ψάξουμε λοιπόν για το 10% που είναι Μεγάλη Τέχνη και η οποία

δεν χρειάζεται «εξηγήσεις», γιατί μιλάει από μόνη της. Οι «εξηγήσεις» χρειάζονται σε άσχετους πάμπλουτους συλλέκτες, που απαιτούν εχέγυα για να διασφαλίσουν την αξία των χρυσοπληρωμένων αποκτημάτων τους στο Χρηματιστήριο της Τέχνης. Και απ' όσα γνωρίζω ο κ. Στεφανίδης απεχθάνεται παρόμοιες πρακτικές, όπως φαίνεται και από ένα άρθρο του, στο ίδιο τεύχος, όπου πλέκει το εγκώμιο των αληθινών καλλιτεχνών, που ζουν και δημιουργούν αθόρυβα, εκτός κυκλωμάτων και διαπλοκής. Λοιπόν, τελικά όλα είναι Τέχνη για λίγους ή τίποτα δεν είναι Τέχνη;

Δημ. Χορόσκελης
Λαγκαδάς Θεσ/νίκης

Ο συνεργάτης μας Μάνος Στεφανίδης απαντά:

Αγαπητέ κ. Χορόσκελη,

Κατ' αρχάς ευχαριστώ για την επιστολή και τις ευγενικές σας παρατηρήσεις με τις οποίες εξάλλου σε γενικές γραμμές συμφωνώ. Συχνά στο Αντί έχω γράψει για τον κυρίαρχο μηχανισμό που τείνει να υποκαταστήσει το έργο υπέρ του ίδιου του μηχανισμού και για την περιέργη σχέση ανάμεσα στα κέντρα και τις περιφέρειες οι οποίες συνήθως ανακυκλώνουν τις ευνοούμενες μόδες των πρώτων. Στο συγκεκριμένο μου άρθρο εξέφραξα την ευαρέσκειά μου για κάποια έργα και τον προβληματισμό μου για κάποια άλλα ώστε να είναι μάλλον άδικη η κρίση σας περί υπεράσπισης συντεχνιακών συμφερόντων! Νομίζω ότι πάντα υποστηρίζω τη θέση μου με όποιο κόστος, γι' αυτό και χαίρομαι που με την επιστολή σας εμπλουτίζετε τον διάλογο.

Στο κείμενό μου «Σκουπίδια» επέμεινα πως η έκθεση του Van Abbe ήταν σημαντι-

κή στο βαθμό που διατύπωνε τα όρια της υπάρχουσας κρίσης και πως στη σύγχρονη τέχνη ο θεατής βλέπει πρωτίστως τον εαυτό του.

Διαφωνώ μαζί σας ως προς τον Tony Cragg και τον M. Balka που τους θεωρώ σημαντικότερους δημιουργούς, όπως επίσης διερωτώμαι με τη σειρά μου, τι μπορεί να είναι σήμερα «μεγάλο έργο». Μήπως μια εδραία προκατάληψη περί του «υψηλού» μας εμποδίζει να δούμε τις δημιουργίες της εποχής μας χωρίς ιστορικές παρωπίδες; Μήπως, τέλος, η αδυναμία μας να ερμηνεύσουμε τα σημερινά έργα αντανακλά την αδυναμία μας ευρύτερα να κατανοήσουμε σε βάθος το ίδιο το σήμερα;

Φιλικά
Μάνος Στεφανίδης

Περί πολέμων του εκσυγχρονισμού Από τον αναγνώστη Νίκο Φωτίου η επιστολή που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,

Είμαι αναγνώστης του Αντί από το 1ο τεύχος (1974) και κατά καιρούς συνεργάτης του. Ίσως λοιπόν δικαιούμαι δια να αντιμιλώ.

Έχω προστά μου δυο κείμενα: 1) Το κείμενο του Δ. Μαρωνίτη «Ποιος φοβάται τον εκσυγχρονισμό;» (Βήμα, 10/3/02) και 2) το «σχολιαστικό» του πρώτου κείμενο του τακτικού συνεργάτη σας Μ. Στεφανίδη «Η εκτροπή και ο θεωρητικός της» (Αντί, 22/3/02). Δεν ξέρω πόσοι από τους αναγνώστες του Αντί έχουν διαβάσει το κείμενο του Δ.Μ. ώστε να είναι σε θέση να συν-κρίνουν αν το κείμενο του Μ.Σ. έχει αποδώσει με σχετική έστω αντικειμενικότητα το περιεχόμενό του πριν το κατακεραυνώσει αυτό και τον «υπό-

πτο μύθο» του συγγραφέα του.

Παραθέτω το κείμενο του άρθρου για λόγους δικαιοσύνης και ισηγορίας. Ζητώ να συνδημοσιευτεί, αν δημοσιευτεί και η επιστολή μου.

Ποιος φοβάται τον εκσυγχρονισμό

Όπως το προέβλεψα: με βαριά καρδιά και βαρεμένο μυαλό συμπληρώνω το μονοτονικό της περασμένης Κυριακής, δοσμένο στη θολή κρίση του πολιτικού μας βίου, που δεν λέει να ξεθολώσει. Μολονότι ενδιάμεσως φάνηκε να πέφτουν κάπως οι τόνοι της αντιπαράθεσης κυβέρνησης και αντιπολίτευσης γύρω από το θέμα της, υποθετικής ή πραγματικής, εκτροπής, η ομόθεμη συζήτηση στη Βουλή απέδειξε ότι η εκφραστική τουλάχιστον ένταση συνεχίζεται ενισχυμένη μάλιστα και από την οξύτατη επίθεση του προέδρου του Συνασπισμού στους σχετικούς κυβερνητικούς χειρισμούς.

Με τους όρους αυτούς, πιστεύω ότι εκκρεμούν ακόμη τα τέσσερα ερωτήματα, που διατύπωσα την περασμένη Κυριακή, και τα επαναλαμβάνω σήμερα συνοπτικότερα: (α) έχουμε στην προκειμένη περίπτωση δυσωδία λόγων ή δυσωδία πράξεων; (β) γιατί δεν κατονομάζονται οι ανωνύμως καταγγελλόμενοι ως ένοχοι σ' αυτή την υπόθεση; (γ) πώς δικαιολογείται η ανάληψη σχεδόν όλου του βάρους της κυβερνητικής καταγγελίας από τον πρωθυπουργό; (δ) τί εξωθεί τον Συνασπισμό, ειδικότερα τον πρόεδρό του, στην εμπάθη καταγγελία των κυβερνητικών επιλογών;

Πέρα ωστόσο και πίσω από τα αναπάντητα αυτά ερωτήματα κυκλοφορεί, πιστεύω, μια γενικότερη ερώτηση, η οποία συμψηφίζεται στον τίτλο του σημερινού μονοτονικού. Ομολογώ ότι η υποκείμενη ιδέα δεν είναι δική μου, αλλά της Ρένας Πατρικίου, και προέκυψε σε πρόσφατη διαλογική μας συζήτηση. Με την άδειά της, πάντως, προκαταβάλλω εδώ τα βασικά της στοιχεία.

Αν πράγματι η πρόσφατη κρίση τείνει στην ανατροπή της σημερινής

πολιτικής, η οποία εξαρχής υπονομεύτηκε από εσωκομματικούς και εξωκομματικούς αντιπάλους, ερωτάται τί και γιατί ερεθίζει ακριβώς στην πολιτική αυτή συμπεριφορά του σημερινού πρωθυπουργού; Η ιστορική λοιπόν υπόθεση της Ρένας Πατρικίου, την οποία ανεπιφύλακτα συμμερίζομαι, θεωρεί ότι πέτρα του σκανδάλου στην προκειμένη περίπτωση είναι και πάλι ο επιχειρούμενος εκσυγχρονισμός του δημόσιου βίου, στον οποίο, αποκλίνοντες και συγκλίνοντες μεταξύ τους, παράγοντες του πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού κατεστημένου σθεναρώς αντιστέκονται. Ανάλογη ωστόσο επίθεση κατά του εκσυγχρονισμού αναγνωρίζεται δύο τουλάχιστον φορές στην πορεία του εικοστού αιώνα, μοιρασμένες μάλιστα στο πρώτο και στο δεύτερο μισό του.

Η μία εντοπίζεται στην ευφορότερη από άποψη εκσυγχρονισμού βενιζελική τετραετία 1928-1932, στην οποία εναντιώθηκε η τότε αντιπολίτευση, με το επιχείρημα μάλιστα διαφθοράς και διαπλοκής κυβερνητικών εκπροσώπων, ορισμένοι από τους οποίους στιγματίστηκαν ως "κλέφτες". Η δεύτερη αντιεκσυγχρονιστική επίθεση συντελέστηκε στη διετία 1964-1965, ακυρώνοντας εκσυγχρονιστικές δοκιμές και πρωτοβουλίες της Κυβέρνησης του Κέντρου. Και τότε δεν έλειψαν τα επιχειρήματα οικονομικής διαφθοράς και διαπλοκής, τα οποία μάλιστα ανέλαβε να προβάλει δημοσίως ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, διάδοχος, την εποχή εκείνη, στην αρχηγία της ΕΡΕ. Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι η κατάρρευση του Βενιζέλου το '32 οδήγησε προοδευτικά στη δικτατορία του Μεταξά, η ομόλογη κατάρρευση του Γεωργίου Παπανδρέου μάς έφερε συντομότερα στη δικτατορία των συνταγματαρχών.

Αυτά προς γνώση και ίσως προς συμμόρφωση. Μολονότι οι ευρωπαϊκές πλέον συνθήκες στη χώρα μας (οικονομικές αλλά και πολιτικές) φαίνεται να την προστατεύουν από τόσο ωμές εκτροπές. Παρά ταύτα, λίγο ιστορική μνήμη δεν βλέπεται, με την προϋπόθεση ότι η μνήμη αυτή δεν προκαταλαμβάνει και

δεν παραμορφώνει το παρόν.

Στο κείμενο του Δ.Μ., λοιπόν, τίθενται 4 ερωτήματα, αφού προειδοποιηθεί ο αναγνώστης για το διπλό ενδεχόμενο της, «υποθετικής ή πραγματικής, εκτροπής».

Στη συνέχεια διατυπώνεται από τον Δ.Μ. η γενικότερη ερώτηση: «Αν πράγματι η πρόσφατη κρίση τείνει στην ανατροπή της σημερινής πολιτικής».

Θέλω, λοιπόν, να παρατηρήσω τα εξής:

1. Χωρίς να παριστάνω τον «διερμηνέα» του Δ.Μ. θεωρώ ότι μερικά πράγματα είναι σαφή και αυτονόητα για τον απροκατάληπτο αναγνώστη:

α) Η επίδικη «εκτροπή» χαρακτηρίζεται «υποθετική ή πραγματική».

β) Από τα 4 ερωτήματα, το ένα είναι που αφορά τον ΣΥΝ και τον πρόεδρό του, ο οποίος ερωτάται για τον λόγο που τον «εξωθεί στην εμπάθη καταγγελία των κυβερνητικών χειρισμών». Το ερώτημα φαίνεται να μην αξιολογεί τα περιεχόμενα της κριτικής (σωστό/λάθος) αλλά τη φραστική ένταση («εμπάθεια») και το είδος της κριτικής («καταγγελία») των κυβερνητικών χειρισμών.

γ) Το εύρος και το αντικείμενο της εκτροπής δεν είναι το πολίτευμα αλλά η ενδεχόμενη ανατροπή της σημερινής πολιτικής.

δ) Η πολιτική εκτίμηση του Δ.Μ. είναι ότι: «πέτρα του σκανδάλου στην προκειμένη περίπτωση είναι και πάλι ο επιχειρούμενος εκσυγχρονισμός».

ε) Οι αναφερόμενες αντιεκσυγχρονιστικές επιθέσεις και οι επελθούσες ιστορικές εκτροπές (δικτατορίες) χρεώνονται ευθέως στη δεξιά και όχι στην αριστερά (ΚΚΕ, ΕΔΑ), όπως ο Μ.Σ. «καταγγέλλει». Στη συ-

νέχεια, το ενδεχόμενο ανάλογης σημερινής εκτροπής φαίνεται να αποκλείεται.

2. Με βάση τα παραπάνω θεωρώ ότι ο Δ.Μ. Ι) αναρωτιέται κατά πόσο η πρωθυπουργική ρήση για εκτροπή ανταποκρίνεται σε πραγματικότητες ή είναι μόνο «δυσώδη λόγια». ΙΙ) Γιατί ο κ. Σημίτης δε λέει ονόματα; ΙΙΙ) Αν η καταγγελία περί εκτροπής έχει δόση αλήθειας, αφορά κυρίως το (όποιο) εκσυγχρονιστικό εγχείρημα, το οποίο υπονομεύεται και από το ίδιο το ΠΑΣΟΚ (που, εκτός του πρωθυπουργού, σιωπά: άρα ή ανέχεται ή συμπτύσσει ή ο πρωθυπουργός υπερβάλλει) και από κατεστημένες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις που δεν θέλουν τον οποιονδήποτε εκσυγχρονισμό. Στο παρελθόν, τέτοιες αντιεκσυγχρονιστικές κινήσεις οδήγησαν με ευθύνη της δεξιάς σε δικτατορικές εκτροπές, αλλά σήμερα φαίνεται να μην υπάρχουν κίνδυνοι τουλάχιστον αυτής της έκτασης (και άρα ο Σημίτης μάλλον υπερβάλλει). ΙV) Αυτό που ερωτάται ο ΣΥΝ και ο πρόεδρός του είναι: Εσείς, με δεδομένο το μέτωπο των αντιεκσυγχρονιστικών δυνάμεων μέσα και έξω από το ΠΑΣΟΚ, γιατί κρατάτε αυτή την εμπάθη και καταγγελτική στάση απέναντι στις επιλογές Σημίτη, ο οποίος επιχειρεί έναν εκσυγχρονισμό; Γιατί η κριτική σας δεν είναι αυστηρή μεν νηφάλια και ψύχραιμη δε; Έχετε κάποιους λόγους; Πέστε τους.

3. Δεν θα κρίνω την ουσία των ερωτημάτων. Ούτε θα υπερασπιστώ τον Δ.Μ., γιατί δεν με χρειάζεται· πολύ δε περισσότερο τον όποιο εκσυγχρονισμό του ΠΑΣΟΚ. Θα υπερασπιστώ όμως το αυτονόητο δικαίωμα του οποιουδήποτε πολίτη (άρα και του Δ.Μ.) να θέτει ενο-

χλητικά ερωτήματα και να διατυπώνει ενοχλητικές απόψεις, χωρίς να κινδυνεύει να διασυνθρθεί ερήμην από οποιονδήποτε και μάλιστα από έναν άνθρωπο που διακηρύσσει ότι ανήκει στην αριστερά εκείνη που δεν έχει σχέση με σπιλώσεις προσώπων και με δίκες προθέσεων.

4. Έτσι, δεν φαίνεται πονηρά στο κείμενό του ότι ο Δ.Μ. «καταλογίζει στον πρόεδρο του ΣΥΝ τη μέγιστη ευθύνη μιας επικείμενης (!) εκτροπής», ότι ισχυρίζεται πως «τα μεταμοντέρνα τανκς της φασιστικής (;) δεξιάς βρίσκονται ante portas» ή ότι «υιοθετεί ασμένως και αβλεπύ το μπουρδολόγημα του Μαξίμου».

Επιπλέον, εκφράσεις περί «ανυποληψίας στην οποία έχουν περιέλθει κάποιοι οι οποίοι κάποτε αντιμετώπιζονταν ως ταγούς», «νομιμοποιούνται τα μηδενικά μέσω των μετρίων», «η κρίση των αναστημάτων και η ένδεια των ονομάτων», «ύποπτος μύθος ονομάτων» και άλλες διατυπώσεις που αξιολογούν πολιτικά και πολιτισμικά τον Δ.Μ. ως όργανο του Λαμπράκη, ομόλογο του Βαρ και «νονό» του πολιτισμού αποτελούν βαριές απαξιωτικές κρίσεις που είναι απαράδεκτες, γιατί δεν τεκμηριώνονται από το κείμενο. Αν ο Μ.Σ. είχε άλλες πηγές, όφειλε να τις παραθέσει.

5. Όλα τα παραπάνω αποτελούν μια κατάφωρα στρεβλή ανάγνωση του κειμένου του Δ.Μ., η οποία δεν προκύπτει ούτε από το ίδιο το κείμενο ούτε από τον συγγραφέα του. Δεν αποτελούν κατά τη γνώμη μου υπεράπηση ούτε του ΣΥΝ (στον οποίο ανήκω) ούτε του προέδρου του, πολύ δε περισσότερο του ήθους της αριστεράς την οποία κι εγώ περηφανεύομαι ότι υπηρετώ.

Δεν είμαι «εικονομάχος» ή

οπαδός της αγιογραφίας οποιουδήποτε. Αν, όμως, ο Μ.Σ. νομίζει ότι είναι «εικονοκλάστης», τότε κρίνω ότι εν προκειμένω διάλεξε λάθος εικόνα και ότι το μόνο που κατάφερε είναι να δικαιολογήσει το ετυμολογικά δεύτερο συνθετικό της λέξης.

Υ.Γ. Επειδή οι καιροί είναι πονηροί, αναφέρω ότι με τον Δ. Μαρωνίτη δεν έτυχε να έχω προσωπικές σχέσεις. Συνυπήρξα όμως στην ίδια πόλη από παλαιότερους, πιο δύσκολους καιρούς, είμαι φιλόλογος απόφοιτος του ΑΠΘ, ισχυρίζομαι ότι είμαι αριστερός και θεωρώ ότι οι όποιες σχέσεις μου με τον Δ.Μ. ανάγονται στη δημόσια σφαίρα που περιγράφεται από τα παραπάνω στοιχεία, και συνοψίζονται στην αίτηση ότι συνανήκουμε (μαζί με αρκετούς άλλους) στον ίδιο ευρύτερο πολιτικό-πολιτισμικό χώρο της αριστεράς.

Νίκος Φωτίου
Θεσσαλονίκη

Ο απαθής κύριος καθηγητής

Ο συνεργάτης μας Μάνος Στεφανίδης απαντά:

Σ' αυτούς τους πονηρούς καιρούς της πάρενδυσίας τίποτε δεν είναι πιο δυσνόητο απ' το αυτονόητο. Ξαναδιαβάζοντας το κείμενο του Δ.Μ. που αξίωσε να επανηχοποιηθεί ο επιστολογράφος, διαπίστωσα ξανά ότι στο σχόλιό μου απλώς προεξέτεινα τη σκέψη του συγγραφέα ως τ' ακραία γελοιογραφικά της όρια και κατέγραψα τα λογικά συμπεράσματα (τα σχετικά με τα τανκς!) που λανθάνουν, έστω, με σιτιρικό τρόπο. Ελπίζω βέβαια η σκέψη αυτή να μην είναι στο απυρόβλητο.

Τις λόγους, όμως, φύγεν έρ-

κος οδόντων του γνωστού επιφυλλιδογράφου; α) Έχουμε δύο εκσυγχρονισμούς, τουλάχιστον, στον 20ό. αι.: το 1928-32, και το 1964-65· β) οι καταρρεύσεις των καθεστώτων Βενιζέλου και Γ. Παπανδρέου από αντιεκσυγχρονιστικές επιθέσεις οδήγησαν σε δικτατορίες· γ) και σήμερα έχουμε εκσυγχρονισμό που υφίσταται αντιεκσυγχρονιστική επίθεση από «αποκλίνοντες και συγκλίνοντες μεταξύ τους παράγοντες του πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού κατεστημένου» (sic)· δ) διερωτάται άρα ο νηφάλιος αναγνώστης ποιοι οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες αντιστέκονται στον εκσυγχρονισμό, γιατί εγώ νόμιζα ότι οι πάντες διαπλέκονται πανευτυχώς σ' έναν χυλό συγκαλύψεων και αλληλοεξαγορών· ε) ομφαλός του εκσυγχρονισμού που «εξαρχής υπονομεύτηκε από εσωκομματικούς και εξωκομματικούς αντιπάλους» είναι η σημιτική πολιτική, και επ' αυτού συμφωνεί η Ρένα Πατρικίου (φαντάζομαι και ο σύζυγός της όπως επίσης και ο Κ. Τσουκαλός μετά της συζύγου του)· στ) ο πρόεδρος του ΣΥΝ με τις εμπαιθείς καταγγελίες που παρεμποδίζει τις κυβερνητικές επιλογές.

Συμπέρασμα: Ράβδος εν γωνία, άρα βρέχει. Ποιος φοβάται τον εκσυγχρονισμό; Εδώ έγκειται η ουσία της διαφωνίας μου και με τον Δ.Μ. και με τον επιστολογράφο. Δηλώνω ευθέως χωρίς δοκησιοφισμούς ότι θεωρώ τον πασοκικό, νεοφιλελεύθερο «εκσυγχρονισμό» μιαν απάτη που πληρώνει βαρύτατα ο τόπος και είμαι ιδεολογικά αντίθετος με όσους τον υπερασπίζονται όσο βαρύγδουπο όνομα και αν φέρουν. Πάμπολλα επιχειρήματα επ' αυτού έχουν δημοσιευτεί στο *Αντί* και σε

δικά μου κείμενα αλλά και στα γραπτά όλων γενικά των συνεργατών, ώστε παρέλκει η επανάληψή τους.

Αποψή μου είναι ότι το *Βήμα* και το *Μέγαρο* δίνουν άλλοθι στο *Mega* και το *Bar* εφόσον αποτελούν τα κλάσματα ενός κοινού επιχειρηματικού-κερδοσκοπικού συνόλου (κυριολεκτώ και δεν μιμούμαι το φτηνό εικονοκλαστικό χιούμορ του επιστολογράφου). Θα περίμενα, τέλος, από διανοούμενους με ιστορία και αριστερή άποψη κάποιες ρήξεις και την διαφοροποίησή τους από τον τρέχοντα, μεταμοντέρνο «κεντροαριστερό» συρμό του συμψηφισμού και της σύγκλισης όλων με όλα, την οποία, δυστυχώς, δεν διαπιστώνω. Αυτά για να μην παρεξηγούμαστε και για να μην ξαναλειτουργήσουν ψευδοδιλήμματα του τύπου: ΠΑΣΟΚ ή μακρονήσια. Έστω κι αν διατυπωθούν ως απορηματικές, υποθετικές υποθέσεις.

Πάντως, αγαπητέ κύριε Διευθυντά, προσωπικά προτιμώ να είμαι εμπαιθής και φιλόποτος παρά απαιθής και εφησυχασμένος. Είπαμε, οι καιροί είναι πονηροί.

Φιλικά
Μάνος Στεφανίδης

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Ραμάλα, Τρίτη 2 Απριλίου 2002

Αντί σχολίου στη θέση αυτή δημοσιεύουμε αποσπάσματα από έκκληση της Palestine Monitor Al-Quds:

8.π.μ. Ο Ισραηλινός στρατός επιτίθεται τη στιγμή αυτή κατά του συγκροτήματος της Προληπτικής Ασφάλειας στη Ραμάλα με τανκς και βομβαρδιστικά ελικόπτερα, σε μια συνεχιζόμενη διαδικασία βομβαρδισμού από χθες το βράδυ. Υπάρχουν παιδιά μέσα στο κτήριο που φλέγεται και οι Ισραηλινοί στρατιώτες απαγορεύουν στα ασθενοφόρα και στην πυροσβεστική να πλησιάσει το χώρο.

Στις 1 π.μ. το συγκρότημα της Προληπτικής Ασφάλειας περικυκλώθηκε ολοκληρωτικά από ισραηλινά τανκς, βομβαρδιστικά ελικόπτερα και σκοπευτές. Οι Ισραηλινοί χρησιμοποίησαν πάνω από 50 Παλαιστίνιους κρατούμενους σαν ανθρώπινη ασπίδα μπρος απ' τα τανκς για να προελάσουν και να περικυκλώσουν το συγκρότημα.

Αυτό που συμβαίνει εδώ είναι μια αργή αλλά συνεχής δολοφονία των Παλαιστίνιων, διεκπεραιωμένη με προσοχή μακριά από τα μάτια των ξένων ΜΜΕ, τα οποία η ισραηλινή κυβέρνηση έχει αποβάλει από την περιοχή.

Το νερό, το ρεύμα και οι τηλεφωνικές γραμμές έχουν διακοπεί, και οι άνθρωποι δε μπορούν να προμηθευτούν τρόφιμα. Τα νοσοκομεία αναφέρουν ανεπάρκεια οξυγόνου, αίματος, και αντιβιοτικών.

Το νοσοκομείο της Ραμάλα έθαψε 25 πτώματα μέσα στο οικόπεδό του, γιατί απογορεύτηκε η μεταφορά τους στο κοιμητήριο. Υπάρχουν φόβοι ότι πολλά πτώματα είναι σκορπισμένα στην πόλη, μακριά από την πρόσβαση νοσοκομειακού προσωπικού. Ένας φωτορεπόρτερ και 10 Παλαιστίνιοι της Ερυθράς Ημισελήνου που μεταφέρονταν σε τρία ασθενοφόρα συνελήφθησαν καθώς πήγαιναν να γιατρέψουν τραυματισμένους από τις ισραηλινές επιθέσεις στην Μπιτούνια. Τους έβγαλαν με βία από τα ασθενοφόρα με τις κάννες στους κροτάφους, υποχρεώθηκαν να γυμνωθούν και να περιμένουν στην άκρη του δρόμου. Ίδια συμπεριφορά και σε έναν οδηγό ασθενοφόρου του Ερυθρού Σταυρού, τον οποίο οι στρατιώτες άφησαν γυμνό μέσα στη βροχή και κατόπιν ταπείνωσαν ρίχνοντάς του λάσπες.

Η κατάσταση αυτή υπάρχει σε όλη τη Δυτική Όχθη. Ο ισραηλινός στρατός έχει τώρα επανακαταλάβει τις πόλεις Καλκίγια, Τουλκαράμ Μπέιτ Τζάλα και Βηθλεέμ. Αναφέρεται πως τανκς και άλλα στρατιωτικά οχήματα κατευθύνονται στη Τζενίν και τη Ναμπλούς.

Στη Βηθλεέμ ένας πατέρας 3 παιδιών μεταφέρθηκε στο σπίτι της μητέρας του στην παλιά πόλη, νομίζοντας πως επρόκειτο για περιοχή λιγότερο εκτεθειμένη στην ισραηλινή επίθεση. Η 64χρονη μητέρα του, Σουμάγια, δολοφονήθηκε από δύο σφαίρες στο στήθος όταν ένα ισραηλινό τανκ προέλαυε στην περιοχή. Την ίδια στιγμή, κανονιοβολισμοί από το τανκ σκότωσαν τον αδερφό του Χάλεντ. Τα παιδιά στο σπίτι, οκτώ συνολικά, είναι κουλουριασμένα στο μπάνιο, το ασφαλέστερο μέρος και μακριά από τα πτώματα που παραμένουν στο σπίτι τους γιατί δεν υπάρχει ασθενοφόρο ή άλλο όχημα που να μπορεί να τα μαζέψει.

Η κατάσταση έχει ξεπεράσει την αγριότητα. Με ξένους και δημοσιογράφους να τρέπονται σε φυγή και την επικοινωνία με τις πολιορκημένες πόλεις δύσκολη, ο στρατός του Σαρόν έχει λευκή επιταγή να δρα χωρίς συγκράτηση κατά του αμάχου παλαιστινιακού πληθυσμού.

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

- **Δείτε** την παράσταση του έργου του Άρθουρ Μίλλερ *Οι σχέσεις του κυρίου Πίτερς*. Το έργο παρουσιάζεται στο θέατρο Ροές (Ιάκχου 14, Γκάζι) σε σκηνοθεσία της Νικαίτης Κουντούρη, μετάφραση Μαρίας Λαϊνά και μουσική Νίκου Κυπουργού. Παίζουν οι Λευτέρης Βογιατζής, Γιάννης Νταλιάνης, Ελένη Κοκκίδου κ.ά. Τηλ.: 010-3479.426

- **Η Μουσική σκηνή** «Στον Αέρα» της Πετρούπολης (Κεντρική Πλατεία Πετρούπολης) φιλοξενεί το Σάββατο 20 Απριλίου το συγκρότημα τα «Κρουστά του Τάκη». Προμηνύεται ένα ξεφάντωμα εκτός ορίων.

- **Για παιδιά** και όχι μόνο είναι η θεατρική παράσταση που σκηνοθέτησε η Ξένια Καλογεροπούλου. Πρόκειται για το έργο του Τσαρλς Γουέι *Τα μάγια του χειμώνα* που μετέφρασε η ίδια και που μας θυμίζει ότι κάποτε όλοι ήμασταν παιδιά.

- **Μη χάσετε** αύριο Σάββατο τη μουσική συνάντηση δυο ελλήνων κορυφαίων μουσικών της Jazz. Δυο από τα μέλη του συγκροτήματος Mode Plagal, ο Θοδωρής Ρέλλος στο σαξόφωνο και ο Τάκης Κανέλλος στα ντραμς συμπράτουν στη μουσική σκηνή «Φωνές» (Αρτέμωνος 9, Νέος Κόσμος) στο πλαίσιο του 4ου αφιερώματος «Σολίστες-Δεξιότητες».

- **Εγκαινιάζεται** την Πέμπτη 11 Απριλίου στη γκαλερί Ζουμπουλάκη (πλατεία Κολωνακίου 20) έκθεση ζωγραφικής της Μαρίας Φιλοπούλου. Θα διαρκέσει ως τις 2 Μαΐου.

- **Εγκαινιάστηκε** στη Θεσσαλονίκη έκθεση με σχέδια και χαρακτηριστικά των σπουδαστών της Σχολής Καλών Τεχνών Βελιγραδίου. Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 22 Απριλίου και γίνεται στον εκθεσιακό χώρο του Πολιτιστικού Κέντρου «Ήλιος» (Λαγκαδά 120 και Διομήδη Κομνηνού γωνία).

- **Στην** Astra Galerie (Καρυατίδων 8, Ακρόπολη) εκθέτει τη δουλειά της η ζωγράφος Τατιάνα Ζώη. Η διάρκεια της έκθεσης είναι μέχρι τις 20 Απριλίου.

- **Την Πέμπτη 4/4** εγκαινιάστηκε στο «Εργοστάσιο», τον εκθεσιακό χώρο της ΑΣΚΤ Αθηνών (Πειραιώς 256, Ρέντης) η αναδρομική έκθεση του Μιχάλη Κατζουράκη με έργα ζωγραφικής, γλυπτικής και κατασκευές του της περιόδου 1965-2001. Θα διαρκέσει μέχρι τις 2 Ιουνίου.

Δ.Μ.

Και όμως συμβαίνει

Για τη γιορτή του βιβλίου των μικρών

Η πλειοψηφία των μεγάλων εκδοτικών οίκων στην Ελλάδα παραγνωρίζει την αξία του. Δεν δημιουργεί πρωτοσέλιδα, προβάλλεται στο περιθώριο των ειδικών εκθέσεων, οι δημιουργοί του –εκτός από εξαιρέσεις– παραμένουν άγνωστοι, οι αναγνώστες του, παρότι πολυπληθείς, θεωρούνται ακόμα μικροί και ασήμαντοι. Μιλώ για τον σύντροφο των παιδικών μας χρόνων τα βράδια, όταν η τηλεόραση και τα βίντεο-παιχνίδια δεν το είχαν ακόμη στριμώξει στο περιθώριο, όταν η συμμετοχή των μεγάλων στο παιχνίδι των μικρών ήταν αυτονόητη, όταν ο λόγος κυριαρχούσε ακόμη πάνω στην εικόνα: το παιδικό βιβλίο.

Τα μαγικά μαύρα σημαδάκια μετατρέπονταν μέσα από την εκφώνηση και τα χρώματα της φωνής του ενήλικα στα εξωτικά και τις νεράιδες, ταζώα με την ανθρώπινη λαλιά και τη λυτρωτική παρουσία, το μαγικό κόσμο των παραμυθιών που εξακολουθούσε να πλάθεται μέσα στο μυαλου-

δάκι των μικρών με την απεριόριστη φαντασία τους.

Σήμερα λίγες μόνο γραμμές συμπληρώνουν τις γυαλιστερές υπερμεγέθεις εικόνες, βιαστικά μεταφρασμένες από τα γερμανικά, τα γαλλικά ή τα αγγλικά.

Οι ποιοτικές εκδόσεις μετριούνται στα δάχτυλα του ενός χεριού και η ανακάλυψή τους απαιτεί από τους γονείς τον πολύτιμο στις μέρες μας χρόνο και φυσικά υπομονή.

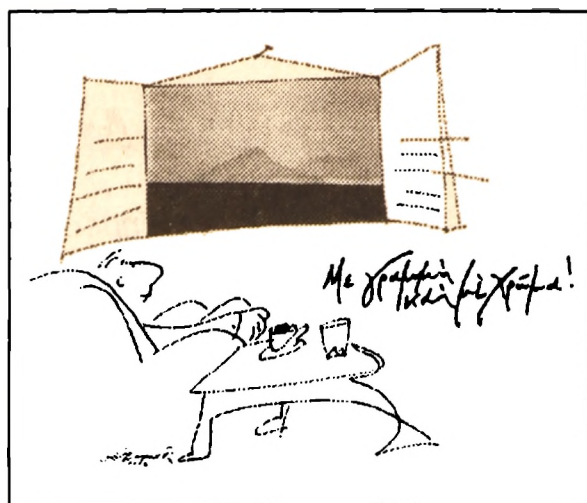
Η γιορτή που διοργανώνει το ΕΚΕΒΙ στο Γκάζι για την Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου είναι μια καλή πρωτοβουλία. Αν ιδωθεί ως η αρχή, το ξεκίνημα μιας προσπάθειας που δεν θα περιορισθεί σε κάποια «λογοπαίγνια» και τα γνωστά εγχειρήματα εντυπωσιασμού που τερματίζονται την επομένη των επετείων.

Γιατί αυτό που έχει σημασία για το μέλλον του παιδικού βιβλίου όπως άλλωστε και στην ανατροφή των μικρών του αναγνωστών, είναι η συνέχεια.

7 Απριλίου στο Γκάζι από τις 10 π.μ.-8 μ.μ.

Α.Κ.

Με τη γραμμή και το χρώμα του Χρήστου Πικριδά

Τα σκίτσα του Χρήστου Πικριδά τα γνωρίσαμε μέσα από την *Εποχή* και τον *Πολίτη* και συχνά τα αποζητούμε. Οι λιτές, σχεδόν τρυφερές καμπύλες που υπογραμμίζουν την κοφτερή γλώσσα των σχολίων του, αναδύονται και στα λυρικά του τοπία. Πλασμένα με τις αποχρώσεις της θάλασσας και της γης, με απαλές και ατίθασες γραμμές συνθέτουν τους οριζόντες της ανήσυχης ποιητικής τους πράξης. Μέχρι τις 20 Απριλίου μπορούμε να τα δούμε στη γκαλερί Περιτεχνών στην πλατεία Βικτωρίας (Ρίξου και Νικαίας 10, ανοιχτά από Τρίτη-Παρασκευή 10.30-2.00/6.00-8.30, Σάββατο 10.30-2.00).

21ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών στην Κωνσταντινούπολη

Με δώδεκα ταινίες στο Διεθνές Διαγωνιστικό Τμήμα, 183 ταινίες συνολικά και πολλά αφιερώματα ξεκινάει στις 13 Απριλίου το Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών στην Κωνσταντινούπολη. Διοργανωτής του φεστιβάλ είναι το «Ίδρυμα Τέχνης και Πολιτισμού» το οποίο ξεκίνησε τις δραστηριότητές του το 1973 και στηρίζεται αποκλειστικά σε χορηγίες. Επί δεκαπέντε μέρες (13-28.4) πέντε κινηματογράφοι –στην ευρωπαϊκή και ασιατική ακτή– θα φιλοξενούν από τις 10.30 το πρωί σε ένα εναλλασσόμενο πρόγραμμα τα 17 αφιερώματα που έχουν προγραμματιστεί.

Τα αφιερώματα :

Τέχνες και κινηματογράφος (8 ταινίες),

Το σινεμά βλέπει (κοιτάει;) το σινεμά (5 ταινίες),

Από την λογοτεχνία στην οθόνη (8 ταινίες),

Ερωτικές ιστορίες (6 μεσαίου μήκους), Ο Ναζίμ Χικμέτ είναι εκατό χρόνων (4 ταινίες),

Ειδική εκδήλωση: με συνοδεία ορχήστρας (1 ταινία),

Η μουσική στην οθόνη (4 ταινίες),

Βιττόριο ντε Σίκα (8 ταινίες).

Μεγάλοι δημιουργοί:

Τουντζ Μπασαράν (Τουρκία, 5 ταινίες), Στίβεν Φρίαρς (Αγγλία, 4 ταινίες), Shohei Imamura (Ιαπωνία, 11 ταινίες), Νάννι Μορέτι (Ιταλία, 6 ταινίες), Κρίστοφερ Λη (Αγγλία, 4 ταινίες), Αλαίν Ντελόν (Γαλλία, 9 ταινίες). Ένας νέος σκηνοθέτης (Ισπανία - Αλεχάντρο Αμεναμπάρ, 2 ταινίες)

Τα νέα αστέρια στο διεθνές κινηματογραφικό στερέωμα (18 ταινίες), Από τα Διεθνή Φεστιβάλ (29 ταινίες), Ο κινηματογράφος καθρέφτης του αιώνα μας: ανθρώπινα δικαιώματα (18 ταινίες), Ταινίες κινούμενων σχεδίων από το Βέλγιο,

Μία χώρα - ένας κινηματογράφος (Γερμανία, 9 ταινίες),

Ο τουρκικός κινηματογράφος 2001-2002, διαγωνιστικό (11 ταινίες).

N.T.

Baudelaire-Παλαμάς:

«Ένα ταξίδι στα Κύθηρα»

της Ρίτσας Φράγκου-Κικίλια

Στο μουσείο Fabre του Montpellier υπάρχει ένα πορτρέτο του Baudelaire ζωγραφισμένο από τον μεγάλο γάλλο ρεαλιστή ζωγράφο του 19ου αιώνα τον Gustave Courbet (1819-1877) το 1848. Ο ποιητής (1821-1867) είναι εικοσιεφτάχρονος, ντυμένος, ως δανδής, εξεζητημένα, καπνίζει πίπα, κατά πάσα πιθανότητα όπιο ή χασίς, και όλο του το ύφος δείχνει αφοσίωση στο βιβλίο που κρατάει στο δεξί του χέρι το οποίο και ακουμπάει στην άκρη του τραπέζιού. Πρόκειται για τον περίφημο «Άνθρωπο με την πίπα» (*L'homme à la pipe*), πίνακα που δεν έγινε δεκτός στο Salon του 1847 εξαιτίας του θέματός του. Τί να διαβάζει άραγε ο Baudelaire; Τον αγαπημένο του Edgar Allan Poe (1809-1849) που μόλις προ έτους είχε ανακαλύψει κι ένιωθε πως τους έδενε μοίρα κοινή ή κάποιον από τα έργα του φίλου του Gérard de Nerval (1808-1855), κατά κόσμον Labrunie, ο μυστικισμός και ο συγκρητισμός του οποίου τον είχε βαθύτατα επηρεάσει; Όπως και να 'ναι πρόκειται για μια ταύτιση πνευματική «maudite», που άλλοτε τους ταξίδευε και τους τρεις στον έμπυρο ουρανό κι άλλοτε τους κατακρήνιζε στα σκοτεινά βάθη του υποσυνειδήτου τους, πράγμα που συντέλεσε κι αυτό στην ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης των υπερρεαλιστών.

Ότι όμως κι αν διαβάζει ο Baudelaire του Courbet, αυτό που εδώ μας ενδιαφέρει είναι ο Nerval, που έγραψε πως παραπλόνοντας το Τσιρίγο νόμισε, ως άλλος Μέγας Κωνσταντίνος, πως είδε να διαγράφεται στον ουρανό όχι έναν σταυρό αλλά κάτι που έφερνε σε άγαλμα κι όμως δεν ήταν άγαλμα (θα μπορούσε επί παραδείγματι να ήταν η Αφροδίτη) αλλά «un gibet», μια κρεμάλα. Όπως γράφει ο ίδιος «C' était un gibet, un gibet à trois branches dont une seule était garnie»¹. Βέβαια στον πίνακα του Courbet αποκλείεται να διαβάζει ο Baudelaire το *Voyage en Orient* του Nerval που τυπώθηκε το 1851, προφανώς όμως είχε ακούσει την κυκλοφορούσα φήμη περί ενός ακόμη οράματος του φίλου του και είχε διαβάσει τα άρθρα του στον *Artiste* (για τα Κύθηρα αυτό της 11/8/1844), άρθρα σχετικά με

το ταξίδι του στην Ανατολή που πραγματοποιήθηκε το 1843, χωρίς όμως ο Nerval να έχει πράγματι επισκεφθεί το νησί. Απλώς τα Κύθηρα τα παρέπλευσε και ξύπνησαν μέσα του οι μνήμες όλων των διαβασμάτων του αλλά και των εικαστικών αποτυπώσεων των χωρών που τον ενδιέφεραν. Όπως γράφει ο Henri Lemaître στην εισαγωγή του στο έργο του Nerval, *Gérard, ami de Théophile Gautier et de Camille Rogier, collaborateur de L'Artiste, Gérard habitant du Doyenné et amateur d'une bohème où abondaient les peintres et les lithographes, Gérard a le goût des représentations visuelles. Gravures, lithographies, livres illustrés lui sont familiers; et d'ailleurs la plupart des textes dont il s'inspirait étaient ornés de gravures: en ce qui concerne l'épisode de Cythère, M. Gilbert Rouger a pu déjà observer que, lorsque le texte de ses modèles ne lui suffisait pas, Gérard s'inspirait des illustrations, et, par exemple, c'est en partie d'après les gravures du livre de Castella que Gérard décrit les hypogées de Cérigo: Il est sans doute bien d'autres descriptions qui ont ainsi leur origine première dans des images*².

Φίλος του Nerval ο Baudelaire και τον αγαπούσε και τον άκουγε και τον διάβαζε και φυσικά είχε επηρεαστεί δεδομένης και της ιδιοσυγκρασίας τους που είχε πολλά σημεία κοινά.

Ποια είναι όμως τα κατ'εξοχήν θέματα που μπορεί να διακρίνει κάποιος στην ποίηση του Baudelaire; Έχουν από πολλούς και κατά κόρον επισημανθεί: α) Ο έρωτας β) Η κραιπάλη και οι ντροπές της γ) Ο πόνος και η πίκρα του δ) Το όνειρο και ο εφιάλτης ε) Η ασχήμια, η σαπίλα, ψυχική και σωματική στ) Ο θάνατος και η σήψη του σώματος ζ) Η κόλαση κι ο Διάβολος [το κακό] η) Η ανάγκη να ξεφύγει απ' αυτή τη φυλακή με το ποτό, τα ναρκωτικά και την εξύψωση της ιδέας και του ονείρου, ή μέσω της μυστικής εξύψωσης και εξιδανίκευσης, της exaltation.

Τι δουλειά είχε μ' αυτή τη θεματολογία ο Παλαμάς που το μόνο ποτό που κατά κόρον έπινε ήταν «το αθάνατο κρασί του '21»³ και που «ντρεπόταν για τη ζέστα του και για την ανθρωπιά του»⁴; Βεβαίως και ο Baudelaire ντρεπόταν αλλά «το κοι-

1. Gérard de Nerval, «Voyage en Orient», *Oeuvres*, t2, Garnier, Paris 1958, σ. 81. Εισαγωγή Henri Lemaître.

2. Ο.π. σ. VIII. Μεταφράζω: «Ο Gérard, φίλος του Théophile Gautier και του Camille Rogier, συνεργάτης του *Artiste*, ο Gérard κάτοικος του Doyenné και εραστής μιας μποέμικης ζωής όπου αφθονούσαν οι ζωγράφοι και οι λιθογράφοι, ο Gérard αρέσκεται στις οπτικές παρουσιάσεις. Γραβούρες, λιθογραφίες, εικονογραφημένα βιβλία που είναι οικεία και εξάλλου η πλειονότητα των χειμένων από τα οποία εμπνεόταν ήταν στολισμένα με γραβούρες: όσον αφορά στο επεισόδιο των Κυθήρων, ο κ. Gilbert Rouger μπορούσε ήδη να παρατηρήσει ότι όταν το χείμενο που είχε ως μοντέλο δεν του

αρκούσε ο Gérard εμπνεόταν από τις εικόνες και παραδείγματος χάριν ο Gérard περιγράφει τους σκαπούς τάφους του Τσιρίγου εν μέρει σύμφωνα προς τις γραβούρες του Castella: Και αναμφίβολα υπάρχουν κι άλλες περιγραφές που έχουν την πρώτη τους αρχή στις εικόνες». Περισσότερες λεπτομέρειες δες στη διδατορική διατριβή της Άννας Βουγιουνκλίδου, *Nerval et les races du Proche Orient d'après le Voyage en Orient*, Université de la Sorbonne Nouvelle, Paris III, Paris 1985.

3. Κωστή Παλαμά, *Άπαντα*, τόμ. ΙΑ', Μπίρης, Αθήνα, σ. 194 (στο εξής *Άπαντα*).

4. *Άπαντα*, Θ', 274.

νώς λεγόμενον, κατόπιν εορτής», όπως φαίνεται από την αλληλογραφία του, κυρίως όμως από τη βαθύτερη ανάγνωση του έργου του και την υποστήριξή του από ποιητές και διανοητές του ύψους του V. Hugo, του T.S. Eliot κ.λπ.⁵

Ας δούμε όμως πώς ξεκίνησε αυτή η «παράταιρη» σχέση Παλαμά-Baudelaire. Τα περί γαλλομάθειας αλλά και πρόσληψης της γαλλικής λογοτεχνίας από τον Παλαμά είναι γνωστά και δεδομένα αλλά και τεκμηριωμένα στέρεα από την Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού στη διδακτορική της διατριβή *Ο Κωστής Παλαμάς και ο γαλλικός Παρνασσισμός* (Αθήνα 1976), εργασία που δεν άφησε μέχρι τώρα περιθώρια ούτε για τις ελάχιστες συμπληρώσεις. Εξυπακούεται λοιπόν πως ο Παλαμάς γνώριζε καλά και τους γάλλους συμβολιστές. Εξ αυτών στον Nerval αναφέρεται δυο φορές: την πρώτη όταν, το 1932, έγραψε έναν χαιρετισμό για την εκατονταετηρίδα του Goethe: «Ο Γκαίτε τόσο συμπαθητικά την είχε υποδεχθεί τη μετάφραση του “Φάουστ” από το Gérard de Nerval και τόσο τους εκτιμούσε τους μόχθους τους μεταφραστικούς παρ’ όλες τις ανυπέρβλητες δυσκολίες, ώστε φαντάζομαι πως θα ιλαρύνονταν η αυστηρή φυσιογνωμία του περισσότερο από τις μεταφραστικές προσπάθειες μερικών ποιητών μας και του παλαιότερου καιρού, κυριώτερα, της εποχής από τη στιγμή που η νέα μας ποίηση άνοιξε προς την αυγή τα φτερά της με το σείσμι και με το κελάδημα του κορυδαλού, παρ’ όσο θα τον ευχαριστούσαν αξιωματικά μελετήματα, όχι καμωμένα για την εξαιρετική προσοχή που τους χρειάζεται»⁶. Και τη δεύτερη το 1933, όταν σχολίασε τη μετάφραση ανθολογίας γερμανών ποιητών από τον Δημ. Λάμψα: «... Και ποιός από τους πραγματικά πιστούς του στίχου, όσο κι αν αγαπά να διαβάξη τους ποιητάς στα κείμενά τους, δε θα αισθανθή και στη δική του τη γλώσσα, ξαναβρίσκοντάς τους, κάποια χάρη; Ο κ. Λάμψας θυμίζει με τη μετάφρασή του την ιδιαίτερη χάρη, που προξενούν οι μεταφραστές. Όσο κι αν λένε οι αποκλειστικοί τιμητές του αμετάφραστου των ποιητών, αντίθετη δόξα έχει επί κορυφής τον ίδιο τον Γκαίτε στην έκφραση της ευαρεσκειάς του, όταν είδε τη Γαλλική μετάφραση του Φάουστ, την καμωμένη από τον Gérard de Nerval»⁷.

Όσο για τον Baudelaire ο Παλαμάς τον αναφέρει ονομαστί πάνω από εκατό φορές αρχής γενομένης –όσο γνωρίζουμε– από το 1887. Στις 12/4 (π.η.) διαβάζουμε στο περιοδικό *Εστία*: «Ο Λεκόντ Δελίλ επιβάλλουσιν κατέχει θέσιν εν τη φιλολογική γενεά, ήτις μετά την μεγάλη αναμόρφωσιν του 1830 ήρξατο διαμορφουμένη. Πλειότερον του Θεοδώρου Μπανβίλ και του Βωδελαίρ, αυτός ομολογείται ως ο κατ’ εξοχήν ηγέτης της φιλολογικής Σχολής των ποιητών, «ποιητών του Παρνασσού» (Parnassiens), κληθέντων ούτω, διότι τα πρώτα αυτών έργα εδημοσίευσαν εν τριτόμω περιοδικώ δημοσιεύματι τιτλοφορουμένω “Σύγχρονος Παρνασσός”»⁸.

Το 1892 ο Baudelaire είναι για τον Παλαμά «διάσημος». Στην *Εστία* πάλι διαβάζουμε: «Είχε δίκαιον ο Θεόφιλος Γωτιέ μόλις του παρουσιάσθη ποτέ διάσημος ποιητής Βωδελαίρ, νέος τότε και άγνωστος να τον ερωτήσει αμέσως – Διαβάζετε Λεξικά;»⁹.

Το 1899, θέλοντας να αποδείξει πως η γλώσσα του Ευαγγελίου επιδρά «επί του ασόφρου και του αγραμμάτου ως γλώσσα Σφιγγός τινος αοράτου» και του δημιουργεί σύγχυση σημειώνει: «κατάστασις ενθυμίζουσα τον περίφημον στίχον του Βωδελαίρ περί της μυστηριώδους μεταξύ των επικοινωνιών των αρωμάτων των χρωμάτων και των ήχων», υπαινισσόμενος τον στ. 8 του περίφημου ποιήματος «Correspondances». «Les parfums, les couleurs et les sons se répondent»¹⁰.

Το 1901 σημειώνει: «Το ξαναλέω, τα πιο διαλεχτά τραγούδια ανάμεσα στα πιο σύντομα είν’ εκείνα που κάνουνε όλα μαζί ένα μεγάλο ποίημα. [...]

Τα “Λουλούδια του Κακού” του Βωδελαίρ. Δεν είναι λουλούδια από δω κι από κει περιμαζωχτά σε μπουκέτο. Είναι τ’ άνθια που κρέμουντ’ από τα κλώνια ενός δέντρου, του δέ-

5. Ο Victor Hugo άλλωστε υπήρξε από τους πρώτους που διέγνωναν το καινούργιο που έφερε στην ποίηση ο Baudelaire: «un frisson nouveau», ένα νέο ρίγος. Όσο για τον T.S. Eliot, ο ποιητής του *Φονικού στην εκκλησιά* έδειξε την εκτίμησή του συγκρίνοντας τον Baudelaire με τον Goethe και τον Dante (Δες μετάφραση του άρθρου του Eliot «Baudelaire» από τον Δ. Σταύρου στη *Νέα Εστία* «Αφιέρωμα

στον Κάρολο-Πέτρο Μποντλαίρ». Χριστούγεννα 1967, σσ. 51-57).

6. *Απαντα*, ΙΓ', 219.

7. *Απαντα*, ΙΔ', 551.

8. *Απαντα*, ΙΕ', 55.

9. *Απαντα*, ΙΕ', 95.

10. *Απαντα*, Β', 512.

ντρου του Πονηρού. Ο έξοχος λογοτέχνης Barbey d' Aurevilly έγραφε την ώρα που φανήκαν εκείνα: "Τα ποιήματα του Βωδελαιέρ δεν είναι τόσο χυμένα από το ατομικό αίσθημα όσο είναι δυνατά σπαρμένα από το νου. Ο ποιητής των 'Λουλουδιών του Κακού' είναι, κατά βάθος, ποιητής δραματικός. Το βιβλίο του είν' ένα δράμα ανώνυμο, κι αυτός είναι ο γενικός υποκριτής του"¹¹. Όμως στο άρθρο του «Βωδελαιέρ» που δημοσιεύτηκε στην εφ. *Νέα Ημέρα* (12/11/1916) ο Παλαμάς ομολογεί πως είχε διαβάσει το άρθρο του Εμμ. Ροϊδη «Αναμνήσεις», όπου ο Ροϊδης σχολίαζε τα του θανάτου του νεότερου ρομαντικού ποιητή Δημητρίου Παπαρηγοπούλου [1873] και προσθέτει ότι για πρώτη φορά εκεί αναφέρθηκε το όνομα του Baudelaire ως «Βωδελαιέρ». Σε επόμενο άρθρο του στην *Νέα Ημέρα* (14/11/1916) το επιγραφόμενο «Βωδελαιρικών συνέχεια», ο Παλαμάς μαρτυρεί τα εξής: «Με τα "Άνθη του Πονηρού" επικοινωνήσα κατά πρώτον προ τριάκοντα και πλέον ετών. Μου τα απεκάλυψε φίλος μου ποιητής, ο Δροσίνης, ο ίδιος όστις μου είχε πολύ πρωτίτερα γνωρίσει ότι υπήρχε εις τον κόσμον κάποιος έξοχος ποιητής, τον οποίον ημείς δεν είχομεν καν υποπτευθεί, ποιητής ονομαζόμενος Λεκόντ Δελίλ· ο ίδιος όστις μου είχε άλλοτε παρουσιάσει το πρώτον βιβλίον στίχων του Σουλλύ Προυντώμ εις έκδοσιν ελζεβριανήν, η οποία είχε θαμβώσει τους οφθαλμούς μου και μ' έκαμε να συναισθανθώ ζωηρώς πόσον αχωρίστως είναι συνυφασμένον προς τον έρωτα που μας εμπνέει η ανάγνωσις, το κάλλος του βιβλίου, ανεξαρτήτως του περιεχομένου του. Δε θα λησμονήσω την βαθυτάτην απόλαυσιν από το "Ψοφήμι", εις του οποίου τας δέκα ή ένδεκα στροφάς συνταιριάζεται με κλασικήν ευρυθμίαν η μάλλον απερίφραστος μέχρι ζολαδικής ωμότητος ελευθεροστομία προς την ιδεωδεστάτην μέχρι θρησκευτικής εκστάσεως ανάτασιν εις τα υπερούσια· από τον "Άλβατρον", το λαμπρόν σύμβολον του αιθεροβάμωνος ποιητού, αλλ' αναξίου και καταπίπτοντος οικτρώς μόλις πατήση επί της γης και θελήση να προσηλωθή εις τα εγκόσμια· από τον "Δον Ζουάν εις τον Άδην", εις του οποίου τα πέντε τετράστιχα αναπαρίσταται με καταπληκτικήν μείωσιν διαστάσεων, ύστερον από τους πλατυκελεύθους και πολυσχιδείς δαιμονίους κόσμους των Μπάυρον και Μολιέρων, συμπυκνωμένος εις το ελάχιστον, αλλ' εντεταμένος εις το μη περαιτέρω, τραγικώτερος, κλασικώτερος, απaráμιλλος, ο αθάνατος ήρωας των ηρώων του Πονηρού. Από το "Βάραθρον", όπου εις εν σονέττον περικλείεται το φιλοσοφικόν ρίγος του Πασκάλ. Από την "Ελεβασιόν", όπου αναπτερούμεθα ως επί περαστικών αεροπλάνων εις τα καθαρότερα ύψη του γλαυκού· από πολλά άλλα τόσον σύντομα όσον έντονα στοχαστικά τραγούδια όπου εις καθαρωτάτην και εγκρατεστάτην γαλλικήν ο Πειρασμός και η Αμαρτία, οι εκπλεπτικότες αυτοί άγγελοι οι, καθώς διδάσκει η Χριστιανική θρησκεία, κατ' εξοχήν κυβερνώντες και συνταράσσοντες τας ταλαιπώρους καρδιάς των ανθρώπων, κα-

τέρχονται προς ημάς εις εξομολογήσεις τρομακτικές ή γοητευτικές. Η ποίησις αυτή μας αποκαλύπτει τότε ορίζοντας, τους οποίους δεν έφθαναν δια να μας δώσουν οι μεγάλοι προ του Βωδελαιέρ ρομαντικοί λυρικοί των αρχών του παρελθόντος αιώνος. Και η ποίησις αυτή μας έδωκεν ακόμη να ενθουσιωθώμεν ότι όλα εις τον άνθρωπον δεν είναι από χνούδι της πεταλούδας και από μέλι του Υμηττού, και να αισθανθώμεν ότι και τα μάλλον αποκρουστικά στοιχεία εις την ζωήν η τέχνη τα εξαυλώνει και τα εξαγνίζει. Τα "Άνθη του Πονηρού" αποτελούν από τότε μέρος αχώριστον της διανοητικής μου υποστάσεως, καθώς αχώριστος από το κάλλος των είναι ο συνοδεύων ταύτα αισθητικός και γραφικώτατος πρόλογος του ζωγράφου-ποιητού Θεοφίλου Γκωτιέ, λαμπροτάτη εξορυχιστική μελέτη και του βίου του Βωδελαιέρ και τινων στενώς συνδεομένων προς την Μούσαν του προβλημάτων. Αλλά τίποτε δεν δύναται να συγκριθή προς την βαθυστόχαστον τόλμην της κριτικής την οποίαν ενέπνευσαν τα "Άνθη του Πονηρού" εις τον Γάλλον συγγραφέα Μπαρμπαί Δωριβίλλυ. Ούτος δι' αδρών στοχασμών υπεστήριξεν ότι τα "Άνθη" ταύτα δεν είναι απλή ανθοδέσμη, αλλά ποίημα ενιαίον, γεννηθέν εκ προδιαγεγραμμένης φιλοσοφικής σκέψεως προς πραγματοποίησιν ωρισμένου σκοπού. Ο Βωδελαιέρ είναι καλλιτέχνης εκ βουλήσεως, σκέψεως και υπολογισμού. (Εις το πείσμα όλων των αισθηματοπλήκτων κελαϊδιστών). Δάνης άθεος, νεωτεριστής, γεννηθείς μετά τον Βολταίρον. Έγινε, με την φαντασίαν του, καθώς ο Γκαίτε Τούρκος εις το "Διβάνι" του. Τα "Άνθη του Κακού" είναι δράμα. Ο ποιητής τα παρέστησεν ως τέλειος ηθοποιός.

Του κριτικού νου του εδρεύοντος εις τα βάθη της κατ' επιφάνειαν νοσηράς φαντασίας του Βωδελαιέρ, άμεσον αντίληψιν έλαβα μετά έτη ότε ητύχησα να επικοινωνήσω προς τα κριτικά και αισθητικά πεζογραφήματα του ποιητού. Απεθαύμασα την εύρωστον και υγιά κριτικήν του διάγνωσιν (ανεξαρτήτως του απαραμύλλου ύφους), ερμηνεύοντος και καθιερούντος την τέχνην των Δελακρουά, των Βάγνερ, των Ουγκώ. Είναι δια να ζηλεύουν τας σελίδας αυτάς οι εξ επαγγέλματος τεχνοκρίται».

Από την ανάγνωση των παραπάνω αποσπασμάτων των άρθρων του Παλαμά (που αναδημοσιεύτηκαν στο αφιέρωμα της *Νέας Εστίας* στον Baudelaire τα Χριστούγεννα του 1967) προκύπτει ότι ο ποιητής μας πολύ καλά γνώριζε και θαύμαζε το έργο του γάλλου ρομαντικού-συμβολιστή-μοντέρνου, του «καταραμένου» Baudelaire.

Το ποίημα του Baudelaire «Ένα ταξίδι στα Κύθηρα» περιλαμβάνεται στην τέταρτη ενότητα «Fleurs du Mal» της ομώνυμης, πολυβασανισμένης (εξ αιτίας της καταδίκης του Baudelaire για ανηθικότητα) συλλογής (1857, 1861)¹². Επιρεασμένος σαφώς ο ποιητής από την προαναφερθείσα διήγηση του Nerval, δημιούργησε ένα ποίημα χαρακτηριστικό της διαφορετικότητας της τέχνης του, του τρόμου που προκα-

11. *Απαντα*, ΙΑ', 215-216.

12. Για την εκδοτική περιπέτεια της συλλογής και τη δίκη του Baudelaire δες το άρθρο της Μαρίας Αρχαδίου «Ο Μπωντλαίρ και ο εκδότης του Πουλέ-Μαλασσί [Η περιπέτεια των «Ανθέων του Κακού»]» στο Χριστουγεννιάτικο (1967) αφιέρωμα της *Νέας*

Εστίας στον Baudelaire, ό.π., σσ. [157]-169. Ενδεικτικά σημειώνω πως ο Baudelaire προανήγγειλε την ποιητική του συλλογή τρεις και με τους παρακάτω τίτλους: α) «Les Lesbienness» (*Salon* - 1846) β) «Les Limbes» (*L'echo des marchands de vin* - 1848) γ) *Les Fleurs du Mal*, (*Revue des deux Mondes* - 1855).

λεί η αμαρτία και ο θάνατος καθώς και γενικότερα η φυσική και ηθική φθορά. Ως επιστέγασμα η έκκληση στον Θεό να του δοθεί η δύναμη να αντιμετωπίσει τον εαυτό του.

Είναι γνωστό πως ο Baudelaire –όπως άλλωστε φαίνεται από τα χειρόγρατά του– δούλευε πολύ τον στίχο, πράγμα που αποδεικνύει μια φορά ακόμα πως η τέχνη είναι πάνω απ' όλα, κι απ' τη σαρκική ηδονή κι απ' τα τσιγάρα, τα ποτά και τα ξενύχτια, όπως ακριβώς συνέβη στην προκειμένη περίπτωση. Παρόμοιο παράδειγμα ανθρώπου της κραιπάλης αλλά καλλιτέχνη ανάλογου –correspondant δηλαδή– διαμετρήματος του Baudelaire θεωρώ τον προ ολίγων ετών θανόντα ζωγράφο Francis Bacon. Και πάντα σκέφτομαι τη δυναμική μιας συγκριτικής εργασίας «Ο Francis Bacon εμπνέεται από τον Baudelaire καθώς ακούει Stockhausen».

Γιατί τίποτα δεν μπορεί να γίνει χωρίς μουσική ιδιαίτερα στην ποίηση του Baudelaire. Άλλωστε, όπως έγραψε και ο Verlaine στην αφιερωμένη στον συμβολιστή ποιητή Charles Maurice «Art Poétique» (1874) της συλλογής *Jadis et Naguère* (1884), *De la musique avant toute chose*, αφορισμός κομμένος και ραμμένος στα μέτρα του Baudelaire¹³. Ο Verlaine χαρακτηρίζοντας τα *Άνθη του Κακού* ως την πεμπτουσία της ποίησης του 19ου αιώνα σημείωσε ότι η βαθιά πρωτοτυπία του ποιητή τους συνίσταται στο να περιγράφει δυναμικά και ουσιαστικά τον μοντέρνο άνθρωπο με παλλόμενες τις τεντωμένες αισθήσεις του, με το πνεύμα του οδυνηρά λεπτεπίλεπτο, το μυαλό του μπαρδιασμένο απ' τον καπνό και το αίμα του φλογισμένο από το αλκοόλ, μια αισθησιακή προσωπικότητα, που όμως δεν είναι δυνατόν να γίνει ευχαρίστως αποδεκτός (ο άνθρωπος αυτός) από την κοινωνία την οποία περιγράφει¹⁴.

Ας δούμε όμως το ποίημα και τη μετάφρασή του από τον Παλαμιά.

Un Voyage à Cythère

*Mon cœur, comme un oiseau, voltigeait tout joyeux
Et planait librement à l'entour des cordages;
Le navire roulait sous un ciel sans nuages,
Comme un ange enivré du soleil radieux.*

*Quelle est cette île triste et noire? – C'est Cythère,
Nous dit-on, un pays fameux dans les chansons,
Eldorado banal de tous les vieux garçons.
Regardez après tout, c'est une pauvre terre.*

*– Ile des doux secrets et des fêtes du cœur!
De l'antique Vénus le superbe fantôme
Au-dessus de tes mers plane comme un arôme
Et charge les esprits d'amour et de langueur.*

*Belle île aux myrtes verts, pleine de fleurs écloses,
Vénérée à jamais par toute nation,
Où les soupirs des cœurs en adoration*

Roulent comme l'encens sur un jardin de roses,

*Où le roucoulement éternel d'un ramier!
– Cythère n'était plus qu'un terrain des plus maigres,
Un désert rocailleux troublé par des cris aigres.
J'entrevois pourtant un objet singulier!*

*Ce n'était pas un temple aux ombres bocagères,
Où la jeune prêtresse, amoureuse des fleurs,
Allait, le corps brûlé de secrètes chaleurs,
Entre-bâillant sa robe aux brises passagères;*

*Mais voilà qu'en rasant la côte d'assez près
Pour troubler les oiseaux avec nos voiles blanches,
Nous vîmes que c'était un gibet à trois branches,
Du ciel se détachant en noir, comme un cyprès.*

*De féroces oiseaux perchés sur leur pâture
Détruisaient avec rage un pendu déjà mûr,
Chacun plantant, comme un outil, son bec impur
Dans tous les coins saignants de cette pourriture;*

*Les yeux étaient deux trous, et du ventre effondré
Les intestins pesantes lui coulaient sur les cuisses,
Et ses bourreaux, gorgés de hideuses délices,
L'avaient à coups de bec absolument châtré.*

*Sous les pieds, un troupeau de jaloux quadrupèdes,
Le museau relevé, tournoyait et rôdait;
Une plus grande bête au milieu s'agitait
Comme un exécuté entouré de ses aides.*

*Habitant de Cythère, enfant d'un ciel si beau,
Silencieusement tu souffrais ces insultes,
En expiation de tes infâmes cultes
Et des péchés qui t'ont interdit le tombeau.*

*Ridicule pendu, tes douleurs sont les miennes!
Je sentis, à l'aspect de tes membres flottants,
Comme un vomissement, remonter vers mes dents
Le long fleuve de fiel des douleurs anciennes;*

*Devant toi, pauvre diable au souvenir si cher,
J'ai senti tous les becs et toutes les mâchoires
Des corbeaux lancinants et des panthères noires
Qui jadis aimaient tant à triturer ma chair.*

*– Le ciel était charmant, la mer était unie;
Pour moi tout était noir et sanglant désormais,
Hélas! et j'avais, comme en un suaire épais,
Le cœur enseveli dans cette allégorie.*

Dans ton île, ô Vénus je n'ai trouvé debout

13. Για να επιτευχθεί όμως αυτή η μουσικότητα ο Verlaine συμβουλεύει στον δεύτερο στίχο: *Et pour cela préfère l'Impairs*.

14. Βλ. *Oeuvres Posthumes de Paul Verlaine*, II, Charles Baudelaire [...], Alber Messein, Paris 1927, σσ. 4-5.

*Qu' un gibet symbolique où pendait mon image...
— Ah! Seigneur! donnez-moi la force et le courage
De contempler mon coeur et mon corps sans dégoût!*¹⁵

Ένα ταξίδι στα Κύθηρα

*Mon coeur, comme un oiseau, voltigeait...
Baudelaire*

Σαν το πουλί περίχαρη πετούσε και η καρδιά μου
κ' ελεύτερη τριγύριζεν ανάμεσα απ' τα ξάρτια.
Κάτου απ' τον ξάστερο ουρανό κυλούσε το καράβι
σα μεθυσμένος άγγελος από λαμπρότατο ήλιο.

Το μαυρονήσι ποιο είν' αυτό το θλιβερό; Μας είπαν:
— Τα Κύθηρα· των τραγουδιών η φημισμένη χώρα,
των γεροντοπαλλήκαρων η χιλιοπατημένη
παράδεισο· και μ' όλα αυτά φτωχή του η γη, για κοιτά!

Για τα γλυκά τα μυστικά, για όσες γιορτές γιορτάζει,
νησί, η καρδιά, νά! της αρχαίας το φάντασμα Αφροδίτης
απάνου από τα κύματά σου υπέρκαλο αρμενίζει,
γιομίζοντας τους λογισμούς λαγγέματα και αγάπες.

Ωραίο νησί με τις χλωρές μυρτιές, μυριανθισμένο,
κι απ' όλα τα έθνη δοξαστό στων αιώνων τους αιώνες;
που σ' εσέ φέρνουν οι καρδιές τ' αναστενάσματά τους,
σαν της λατρείας το λιβάδι απάνου από 'να κήπο

ρόδων ή σαν περιστεριού παντοτινό το βόγγο!
Τα Κύθηρα δεν είταν πια παρά χωράφι χέρσο
και μια ερημιά κακοτοπιά που την αναταράζαν
στριγγές φωνές. Μα ξάνοιγα παράξενο εκεί κάτι.

Ναοί δεν ήταν που ίσχιωναν τα δεντρολίβανα, όπου
η νέα ιέρεια των ανθών η ερωτεμένη ερχότουν
με το κορμάκι από κρυφές φωτοκαμένο φλόγες,
σε φόρεμα μισανοιγμένο από διαβάτρες αύρες.

Μα νά! Καθώς πλευρώνοντας άκρη-άκρη το ερμονήσι,
ξαφνίζαμε και τα πουλιά με τάσπρα τα πανιά μας,
που είταν είδαμε στητή κρεμάλα από τρεις κλάδους·
ξεχώριζε μαυριδερή σα να είταν κυπαρίσσι.

Όρνια άγρια στο ταϊνι τους σκαρφαλωμένα απάνου
με λύσσα τρώγανε ώριμο πια κάποιον κρεμασμένο·
και το καθένα φύτευε τη βρωμερή του μύτη,
χώνοντάς τη, σα σύνεργο, παντού μέσ' τη σαπίλα.

Τρύπες τα μάτια του, κι απ' την αδιάντροπη κοιλιά του
βαριά τ' άντερα χύνονταν απάνου στα μηριά του,
κι από γλυκάδες βλεδυρές χορτάτοι οι δήμιοί του,
δέρνοντάς τον, ολότελα τον είχαν ευνουχίσει.

Κάτου στα πόδια του αγριμιών ζηλιάρικα κοπάδια,
με μούρες ανασηκωτές, γυρίζαν τριγυρίζαν,
και ζωό πιο μεγαλόκορμο στη μέση τους κουνιούνταν
από τους παραστάτες του τριγυριστός, ο μπόγιας.

Στα Κύθηρα που κάθησες, παιδί ουρανού πανώριου,
αμίλητος υπόμενες βροσιές, χτυπιές, ώ φρίκη!
για να πλερώσεις άτιμες λατρείες σου κι αμαρτίες
που σου το απαγορέψανε το μνήμα.

Ω κρεμασμένε

ρεζίλεμένε, οι συφορές σου, οι συφορές μου, και όταν
είδα να ρεύη το κορμί σου, αιστάνθηκα ως απάνου
στα δόντια μου, σαν εμετός, να μου ξανανεβαίνη
των πόνων του παλιού καιρού το φαρμάκι, ποτάμι.

Μπροστά σ' εσέ, φτωχέ άμοιρε και πόσο αγαπημένε!
όλα τα ράμφη αιστάνθηκα των που τρυπούν κοράκων
και που πονούν, και τα σαγόνια των παρδάλεων όλα
που άλλοτε τόσο ωρέγονταν τη σάρκα μου να τρίβουν.

— Ωραίος ήταν ο ουρανός και η θάλασσα καθρέφτης,
για μένα αιματοσπάραχτα μαύρα στο εξής τα πάντα,
και νά! την είχα, αλίμονο! σα σε χοντρό σουδάρι
σ' αυτό το παραμάντεμα θαμμένη την καρδιά μου.

Δεν ήύρα στο νησί ορθό, Αφροδίτη, ή μια κρεμάλα,
ένα σημείο, και κρέμοταν η εικόνα μου από κείνη.
Το θάρρος και τη δύναμη, Θεέ, [δος] μου ν' αντικρύσω
το σώμα μου και την καρδιά μου δίχως ν' αηδιάσω.¹⁶
11.6.22.

Η πρώτη στροφή του υπό εξέταση ποιήματος του Baudelaire παραπέμπει στις θεωρίες περί ψυχής του Πλάτωνα (αλλά τότε γιατί όχι και στις ορφικές, που άλλωστε υπήρξαν στη Γαλλία της μόδας τον 19ο αιώνα)¹⁷. Αυτοπαραπέμπεται όμως ο Baudelaire καθώς το πρώτο τετράστιχο των «Κυθήρων» ταυτίζεται εν πολλοίς με τις δυο πρώτες στροφές του ποιήματος «Elevation» της πρώτης ενότητας της συλλογής, «Spleen et Idéal», ποίημα με φαινομενικά διαφορετικό περιεχόμενο, όπως δηλώνει και ο τίτλος του.

Το ποίημα παρουσιάζει ενδιαφέρον γιατί εδώ ο Baudelaire με μια άφατη φυσικότητα αλλά εικόνες διαφορετικές δηλώ-

15. Charles Baudelaire, *Oeuvres Complètes*, <Bibliothèque de la Pléiade>, Gallimard NRF, Paris 1975, σσ. 117-119.

16. *Απαντα*, ΙΑ', 249-251.

17. Σχετικά με τις πλατωνικές απηχήσεις στο έργο του Baudelaire δες: α) Marc Eigeldinger, *Le platonisme de Baudelaire*, La Baconnière, Neuchâtel 1951, β) J. Moreau, «Le

Platonisme de Baudelaire», *Revue méditerranéenne*, αρ. 1-2, 1960, γ) Marcel Raymond «Le platonisme de Baudelaire», *Gazette Littéraire*, Juin 1967, δ) Polyxène Ant. Goula-Mitacou, *La Tradition Platonicienne et ses échos dans l'oeuvre de Baudelaire*, Université National d'Athènes, «Bibliothèque "Sophie Saripolou"», Athènes 1988.

νει τους ίδιους με τα «Κύθηρα» κρύφους πόθους του. Η δε πλατωνική παρουσία γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτή:

*Au-dessus des étangs, au-dessus des vallées,
Des montagnes, des bois, des nuages, des mers,
Par delà le soleil, par delà les éthers,
Par delà les confins des sphères étoilées,*

*Mon esprit, tu te meus avec agilité,
Et, comme un bon nageur qui se pâme dans l'onde,
Tu sillones gaîment l'immensité profonde
Avec une indicible et mâle volupté.*

*Envole-toi bien loin de ces miasmes morbides,
Va te purifier dans l'air supérieur,
Et bois, comme une pure et divine liqueur,
Le feu clair qui remplit les espaces limpides.*

*Derrière les ennuis et les vastes chagrins
Qui chargent de leur poids l'existence brumeuse,
Heureux celui qui peut, d'une aile vigoureuse,
S'élancer vers les champs lumineux et sereins!*

*Celui dont les pensers, comme des alouettes,
Vers les cieux le matin prennent un libre essor,
— Qui plane sur la vie et comprend sans effort
Le langage des fleurs et des choses muettes!*

Στη δεύτερη στροφή του μποντλερικού ταξιδιού τα Κύθηρα δεν είναι αυτά που ήταν, δηλαδή:

Ile de doux secrets et des fêtes du cœur

στίχος που βέβαια –επαναλαμβάνω– το χιλιοειπωμένο– πα-
ραπέμπει στον πίνακα του J.A. Watteau (1684-1721)
«Embarquement pour Cythère» (1717).

Έτσι στις στροφές 3-4 και τον πρώτο στίχο της 5ης περιγρά-
φεται η ευδαιμονία των Κυθήρων και ακολουθεί η μεταφορά
και ο συμβολισμός του Baudelaire. Τα Κύθηρα είναι ειδική,
υπάρχει ένας κρεμασμένος με τα σπλάχνα χυμένα έξω που
τον τρώνε τα όρνια, ο ποιητής βλέπει στη συμβολική κρεμάλα
τον εαυτό του και εν κατακλείδι ζητάει απ' τον Θεό το κουρά-
γιο αυτόν τον εαυτό να μπορέσει να τον βλέπει χωρίς αηδία...

Το μποντλερικό παιχνίδι παίζεται με όλους τους κανόνες
εδώ. Οι περίφημες correspondances ανάμεσα στον υλικό και
τον πνευματικό κόσμο, η ομορφιά κι η ασχήμια, το υψηλό και
το φρικώδες, παρέα.

Σκέφτομαι πως ίσως κανείς μέχρι τώρα δεν έχει σημειώσει
πως όταν ο Baudelaire γράφει πως κρεμασμένος είναι ο εαυ-
τός του, υπονοεί πως ο κρεμασμένος μπορεί να είναι και
όλος ο κόσμος, αν μη τι άλλο σίγουρα είναι ο αναγνώστης
του, γιατί στον ποιητικό του πρόλογο των *Fleurs du Mal* «Au
lecteur» αποκαλεί τον αναγνώστη *mon semblable, mon frère!*

Ο Baudelaire φτάνει βαθμιδόν απ' την περιγραφή στο σύμ-

βολο, εντείνει τις αντιθέσεις και δε φοβάται ο ίδιος να πει
πως πρόκειται για μια αλληγορία.

Το ποίημα είναι μια σύνθεση λόγου, εικόνας και μουσικής.
Κάθε στροφή είναι ένας ζωγραφικός πίνακας. Δεν λείπει ο
Hieronymus Bosch. Κι αν κάναμε αυτό που ποιητικά υποστηρί-
ξε ο Rimbaud ότι κάθε φωνήεν είναι και ένα χρώμα¹⁸, αναρω-
τιέμαι ποιο θα ήταν το ηχόχρωμα της ποίησης του Baudelaire.

Κάθε στίχος είναι μουσική... κι όλη η πρώτη στροφή χορεύ-
ει. Ο ρυθμός εδώ είναι πάνω απ' όλα κι έρχονται κατά την
άποψή μου σε δεύτερο πλάνο οι φρικώδεις περιγραφές.
Άλλωστε και μ' αυτό το ποίημα ο Baudelaire βρήκε μια
αφορμή να ξαναπεί για την πάλη των αντιθέτων και για την
αιώνια σύνθεση. Μέχρι να τον καταλάβει ο κόσμος.

Ο Παλαμιάς χρονολογεί τη μετάφρασή του στις 11.6.1922.
Γιατί το μετέφρασε; Ο ίδιος εκθέτει γιατί μεταφράζει, στα
προλογικά σημειώματά του της «Ξανατονισμένης Μουσι-
κής». Μερικές φορές τα πράγματα είναι απλά. Το μετέφρα-
σε γιατί του άρεσε, του άνοιξε την όρεξη: «Του βιβλίου τού-
του σκοπός δεν είναι να δώσει κάποια εικόνα, έστω και ατε-
λή, του δρόμου που είχε πάρει, που παίρνει, και που πάει να
πάρει, γενικώτατα κοιταζόμενη, ή σε ωρισμένα πρόσωπα
καθώς δείχνεται, η γαλλική ποίηση. Σε άλλων εργασίες μετα-
ξύ μας ή και προσπάθειες ανάλογες, καλύτερα ο σκοπός αυ-
τός αισθητός οπωσδήποτε κατασταίνεται. Το βιβλίο τούτο
πολύ περισσότερο θυμίζει, και σκόρπια και ασυνγύριστα, κά-
ποιους μου αγαπημένους που είχα μαζί τους περάσει, σε ωρι-
σμένες ώρες μιας απόμερης ζωής, διαβατικά κατανυκτικές
στιγμές. Το διάβασμα λίγων στίχων μου έφερε την όρεξη να
τους κάμω δικούς μου. Κ' έτσι γεννήθηκαν, χωρίς κανένα
υπολογισμό, χωρίς καλά-καλά να το καταλάβω, τα λιγοστά
και τα ασύνδετα μεταφράσματά αυτά. Υποθέτω πως πολύ πιο
λίγο οι ποιητές των θα ξαναπαρουσιάζονται μέσα σ' αυτά·
πιο πολύ εγώ θα ξεμυτίζω μέσα σ' εκείνους»¹⁹.

Γιατί μας αρέσει κάτι, είναι ανεξήγητο. Όπως γράφει ο
Παπατζώνης: «Ακολουθεί η έμφυτη ροπή στην φιλοσοφία,
στην απλή φιλοσοφική σκέψη, ή σ' ένα σύμβολο, που χρησι-
μεύει τόσο μόνο, όσο μια εικόνα, για να δώσει πιο έμφραση
στη σκέψη. “Ένα ταξίδι στα Κύθηρα” του Μπωντελαίρ [η
μετάφραση του Παλαμιά] [...] δονείται από τα δυνατά κι επα-
ναλαμβανόμενα φαινόμενα ιδεαλισμού και ωμού ρεαλι-
σμού του “Ταξιδιού στα Κύθηρα” χωρίς όμως να προχωρή-
σει στην πλήρη κατάφαση για το έργο του Μπωντελαίρ [...].
Αλλά η ίδια η τελειότητα παρατηρείται και σε άλλων ποιη-
τών μεταφράσματά του. Ολόκληρο το “Ταξίδι στα Κύθηρα”
με τις εναλλαγές άκρατου λυρισμού με ωμό ρεαλισμό, έχει
αποδοθεί μοναδικά. Εκεί απαντώνται στίχοι άφρασης ευ-
μέλειας [...]».

Άξιο να σημειωθεί ιδιαίτερα είναι πόσο έχει πετύχει ο Πα-
λαμιάς μερικές μεταφράσεις τραγουδιών εντελώς μουσικών
σαν του Βερλαίν και ενός του Μπωντελαίρ (Αυτό το βράδυ)
και ξένων στην αδρή και ψυχρή ποίησή του και στη μορφή
των τραγουδιών του»²⁰.

18. Arthur Rimbaud, «Voyelles», *Poésies. Oeuvres Complètes*, Jean
Claude Lattès, Paris 1995, σ. 119.

19. *Απαντα*, ΙΑ', 199.

20. Τ.Κ. Παπατζώνης, «Το μεταφραστικό του έργο», περ.
Γράμματα, 1944, 277.

Η άποψή μου είναι διαφορετική. Αυτή ακριβώς η μαγεία της μουσικής είναι που λείπει από τη συγκεκριμένη μετάφραση, η λογισσύνη βέβαια και η επιλογή και η τοποθέτηση της λέξης περισσεύει, όμως αυτό το μποντλερικό τριημιτόνιο, το *la minore* του Baudelaire το εναλλασσόμενο με τη βαγκνερική φρικώδη κραυγή που ανάμεσα στη θέση και την άρση της μεσολαβούν μουσικά διαστήματα πολλά, είναι απόντα. Αν και στο άρθρο του «Μουσική και Λογική στην Ποίηση» (1925) ο Παλαμάς αναγνωρίζει πως «στον Μπωντελαίρ χρωσιέται η [...] πρωτοβουλία να πλησιάσει την ποίηση προς τη Μουσική».

«Τέχνη μολτατούτα, υπερκόσμια τονισμένη, γαλήνια στη μελαγχολία της, γλυκύτατη μ' όλη της την επισημότητα, με πείρα πρώιμη, με πείραν έμφυτη, με μια μεγάλη σφραγίδα επί τέλους που διακρίνεται στη φιλοσοφική θεωρία της ποιητικής που υποστηρίζει ο Πόε, με τη συνηθισμένη του διαύγεια. Η αρχή του είναι και η πίστη του αυτή: Η ποίηση δεν έχει άλλο σκοπό παρά την ίδια της ουσία, τον ίδιο της εαυτό. Ανέκδοτα, ηθικολογίες, διδασκαλίες, περιγραφές, γενικότητες, λογομαχίες, όλα μακρυά. Και νά ο Μπωντελαίρ! Ύστερα από τον προαπόστολον, ο απόστολος. Ο ποιητής των Πεζά γραμμένων ποιημάτων και των Ανθών του Κακού ανοίγει

στην Ποίηση την πύλη μιας Εντέλειας που δεν την απασχολεί τίποτε άλλο και δεν την ξεχωρίζει παρά η ουσία της, το άνθος της, ο αφρός της, η μουσική της μ' ένα λόγο. Και για τούτο στο Μπωντελαίρ χρωσιέται η άλλη κατά λογική συνέπεια πρωτοβουλία να πλησιάσει την ποίηση προς τη Μουσική. Πρώτος –μας λέει πάλι ο Βαλερύ– μεταξύ των γάλλων ποιητών υφίσταται την επίδραση της Μουσικής, την επικαλείται, την ερωτά. Γιατί η μουσική κατέχει ένα είδος ζωής από το φυσικό της, πιθανότατα ενώ η λογοτεχνία τη ζωή αυτή τη γυρεύει από εμάς να της τη δανείσουμε.

Κ' έτσι η ποιητική σχολή που φάνηκε στη Γαλλία από τα 1880 κ' εκείθε, και που ένας από τους δασκάλους της, έν' από τα είδωλά της είναι ο Μπωντελαίρ, ο Συμβολισμός μ' ένα λόγο, μπορεί απλούστατα, να ορισθή ως μια κοινή, σε διάφορες οικογένειες ποιητών, όσο κι αν είναι μεταξύ τους άμοιαστες και αντίμαχες, ως μια κοινή πρόθεση να πάρη τα καλά της Μουσικής, να θησαυρίση από τη Μουσική. Και ο Βαλερύ με τη θύμηση των πρώτων νεαρών ημερών του που και αυτός ανήκε στη φάλαγγα του Συμβολισμού, μας εξομολογείται: Είμαστε θρεμμένοι από μουσική»²¹.

Ο ίδιος ο ποιητής μας θεωρεί τη μετάφραση του «Ταξιδιού στα Κύθηρα» κατώτερη από το πρωτότυπο όταν σημειώνει: «Και το “Ταξίδι στα Κύθηρα” του Βωδελαίρ όσο κι αν είναι από τα σπαραχτικώτερα εξομολογητικά του σατανισμού του, δε φτάνει για να μετρηθεί ο ποιητής με το “ηδονοστάλασμα μιας βαρειάς ευωδίας”, που

τη χύνει κάποιο απ' τα Λουλούδια του Κακού
στο κολασμένο περιβόλι της ψυχής
που χρόνια τώρα με τα μάγια του ρυθμού
σαν από μέσα από 'ναν άδη τα 'κοψε για μας
ο δαντικός ποιητής»²².

Πιστεύω πως ο Παλαμάς επέλεξε να μεταφράσει αυτό το ποίημα: α) γιατί η ψυχή του ανθρώπου είναι άβυσσος πόσο μάλλον αυτή του καλλιτέχνη ή του ποιητή, άλλωστε λίγο-πολύ αυτό το υπονοούμενο αφήνει στα προλογικά σημειώματά της *Ξανατονισμένης Μουσικής*²³, β) γιατί όλοι όσοι παριστάνουν ότι ζουν εντός του πλαισίου της [θεωρούμενης ως] αξιοπρέπειας τρέφουν μια ζήλεια άμετρη για τους ανθρώπους της κραιπάλης – που είναι το είδωλό τους στον καθρέφτη, και γ) ο Παλαμάς είχε διαβάσει τον αφορισμό του Baudelaire «Υπάρχουν σε κάθε άνθρωπο, κάθε στιγμή, δυο παράλληλες αποστολές η μια προς τον Θεό και η άλλη στον Σατανά. Η κλίση του και προς τον Θεό ή την πνευματικότητα είναι μια επιθυμία βαθμηδόν για τελείωση. Αυτή της κτηνωδίας ή του Σατανά είναι η χαρά της πτώσης». Και απάντησε.

«Αλαφρανέβασμα η ψυχή
βαριό κατέβα η σάρκα»²⁴.

ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 2, ΤΗΛ. 010-3825821

- Αραβικά
- Αραμαϊκά
- Εβραϊκά
- Οθωμανικά
- Ουγγρικά
- Περσικά
- Ρωσικά
- Τουρκικά

ΤΜΗΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ,
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ
(ΦΩΝΗΤΙΚΑ, ΝΕΪ, ΟΥΤΙ, ΣΑΖΙ,
ΚΡΟΥΣΤΑ)

21. *Άπαντα*, ΙΒ', 476.

22. *Άπαντα*, ΙΑ', 202-203.

23. Έτσι δεν ευσταθούν ίσως και οι εικασίες της Μ. Τσούτσουρα ως προς τον λόγο για τον οποίο μετέφρασε ο Παλαμάς το συγκεκριμένο ποίημα. Βλ. *Νέα Εστία* Αφιέρωμα στον Κωστή Παλαμά, Χριστούγεννα 1993, σσ. 228-229.

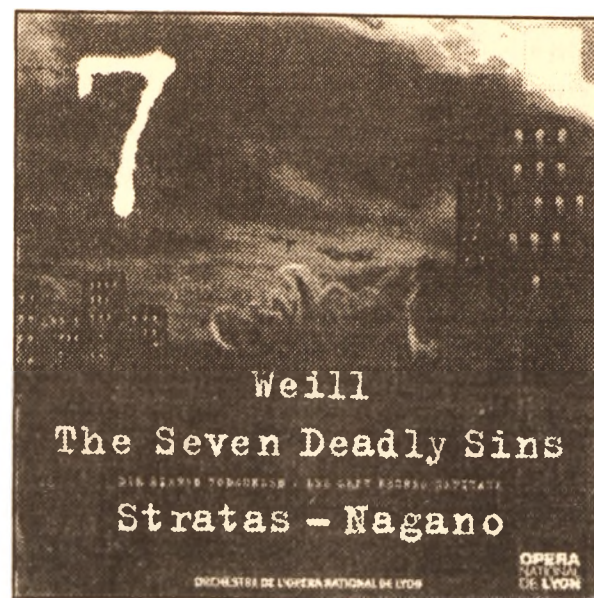
24. *Άπαντα*, Ζ', 74.

Το Ολοκαύτωμα των Εβραίων, Τσιγγάνων, ομοφυλόφιλων και άλλων ευρωπαϊκών μειονοτήτων, καθώς και η αντίστοιχη δίωξη των γερμανών κομμουνιστών, είναι οδυνηρά παρόντα στη μνήμη μας. Δεκάδες νεοναζιστικοί δικτυακοί τόποι απαλείφονται καθημερινά από την ιντερνετική πύλη Yahoo!, ωστόσο η σημαία με τη σβάστικα εξακολουθεί να ανεμίζει. Η εκπομπή του Χρήστου Τσανάκα «Οι Απαγορευμένοι του Τρίτου Ράιχ: Σημαντικοί Συνθέτες που φιμώθηκαν από το ναζιστικό καθεστώς», κάθε Τρίτη, 18.00-19.00, στο Τρίτο Πρόγραμμα (ΕΡΑ3) έχει λοιπόν κάθε λόγο να αποτίνει σήμερα ένα φόρο τιμής στους καλλιτέχνες που, αν δεν εξοντώνονταν από τους χιτλερικούς, ίσως άλλαζαν για πάντα την ιστορία της μουσικής.

Οι Απαγορευμένοι του Τρίτου Ράιχ

Ότε η ανάγνωση σπουδαίων μυθιστορημάτων ή ποιητικών έργων ούτε η μουσική, η ζωγραφική ή η φιλοσοφία κατάφεραν να αποτρέψουν την πλήρη βαρβαρότητα μέσα στον 20ό αιώνα, τη «λαμπρή» εποχή των επαναστατικών ιδεών, των επιστημονικών ανακαλύψεων και των διαστημικών κατακτήσεων. Μάλιστα συνέβη το εξής ανησυχητικό. Συχνά η τέχνη έγινε ο διάκοσμος, η επικάλυψη, το όμορφο πλαίσιο της φρίκης. Όπως έχει σχολιάσει πικρά ο φιλόσοφος Τζορτζ Στάινερ, «ο κύριος Γκίττε-κινγκ ερμήνευε Κλοντ Ντεμπισί με άφογη τεχνική τη στιγμή που έξω από το παράθυρό του ακούγονταν οι κραυγές εκείνων που περνούσαν έγκλειστοι στα τρένα διαμέσου του Μονάχου, καθ' οδόν προς το Νταχάου». Δυστυχώς γνωρίζουμε πια καλά –κι αυτό δεν πρέπει να το ξεχάσουμε ποτέ– ότι είναι δυνατό να διαβάξει κανείς Γκαίτε ή Ρίλκε, να παίζει Μπαχ ή Σούμπερτ, απο-

λαμβάνοντας το ψυχικό μεγαλείο της ευρωπαϊκού πνεύματος σε όλη του τη γενναιοδωρία, και την επομένη το πρωί να συνεχίζει ελαφρά τη καρδιά το φριχτό του έργο σ' ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης, οδηγώντας ανθρώπους σε θαλάμους αερίων, αίθουσες βασανιστηρίων και κρεματόρια. Η επιχείρηση θάνατος είχε εκατοντάδες επώνυμους και ανώνυμους υπαλλήλους στην Τρεμπλίνκα, στο Άουσβιτς και στα άλλα στρατόπεδα εξόντωσης. Είχε, επίσης, στην υπηρεσία της το Υπουργείο Προπαγάνδας του Γκέμπελς. Στα πολεμικά ντοκιμαντέρ του Καρλ Ρίτερ, οι «Βαλκυρίες» του Ρίχαρντ Βάγκνερ ευλογούσαν την κάθετη εφόρμηση των Στούκας. Η Λένι Ρίφενσταλ προτιμούσε στα δικά της φιλμ Μπετόβεν και Βάγκνερ δια χειρός Χέρμπερτ Φον Κάραγιαν, ή τη στιλπνή και ιλιγγιώδη μουσική του Ρίχαρντ Στράους. Ευφυής συνθέτης ο Στράους, διετέλεσε πρώτος πρόεδρος του Μουσικού Επιμελητηρίου του Ράιχ, συνέθεσε τον ύμνο των χιτλερικών Ολυμπιακών Αγώνων και εισήλθε στο πάνθεον των γερμανών ηρώων χαρίζοντας την ψυχή του στη χιτλερική προπαγάνδα. Ανάμεσα σε όσους προώθησαν την καριέρα τους υιοθετώντας μια ευνοϊκή στάση απέναντι στο ναζιστικό

καθεστώς ήταν οι μαέστροι Καρλ Μπεμ και Κλέμενς Κράους, οι πιανίστες Βίλχελμ Μπάκχαους και Έλι Νέι, ο συνθέτης Χανς Πφίττονερ, καθώς επίσης δεκάδες διαπρεπείς μουσικοί, συντελεστές των περίφημων λαϊκών κοντσέρτων και ρεσιτάλ της οργάνωσης «Δύναμη μέσω της Χαράς». Πολλοί άλλοι ακολούθησαν το παράδειγμά τους. Όσοι δεν το έκαναν, γρήγορα έμειναν άνεργοι ή, ακόμη χειρότερα, προσεύχονταν να περιληφθούν κι αυτοί σε κάποια «λίστα του Σίντλερ», μήπως και γλυτώσουν από τους μαυροφορεμένους δαίμονες με τις νεκροκεφαλές ως έμβλημά τους, καρφίτσωμένες πάνω στις γυαλιστερές απεχθείς στολές. Ελέγχοντας όλα τα μέσα, συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών εκδηλώσεων, οι ναζί δόξαζαν μια χώρα κατεστραμμένη από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και τον καλπάζοντα πληθωρισμό της δεκαετίας του 1920, ως «πατρίδα του υψηλού, του ωραίου, του υγιούς και του αληθινού». Την ίδια στιγμή, αυτή την «ιδανική πατρίδα» τη μεταμόρφωναν σε βασίλειο της τρομοκρατίας και της απολυταρχίας. Και τους Γερμανούς, σε υπαλλήλους ενός ονείρου παγκόσμιας γερμανικής κατοχής, οι οποίοι όφειλαν να χειροκροτούν με υπερηφάνεια μπροστά στο ηχείο του ραδιοφώνου τους ή κάτω από τα στρατιωτικά μεγάφωνα. Ασφαλώς οι ιδεολογικές βάσεις του ναζισμού δεν γεννήθηκαν τη μέρα της ίδρυσης του Εθνικοσοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος, του οποίου ηγέτης αναδείχτηκε ο Χίτλερ. Ο πανγερμανισμός, ο αντιμπολσεβικισμός και ο αντισημιτισμός προηγούνται κατά πολύ του 1920. Σύμφωνα με τον Νόρμαν Κον, μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας, η ναζιστική φαντασίωση μιας παγκόσμιας εβραϊκής κατα-

Ο Χρήστος Τσανάκας είναι συγγραφέας, ερευνητής των σύγχρονων ρευμάτων αισθητικής

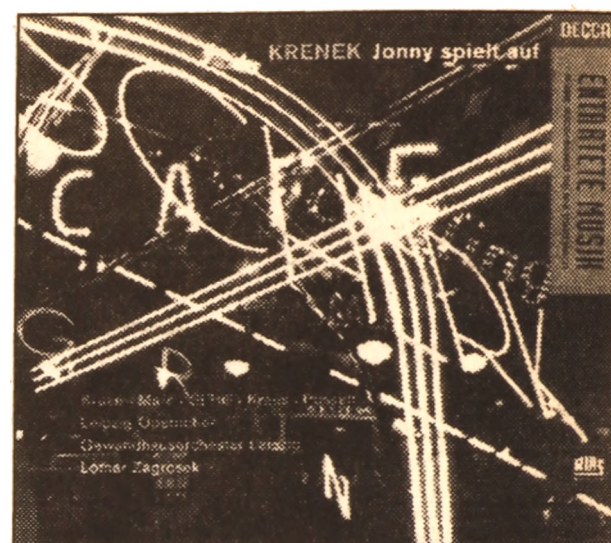
• Σημαντικοί Ευρωπαίοι συνθέτες που εξορίστηκαν ή δολοφονήθηκαν από τους Ναζί, ακούγονται κάθε Τρίτη, στις 6 το απόγευμα, από το Τρίτο Πρόγραμμα.

στροφικής συνωμοσίας στέκει σε πολύ μικρή απόσταση από τη μεσαιωνική δαιμονολογία. Ο Αϊζάια Μπερλίν, εξάλλου, από τους διακεκριμένους πολιτικούς φιλοσόφους της Δύσης, περιγράφοντας τη σημασία της εθνικής συνείδησης, αναφέρεται συχνά στην εύφλεκτη πολυκοινωνία της Βιέννης. Εκεί, στον μεσοπόλεμο, η πολιτισμική τριβή όχι ιδιαίτερα συμβατών πολιτισμών –Γερμανοί, Εβραίοι, Σλάβοι, Ιταλοί– αποδέσμευσε μια φοβερή δημιουργικότητα: «Επρόκειτο για ένα διαφορετικό είδος πνευματικής έκφρασης, που καμιά σχέση δεν είχε με την παλιά Βιέννη, του Μότσαρτ, του Χάιντν και του Σούπερτ». Διόλου τυχαία, ο Αδόλφος Χίτλερ ήταν Αυστριακός (έλαβε τη γερμανική υπηκοότητα στις 26 Φεβρουαρίου 1932). Το πρόγραμμα εξόντωσης των Εβραίων και άλλων ανεπιθύμητων μειονοτήτων (Τσιγγάνοι, ομοφυλόφιλοι κ.λπ.) το ξεκίνησε ουσιαστικά ο δήμαρχος της Βιέννης Καρλ Λίγκερ, όπως καταγγέλλει ο στοχαστής George Steiner, στο βιβλίο-συνέντευξη *Η Βαρβαρότητα της Άγνοιας* (Εκδόσεις Scripta). Όσο για τη μισητή λέξη «εθνοκάθαρση», επινοήθηκε από τη λέσχη μοτοσυκλετιστών του Λιντς το 1906. Αυτή η ένταση αιώνων, στην ευρύτερη περιοχή, την «παραδουνάβια Βαβέλ» (Κλάουντιο Μάγκρις, *Δούναβης*, Πόλις, 1986), άλλοτε φιλτράρεται και άλλοτε εκρήγνυται στο μουσικό πολιτισμό που έμελλε να φιωθεί από τα Ες Ες. Όπως στη λαϊκή εβραϊκή μουσική της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ή στους «απαγορευμένους» κλασικούς, όπως τον εβραϊκής καταγωγής Φέλιξ Μέντελσον. Στους ψάλτες των συναγωγών επίσης, εκ των οποίων ο Γκέρσον Σιρότα έφτασε να συγκρίνεται με τον Καρούζο. Και φυσικά σε έργα αβανγκάρντ σάτιρας ή λυρικού νεορομαντισμού όλων των «παράνομων» συνθετών της τρομοκρατικής δεκαετίας του 1930 και της εγκληματικής δεκαετίας του 1940: Κουρτ Βάιλ, Χανς Άισλερ, Άρνολντ Σένμπεργκ, Άλμπαν Μπεργκ, Ερνστ Κρένεκ, Χανς Κράσα, Βίκτορ Ούλμαν, Πάβελ Χάας, Φραντς Σρέκερ, Έριχ Κόρνγκολντ, Μπέρτχολντ Γκόλντσμιτ, Γκίντεον Κλάιν, Έρβιν Σούλχοφ, Ρούντολφ Κάρελ, Κάρελ Μπέρμαν, Βάλτερ Μπράουνφελς και δεκάδες άλλων. Στο βιβλίο του *Ναζισμός και Κουλτούρα* ο Λιονέλ Ρισάρ, ποιητής και μελετητής ειδικευμένος στη συγκριτική λογοτε-

χνία και τον γερμανικό εξπρεσιονισμό, επιχειρεί με τη σειρά του να δώσει κάποιες λογικές εξηγήσεις στην απρόσκοπτη επικράτηση του ναζισμού. «Αρχικά», γράφει, «η υποδούλωση του γερμανικού λαού διευκολύνθηκε από τον πρωσισμό. Το πρωσσικό κράτος σφυρηλάτησε τη γερμανική νοοτροπία, κατ'εικόνα του στρατιωτικοπολιτικού συστήματος. Ο Βίσμαρκ, επιβάλλοντας άνωθεν, δια πυρός και σιδήρου, την εθνική ενότητα, δημιούργησε τις θεμελιακές αξίες που θα στήριζαν διοικητικά ολόκληρο το οικοδόμημά του: απόλυτος σεβασμός της εξουσίας και των ιεραρχιών της, υπερηφάνεια του να είσαι Γερμανός, λατρεία του στρατού, πνεύμα αυτοθυσίας. Ο σωβινισμός, ο μιλιταρισμός και το πνεύμα της υπακοής ενθαρρύνθηκαν ιδιαιτέρως από την αστική τάξη, η οποία μετά την αποτυχία της επανάστασης του 1848 έπαψε σιγά σιγά να αγωνίζεται για τη δημοκρατία. Για πολύ καιρό οι πολιτικοί αντλούσαν τα επιχειρήματά τους από φιλοσόφους που οραματίζονταν μια Μεγάλη Γερμανία. Διαστρέβλωναν τα λόγια τους, επιβάλλοντας την εικόνα ενός έθνους προορισμένου να κατακτήσει ολόκληρο τον κόσμο! Έτσι σπάρθηκαν οι φονικές ιδέες που αιματοκύλισαν δύο φορές την Ευρώπη μέσα στον 20ό αιώνα και δολοφόνησαν έξι εκατομμύρια άντρες, γυναίκες και παιδιά στα στρατόπεδα της ντροπής»:

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΚΥΝΗΓΗΤΟ ΑΡΧΙΖΕΙ

Στις 20 Ιανουαρίου 1942 στο Βερολίνο, στο κτήριο της Ιντερπόλ, συναντήθηκαν υψηλά ιστάμενοι υπάλληλοι του κράτους, μέλη των Ες Ες και της Αστυνομίας. Ο υπουργός Ράιχ Χέρμαν Γκέρινγκ είχε εξουσιοδοτήσει τον αρχηγό της Αστυνομίας Ασφαλείας Ράινχαρντ Χάιντριχ να προετοιμάσει και να εκτελέσει μια «τελική λύση του εβραϊκού προβλήματος». Αυτό ήταν το θέμα της σύσκεψης. Όμως ήδη από το 1933, αμέσως μετά την ανάληψη της εξουσίας από τον Αδόλφο Χίτλερ, άρχισε στη Γερμανία η διαπόμευση, η καταδίωξη και η πρακτική εφαρμογή τρόπων μαζικής εξόντωσης των Εβραίων και των κομμουνιστών, των «φυλετικά κατώτερων» και των «επιβλαβών». Αυτό που ξεκίνησε ανοργάνωτα εξελίχτηκε γρήγορα σε οργανωμένο σύστημα τρομοκρατίας. Η αρχή της τρομοκρατίας κατά των πολιτικών αντιπάλων ήταν η

«προληπτική φυλάκιση», η οποία μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς δικαστική απόφαση. Έτσι, χωρίς κρατικό έλεγχο δημιουργήθηκαν αρχικά αυτοσχέδια στρατόπεδα, τα οποία αργότερα επισημοποιήθηκαν από το καθεστώς. Με εντολή του διοικητή των Ες Ες Χάινριχ Χίμλερ δημιουργήθηκε το Μάρτιο του 1933 το πρώτο κρατικό στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Νταχάου του Μονάχου, το οποίο λειτούργησε ως «πρότυπο» για την ίδρυση και των υπολοίπων. Το 1934 τα Ες Ες, με ειδική εντολή, ανέλαβαν τον αποκλειστικό έλεγχο επί του συστήματος των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Η δικαιοσύνη, η οποία είχε αρχικά την ευθύνη των στρατοπέδων, έχασε κάθε δυνατότητα επιρροής. Οι κατάδικοι παραδόθηκαν στην ωμή βία των μελανοχίτωνων. Από το 1937 και μετά ο κύκλος των συλληφθέντων επεκτάθηκε. Αν και μέχρι τότε οι Ναζί χαρακτήριζαν τα στρατόπεδα ως ιδρύματα «φύλαξης και εκπαίδευσης», το 1938 η εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης των κρατουμένων βρισκόταν ήδη στο αποκορύφωμά της. Το 1942 δημιουργήθηκαν στην Πολωνία τα στρατόπεδα εξόντωσης. Τα Ες Ες κατασκεύασαν εργοστασιακές εγκαταστάσεις για μαζικές δολοφονίες: θαλάμους αερίων μαζί με κρεματορία. Οι Εβραίοι και οι Τσιγγάνοι δολοφονούνταν αμέσως όταν ήταν πια ανίκανοι για εργασία ή εξαναγκάζονταν σε σκληρές εργασίες κάτω από απάνθρωπες συνθήκες ώστε να υποκύψουν στην κούραση, την πείνα και τις ασθένειες. Για τους Σλάβους είχε περιοριστεί ο ρόλος των σκλάβων εργασίας. Αουσβιτς, Χέλμο, Μπέλζεκ, Νταχάου, Μαϊντάνεκ, Σομπιμπόρ, Τρεμπλίνκα, Μαουντχάουζεν, Γκροτς Ρόσεν, Μπούχενβαλντ, Νάτσβαϊλερ, Φλόσενμπουργκ, Ράβενσμπρουκ, Στούτχοφ, Νέβενγκαμ: τόποι ολοκληρωτικής φρίκης, στρατόπεδα

συγκέντρωσης και στρατόπεδα εξόντωσης στην καρδιά της «νεοκλασικής» Ευρώπης. Ανάμεσά τους, η ιδιαίτερη περίπτωση της Τερεζίν ή Τερέζιενσταντ, γερμανιστί. Οι πρώτοι κατάδικοι έφτασαν στο στρατόπεδο της μικρής βορειοβοημικής πόλης Τερεζίν στις 24 Νοεμβρίου του 1941. Το στρατόπεδο, καμάρι των Ναζί, έμοιαζε με μια μικρή πόλη. Σ' αυτό επιτρέπονταν, έστω και υπό προϋποθέσεις, παραστάσεις όπερας και θεάτρου ή συναυλίες. Υπήρχε ακόμη και ένα καφενείο, για την ολοκλήρωση της απάτης. Η ναζιστική εβραϊκή πολιτική δεν ήταν παρά «μια απλή μετοίκηση σε αναδομημένες πόλεις σαν την Τερεζίν», ισχυριζόταν με πείσμα η χιτλερική προπαγάνδα. Ακόμη και επιθεωρητές διεθνών οργανισμών εξαπατήθηκαν από αυτό το προπαγανδιστικό κόλπο και χαρακτήρισαν ως «πρότυπο» το στρατόπεδο. Οι πρώτοι κατάδικοι ήταν Γερμανοεβραίοι άνω των 65 ετών, οι λεγόμενοι «ημιεβραίοι», βετεράνοι του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και καλλιτέχνες. Οι 37.000 από τους αρχικά 87.000 κατάδικους πέθαναν στο στρατόπεδο από πείνα και αρρώστιες (τύφο κυρίως), ενώ 33.000 εξοντώθηκαν στα στρατόπεδα εξόντωσης, στα οποία άρχισαν να μεταφέρονται από τον Ιανουάριο του 1943.

Στις 9 Μαΐου του 1945 ο Κόκκινος Στρατός απελευθέρωσε στο Τερέζιενσταντ 17.000 επιβιώσαντες. Ανάμεσά τους δυστυχώς δεν ήταν οι συνθέτες Βίκτορ Ούλμαν, Γκίντεον Κλάιν, Ρούντολφ Κάρελ, Πάβελ Χάας, Χανς Κράσα κ.ά. – όλοι τους ήρωες της Τερεζίν. Είχαν δώσει όχι μόνο φωνή στην αξιοπρέπεια των μελλοθάνων, αλλά είχαν δημιουργήσει και έναν καινούργιο, ανεξερεύνητο ακόμα ορίζοντα στην ευρωπαϊκή τέχνη του 20ού αιώνα, όπως απέδειξε η μεταγενέστερη δισκογραφία της μουσικής τους. Οι ναζί είχαν μια τελική λύση για όλα, εκτός της μνήμης. Οι νότες των συνθετών που έδρασαν στην Τερεζίν καταγράφουν σαν βαρόμετρο την κλιμάκωση της οδύνης. Οι στίχοι της τελευταίας άριας από την περίφημη όπερα του Βίκτορ Ούλμαν (1898-1944) «Ο Αυτοκράτορας της Ατλαντίδας» γράφτηκαν στην πίσω όψη του καταλόγου με τα ονόματα των κρατουμένων, οι οποίοι θα μεταφέρονταν από το γκέτο-βιτρίνα της Τερεζίν στο εργοστάσιο θανάτου, το Άουσβιτς. Εκεί όπου 1,5 εκατομμύριο άνθρωποι βρήκαν το θάνατο στους θαλάμους αερίων. Με βάση τα στοιχεία και τις μαρτυρίες των επιζώντων, ο Ούλμαν υπήρξε από τα πιο δραστήρια πρόσωπα στο γκέτο

της Τερεζίν, όπου παρά το προνόμιο των μουσικών εκδηλώσεων (για τα μάτια του Ερυθρού Σταυρού και της, εκτός Γερμανίας, κοινής γνώμης) κάθε μέρα πέθαιναν κατά μέσο όρο 150 κρατούμενοι, στην πλειοψηφία τους Εβραίοι. Κι όμως, σ' αυτές τις τρομερές συνθήκες γραφόταν και παιζόταν εκπληκτική μουσική. Η ψυχή φτερούγιζε έξω από τα συρματοπλέγματα, εξαφάνιζε τον υποκόπανο, αψηφούσε τη σκανδάλη. Από τη μια η «Ωδή στη Χαρά» του Μπετόβεν μεταμορφωνόταν από το Υπουργείο Προπαγάνδας σε φανφάρα των Ταγμάτων Ασφαλείας, κι από την άλλη οι ίδιες νότες, με νέα ρίγη ευαισθησίας, γίνονταν το χαμόγελο των μελλοθάνων. Στις μουσικές παραστάσεις «έσβηνε» προσωρινά ο μαρκαρισμένος αριθμός από το δέρμα, ο ανώνυμος κρατούμενος έπαιρνε πίσω το πρόσωπό του, την ανθρώπινη ταυτότητά του, τραγουδούσε. Αυτό το βουρκωμένο και περήφανο τραγούδι δικαίωνε τραγικά την αντίσταση του ατόμου κατά της συλλογικής θηριωδίας, τον αγώνα της ψυχής κατά της οργανωμένης τρομοκρατίας, τη δύναμη του νου κατά της φονικής παρακμής. Ο Χανς Άισλερ, όπως και ο Κουρτ Βάιλ ή ο Σένμπεργκ, ο Κρένεκ, ο Γκόλτσμιντ, ο Κόρνγκολντ, ήταν από εκείνους που κατάφεραν να δραπετεύσουν εγκαίρως από την Ευτοπα, την επίγεια γερμανική κόλαση στην καρδιά της Ευρώπης. Συνθέτες, αντίθετα, όπως ο Πάβελ Χάας ήταν από κείνους που εκτελέστηκαν στο Άουσβιτς τον Οκτώβριο του 1944. Το έργο τους σήμερα μας δίνει μια ιδέα των δυνατοτήτων της «χαμένης γενιάς» συνθετών, όπως συνηθίζεται να αποκαλείται ο πνευματικός πυρήνας πρωτοπόρων οραματιστών που φιμώθηκαν ή εξοντώθηκαν από την κτηνωδία του Τρίτου Ράιχ. Πολλές από τις παρτιτούρες του Χάας βρέθηκαν στην Τερεζίν. Το ημιτελές μουσικό του όραμα, που ήδη είχε αποδώσει εξάισιους καρπούς πολύ πριν ο ίδιος αντικρίσει το κατώφλι του Άουσβιτς, έδινε μια ηρωική υπόσχεση μεταμόρφωσης της τσέχικης παράδοσης. Ωστόσο, όσο κι αν η μουσική δημιουργία στα στρατόπεδα, ή με τη σκέψη των στρατοπέδων, ήταν μια έμπρακτη αντίσταση στην κτηνωδία και στο ξερίζωμα της ανθρωπιάς, δεν έπανε να κουβαλάει πάνω της τη σκιά της φρίκης...

Προτεινόμενη δισκογραφία:

1. Silenced Voices: Victims of the Holocaust (Terezin Chamber Music Foundation)
2. Composers from Theresienstadt 1941-1945 (Channel Music), με έργα των Pavel Haas και Karel Berman.
3. Terezin Music Antology IV (Koch-Schwann), με έργα των Haas, Karel, Klein και Schulhoff.
4. Korngold: Das Wunder der Heliane (London Decca).
5. Chamber Music from Theresienstadt 1941-1945 (Channel Classics), με έργα των Gideon Klein και Viktor Ullman.
6. Zemlinsky: Psalms 13 and 23 / Die Seejungfrau (London Decca)
7. Ute Lemper: Berlin Cabaret Songs (London Decca)
8. Goldschmidt: The Concertos (London Decca)
9. Viktor Ullmann: Songs (Supraphon)
10. Music Written in Terezin (Panton)
11. Waxman: The Song of Terezin (London Decca)
12. Braunfels: Die Vogel (London Decca)
13. Viktor Ullman: Der Kaiser von Atlantis (London Decca)
14. Haas & Krasa: String Quartets (London Decca)
15. Krenek: Jonny Spielt Auf (London Decca)
16. Schulhoff: Concertos alla Jazz (London Decca)
17. Krasa: Symphony / Verlobung im Traum (London Decca)
18. Pavel Haas: Sarlatan (London Decca)
19. Rathaus: Symphonie Nr. 1/Der Letzte Pierrot (London Decca)
20. Jiddische Stikele: Jewis Songs from the Prague Ghetto (Supraphon)

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΝΑΚΑΣ

Πριν από μερικά χρόνια ο Μίκης Θεοδωράκης χαριτολογώντας σε τηλεοπτική συνέντευξη δήλωσε πως ο κόσμος τον έχει ταυτίσει με την αγωνιστικότητα, την αντίσταση και την επανάσταση σε βαθμό που ακόμη και η «Μαργαρίτα η Μαργαρώ» να εκλαμβάνεται από πολλούς ως επαναστατικό τραγούδι. Τα χρόνια πέρασαν, η πολιτικοποιημένη γενιά του '70 σήμερα είναι κατεστημένο, ο προαναφερθείς συνδέτης εξαργυρώνει ποικιλοτρόπως την επαναστατικότητά του, ακόμη και αυτήν της «Μαργαρίτας της Μαργαρώς». Για μερικούς ωστόσο (αιθεροβάμονες ίσως) η ύπαρξη καλών τραγουδιών και τίμιων καλλιτεχνών δημιουργεί αφ' εαυτής επαναστατική προοπτική. Ανεξάρτητα από, ή παράλληλα προς, την τρέχουσα, αναλώσιμη, πραγματικότητα. Μερικοί θα το 'λεγαν δικαίωμα στο όνειρο, άλλοι πάλι πιο "πολιτικοποιημένοι" δικαίωμα στην ουτοπία. Τα ίδια τα τραγούδια πάντως, είτε ως "ονειρικά" τα βιώνουμε είτε ως "ουτοπικά", εξακολουθούν να είναι, όπως έλεγε και ο Μάνος Χατζιδάκις, «ένα κουπλέ, δύο ρεφρέν και ολίγη μελωδία».

Βασιλεύς ή Στρατιώτης;

Οι συνεντεύξεις, δημόσιες τοποθετήσεις, αντιπαραθέσεις κ.λπ. των καλλιτεχνών, και δη των πλέον δημοφιλών εξ αυτών, σίγουρα αποτελούν αναγκαιότητα. Το περιεχόμενο όμως αυτών των "παραστάσεων" αρκετά συχνά προβληματίζει. Όταν η συζήτηση αφήνει στην άκρη το άμεσο αντικείμενό της και αλληθωρίζει προς θέματα πολιτικά, κοινωνιολογικά, ενίοτε εμπορικά, υπαρξιακά, εθνικά και γενικά εξαντλεί το φάσμα της αμπελοφιλοσοφίας, μοιραία γεννιέται στο δέκτη το ερώτημα: Τι να ακούσω; Τη μουσική και τα λόγια των τραγουδιών, ή τα λεγόμενα του δημιουργού τους ή του εκτελεστή τους; «Ο καλλιτέχνης πρέπει να αντιμετωπίζεται αντίθετα από τον παπά», έλεγε ένας σοφός δάσκαλος. «Ενώ απ' τον παπά πρέπει ν' ακούμε αυτά που λέει αλλά να μη βλέπουμε αυτά που κάνει, απ' τον καλλιτέχνη πρέπει ν' απο-

λαμβάνουμε αυτά που κάνει αλλά ουδόλως ν' ακούμε αυτά που λέει».

Γιατί η δουλειά του καλλιτέχνη είναι να πράττει. Όχι να λέει. Στην πράξη όμως πλείστοι των καλλιτεχνών δεν δείχνουν να συμμερίζονται αυτή την άποψη. Αντιθέτως η αποδοχή με την οποία τους τιμά ο κόσμος ερμηνεύεται ως λαϊκή εντολή. Συνεπώς οι "εντελλόμενοι" νομιμοποιούνται (ενίοτε "υποχρεούνται") να αγορεύουν επί παντός επιστητού, να σέρνουν σε δικαστικές μάχες όσους κριτικάρουν το lifestyle τους, και γενικά να καλλιεργούν δημόσια εικόνα συμπληρωματική της καλλιτεχνικής τους.

Αρέσκονται να φιλοσοφούν, να δίνουν συμβουλές προς ναυτιλομένους, να κριτικάρουν(;) τον αντίπαλο, να κατηγορούν το σύστημα και το χειρότερο όλων, να υπομνηματίζουν τη δουλειά τους. Λες και το ακροατήριο στο οποίο απευθύνονται είναι μειωμένης νοημο-

σύνης, άρα ανίκανο να καταλάβει από μόνο του "τι θέλει να πει ο ποιητής". Ελάχιστοι είναι αυτοί που προβληματίστηκαν αν και κατά πόσο το να μιλάνε κάνει καλό στο έργο τους και στους αποδέκτες του. Έστω ως υποπροϊόν του καλού που κάνει στους ίδιους και στην εικόνα τους. Εξαιρετος για παράδειγμα τραγουδιστής, παρέλασε σε έγκριτη κυριακάτικη αθηναϊκή εφημερίδα, πνέων τα μένεα περί πονηρών επιχειρηματιών που εκδίδουν χαζοπεριοδικά που τα γράφουν χαζοδημοσιογράφοι και απευθύνονται σε χαζοαναγνώστες. Το σύστημα είναι ένοχον. Όχι όμως και οι διαχειριστές του. Διότι κατά τον ίδιο και ο Σημίτης είναι καλός και ο Λαλιώτης είναι καλός και ο Κωνσταντόπουλος καλός, όπως επίσης και ο Προκόπης Παυλόπουλος. Ποιος είναι τότε ο κακός; Και ποιος ο χαζοεκδότης; Ουδείς λόγος για την "ταμπακίερα". Διότι οι εκδότες πονηροί μεν, χρήσιμοι δε... σκέφτεται ο χαζογράφων. Κι εκεί που περιμένει από τον ημίθεο να αντεπιτεθεί στη σαπίλα του συστήματος με τα ισχυρότερα όπλα που διαθέτει, δηλαδή τη φωνή, την τέχνη του και τον πανθομολογούμενο επαγγελματισμό του, εισπράττει, ο χαζοαναγνώστης, σχόλια του τύπου «...θα έχει πολλά λαϊκά τραγούδια, ανάμεσά τους και μερικά που δεν τα λέγαμε, τα θεωρούσαμε λίγο της σειράς»... Δηλαδή; Τι εγγυάται σ' εμένα το χαζό, ότι μετά από λίγο δεν θα έχει επαναπροσδιορίσει τις αξίες μου; Τι μου εξασφαλίζει ότι σε μια δεκαετία οι πονηροί εκδότες και οι χαζοακροατές δεν θα έχουν μεταμορφωθεί σε αγαθούς και έξυπνους ανθρώπους; Με τι κριτήριο θα αποφύγω τα σημερινά τραγουδάκια της σειράς, αφού αύριο μεθαύριο το είδωλό μου θα τα απενεχοποιήσει και κατατάξει ανάμεσα στα αξιόλογα, που, παρεμπιπτόντως, προηγουμένως ήταν της σειράς και δεν τα 'λεγε; Φταίω εγώ να σκέπτομαι ότι το αστέρι που περιμένω να φωτίσει τη ζωή μου με δουλεύει; Εκτός κι αν ο ίδιος δεν έχει συναίσθηση του πόσο έντονα επηρεάζει, έξυπνος και καταρτισμένος αυτός, εμένα τον ποταπό και αδαή. Πάντως, περιμέναμε, εγώ και κάτι φίλοι, ο καλλιτέχνης που θαυμάζουμε από τα εφηβικά μας χρόνια, να μας εμπνεύσει με την πίστη του σ' αυτό που κάνει. Όμως αυτό που αιωρείται στην ατμόσφαιρα, είναι ανασφάλεια.

Ανασφάλεια για την ποιότητα και την απήχηση, ανασφάλεια για το μήνυμα που μεταφέρει, ανασφάλεια για το αν οι ακροατές θα το "πιάσουν" το μήνυμα, αλλά προπάντων ανασφάλεια για το πόσο σοβαρός άνθρωπος, ή "γκλαμουράτος με τσαρούχια" είναι ο καλλιτέχνης. Η διαπίστωση πως δεν θυμόμαστε ποιος ήταν υπουργός Εξωτερικών όταν γράφτηκε η «Ζιγκουάλα», ενώ θυμόμαστε ποιος την έγραψε και ποιος την τραγούδησε, καθώς και το γεγονός πως κανένας (έστω χαζο-) λογικός άνθρωπος δεν πληρώνει αγόγγυστα εισιτήριο για να παρακολουθήσει την παράσταση κάποιου πολιτικού, θα 'πρεπε να είναι αρκετά για να καθησυχάσουν τον (σκεπτόμενο) καλλιτέχνη. Μοιραία εγώ και οι φίλοι μου τρομοκρατούμαστε όταν ο καλλιτέχνης παρουσιάζεται ως σταθμιστής της κοινωνίας και περνάμε εφιαλτικές ώρες αναμένοντας από βουλευτές να πιάσουν τα μικρόφωνα και να επιδοθούν σε "σκληρό ροκ", τους κοινωνιολόγους να κάνουν καλλιτεχνικό πατινάζ και τους λοιπούς εθνοπατέρες να επιδοθούν σε κάθε λογής καλλιτεχνική δραστηριότητα, ανταποκρινόμενοι στην πρόσκληση των καλλιτεχνών να ανταλλάξουν ρόλους.

Άσε που δε θα ξέρουμε αν είναι της σειράς ή στην πρώτη γραμμή της καλλιτεχνίας...

Μήπως τελικά μας φανούν χρήσιμοι, ως πιο αξιόπιστοι, οι διάφοροι τηλεοπτικοί εισαγγελείς; Οψόμεθα... Μέχρι τότε, «μη μιλάς, μη γελάς, κινδυνεύει η Ελλάδα...».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΥΡΙΑΚΑΚΗΣ

βιβλιοθήκη
του
ναυτίλου

Χαρ. Τρικούπη 28 106 79 Αθήνα

Τηλ.: 010-36.16.204

Fax: 010-36.16.369

ΡΟΝ ΧΑΟΥΑΡΝΤ: ΕΝΑΣ ΥΠΕΡΟΧΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ,
ΤΟΝΤ ΦΙΛΝΤ: ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΡΕΒΑΤΟΚΑΜΑΡΑΣ

Στον απόηχο των Όσκαρ...

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ

Η γιορτή των Όσκαρ τελείωσε και για φέτος. Και όσο πάει κάθε χρόνο όλο και πιο γρήγορα θα ξεχνιούνται. Όπως ξεχάστηκαν οι Δίδυμοι της Ν.Υ., όπως ξεχάστηκε η μπούργκα στα κεφάλια των αφγανών γυναικών, όπως ξεχάστηκε ο Τσάκας, τα «φρουτάκια», όπως κινδυνεύουν να ξεχαστούν αύριο-μεθαύριο και τα τανκς στη Ραμάλα...

Εμείς, πιστοί στο καθήκον ετούτης της στήλης, θα επιχειρήσουμε να καταθέσουμε το λόγο μας για δυο ακόμα ταινίες από αυτές που διεκδίκησαν το «χρυσό» αγαλματίδιο. Η πρώτη, Ένας υπέροχος άνθρωπος, τα κατάφερε, η άλλη, Μυστικά της κρεβατοκάμαρας, έμεινε εκτός νυμφώνος. Τίποτα το πρωτοφανές. Άλλωστε και οι δύο ταινίες θα συνεχίσουν να προβάλλονται για πολύ ακόμα καιρό. Δεν είναι μόνο ότι είναι αξιόλογα «εύπεπτες», αλλά και γιατί τόσο τα «αγαλματίδια» όσο και τα Nominations πρέπει να βγάλουν και τον κόπο τους. Τα μέλη της Αμερικανικής Ακαδημίας Κινηματογράφου με τη δική τους -γενικώς κατανοητή- λογική δεν βραβεύουν με αποκλειστικά καλλιτεχνικά κριτήρια τις καλύτερες ταινίες, αλλά με κριτήρια... αμερικανικά, αν αυτό το «αμερικανικά» σημαίνει κάτι για μας της γηραιάς ηπείρου και τις ποιοτικές εμμονές μας. Αυτός, λοιπόν, ο Υπέροχος άνθρωπος, ένας καλοφτιαγμένος ύμνος-μελό στο ανθρώπινο μεγαλείο, «υποτίθεται» ότι είναι η βιογραφία του διάσημου νομπελίστα μαθηματικού Τζον Νας (δημιουργού της «θεωρίας των Παιγνίων»). Λογικά η ταινία και η όποια αξία της στηρίζεται σ' αυτό το «υποτίθεται», αφού αναφέρεται σε σημαντικά γεγονότα της ζωής του ιδιοφυούς επιστήμονα ο οποίος σε ηλικία 75 χρόνων -και αφού ταλαιπωρήθηκε σχεδόν όλη του τη ζωή από σχιζοφρένεια- συνεχίζει να διδάσκει στο Πανεπιστήμιο του Πρίνστον μέχρι σήμερα. Το γνωστό κλισέ, η δύναμη της θέλησης, όταν μάλιστα συνοδεύεται από το περιεχόμενο μιας ιδιοφυΐας, επιτρέπει σε σεναριογράφο και σκηνοθέτη να ανεβάσουν «κατά βούληση» τη συναισθηματική θερμοκρασία του αποτελέσματος. Και το πετυχαίνει συχνά η ταινία (ίσως γι' αυτό και το Όσκαρ καλύτερης ταινίας).

Ο Ρον Χάουαρντ (ποιος τον θυμάται στο ρόλο του πιανίστα στο μπαρ, φίλο του Τομ Κρουζ στο Μάτια ερμητικά κλειστά του Κιούμπρικ;) διέτρεξε αξιοθαύμαστη απόσταση από σκηνοθέτης δυο-τριών μέτριων ταινιών, μέχρι ετούτη την πριν απ' όλα άψογη επαγγελματική δουλειά. Την ασφαλώς επιδεκτική σε κριτική ταινία

του την έσωσαν, κυριολεκτικά, τα ατού που στάθηκαν οι δυο βασικοί ερμηνευτές: Ο Ράσελ Κρόου πριν απ' όλα. Από τον μπρούντζινο ρωμαϊκό Μονομάχο -μνήμες Τσινεσιτά- στο ρόλο που διαμόρφωσε του καθηγητή Νας, και μάλιστα από φοιτητής μέχρι υπερήλικας, είναι ένα θαύμα και δικαίωση της υποκριτικής τέχνης. Μετά είναι η 32χρονη Τζένιφερ Κόνελι στο ρόλο της γυναίκας του Νας. Δυνατή, πολύμορφη, ευλύγιστη στις ερμηνευτικές διακυμάνσεις. Ίσως σοκάρει, αλλά οι εκδοχές Τζον Νας από τον Κρόου και Αλίσια Νας από την Κόνελι, «ποιητική αδεία» ήταν σαφώς προτιμότεροι από τους πραγματικούς βιογραφούμενους.

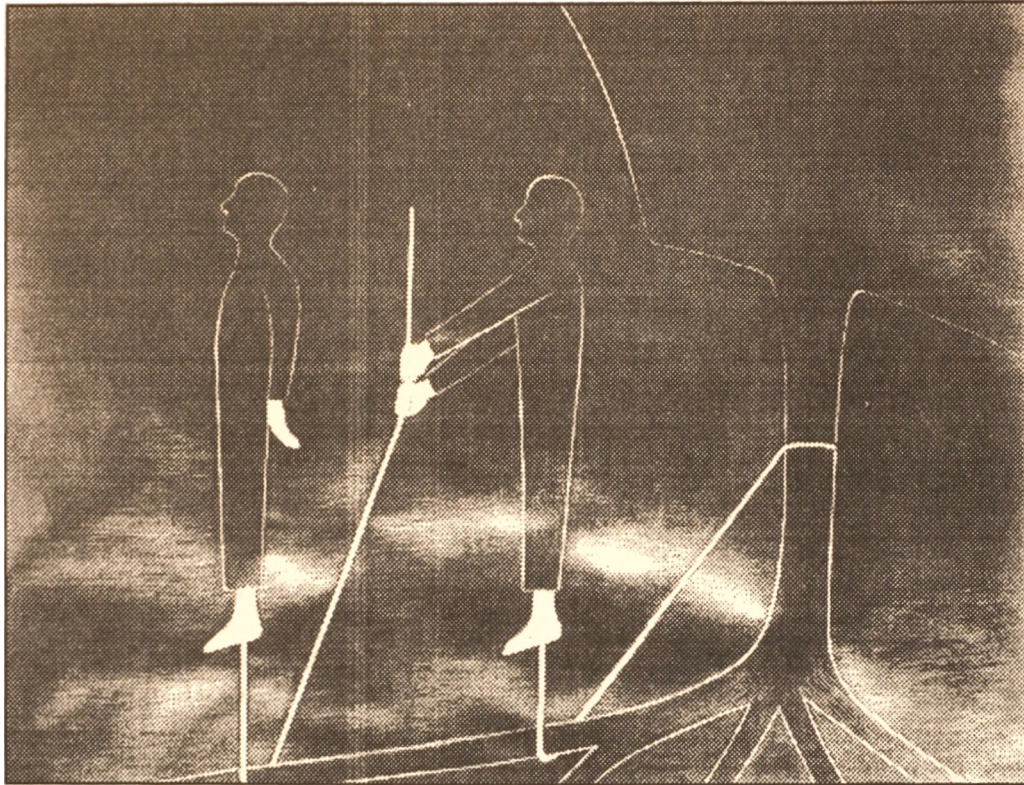
Τα Μυστικά της κρεβατοκάμαρας, πρώτη(!) ταινία του ηθοποιού Τοντ Φιλντ ίσως δεν είχε τον όγκο της παραγωγής του Υπέροχου ανθρώπου είχε όμως πολλά να πει και ένα ψυχραιμο αφηγηματικό τρόπο που ούτε για μια στιγμή δεν στόχευσε στην κατασκευαστική εντύπωση, ούτε για μια στιγμή στις μελό εξάρσεις - παρόλο που θεματικά προσφέρονταν. Σε όλο το πρώτο (και πιο σημαντικό μέρος της ταινίας) στο νου μας είχαμε τη συνταρακτική ταινία του Νάνι Μορέτι Το δωμάτιο του γιου μου και που εκεί το μελό όλο και «ψηλάφιζε» τα δραματικά γεγονότα της ιστορίας. Μπορεί εύκολα κανείς να πει ότι τα Μυστικά της κρεβατοκάμαρας δεν ήταν ούτε πολύ πρωτότυπα ούτε και μη προσδοκώμενα. Η αξία βρίσκεται σ' αυτό το εξαίσιο κινηματογραφικό πεζογράφημα, στη σαφήνεια, την ακρίβεια, τη συνέπεια και τις λεπτομέρειες του σεναρίου, αυτές που χάριζαν στο θεατή θαυμάσιες σελίδες αφήγησης στα λυρικά τοπία της Νέας Αγγλίας. Το δράμα που θέτει σε δοκιμασία ένα πολύχρονο ζευγάρι, το θυμόμαστε από πολλές ταινίες και ήδη αναφερθήκαμε σε μια πρόσφατη. Δεν ήταν εκεί που μέναμε με «ανοιχτό στόμα».

Επιμένουμε στη σεναριακή -όχι στο στόρι, το American Beauty ήταν πιο αβανταδόρικο- ευαισθησία, το ρεαλισμό, την οικονομία που, εντούτοις, δεν τσιγκουνευόταν την αναγκαία λεπτομέρεια.

Μένουμε επιφυλακτικοί για το δεύτερο μέρος της ταινίας, να το ονομάσουμε της «Κάθαρσης». Μας θύμισε Άτομ Εγκογιάν επί το πιο αργόσυρτο. Όμως αποκαλυπτόμαστε στους ερμηνευτές και πάνω απ' όλους την εύθραυστη Σίσι Σπέισακ, στο ρόλο της μάνας. Έχους βιοντσέλου η ερμηνεία της έβγαζε και τον Άγγλο Τομ Ουίλκινσον στο ρόλο του πατέρα. Δεν χρειάζεται να τον θυμόμαστε μόνο στο ρόλο του άνεργου στους Άντρες με τα όλα τους.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ο Μοντερνισμός σαν παράσημο

Μπάικας
Νίκος, Χωρίς
Τίτλο, 1995,
μολύβι σε
χαρτί,
130x170 εκ.

Αυτό τον καιρό παρουσιάζεται στο Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού στη Νέα Υόρκη και στο ελληνικό προξενείο ο επαρκής ζωγράφος Παύλος Σάμιος. Διαβάζουμε στο δελτίο τύπου: «Μια σημαντική καλλιτεχνική εκδήλωση που θα γίνει τον Απρίλιο στη Ν.Υ., δίνει μια άλλη διάσταση στη σύγχρονη ελληνική ζωγραφική αλλά και στις δραστηριότητες των θεσμικών οργάνων της πολιτείας. [υπογράμμιση δική μου]... Αξίζει να σημειωθεί ότι... τα έργα του Π.Σ.... θεωρείται ότι “προφήτευαν” τις δύσκολες ώρες που ακολούθησαν για τη μεγάλη πόλη... καθώς φιλοτεχνήθηκαν στο πρώτο εξάμηνο του 2001». Και σαν να μην έφταναν αυτά η διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης προλογίζοντας τον κατάλογο επιγράφει το κείμενό της ως εξής: «Ένας γηγενής πρόδρομος του Μοντερνισμού» (sic). Δεν έχω τίποτε με τον Π.Σ., απεναντίας. Νομίζω όμως ότι η ιστορία της τέχνης και οι όροι της δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται σαν α-νόητοι κράχτες του πιο αφελούς, καλλιτεχνικού μάρκετινγκ. Και καλά το δελτίο τύπου. Μπορεί να διαβλέπει προφητείες και ν' ανακαλύπτει νέες διαστάσεις της τέχνης, αλλά μια καθηγήτρια της ιστορίας της τέχνης

μπορεί να εκστομίζει τέτοιες ανακρίβειες; Μήπως ο μοντερνισμός είναι ένα είδος παρασήμου που απονέμεται στον δυστυχή «ευνοούμενο» του εκάστοτε κριτικού σημειώματος; Ο Σάμιος εξελέγη πρόσφατα στην ΑΣΚΤ καθηγητής της αγιογραφίας και η ζωγραφική του έχει έντονα προσωπικό-εξομολογητικό χαρακτήρα και βιωματική εξάρτηση από την παράδοση. Από πού κι ως πού λοιπόν «μοντέρνος» και μάλιστα «πρόδρομος του μοντερνισμού»; (το «γγενής» δεν το συζητώ εφόσον πρέπει να κολακευθούν και οι ομογενείς). Ειλικρινά θα περίμενα μια απάντηση. Εκτός κι αν όλα γράφονται για το θεαθήναι. Ποιοι όμως έχουν δικαίωμα να εξάγουν έναν ψευδεπίγραφο πολιτισμό «ιθαγενών μοντέρνων» γελοιογραφώντας, στην καλύτερη περίπτωση, τη σύγχρονη δημιουργία μας;

Και παλιότερα είχαμε ασχοληθεί στο Αντί με την παρακμή του Ι.Ε.Π. μετά την απώλεια της ανεξαρτησίας του και την υπαγωγή του στην κομματική σκοπιμότητα. Διερωτώμαστε, αλήθεια, ποιος επιλέγει, με ποια κριτήρια και με τι στόχους. Είναι χαρακτηριστικό επίσης ότι η διευθύντρια του Ιδρύματος της Ν.Υ. προλογίζει τον Π.Σ., όπως διαβάζουμε στο δελτίο τύπου, «... τονί-

ζοντας την καλλιτεχνική προσφορά του ζωγράφου καθώς και τη σημασία αυτής της ξεχωριστής έκθεσης».

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΪΚΑΣ

Θα ήταν αφελές να ρωτήσω πώς τεκμηριώνονται όλα ετούτα. Αφού λοιπόν ευχηθούμε ειλικρινά καλή επιτυχία στον Παύλο, θα προτείνουμε, έτσι ουτοπικά και εκτός γραφειοκρατικών αιτήσεων, προς τα «θεσμικά όργανα της πολιτείας», να οργανώσουν στο μέλλον την -δύσκολη- αναδρομική του -δύσκολου- Νίκου Μπάικα, ενός δημιουργού που κομίζει νέα φόρμα και που αυτή η φόρμα νομιμοποιεί το περιεχόμενο των αμφίσημων έργων του. Πρόσφατα στην «Α' ανάγνωση της ζωγραφικής της γενιάς του '70» που παρουσίασα στο μουσείο Φρουσίρα, συνεξέθεσα και τον Σάμιο και τον Μπάικα. Ιδού λοιπόν η ευκαιρία ν' ασχοληθούμε λίγο με το έργο του τελευταίου. Ο Ν.Μ. συγκροτεί με την ποιητική του μιαν έγκυρη εικονογραφική-γλωσσαλγική πρόταση καθώς το αφηγηματικό κείμενο ελλοχεύει πίσω από το οπτικό και τα «ιστορούντα» (raconants) αποτελούν δομικό στοιχείο της εικονιστικής γλώσσας (langage), για να θυμηθούμε τις απέλπιδες προσπάθειες μιας σημειωτικής της ζωγραφικής του Louis Marin*. Ο ζωγράφος επιμένοντας στην αρχική και αναγκαία συνθήκη καθεμιάς του δημιουργίας να διατηρηθεί στο άσπρο-μαύρο του χαρτιού και του μολυβιού, διατυπώνει μέσα από τη λιτότητα της έκφρασής του την απόρριψη οποιασδήποτε φαντασμαγορίας, χωρίς πάντως κάτι τέτοιο να στερεί από την εικόνα του την υποβολή. Ο Ν.Μ. χρησιμοποιώντας αποκλειστικά το μολύβι-σχέδιο και τη γομολάστιχα-αποκατάσταση συστηματικά επιμένει σε μια συμβολική της γραφής προβάλλοντας μια πρωτότυπη άποψη εικαστικής μορφής στη σύγχρονη τέχνη.

Οι συνθέσεις του, που ξεκίνησαν από ιχνογραφήματα για να καταλήξουν σε γραμμικά σύνολα από γραφίτη, ισορροπούν ανάμεσα σε μια μίνιμαλ άποψη που αποστρέφεται την εκκωφαντική ρητορεία του χρώματος και σε μια εννοιολογική αντίληψη που επιμένει στον γλωσσολογικό-αινιγματικό χαρακτήρα της τέχνης.

Διαβάζουμε σχετικά στον Adorno και την «αισθητική θεωρία» του ότι ο αινιγματικός χαρακτήρας των έργων τέχνης

παραμένει συμφυής με την ιστορία. Αυτή την ιστορία των μορφών και των ιδεών διακονεί ο Ν.Μ., διαλεγόμενος άλλοτε με τον Τοροτ και άλλοτε με τον Κουνέλλη και δημιουργώντας ένα αξιόμιμο παράδοξο ανάμεσα στους νεότερους έλληνες καλλιτέχνες που μοιράζονται την ίδια αίσθηση μεταφυσικού χιούμορ μαζί του. Οι εικόνες του αποτελούν σχεδιαστικούς μύθους οι οποίοι όμως σύμφωνα με τον γραμματικό Αφθόνιο «εισίν λόγοι πλαστοί εικονίζοντες αλήθειαν». Έτσι λοιπόν ο αυστηρά ασπρόμαυρος, αυστηρά σχεδιαστικός-γραφικός κόσμος του αντιπαρατίθεται στη λαγνεία του πολύχρωμου προτρέποντας σε στοχασμό. Ο Ν.Μ. αφηγείται, μέσω της σχεδιαστικής του πειθαρχίας, ένα κείμενο το οποίο με όρους θεωρίας της λογοτεχνίας θα μπορούσε ν' αντιμετωπιστεί ως παραβολή, παρωδία ή απόσπασμα νουβέλας ένθετο σ' ένα ευρύτερο κείμενο. Η φόρμα των έργων του παραμένει πάντως ερμητικά απαραβίαστη, άρα ας μην ανησυχούν οι ενδιαφερόμενοι κι ας μην φοβάται κι ο ίδιος. Η εικονοποιία του εσωστρεφούς αυτού δημιουργού συνιστά μια στάση. Από το μολύβι στον γραφίτη και vice versa στήνει ένα σύμπαν «αστείων» στιγμιότυπων και «διδασκικών» ιστοριών στις οποίες ελλοχεύει το μεταφυσικό χιούμορ και ο κοσμογονικός τρόμος: το αστείο του Θεού σε βάρος των ανθρώπων. Επιπλέον διερευνά τους μηχανισμούς πρόσληψης της οπτικής πληροφορίας δια της υποβολής. Τα έργα του επιδιώκουν τελειότητα μορφής και παράλληλα συσκότιση του προφανούς ώστε ν' αναδυθεί το βαθύτερο νόημα.

-Τι σημαίνει λοιπόν το έργο σημαίνο-

ντας τον εαυτό του;

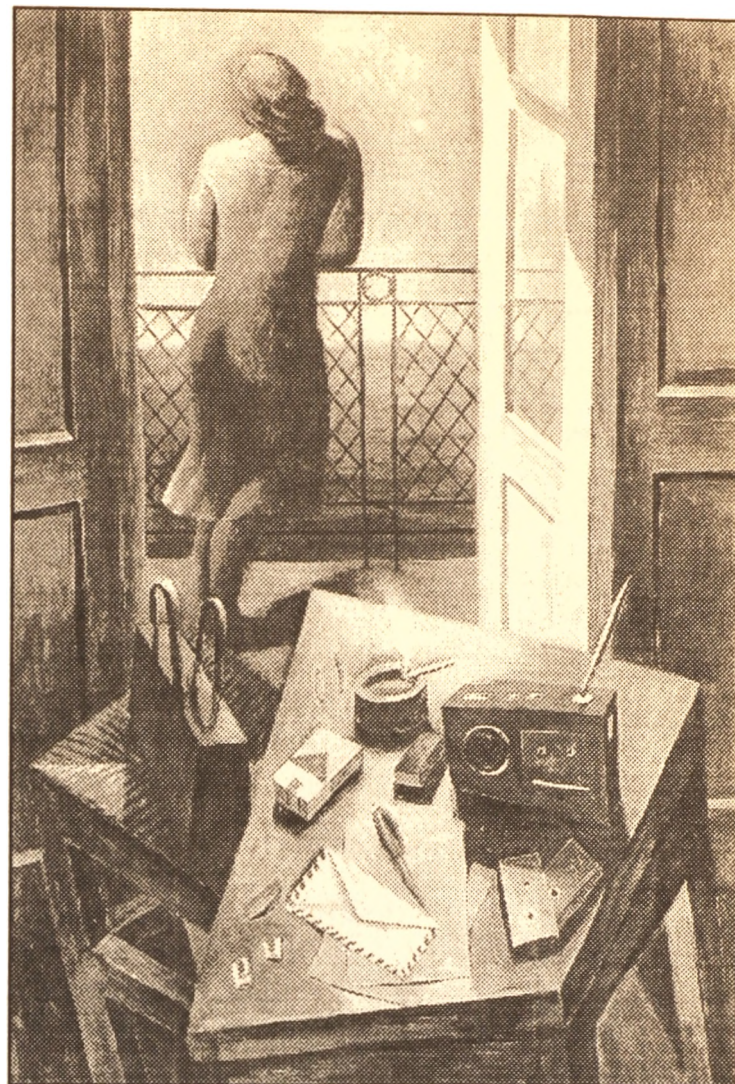
Η απάντηση είναι ανοιχτή.

Και κάτι ακόμη πολύ σημαντικό. Στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης του Würzburg αναρτήθηκε ως δωρεά σε μόνιμη βάση η περίφημη συλλογή του Peter C. Ruppert που έχει ως θέμα την Konkrete Kunst (γεωμετρική-αντικειμενική τέχνη) στην Ευρώπη μετά το 1945. Ανάμεσα λοιπόν σε καλλιτέχνες όπως είναι ο Max Bill ή ο Josef Albers εκτίθενται και έργα δύο ελληνίδων καλλιτεχνιδων του ώριμου μοντερνισμού: της Ναυσικάς Πάστρα και της Όπυς Ζούνη. Θεωρούμε το γεγονός πολύ σημαντικό έστω κι αν δεν παρενέβησαν «θεσμικά όργανα» ή ιδρυματικοί παράγοντες του ελληνικού πολιτισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το 1995 κυκλοφόρησε το βιβλίο του Richard R. Brettell με τον τίτλο *Modern Art 1851-1929, Capitalism and Representation* απ' τις Εκδόσεις Oxford History of Art. Ο Brettell θεωρεί ως απαρχές του Μοντερνισμού τη διεθνή έκθεση στο Crystal Palace του Paxton το 1851 η οποία αποθεώνει την αστυφιλία, το αποικιοκρατικό πνεύμα και την πανάκεια του καπιταλισμού.

Μετά την κυκλοφορία του *Καλλιτέχνη της Μοντέρνας Ζωής* από τον Μποντλέρ και την ίδρυση του Σαλονιού των Απορριφθέντων (Salon des Refusés) από τον Ναπολέοντα ΙΙΙ, όπου και εξετάθη το 1863 το *Γεύμα στη χλόη* του Manet, ο μοντερνισμός επικρατεί. Τέλος, το άνοιγμα στο κοινό το 1929 του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης στην Ν.Υ. επισημοποιούσε την «ιδρυματο-

Παύλος Σάμιος, *Still waiting*, λάδι σε καρβά, 100x70εκ.

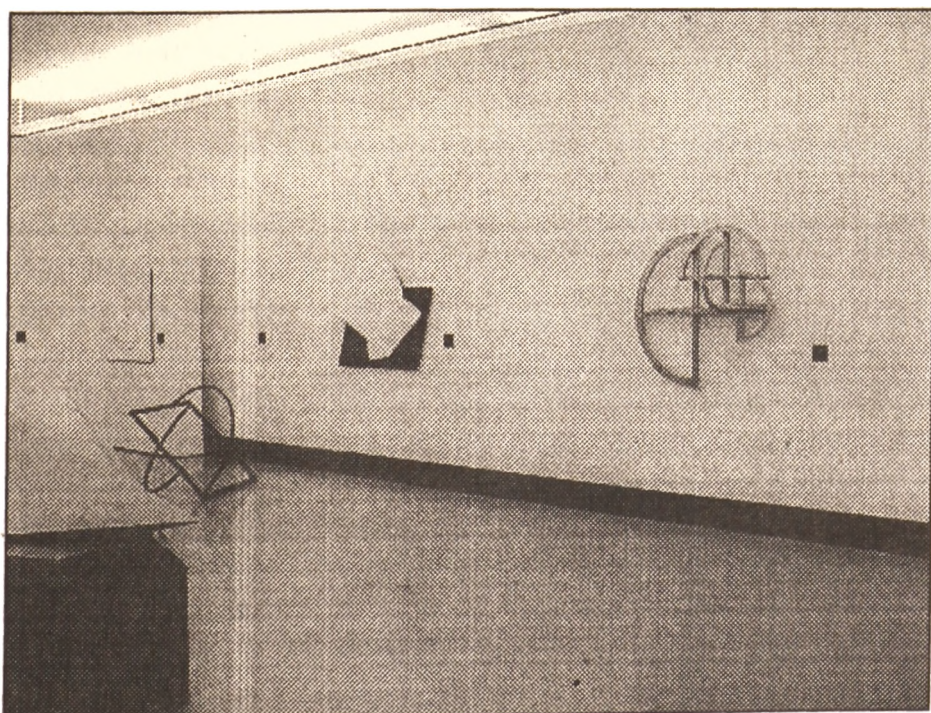
ποίηση» του Μοντερνισμού, υπογραμμίζει ο συγγραφέας. Φαντάζομαι πως όταν λάβει γνώση του κειμένου περί «ιθαγενών προδρόμων μοντερνιστών» της αγαπητής Μ.Α.-Π., θα προβεί (ο Brettell) στις απαραίτητες διορθώσεις του αρχικού του κειμένου.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

* Περισσότερα για τις σημειωτικές μελέτες του Louis Marin στον συλλογικό τόμο *Der Betrachter ist im Bild, Kunstwissenschaft und Rezeptionsästhetik*, DuMont Buchverlag, Köln 1985, σελ. 110-136, όπου δημοσιεύεται το: «Poussins Arkadische Hirten. Zu einer Theorie des Lesens in den bildenden Künsten» («Τα αρκαδικά πεδία του Πουσέν, Για μια Θεωρία Ανάγνωσης των Εικαστικών Τεχνών»). Επίσης στο τχ. 1 της β' περιόδου του περιοδικού *Σπείρα* (καλοκαίρι '84) δημοσιεύεται μετάφραση της μελέτης του Μαρσέν «Στοιχεία για μια σημειολογία της ζωγραφικής» (σελ. 55-90). Το κείμενο είναι πολύ ενδιαφέρον παρά τις μεταφραστικές παρανοήσεις [π.χ. στη σελίδα 70 διαβάζουμε: ... Το χαρακτηριστικό του Μάρκου Αντώνιου με τη «Σφαγή των Αθώων» του Ραφαήλ... Είναι προφανές ότι δεν πρόκειται ούτε για τον Μάρκο Αντώνιο ούτε για τον Βρούτο, αλλά για τον χαράκτη Marcantonio (Raimondi), (1500-1535) πεφλημένο εκλαϊκευτή του Raffaello Santi].

Δεξιά επίτοιχο της Ναυσικάς Πάστρα, *Αναλογικά 2, No 17*, (1979-1982), ξύλο σε γαλάζιο χρώμα, 107x111x45,34 εκ.

Τα έργα του Παλαιολόγου Θεολόγου μας παρακινούν να προβούμε σε μια πράξη συνήδως απαγορευμένη στις εκδόσεις καλλιτεχνικών δημιουργημάτων: δέλουμε να τα αγγίξουμε. Να ψηλαφίσουμε τις βαθιές χαρακιές, τα άδεια κοιλώματα πάνω στις τυραννισμένες μορφές, να ανιχνεύσουμε τους κόκκους της άμμου μέσα στα παχιά γήινα στρώματα του ελαιοχρώματος των γεωμετρικών του συνθέσεων, να συγκρατήσουμε μέσα στα δυο μας χέρια τα πρόσωπα που δείχνουν να σβήνουν μέσα στους πίνακες της μνήμης, να νιώσουμε την υφή του μικρού κομματιού ακατέργαστης ζωγραφικής επιφάνειας που αναδύεται απρόσμενα, την κοφτερή βιαιότητα της πόλης, να ψαύσουμε στα λευκά του τοπία τους διαφορετικούς τόνους και τα υλικά που τα συνδέουν.

Περιδιαβάζοντας 30 χρόνια παρουσίας στον κόσμο των τεχνών

Και το περίεργο είναι ότι αυτή η αίσθηση παραμένει το ίδιο έντονη σε όλη τη διάρκεια της καλλιτεχνικής του πορείας από τα πρώτα της δείγματα το 1959 μέχρι τα πιο πρόσφατα το 1992.

Ίσως γιατί, όπως έχει εξομολογηθεί ο ίδιος, ένα κομμάτι τους έχει να κάνει με τα βιώματά του στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, της Κατοχής, του Εμφυλίου και της Δικτατορίας: Πείνα και θάνατος, διωγμοί, βασανιστήρια και εκτελέσεις των αγωνιστών της Αριστεράς και της Αντίστασης, των εκφραστών του οράματος της ελευθερίας. Κι αργότερα, όταν εμφανίζονται διόλου τυχαία στη δεκαετία του '80 στο προσκήνιο τα Τοπία του, αναγνωρίζουμε σ' αυτές τις νέες σειρές τη θέση που αρχίζει να παίρνει στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου η φύση: Η μαγεία που ασκεί πάνω του ο ανοιχτός ορίζοντας, η αντιπαράθεση με τα στοιχεία της πόλης που θέλουν να την κατακτήσουν, να την αλλοιώσουν. η

Από τη σειρά «Λευκά Τοπία» 1988-92, 145x152 cm, ακρυλικό.

ανακάλυψη τέλος της δύναμής της που τείναμε να λησμονήσουμε.

Ίσως και γιατί η εικαστική γλώσσα του Θεολόγου, το πλάσιμό της στη

διάρκεια τριάντα χρόνων, ο χρωματισμός της, τα ερωτηματικά που θέτει, το ιδίωμα εν τέλει που διαμορφώνει εκφράζουν την προσωπική πορεία και τα συναισθήματα ενός ανθρώπου που οι κεραίες του είναι απλωμένες προς τα έξω, ικανές κάθε φορά να συλλαμβάνουν τους κραδασμούς στο κοινωνικό και το καλλιτεχνικό πεδίο και να μιλούν γι' αυτούς με τη δύναμη της σιωπής, των φιγούρων με τις σφιγμένες γροθιές, της σιωπής της μονόχρωμης κυριαρχίας του λευκού.

Η ζωγραφική σημαίνει γι' αυτόν «Μνήμες» (1971-1974), «Ρίζες» (1975), «Παράθυρα στον κόσμο» (1977), αλλά και «Τοπία» (1980), «Τοπία της Πόλης» (1985-1987), «Λευκά Τοπία» (1988-1992): Είναι κάποιοι από τους τίτλους με τους οποίους ονομάτισε ο καλλιτέχνης σειρές έργων του.

Τρυφερή η γλώσσα του ακόμα κι εκεί όπου η οδύνη και η απελπισία παραμορφώνει, χωρίς όμως να μεταλλαχθεί σε μίσος, σε βία αλλά σε βουβή κραυγή.

Αφαιρετική η γλώσσα του από τις απαρχές της πορείας του, προβάλλει την αντιπαράθεση του συγκεκριμένου με το αφηρημένο, του αποσπασματικού με το ολοκληρωμένο, την πάλι της φόρμας με το χρώμα όπου το τελευταίο, όπως δείχνουν τα ύψιμα έργα του, υπερισχύει χωρίς να απολέσει την υλική εντύπωση που προκαλεί. Ανάγλυφα είναι τα «Λευκά Τοπία» του χάρις στα μικρά άσπρα χαρτιά που έχουν προστεθεί και τα διαφορετικά στρώματα του λευκού που τα συνθέτουν. Μέσα σ' αυτούς τους απέραντους ορίζοντες ο θεατής ανακαλύπτει πάντα ένα σχήμα οικείο, τη λεπτεπίλεπτη φιγούρα ενός μικρού κλαριού ή την πλασμένη με μικρές νευρώδεις πινελιές φυλλωσιά ενός δένδρου που υπογραμμίζει μέσα στο απελειωτο λευκό το φτιαγμένο από ανθρώπινο χέρι την παρουσία της φύσης, μια αναγνωρίσιμη μορφή απ' την οποία μπορεί να πιάσει την άκρη του μίτου και να προχωρήσει.

«Η τέχνη δεν έγκειται στο να αναπαράγει το ορατό, αλλά να κάνει ορατό», είπε ο Πάουλ Κλέε.

Ο Παλαιολόγος Θεολόγος χρησιμοποιεί το λεξιλόγιο της σύγχρονης τέχνης χωρίς να υποτάσσεται σ' αυτό.

ΛΗΔΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΕΡΕΥΝΑ

Αυθεντική κίνηση. Κατακερματισμένη. Με περιδώρα αυτοσχεδιασμού. Ιδιαίτερη χορογραφική δομή. Ενέργεια. Έντονη κινητικότητα. Η σύγκρουση του φανταστικού με το πραγματικό επί σκηνής με πολύ σκληρές «γραμμές». Ένα παιχνίδι εξουσίας που αλλάζει χέρια.

Με λίγες φράσεις, η παράσταση χ(Albee), που είδαμε και που παρουσίασε στους Κυλινδρόμυλους Σαραντόπουλου στον Πειραιά, από τις 11 έως τις 24 Μαρτίου 2002, η Ομάδα Σύγχρονου Χορού «Πρόσχημα» (μία από τις πενήντα ομάδες που υπάρχουν σήμερα στην Αθήνα). Η παράσταση είχε αφορμή και αναφορά την κλασική ταινία του Edward Albee

Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ.

Μια διανοητική πραγματικότητα...

Το φανταστικό συγκρούεται...
(Όλια Ιωάννου και Μαρία Κολιοπούλου)

Η Ομάδα Σύγχρονου Χορού «Πρόσχημα» από την Ελλάδα, ο αμερικανός χορογράφος και πρώτος χορευτής της Όπερας της Φρανκφούρτης Richard Siegal (σολίστ από το 1997, χορεύει σε 60 παραστάσεις διεθνώς κάθε χρόνο) και ο πρώτος χορευτής Γιάννης Αντωνίου, από την Ομάδα «Kunst-Stoff» από το Σαν Φρανσίσκο, συναντήθηκαν στην Αθήνα για το χ(Albee).

Η συνάντηση αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του διαπολιτισμικού προγράμματος συνεργασιών της ομά-

δας «Πρόσχημα» με χορογράφους από το εξωτερικό.

Πρωτοβουλία αισιόδοξη, «διαφορετική, η οποία λειτουργεί παιδευτικά», όπως μας λέει η χορεύτρια Δήμητρα Κρητικίδη – η Honey στο χ(Albee). «Με πρόσχημα την εξερεύνηση και τον πειραματισμό αυτή η ανταλλαγή χορογραφικών ιδεών και μεθόδων όχι μόνο ενδυναμώνει την τεχνική της ομάδας, αλλά και ανανεώνει και εξελίσσει τα χορευτικά δρώμενα.»

Κάθε χρόνο ένας καινούργιος χορογράφος και μια εντελώς άλλη παρά-

σταση. Και ο καλεσμένος χορογράφος «έχει 100% ελευθερία κινήσεων και ως προς την επιλογή του θέματος και ως προς την χορογραφία».

Θέμα του χ(Albee) «οι ανθρώπινες σχέσεις, η προσπάθεια επικοινωνίας που οδηγεί άλλοτε σε συγκρούσεις και άλλοτε σε συμβιβασμούς. Μέσα από βίαιες καταστάσεις που οδηγούν στην ανθρώπινη παρακμή και εξάθλιωση, στη μοναξιά και την απομόνωση, ξεπροβάλλουν σχέσεις οικείες. Σχέσεις άνδρα-γυναίκας, όπου η έλξη εναλλάσσεται με τη δίψα για εξουσία, σχέσεις ανθρώπου με άνθρωπο, όπου η στήριξη και η συμπαράσταση παραβιάζονται από προσωπικές επιθυμίες».

Ο χορευτής Γιάννης Αντωνίου, αν και Έλληνας, «συνάντησε» αυτή την παράσταση μέσω Φρανκφούρτης...

Αναγνωρίζει ότι τα προβλήματα του σύγχρονου χορού είναι περίπου τα ίδια παντού και όσον αφορά στη διαμόρφωση του κοινού και όσον αφορά στις χρηματοδοτήσεις, –όπως μας είπε– «ειδικά μετά το χτύπημα στην Νέα Υόρκη, το οποίο στάθηκε η αιτία οι τελευταίες να μειωθούν στο μισό».

Άποψη τεκμηριωμένη από την εμπειρία του σε δύο ηπείρους, αφού ο ίδιος αποφοίτησε από το Hamburg Ballet School και δούλεψε ως χορευτής και ως ανεξάρτητος χορογράφος μέχρι το 1998, οπότε ίδρυσε μαζί με τον Tomi Raasonen την ομάδα «Kunst-Stoff» στο Σαν Φρανσίσκο. Προηγουμένως έχει προταθεί δύο φορές για το βραβείο Ερμηνείας «Isadora Duncan» και τιμήθηκε με το «Izzy» καλύτερου χορευτή το 1998.

Για τον Τζόρτζ –τον ρόλο του– και την Μάρθα, λέει ότι από τη σχέση της ταινίας έχει βγει μόνο το περίγραμμα: Η σύγκρουση. «Ο χορός δεν είναι κάτι παραμυθένιο, αλλά μια διανοητική πραγματικότητα. Ό,τι συμβαίνει στο δρόμο, στη σκηνή είναι δέκα φορές πιο έντονο. Γι' αυτό και οι καλλιτέχνες του σύγχρονου χορού ενημερώνονται συνέχεια γι' αυτά που συμβαίνουν γύρω τους».

Η συνεργασία «πήγε πάρα πολύ καλά» και έτσι «το 2003 θα συναντηθούν οι δύο ομάδες “Πρόσχημα” και “Kunst-Stoff”, για μια καινούργια παραγωγή για Ελλάδα και Σαν Φρανσίσκο.

ΟΛΓΑ ΦΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ο
Α
Π
Ο
Μ
Η
Χ
Α
Ν
Η
Σ
Θ
Ε
Α
Τ
Ρ
Ο

Acropolis Now! κατά το *Apocalypsis Now!* από τη νεοσύστατη θεατρική ομάδα «Συν Αθηνά» στο «Από Μηχανής Θέατρο». Μόνο που το *Acropolis Now!* δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση αποκάλυψη για τον θεατή.

Παρ' όλο που για την πραγματοποίηση του όλου εγχειρήματος η ομάδα «Συν Αθηνά» κόπιασε πολύ ψάχνοντας για αρωγούς, το αποτέλεσμα όχι μόνο δεν την δικαίωσε αλλά υπήρξε άκρως απογοητευτικό.

Η παράσταση ΔΕΝ κλέβει τη ζωή, όταν δεν έχει αλήθεια...

Το κείμενο του *Acropolis Now!* γράφτηκε αρχικά από τον Φρίλινγκ και την Παππά και πήρε την τελική του μορφή με τη βοήθεια των ηθοποιών και των αυτοσχεδιασμών τους κατά τη διάρκεια των δοκιμών. Θα ήθελαν να αποτελέσει ένα πείραμα, ένα πάντρεμα του κλασικού θεάτρου, της τραγωδίας, του κινηματογράφου, της τηλεόρασης, των μοντέρνων θεατρικών παραστάσεων και της περιθωριακής κουλτούρας. Αυτό που είναι, δεν είναι παρά μια ατυχής έμπνευση και η αποθέωση του κιτς.

Το *Acropolis Now!* είναι η σύγχρονη Ελλάδα ειδωμένη μέσα από τα μάτια ενός γερμανού σκηνοθέτη. Ή τουλάχιστον αυτό θα ήθελαν οι συντελεστές της παράστασης να είναι. Ο Άντριαν Φρίλινγκ ωστόσο στάθηκε μάλλον άτολμος

και ανίσχυρος μπροστά στην πρωταγωνίστριά του, Αθηνά Παππά. Αυτό ωστόσο δεν θα το καταλογίσω στα αρνητικά της παράστασης αφού μια δυναμικότερη και αποφασιστικότερη επέμβαση του μάλλον θα έκανε το αποτέλεσμα ακόμα χειρότερο. Άλλωστε φαίνεται πως η αισθητική του Φρίλινγκ και της Παππά ταιριάζει απόλυτα.

Ηθοποιοί που παίζουν τραγωδία, μια σύγχρονη εκδοχή της *Άλκηστις* του Ευριπίδη, που θυμίζει κακογραμμένο και κακώς εκτελεσμένο τηλεοπτικό σίριαλ, και όχι φιλμ νουάρ, συζητήσεις για το σεξ, δημοφιλή τραγούδια διασκευασμένα και αναφορές στην Γερμανία. Η παράσταση ενέχει εντούτοις κάποια στοιχεία χιούμορ, αυτοσαρκασμού και κριτικής αλλά τα κακά στοιχεία είναι τόσα πολλά και η έλλειψη σκηνοθεσίας

τόσο εμφανής που μοιάζει με ένα κακοστημένο παιχνίδι. Τα σχόλια πάνω στην γερμανική παιδεία και κουλτούρα πέφτουν στο κενό. Πρόκειται για ένα συνονθύλευμα ιδεών και εκτέλεσής τους χωρίς στόχο. Αν υπήρχε στόχος, παρέμεινε κρυμμένος στο μυαλό των δημιουργών. Στην πραγματικότητα φαίνεται πως όλο αυτό το εγχείρημα είχε έναν μοναδικό στόχο: Ήταν η ευκαιρία για την Αθηνά Παππά να παρουσιάσει τις υποκριτικές της ικανότητες και να παίξει ό,τι θα ήθελε, επιδιώκοντας ένα *one woman show*. Όλα τα άλλα μοιάζουν με πρόσχημα.

Η προχειρότητα δέσποζε σε όλους τους τομείς της σκηνικής πραγμάτωσης του εγχειρήματος. Η σκηνοθεσία του Φρίλινγκ και της Παππά, η σκηνογραφία και τα κοστούμια της Σοφίας Ζούμπερη, οι φωτισμοί, (επίσης του Φρίλινγκ), χωρίς έμπνευση, χωρίς όραμα. Ούτε η μουσική επιμέλεια και σύνθεση του Νίκου Πιπινέλη μπόρεσε να δώσει μια πνοή δημιουργίας στην παράσταση. Το πιο λυπηρό ωστόσο είναι πως το όλο εγχείρημα δεν έχει δώσει αλήθειας! Δεν έχει να προσφέρει τίποτα στο θέατρο και στην σύγχρονη θέαση του κόσμου μας.

Ο Γιώργος Σουξές, η Αθηνά Παππά, ο Άντριαν Φρίλινγκ, η Ντόρα Ζαχαροπούλου, ο Δημήτρης Μαχαίρας, η Στέλλα Καραμπελοπούλου και ο Νίκος Πιπινέλης που έπαιζαν, δεν μπόρεσαν να υποστηρίξουν τη δουλειά τους παρά τις καλές τους προθέσεις. Ιδιαίτερα η Ντόρα Ζαχαροπούλου και ο Γιώργος Σουξές.

Αναρωτιέται κανείς πώς παραστάσεις αυτού του επιπέδου και αυτής της αισθητικής, παραστάσεις που δεν αφορούν κανέναν, είναι επιδοτούμενες από το υπουργείο Πολιτισμού. Στο πρόγραμμα μάλιστα αναφέρεται πως πρόκειται για το πρώτο μέρος μιας τριλογίας με τον τίτλο «Παράξενη Ελλάδα - περιπέτειες σε μίαν άγνωστη χώρα» και αναγγέλλεται μάλιστα η παρουσίαση του δεύτερου μέρους μέσα στο 2002 με τον τίτλο «Hellas Service - σε βαλκανικό ταξίδι» σε συνεργασία με την γερμανική θεατρική ομάδα Büro für off-theater από την Λειψία! Μήπως κάποιος πρέπει να ενδιαφερθεί περισσότερο για το πού δίνονται οι επιχορηγήσεις;

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Η δεύτερη oligoήμερη επίσκεψη της Μάγια Μόργκενστερν στη χώρα μας, αυτή τη φορά με την παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου της Ρουμανίας *Η κυρία με τις καμέλιες*, αποδεικνύει για μια ακόμη φορά τις τεράστιες υποκριτικές ικανότητές της. Και μάλιστα, αυτή τη φορά, τις αποδεικνύει όχι μόνο σε βάθος, αλλά και σε πλάτος. Στην πρώτη της επίσκεψη χαρήκαμε τη Λόλα Μπλάου σε ένα έργο-καμπαρέ εξπρεσιονιστικού ύφους. Σε αυτή τη δεύτερη επίσκεψη του Εθνικού Θεάτρου, με μια γαλλόφωνη παραγωγή και με ένα έργο «πασπαρτού», η Μόργκενστερν τιμά πάλι το θέατρό μας με μια χοροθεατρική διασκευή συμβολιστικού ύφους πάνω στο γνωστό «ρομαντικό» δράμα του Δουμά.

Αλέξανδρου Δουμά - υιού, «Η κυρία με τις καμέλιες» 150 χρόνια μετά

Οι προθέσεις του Αλέξανδρου Δουμά - υιού ήταν βέβαια διαφορετικές από εκείνες της συγγραφής ενός «ρομαντικού» δράματος. Η γνωριμία του με την όμορφη και ατυχή Αλφονσίνη Ντυπλεσσί τον ώθησε να γράψει ένα έργο «ποληρό» για την εποχή του, ένα έργο στο οποίο σκανδαλωδώς στον κεντρικό ρόλο βρισκόταν μια εταίρα (με χάρη και ευγένεια βέβαια αντάξια κυρίας των τιμών) και στο οποίο η υπόθεση εξελισσόταν στα πρότυπα και στις επιδιώξεις του νεοφανούς τότε κινήματος του ρεαλισμού. Φυσικά το κοινό του έργου στάθηκε πιο έξυπνο από τον δημιουργό του. Κατάλαβε στη στιγμή τις γνήσιες ρομαντικές και μελοδραματικές προθέσεις του έργου, παράτησε τάχαμου κοινωνικές αναφορές και λοιπά φιλολογικά σχόλια, και το 'ριξε στο κλάμα. Το κλάμα αυτό με το θεατρικό κρεμμύδι του Δουμά συνόδευε για τα επόμενα 150 χρόνια τη μια από τις δύο μεγάλες Κυρίες του θεατρικού 19ου αιώνα (η άλλη είναι του Σαρντού).

Ωστόσο η Μαργαρίτα Γκωτιέ δύσκολα στέκει σήμερα πάνω στη σκηνή με σοβαρότητα. Η κυρία αυτή ζητά ένα

γερό δραματικό λήφτινγκ, προτού επιδείξει τις υπερημερεύουσες καμέλιές της. Ο Ραζβάν Μαζίλου, διασκευαστής, σκηνοθέτης και χορογράφος της παράστασης έκανε κάτι πραγματικά ευφύες: Κατάλαβε πως εκείνο που βαρύνει σήμερα το έργο του Δουμά δεν είναι ο παλαιομοδίτικος ρομαντισμός του, αλλά ο «νεοτερικός» επίπλαστος «ρεαλισμός» του. Πέταξε λοιπόν όλα τα ρεαλιστικά στοιχεία και ανανέωσε τα ρομαντικά στοιχεία του έργου μέσα στο ύφος του Συμβολισμού. Το έργο γίνεται έτσι ένας χορός ανάμεσα σε δυο σώματα και το πεπρωμένο τους. Ακόμα και αν το πεπρωμένο φαίνεται να εξουσιάζει το σώμα, η αγάπη τελικά θριαμβεύει μέσα από την αυτοθυσία του σώματος.

Η Μαργαρίτα παραμένει, ακόμα και διασκευασμένη, ένας ρόλος για μεγάλες Κυρίες του θεάτρου. Η Μόργκενστερν έπαιξε αυτή τη Μαργαρίτα Γκωτιέ με μια υπόγεια μνήμη της Λόλας Μπλάου. Δεν κινήθηκε στο να αποδώσει ρομαντικά τη φιγούρα της ετοιμοθάνατης, όσο στο να ενσαρκώσει ένα από τα διαχρονικά σύμβολα της μεγάλης γυναικείας ψυχής. Όπως και στη

Λόλα Μπλάου, η Μόργκενστερν έπαιξε και χόρεψε στο χείλος των εκφραστικών της μέσων, κρατώντας μια θαυμαστή ισορροπία ανάμεσα στο αστείο και στο δράμα. Επέδειξε για μια ακόμη φορά τη θαυμαστή εκφραστικότητα και την ξεχωριστή σκηνική της ενέργεια.

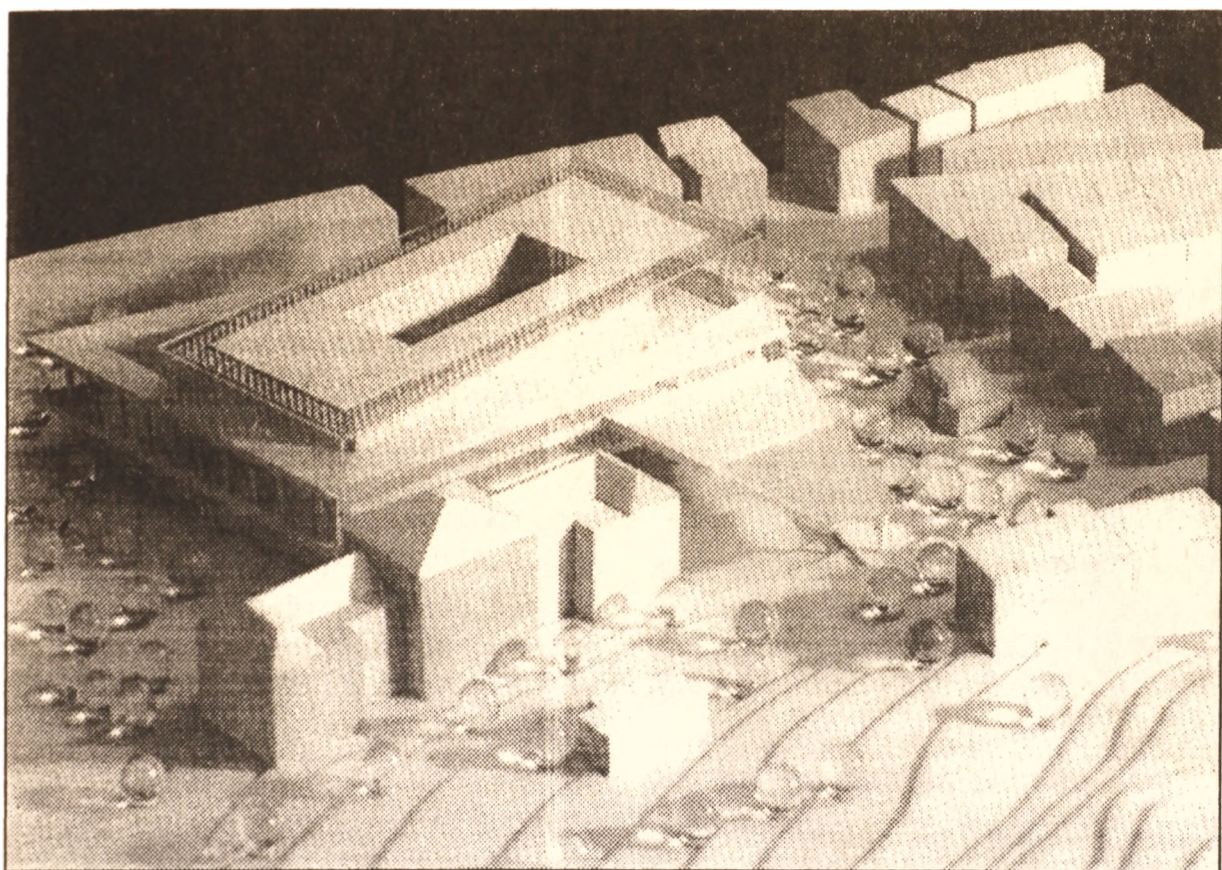
Δίπλα στην Μόργκενστερν υπήρχαν μερικοί αξιόλογοι ηθοποιοί, οι οποίοι ωστόσο, τοποθετημένοι στο περιώριο της θεατρικής διασκευής, φάνηκαν λίγο. Ο Βλαντ Ιβάνοβ κράτησε το ρόλο του Αρμάνδου Ντυβάλ. Ένας ικανός ηθοποιός, σε ένα μοιραία συνοδευτικό ρόλο. Η παρουσία του πάντως δίπλα στη Μόργκενστερν υπήρξε ικανοποιητική. Ο σκηνοθέτης Ραζβάν Μαζίλου ως «Πεπρωμένο» εξέτεισε το χοροθεατρικό μέρος της διασκευής και έδωσε έναν συμβολικό χαρακτήρα στην παράσταση. Ομολογώ πως βρήκα την κίνησή του καθ' αυτή κάπως θολή και τη γενική χορογραφία της παράστασης σε κάποια σημεία της αρκετά κοινότοπη. Πολύ σημαντική υπήρξε η ζωντανή συμμετοχή του βιολονίστα Αντριάν Ναιντίν: Εμπλούτισε με μουσικούς αυτοσχεδιασμούς και ηχητικές αναλογίες τον δραματικό τόνο της σκηνής.

Θαυμάσια τα κοστούμια της Ντόνα Λεβίντζα (ιδιαίτερα αυτό το φόρεμα-δίχτυ στο τέλος της παράστασης) και ατμοσφαιρικοί οι φωτισμοί των Αλεξάντρου Ντομπρογκεάνου και του Βλαντιμίρ Στανέσκου.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Η υπόθεση του Μουσείου Ακρόπολης θα συνεχίσει να απασχολεί (και να ταλαιπωρεί) όσους τουλάχιστον ενδιαφέρονται για την Αθήνα και για τον πολιτισμό της καθημερινότητάς της, με ολοένα εντονότερο τρόπο καθώς πλησιάζει το μαγικό 2004. Όμως η πρόσφατη έκθεση των συμμετοχών στον τελευταίο στη σειρά διαγωνισμό γι' αυτό το Μουσείο προκαλεί κάποιες άμεσες σκέψεις.

Γαϊδουρόδενε

Α' βραβείο (Tscharouni - Φωτιάδης).

Πριν κανείς μπει στο κτήριο Βάιλερ που σήμερα στεγάζει το Γραφείο Μελετών της Ακρόπολης, βρίσκεται σε ένα σημείο αρκετά ψηλά, από όπου έχει εποπτεία όλου του ανασκαμμένου αρχαιολογικού χώρου που «προέκυψε» όταν δοκιμαστικά άρχισε η έρευνα για πιθανή ύπαρξη αρχαιοτήτων στο οικόπεδο όπου μελλοντικά θα χτιζόταν το νέο μουσείο. Πάνε μερικά χρόνια από τότε. Όλοι σίγουρα θα θυμούνται πως οι αρχαιολόγοι έμειναν έκπληκτοι από την ανακάλυψή τους, ούτε λίγο ούτε πολύ, είχαν (άθελά τους;) βγάλει στο φως ένα εξαιρετικά καλά διατηρημένο κομμάτι της αρχαίας και βυζαντινής πόλης, πυ-

κνά υφασμένο, με τοίχους να σώζονται συχνά σε ικανό ύψος. Το τι θα βρισκόταν εκεί ίσως να είχε προαναγγελθεί από την κατασκευή του σταθμού μετρό «Ακρόπολη», αλλά η έκταση και ο πλούτος της νέας ανασκαφής δεν είχε προηγούμενο στην πόλη.

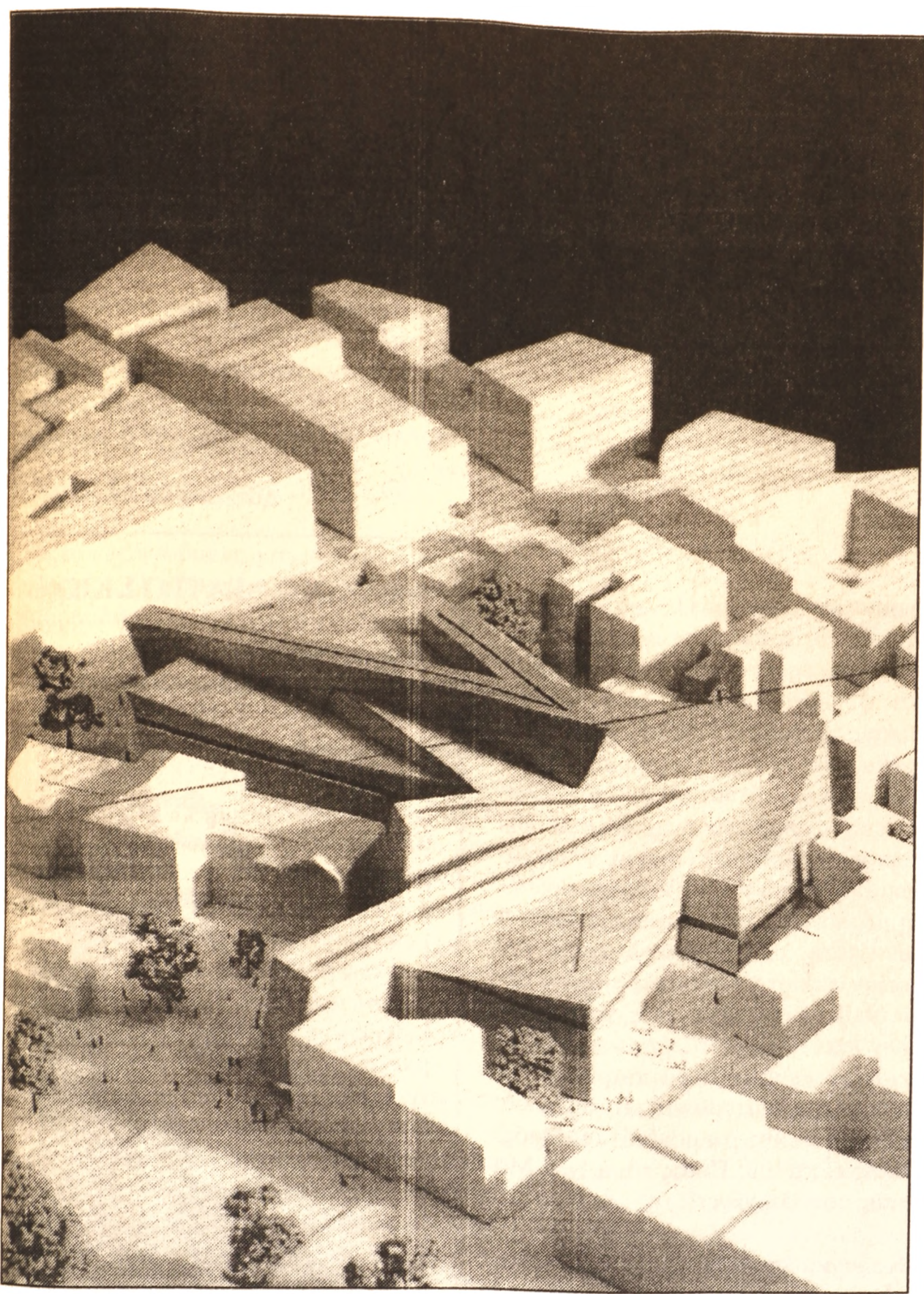
Την είδηση για τη μεγάλη ανακάλυψη συνόδεψαν σε λίγο καταγγελίες ότι επίτηδες διακόπηκαν και δεν προχωρούσαν οι ανασκαφές για να μην απειληθεί η ανέγερση του μουσείου στο οικόπεδο. Το πρόβλημα βέβαια ήταν πιο σύνθετο: αν από τη μια μεριά υπήρχε η επίσημη δέσμευση ότι το μουσείο θα χτιζόταν εκεί, από την άλλη έμοιαζαν όλοι κάπως μουνδιασμένοι γιατί τώρα

ήξεραν πως οι καιροί επέβαλαν να διατηρηθούν και οι ανασκαμμένες αρχαιοτήτες, αλλιώς θα ξέσπαγε διεθνές σκάνδαλο (τη γεύση του ήξεραν καλά από την υπόθεση του μετρό στον Κεραμεικό).

Τι κάνει κανείς για να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα; Αυτοσχεδιάζει. Βέβαια υπήρχε το προηγούμενο της πλατείας Διοικητηρίου στη Θεσσαλονίκη, όπου μια εκπληκτικά όμοια ανασκαφή (πάλι η αρχαία πόλη σε όλο της το μεγαλείο) ματαιώσε την ανέγερση υπόγειου γκαράζ όπως ήθελε ο Δήμος. Όμως τώρα δεν είχαμε κάποιο τυχαίο γκαράζ αλλά το ένα και μοναδικό, το ανυπέρβλητο Μουσείο Ακρόπολης. Έπρεπε να γίνει κάποιος συμβιβασμός ανάμεσα σε δύο ιδεολογικούς ογκόλιθους: από τη μια ο σεβασμός της προγονικής κληρονομιάς και από την άλλη το υπέρτατο ιδανικό στέγασης των γλυπτών του Παρθενώνα. Δύο «Μεγάλες Ιδέες» σε ένα!

Το τι ακριβώς θα συμβεί στον αρχαιολογικό χώρο με κάποιο τρόπο το γνωρίζουμε ήδη, από τις προδιαγραφές του πρόσφατου αρχιτεκτονικού διαγωνισμού. Θα διατηρηθεί μέρος του, ορατό από το εσωτερικό του νέου μουσείου. Δηλαδή θα μπει στη γυάλα, όπως επιτάσσει η τελευταία λέξη της ταριχευτικής επιστήμης (βλ. νέο κτήριο ΕΤΕ στην Αιόλου). Έτσι άραγε έπρεπε να γίνει; Αυτός ο «άμορφος», κουρελιασμένος λιθοσωρός, που εκφράζει τη γήινη υπόσταση της καθημερινότητας, δίπλα στο αιώνιο χαμόγελο της υψηλής τέχνης; Κι αν είναι επισκέψιμη η αρχαία πόλη, πόσο θα της επιτραπεί να αυτονομηθεί; Άλλες πόλεις στο εξωτερικό, με πολύ λιγότερο υλικό, έχουν στήσει θαυμάσια (χθόνια) μουσεία ιστορίας της πόλης. Τι περιθώρια υπήρχαν όμως εδώ; Γιατί να ανοιχτεί ένα νέο μέτωπο: άστα καλύτερα στη γυάλα.

Όσο για το μουσείο, κι αυτού είχαμε την πρώτη γεύση πριν λίγους μήνες, με τη δημοσίευση (και άρθρονη προβολή) του πρώτου βραβείου, έργου των Β. Tscharouni-Μ. Φωτιάδη. Επιτέλους, είχαμε μια πρόταση, σοφή στην απλότητά της και καθαρή στη λειτουργία της, με άπλετο φυσικό φως να καταυγάζει τα εκθέματα, που θα έμπαινε αμέσως μπροστά για κατασκευή. Όλοι έδειχναν απόλυτα ικανοποιημένοι από αυτό το αίσιο τέλος της μακρόχρονης περιπέτειας του μουσείου.

Β' βραβείο (Libeskind - Ποτηρόπουλος).

Με αυτή την προδιάθεση μπήγαμε στην αίθουσα του κτηρίου Βάιλερ, όπου ήταν εκτεθειμένες οι συμμετοχές του διαγωνισμού. Η επίσκεψη αυτή αποδείχτηκε εξαιρετικά διδακτική, γιατί μας έδωσε την ευκαιρία για δύο παράλληλες συγκρίσεις: ανάμεσα στις ίδιες τις προτάσεις και ανάμεσα στις κρίσεις μας και εκείνες της κριτικής επιτροπής του διαγωνισμού. Αν και η σειρά βράβευσης σηκώνει αρκετή συζήτηση, θα περιοριστώ στο πρώτο και δεύτερο βραβείο.

Χωρίς να χρειάζονται διεξοδικές αναλύσεις, πράγματι το πρώτο βραβείο

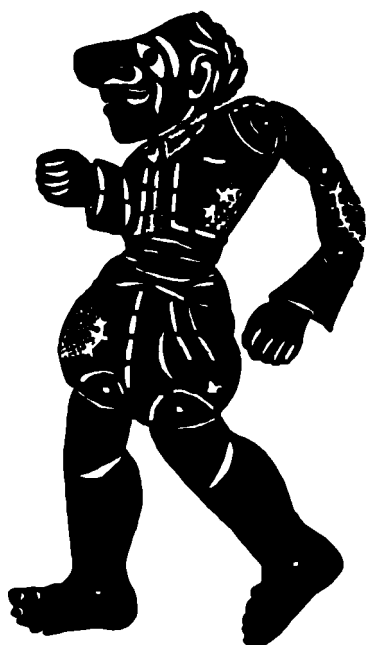
των Tschumi-Φωτιάδη ξεχωρίζει για τη συνθετική απλότητά του και τη διακριτική του σχέση με το υπάρχον κτήριο Βάιλερ. Το υπερυψωμένο γυάλινο ορθογώνιό του, όντας (με τις αναλογίες και τον προσανατολισμό του) μια σύγχρονη αναγωγή του Παρθενώνα σε «αφαιρετικό όγκο», είναι κάτι που μπορεί άμεσα να γίνει αντιληπτό από τον μέσο επισκέπτη του μουσείου. Εκεί όμως σταματούν και τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα. Για να πετύχει αυτό το αποτέλεσμα, και να υποκύψει απόλυτα στις αυστηρές προδιαγραφές των αρχαιολόγων (που έλεγχαν την επιτροπή κρί-

σης) το πρώτο βραβείο μοιάζει να θυσίασε την αρχιτεκτονική του υπόσταση. Κατέληξε μια αρκετά κοιμή «αποθήκη» (ή έστω «κοσμηματοθήκη», αν υπολογίσουμε τα σπάνια εκθέματα) αλλά τίποτα παραπάνω. Βέβαια αυτή η φτωχή εντύπωση μπορεί στο δρόμο να βελτιωθεί με κάποιες σούπερ-τεχνολογικές επιλύσεις που να αναδείξουν (όσο μπορεί κάτι τέτοιο να συμβεί) τον έντονο μινιμαλισμό του – εδώ θα είμαστε (ελπίζω) για να το διαπιστώσουμε.

Όμως, όση θαυματουργή μεταμόρφωση να υποστεί το πρώτο βραβείο, έχει ελάχιστες πιθανότητες να φτάσει το δεύτερο βραβείο, της ομάδας D. Libeskind-Δ. Ποτηρόπουλου. Γιατί αυτό το δεύτερο βραβείο, ήδη από τα σχέδια, διαθέτει όλα τα πλεονεκτήματα ενός μεγάλου μουσείου, αντάξιου του ιδεολογικού του βάρους και της αξίας των εκθεμάτων που θα στέγαζε. Θα περιοριστώ στο εσωτερικό του. Ο εσωτερικός του χώρος, σύνθεση δύο αντικριστών οξείων γωνιών με επιβλητικό ύψος, προσφέρει απaráμιλλη αίσθηση μεγαλοπρέπειας στον επισκέπτη. Χωρίς αυτή τη θεμελιακή αίσθηση –το σύγχρονο ανάλογο του δέους που εξέπεμπε ο Παρθενώνας στην αρχαιότητα– είναι αδύνατο να πετύχει η έκθεση των γλυπτών ως πειστική «μεταφορά». Όποιος έχει επισκεφτεί το Εβραϊκό Μουσείο στο Βερολίνο γνωρίζει πως ο Libeskind διαθέτει με το παραπάνω αυτή την ικανότητα. Η Αθήνα άφησε μια τέτοια ευκαιρία να γλιστρήσει κυριολεκτικά μέσα από τα χέρια της.

Οι τυπολάτρες σίγουρα θα σπείρουν να δηλώσουν πως το δεύτερο βραβείο δεν ακολούθησε τις “ασφυκτικές” προδιαγραφές για την χρονολογική σειρά διάταξης των εκθεμάτων, γι’ αυτό και τιμωρήθηκε. Εγώ θα πρόσθετα όμως ότι το βραβείο αυτό παραιτήταν τολμηρό για τα ντόπια νερόβραστα γούστα και μπορεί να ξεσήκωνε (ακόμα και ρατσιστικές) αντιδράσεις από τους «υγιώς σκεπτόμενους» θεματοφύλακες (ιδιαίτερα ερεθισμένους τώρα, με την απειλή της παγκοσμιοποίησης και της απώλειας της... εθνικής ταυτότητας). Γιατί να πάμε γυρεύοντας; Πόσο πράγματι μεγάλη σοφία και πρακτικό πνεύμα κρύβεται πίσω από την ετυμηγορία της επιτροπής!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Καραγκιόζης με... δοντάκια! Live!

Από τον ιερέα Καραγκιοζοπαίχτη:

**Δον Σάντσο VRIZO
-ΒΟΥΛΤΣΙΔΗΣ-**

Καραγκιόζης 1: Στην φτωχική μου καλύβα όλοι όρθιοι μπαίνουν.

Στο μέγαρο που 'χει και πόρτα τεράστια

γιατί σκύβουν τόσο; Παίρνουν θέση... ήττας!

Καραγκιόζης 2: Λάθος η λέξη οικόπεδο και η λέξη πάρκο δεν είναι ενσωματωμένες, στο λεξικό, στο ίδιο λήμμα. Γιατί οι γνωστοί ακατανόμαστοι τα πάρκα των Αθηνών τα κάνουν οικόπεδα (έχουν τρόπο). Ο ένας έχει στο κατοχικό πάρκο «Ελευθερίας» το μέγαρο και η Γουλιανδρίδαινα θέλει να χτίσει το δικό της στο πάρκο Ριζάρη. Στο κάτω-κάτω της γραφής, ρε παιδιά, και η Ελλάδα όλη ένα οικόπεδο δεν είναι; Δώστε την να ησυχάσουμε, αλλά με αντιπαροχή, να κρατήσει ο έξυπνος Ελληνάρας κι ένα δυαράκι, σκέτη απελπισία!

Καραγκιόζης 3: Παλιά στους Ολυμπιακούς τρέχανε αθλητές, σήμερα ανταγωνίζονται κινητές αφίσες, προϊόντα. Αθλητές-κρεμαστάρια που κρεμάν τα καρτελάκια τους οι πολυεθνικές: η Coca ή η Πέπσι θα κόψει πρώτη το νήμα; Όλο αυτό το άθλιο παζάρι, το ονομάζουν ολυμπιακό πνεύμα, θέλουν και εθελοντές βλάκες, να σκουπίζουν τη άραγε;

Ο Vangelis ή ο Θεοδωράκης θα συν-

θέσουν τον ύμνο της Ολυμπιάδας; Επί Μεταξά με παρόμοιες φιέστες γελάγαμε, σήμερα το μάρκετινγκ βέβαια κατάφερε να τις κάνει περισσότερο καταναλώσιμες. Σ' αυτή τη χώρα θεωρείται πλέον ύβρις να μην συντάσσεται με τη μεριά του «θορούβου». Όλα έχουν γίνει ερμαφρόδιτα, ο Κόκκαλης συντρώνει στη Νέα Υόρκη με τον Θεοδωράκη σε απευθείας κάλυψη την άλλη μέρα... Να πώς κατασκευάζεται η συναίνεση, με την αναγνώριση του πρώην αντάρτη, τον κάνουν πρώτο θέμα σ' όλα τα κανάλια τους, τον εντάσσουν εκεί που πρώτα έφτυνε, ώστε οι λιγότερο «ευφυνείς» να παίρνουν και το καλό παράδειγμα και να το βουλώσουν επιτέλους: τσιμουδιά! σκασμός! Ποιος είσαι 'σύ; Ποιος είμαι 'γώ; Μα αυτός που πληρώνει!

Καραγκιόζης 4: Ετοιμάζεται λέει και η Πολιτιστική Ολυμπιάδα. Τέσσερις διεθνείς σκηνοθέτες -πάλι εγώ δεν είμαι ανάμεσά τους- θα αναπαραστήσουν τον θηβαϊκό τραγικό κύκλο...!

Σίγουρα ο κύκλος είναι τραγικός κι όλο σφίγγει και σφίγγει προς το κέντρο, μέχρι που γίνεται βρόγχος.

Όλο και περισσότερο πιστεύω πως όλα αυτά τα «πανηγύρια» απέχουν παρσάγγας από την αλήθεια, «τραγική», «υπαρξιακή», όπως θέλετε ονομάστε την. Το κέντρο μυρίζει! Στ' απόμερα μόνο, εκεί που παίζει τη λύρα του ο Χαμάλης, μπορεί ν' ακούγεται και κάτι:

Μα η καρδιά η αδούλωτη, που πολεμά και ξέρει,
στο λήθαργο δεν στέκεται, στη βολε-

ψιά δεν στέργει.

Όλα τα «ηχηρά» είναι συνήθως ένα μέρος του εγκλήματος: δεν είναι περίεργο, οι σημερινοί Κρέοντες να ανεβάζουν Αντιγόνες;

Δεν υποστηρίζω φυσικά την επιστροφή στη φύση, αλλά και η τέχνη, δεν πρέπει να γίνει έκφραση επιτέλους;

Σαν επίλογος της Καραγκιοζο-ωδίας ταύτης!

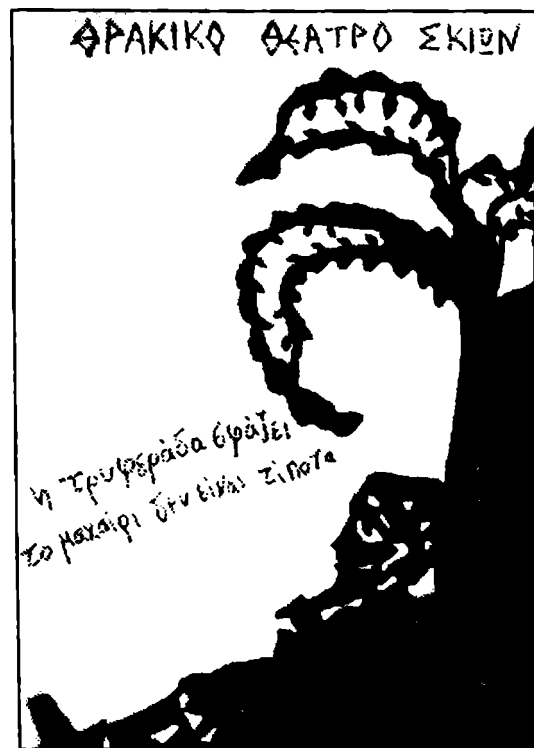
Για να σου αναθέσουν αυτοί την «πρεσβεία!»

πρέπει να καταθέσεις εσύ τ' αρχίδια σου...!

Δον, που θα πει, κύριος

ΘΡΑΚΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ

**Η τρυφεράδα σφάζει
το μαχαίρι δεν είναι τίποτα**

Χατζιαβάτης: Άσπρο μαντήλι, αχνό το πρόσωπο σαν φεγγαράκι, μέσα απ' τα σύννεφα. Κέντησε πάλι ο μπερντές μας πάνω στη βελούδινη σιωπή σου, σεβαστό ακροατήριο.

Καραγκιόζης: Καρεκλάτο οδοστρωτήριο..!

Χατζιαβάτης: Σαν αεράκι σκόρπισε τις σκοτούρες από πάνω σου. Το κανάτι της ψυχής μας γιόμισε ευχαρίστηση.

Δον Σάντσο Βουλτσίδης

Με κάταγμα μηριαίου

Κώστας Μαυρουδής,
Επίσκεψη σε γέροντα με άνοια,
εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 2001, σ. 54.

Με το προηγούμενο και σχετικά πρόσφατο βιβλίο του *Οι κουρτίνες του Γκαριμπάλντι* ο Μαυρουδής μας εξέπληξε ευχάριστα, κομίζοντας φρεσκάδα και πρωτοτυπία, μέσα από το σφρίγος μιας ανοικτής αλλά και συνάμα συνεκτικής γραφής. Τα εν σειρά αφηγηματικά κείμενα εκείνου του βιβλίου συνέθεταν ένα μινιμαλιστικό παλίμψηστο, ανακαλώντας συχνά κάτι από την αισθητική της ταπετσαρίας μικροαστικού διαμερίσματος. Όλα ήταν συγκρατημένα και ελεγχόμενα, αεικίνητα και επαναλαμβανόμενα: οι παιδικές αναμνήσεις και οι μεταπολεμικές δεκαετίες, η ματιά του περιηγητή και η εισβολή των ιστορικών γεγονότων, η θυμοσοφία του λογίου και οι φιλολογικές παρεκβάσεις του λογοτέχνη. Ο συγγραφέας δεν κατέφευγε στον υπαινιγμό, δεν δραματοποιούσε την αποσπασματικότητα, αλλά συνεχώς αποφόρτιζε τη γραφή του, δημιουργώντας μια συνεχή και απρόσκοπτη ροή εντυπώσεων, αισθημάτων, στιγμών και εικόνων, μια ανεπαίσθητη κίνηση που συνέιχε το τοπίο. Τα πάντα ήταν ροή, σαν να είναι μόνο ο χρόνος που μας ενδιαφέρει πλέον, δηλαδή η σχέση μας μαζί του, η αναμφισβήτητη εξουσία του, το δέος που μας προκαλεί, τώρα που βαρβαίνει πάνω μας η «αναπόφευκτη γνώση».

Με το παρόν βιβλίο ο Μαυρουδής προχωρά περισσότερο, μετατοπιζόμενος ταυτόχρονα, κρατά μια γενική αφηγηματική φόρμα αλλά γράφει αποκλειστικά ως ποιητής, μετέρχεται πάλι κάποιων τρόπων της πεζογραφίας (για παράδειγμα, το συνολικό πλάνο και ο ρυθμός της αφήγησης) αλλά τους χρησιμοποιεί εντελώς και εμφανώς προσχηματικά, δημιουργώντας δεκαέξι σύντομες, ομόρριζες και κυλιόμενες ποιητικές πρόζες, μαζί και μία εισαγωγική. Σε αυτή την πρώτη, «Μεταφορά υπερέλικος με άνοια (και κάταγμα μηριαίου)», ανακαλώντας την πα-

ρελθοντική σχέση του ενήλικα και του μικρού παιδιού που το οδηγεί από το χέρι, φωτίζει αντιστικτικά την ανεστραμμένη εικόνα του παρόντος, όπου ο νυν ακμαίος ενήλιξ οδηγεί τον γέροντα, ο οποίος όμως πια βρίσκεται έξω από τη χρονική σύμβαση. Στις επόμενες δεκαέξι ο αφηγητής απευθύνεται στον γέροντα, δηλαδή στον παγωμένο χρόνο, πάντα σε δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο.

Απευθύνεται; Απλώς εγγράφει πάνω του στιγμές του παρελθόντος, εμπειρίες του, ασήμαντα περιστατικά, φράσεις και στίχους διακεκριμένων ανδρών, δηλαδή στιγμιότυπα του δικού τους και του δικού του χρόνου. Εγγράφει; Οπωσδήποτε αφηγείται, καθηλωμένος και αυτός απέναντι στον απολύτως σιωπηλό, αμέτοχο συνομιλητή, ο οποίος απλώς παρατηρεί ένα μικρό φτερό που ξέφυγε από τις αγκάλες του μαξιλαριού, και μ' αυτό ασχολείται, με μικρά αδύναμα φυσημάτα το μετακινεί και το σηκώνει, όμως εκείνο τελειώνει γρήγορα την πτήση του και ξαναπέφτει. Αφηγείται λοιπόν ο σαραντάρης στον γέροντα; Ή απλώς μιλά, όχι για τον ίδιο όπως στον ψυχαναλυτή, ούτε και προς τον άλλο που δεν φαίνεται να εισπράττει τίποτα, ούτε στο μεταξύ τους κενό (ο Μαυρουδής απεχθάνεται το μελό). Απλώς μιλά, γιατί η ηλικία του ακόμα το επιτρέπει,

Στάθης Καββαδός, *Πανηγυρισμοί*,
εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 2001, σ. 32.

Οι υψηλοί ρητορικοί τόνοι της μεταπολεμικής ποίησης δεν είχαν συνέχεια, παρά μόνο σε ελάχιστες αμφισβητησιακές νότες των νεότερων και σε πολλές μεταπολιτευτικές άδοξες απόπειρες. Εδώ όμως επιστρέφουν, με όχημα και στόχο τη ρυθμικότερη οργάνωση του λόγου, κομίζοντας, όπως πάντα, βαρύ φορτίο πολιτικών, κοσμοθεωρητικών και ενδολογοτεχνικών σημάνσεων.

Χαρά του ποιητή που γράφει το μεγάλο έπος, / έστω κι αν από το μηδέν ξεπήδησε/ κι αυτός και το δωμάτιό του.

Κ. Β.

Χωρίς διάθεση υπερεκτίμησης θα ήθελα να συνεχίσω την κουβέντα για τις ανθολογίες μνημονεύοντας μια προσπάθεια χρόνων που με «ποιητική εμμονή» κατόρθωσε ο **Δημήτρης Αλεξίου** που είχε την επιμέλεια της έκδοσης *Γενιά του '70* (εκδ. Όμβρος, 2001), ενώ η ενδιαφέρουσα εισαγωγή του **Αλέξη Ζήρα** συμπληρώνει το έργο. Πρόκειται για έναν άθλο, αν σκεφτεί κανείς πως η «γενιά της αμφισβήτησης» έχει πολλαπλώς αμφισβητήσει ακόμη και τον ίδιο το χαρακτηρισμό της ως γενιά και τη συνακόλουθη ομαδοποίηση. Ωστόσο, η γραμματολογική σύνδεση των ποιητών προσφέρει ένα εργαλείο στον ερευνητή, έναν οδηγό στον εραστή της ποίησης, καθώς περιλαμβάνει εργοβιογραφικά στοιχεία των ανθολογούμενων ποιητών, βασική κριτικογραφία και αποσπάσματα από συχνά δυσεύρετα δημοσιεύματα και, φυσικά, ποιήματα. Όπως συμβαίνει με κάθε ανθολογία, θα βρεθούν πολλοί να απορήσουν για την ανθολόγηση του τάδε ή του δείνα: τα κριτήρια συζητούνται. Αλλά είναι βέβαιο πως η παρουσία ενός μεγάλου αριθμού ποιητών, 58 συνολικά, δίνει τη δυνατότητα για τη μεγαλύτερη δυνατή αντιπαράθεση. Ας αφήσουμε τους αναγνώστες να διαλέξουν...

Ψάχνοντας βρίσκεις (αυτό δεν είναι σύνθημα, αλλά μια απλούστατη

αλήθεια): Μια παράσταση-βιβλίο και cd του Σπύρου Λαζαρίδη, *Ο Σταύρακας ηγάπησεν* (εκδ. Δήμου Ευόσμου, Θεσσαλονίκη 2001) με ηθοποιούς και φιγούρες σε σκηνοθεσία Σταυρούλας Μαμούτου και μουσική Μπάμπη Κουρκουδιάλου. Μια παρέα χωρίς όνομα που ξεκίνησε από τη Δράμα στις εκδηλώσεις Τέχνη και Μοτό (της λέσχης μοτοσυκλετιστών Πήγασος) έφτασε στον Εύοσμο με προσθήκες και ανανέωση και τώρα στεριώνει μ' αυτή τη συμπαθητική έκδοση.

Ποιά επιμελημένα τα βιβλία του Γιώργου Χειμωνά επανεμφανίζονται για να μας υπενθυμίσουν τη ζωντανή παρουσία του στα γράμματά μας και την ανανέωση που φύσηξε με τη μοναδικότητα της συγγραφικής του περίπτωσης: *Η εκδρομή, Μυθιστόρημα, Ο γιατρός Ινεότης* συμπληρώνονται με μια «ομιλία-συζήτηση» που παραπέμπει σε μια παρουσίασή του στη Γερμανία το 1989, καλεσμένος από το τμήμα Νεοελληνικών σπουδών του Πανεπιστημίου της Κολωνίας και από την κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη της ίδιας πόλης. *Το ένατο μάθημα για τον Λόγο* (εκδ. Καστανιώτη, 2001) φανερώνει τη φυσικότητα του αφηγηματικού δρόμου προς το ουσιώδες που ακολούθησε ο Χειμωνάς: ενός δρόμου παρεξηγημένου, καθώς όλοι μας είμαστε θύματα της γραμματοσυντακτικής κανονικότητας.

ενώ ο γέρον αφηγείται την αναπότρεπτη πτώση του μικρού φτερού, τις απολύτως ασημαντες μετακινήσεις του και παρεμπιπτόντως τη χάρη που έχει η κίνησή του, τα απρόβλεπτα της διαδρομής του. Αφηγείται πάνω στο φόντο λόγων και συμβάντων της καθημερινότητας, που απλόχερα και με περισσό ενδιαφέρον του προσφέρει ο ομιλητικός γιός του. Απομένει η αναγνωρίσιμη και απρόσωπη, απούσα αλλά αναμενόμενη φιγούρα της νοσοκόμας, που συμπληρώνει το κάδρο, ψελλίζοντας: «ανέγγιχτη από το χρόνο».

Αν στις *Κουρτίνες του Γκαριμπάλντι* ο Μαυρουδής αιχμαλώτιζε στο κείμενο μια διηγημένη από την αισθητική προσωπική ευαισθησία, πρωτογενώς αρκετά διαδεδομένη και αναγνωρίσιμη μεν, αλλά μετασχηματισμένη σε ραφινάτη και ισχυρή τέχνη δε,

στην *Επίσκεψη σε γέροντα με άνοια* φαίνεται να εγκαταλείπει και το τελευταίο οχυρό, να υπονομεύει και το έσχατο αυτοεπιβεβαιωτικό επιχείρημα του γράφοντος, χωρίς όμως να φωνασκεί για το ψεύδος και τη ματαιότητα της τέχνης, δηλαδή χωρίς να ακυρώνεται σαν ποιητής. Αυτό είναι όλο. Και είναι πολύ.

Μιλούσαμε για το τρανζίστορ που σας έφερα. Με την ακρόαση το πέρασμα του χρόνου γίνεται φίλιο και ανεκτό. Ας μη σας αφορά καμία έννοια. Αποσπασματικό ή όχι, συγκεχυμένο ή σαφή, έχετε έναν ψίθυρο, μια ανάσα βέβαιη, στο σιωπηλό σας χώρο. Σαν νήπιο παραδοθείτε στο πλούσιο στήθος των φωνών. Αδιάφορος, αφήστε να περάσει η λιτανεία με τα παρόντα και τα υπολειπόμενα.

Κώστας Βούλγαρης

Οι «παρενέργειες» της ελληνικής οικογένειας

Λίλυ Εξαρχοπούλου,
Παρών και αμέτοχος,
Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 2001.

Η Λίλυ Εξαρχοπούλου, σύμφωνα μ' ένα σύντομο βιογραφικό της, έχει μεταφράσει στα ελληνικά αρκετά λογοτεχνικά και δοκιμιακά έργα, ασχολείται με την κριτική βιβλίου, ενώ ποιήματά της και διηγήματα έχουν δημοσιευτεί σε πολλά λογοτεχνικά περιοδικά.

Το *Παρών και αμέτοχος* είναι το δεύτερο μυθιστόρημά της μετά το *Σοφίας ανάγνωσμα*, ένα πολύ καλό μυθιστόρημα σε τελείως διαφορετική γραφή το οποίο εκδόθηκε το 1995 και παίχτηκε, κατόπιν διασκευής, στο θέατρο Πολιτεία.

Το *Παρών και αμέτοχος* σε μορφή εσωτερικού μονόλογου, έχει ως στόχαστρο μυθοπλασίας την ελληνική οικογένεια.

«Θεσμός θεμελιώδης και άκρως ανθεκτικός, αλλά και εστία τραυματικών σχέσεων», μοιάζει να μας λέει η Λίλυ Εξαρχοπούλου μέσα από τους εσωτερικούς μονολόγους των ηρώων της, όπου και φύονται βουβές, ως επί το πλείστον, εξεγέρσεις, δυσαρέσκειες, ανομολόγητες σκέψεις και ρήξεις σε μια σύνθεση και εναλλαγή που μόνο ο χρόνος και η καθημερινότητα ξέρουν να σκηνοθετούν.

Με πρόσχημα το Αθηναϊκό σπίτι του Γεωργίου Τριμπούκη ξετυλίγει το κουβάρι βαθύ-

τερων σχέσεων, μα ταυτόχρονα και το υπαρκτικό ταξίδι του πατέρα, της μάνας και των δύο γιων. Τέσσερις άνθρωποι που διαρκώς είναι παρόντες και αμέτοχοι στα όσα διαδραματίζονται γύρω τους. Τέσσερα γραμματικά πρόσωπα διαφορετικής ισχύος και εμβέλειας τα οποία αλληλο-αφηγούνται, αλληλο-συμπληρώνονται, αλληλο-καθορίζονται, δίνοντας την αλήθεια τους ποικιλότροπα και αντιστικτικά και συνάμα αγωνιούν να απαγκιστρωθούν από ένα δίκτυο ασυνείδητων διαπροσωπικών σχέσεων.

Η ιστορία αρχίζει την εποχή της μεγάλης φοιτητικής μετανάστευσης, όταν ο Γεώργιος Τριμπούκης, απόφοιτος του μικρού Πολυτεχνείου και αυτοδημιούργητος στη δεκαετία του '60, χάρη και στην ουσιαστική βοήθεια της δυναμικής γυναίκας του Μαρκέλλας, κόρη θεατρίνας, που δούλευε σε αριστερούς θιάσους, στέλνουν τους δύο γιους τους στη θατσερική Αγγλία.

Στο σημείο αυτό θέλω να σημειώσω ότι το εκεί σκηνικό, με τις κινητοποιήσεις των αγγλικών φοιτητικών ενώσεων, απέναντι στη συντηρητική πολιτική της εποχής, τις απεργίες των ανθρακωρύχων, την εξέγερση του αγώνα του I.R.A αλλά και με τη μελέτη, τους προβληματισμούς, τους έρωτες, τα πάθη και τα γλέντια των τότε φοιτητών, είναι κάτι γνώριμο στη Λίλυ Εξαρχοπούλου. Μια και σπούδασε αρχαία Ιστορία και Αρχαιολογία ακριβώς αυτή την περίοδο στην Αγγλία, δη-

λαδή την περίοδο που λειτουργεί ως φόντο στο *Παρών και Αμέτοχος*.

Για να επανέλθω στο μυθιστόρημα, η επιστροφή του Αλέξη και του Πατρόκλου στην Ελλάδα, των δύο γιων της οικογένειας Τριμπούκη μετά το πέρας των σπουδών τους, σημαδεύεται από το εγκεφαλικό επεισόδιο του πατέρα τους. Η αρρώστια δημιουργεί έντονες εσωτερικές διεργασίες και μια σειρά από «παρενέργειες» στη στρωμένη ως τότε ζωή της οικογένειας και οδηγεί ακόμη και σε φροϋδικές συνδηλώσεις, όπου το πρώτο ενικό πρόσωπο της αφήγησης ανήκει δικαιωματικά στον πατέρα.

Σύμφωνα με τη Μάρη Θεοδοσοπούλου, η οποία είχε ως τίτλο της κριτικής της στο *Βήμα* «Η επιούσια σφαγή μέσα στους κόλπους της αγίας ελληνικής οικογένειας», το πρώτο ενικό πρόσωπο του πατέρα εκφράζει το ναρκισσιστικό εγώ της, ενώ το υπερεγώ της, φορέας των πάσης φύσεως απαγορεύσεων, μ' ένα λόγο η γονική αρχή, αποδίδεται με το πρώτο πληθυντικό και το επωμίζεται η νεά-ζουσα μάλλον μητέρα, που λειτουργεί και ως παραδοσιακός φρουρός της.

Δύο ακόμη κύρια πρόσωπα είναι οι δύο γιοι της οικογένειας. Από τη μια έχουμε τον χαρισματικό πρωτότοκο και καμάρι της μητέρας του, του οποίου τα αισθήματα διοχετεύονται σε μια τριτοπρόσωπη αφήγηση και συνιστά οικογενειακό στίγμα, λόγω των ομοφυλοφιλικών του επιλογών, τις οποίες οι πάντες παριστάνουν πως αγνοούν, ενώ ο ίδιος καταλήγει σε μια προβληματική αυτογνωσία.

Από την άλλη, ο τέταρτος αφηγητής της ιστορίας είναι ο Πάτροκλος, που αποτελεί και τον κύριο κορμό του βιβλίου, μέσα από μια ίσως κάπως δύσκαμπτη αφήγηση σε δεύτερο ενικό πρόσωπο και προβάλλει ένα ανασφαλές εγώ, που προσπαθεί να αποβάλει όσα συμπλέγματα εξέθρεψε το οικογενειακό θερμοκήπιο.

Ωστόσο, αν και η απόδραση προβάλλει ως προφανής λύση, άλλωστε τι πιο φυσικό και υγιές από το να ζει ο καθένας μόνος του, η οικογένεια μηχανεύεται πλείστους όσους τρόπους –λιγότερο ή περισσότερο εκβιαστικούς– για να τον αποτρέψει.

Θα επανέλθω ωστόσο στον πατέρα, που έχει χάσει λόγω εγκεφαλικού τη λαλιά του και οι οικείοι του θεωρούν ότι βρίσκεται σ' ένα κενό, σε μια συναισθηματική αδράνεια.

Νομίζω πως χάρη σ' αυτό το πρόσωπο η Άννυ Εξαρχοπούλου χρίζεται μια λεπτολόγος πεζογράφος. Καθώς καταδύεται στις σκέψεις που στροβιλίζονται αποσπασματικά στο μυαλό του, μας κοινωνεί έμμεσα ότι σώμα δεν είναι μόνο το παρόν αλλά και ό,τι βλέπουν τα μάτια μας αλλά και όλη η μνήμη η άδηλη, ή καταγεγραμμένη μέσα στην ηλι-

κία των κυττάρων. Κι ακόμη ότι η μνήμη, ακόμη και σε πλήρη ανημπόρια, συνεχίζει να φτιάχνει τους δικούς της κώδικες. Όσο για τις λέξεις που συνθέτουν τους μονολόγους του Γεωργίου Τριμπούκη, είναι ιστορίες. Ιστορίες που εμπεριέχουν δράση μέσα από σκόρπιες εικόνες και τρέχουν τον αναγνώστη από το χθες ως το σήμερα. Όμως η συγγραφέας, μάλλον εκ προθέσεως, δεν ξεκαθαρίζει σε κάποια σημεία κατά πόσο ο πατέρας αλλοιώνει ή παρερμηνεύει εξαιτίας της κατάστασής του το παρόν αλλά και το χθες θέλοντας να υπονομεύσει τη γυναίκα του. Την οποία, αν και ζηλεύει, αν και της επιτίθεται μέσα του με σκληρότητα, κρύβει γι' αυτήν μια απρόσμενη τρυφερότητα.

Μόνο που στο χρόνο που θα χρειαστεί για την επανένταξή του, η γυναίκα του και στυλοβάτης της οικογένειας θα προλάβει να πεθάνει από καρκίνο.

Ανακεφαλαιώνοντας σημειώνω ότι στις πολλές κρυφές πτυχές που ξετυλίγονται μέχρι και την τελευταία σελίδα στο *Παρών και Αμέτοχος* βιώνουμε μαζί μ' αυτά τα τέσσερα πρόσωπα δύο κόσμους. Δύο κόσμους που είναι σε όλους μας γνωστοί. Στον έναν πειθαναγκάζονται από αυταρχικές απαιτήσεις της ορθολογιστικής σκέψης μιας κοινής λογικής, που ουσιαστικά μέσα από προκαταλήψεις και βασανιστικές ιδεοληψίες αρνείται να αντιμετωπίσει τη φύση, προτιμώντας –ενίοτε εκ προθέσεως– το σκοτάδι. Στον άλλον ακολουθούν την ελεύθερη ροή της συνειδήσής τους, όπου η ίδια η φύση παίζει κυρίαρχο ρόλο μην έχοντας καμιά σχέση με τη λογική ή την τυπική εκπαίδευση-μόρφωση.

Θα ήθελα επίσης να προσθέσω πως, αν και συνηθισμένο, μου άρεσε ιδιαίτερα το εύρημα της Εξαρχοπούλου να αποσύρεται ο αφηγητής και τη θέση του να παίρνει ο συγγραφέας της οικογένειας ως απολογητής της γενιάς του, που ξεκινά από την αρχή δοκιμάζοντας διαφορετικές εκδοχές ως προς την Ιστορία.

Είναι σαν να μας λέει η συγγραφέας ότι όπως τα τέσσερα κύρια πρόσωπα του *Παρών και Αμέτοχος* επαναδιαπραγματεύονται το παρελθόν, ενδοσκοπούνται θέλοντας να ανανεώσουν αυτό το παρελθόν, αλλά και το μέλλον τους, κάπως έτσι, ίσως να προχωρά και η ίδια η πεζογραφία.

Όπως και να 'χει, το *Παρών και Αμέτοχος* είναι ένα πολύ ενδιαφέρον σύγχρονο μυθιστόρημα, που στις αναμφίβολες αρετές του μπορούμε να προσθέσουμε ότι δεν έχει επηρεαστεί σε μορφή και δομή στο ελάχιστο από τις αξίες και τις τεχνικές της τηλεόρασης.

Στέλλα Βογιατζόγλου

Η ανακάλυψη του προσωπικού και η ανάδειξή του είναι μια διαδικασία που ελάχιστοι (ή μήπως κανείς;) αναλαμβάνουν και σίγουρα ακόμη λιγότεροι κατορθώνουν. Ο Χειμωνάς είναι ένα παράδειγμα που συμβολίζει την υλοποιημένη αγωνία για την αυθεντικότητα.

Αν υπάρχουν έστω και μετρημένοι στα δάχτυλα οι άνθρωποι που συνδύασαν με τη ζωή τους την αγωνιστικότητα του αριστερού, την ακούραστη διδασκαλία και την επιστημονική γνώση αξίζει να τους θυμόμαστε και να τους μνημονεύουμε. Ο **Φώτης Αποστολόπουλος** είναι μία εξέχουσα μορφή που στάθηκε αρωγός για χιλιάδες νέους, απλός και προσηνής και δάσκαλος πάνω απ' όλα με την πράξη της ζωής του. Στα χρόνια της δικτατορίας εξαναγκασμένος βρέθηκε στο Παρίσι και εκεί ασχολήθηκε συστηματικά με τη γλωσσολογία και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή για τη γλώσσα της βυζαντινής μυθιστορίας *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη*, που υποστήριξε το 1972 στα 58 του χρόνια. Κρατώ στα χέρια μου έναν καλαίσθητο τόμο που περικλείει μια σειρά μαθημάτων του στην «Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας» της Σχολής Μωραΐτη: *Επισκόπηση της ιστορίας της γλωσσικής σκέψης* (εκδ. στιγμή, 2001). Ο πολύτιμος αυτός τόμος συμπληρώνεται με το σχεδιάσμα του αυτοβιογραφικού

σημειώματος του Φώτη Αποστολόπουλου, συμπληρωμένο από την **Μαρίκα Στρομπούλη-Αποστολοπούλου**, ένα ιστορικό ντοκουμέντο στο οποίο ο νεαρός τότε φιλόλογος αντικρούει τις κατηγορίες εναντίον του που εμπόδισαν τον διορισμό του στη Μέση Εκπαίδευση: «Ένστασις Φωτίου Αποστολοπούλου, Πτυχιούχου Φιλολογίας, Προς το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον», και το κείμενο του **Παναγιώτη Κονδύλη** «Στη μνήμη Φώτη Αποστολόπουλου». Η πλούσια συγκομιδή ουσιαστικής επικοινωνίας με το έργο και με τον άνθρωπο ολοκληρώνεται με την Εργογραφία Φώτη Αποστολόπουλου που συνέταξε ο **Νάσος Δετζωρτζής** και με ένα χρήσιμο ευρετήριο από την **Βασιλική Τσακάλη**.

ο χαρτοκόπτης

Η ιερότητα του σώματος

Γιώργος Σταματόπουλος,
Έρωτας ανθρώπου μύησις,
Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2001.

Το Έρωτας ανθρώπου μύησις είναι ένα πραγματικό αφιέρωμα. Δίχως μπιχλιμπίδια, σιροπιαστά κείμενα και καρδούλες, ο έρωτας στο βιβλίο αυτό αντιμετωπίζεται με την σοβαρότητα που του αξίζει. Δίχως να τον αναλύει, δίχως να τον απομυθοποιεί, ο συγγραφέας προσεγγίζει το θέμα από όλες τις πλευρές του. Κι έχει πολλές.

Ο έρωτας είναι τα πάντα. Μα πάνω απ' όλα ερώτηση. «Τι εστί έρως; Έρωτας λοιπόν σημαίνει έρως», γράφει ο Γιώργος Σταματόπουλος και τον προσδιορίζει ως απάντηση σε όλα.

Όποιος προσπάθησε να προσεγγίσει φιλοσοφικά τον έρωτα δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να ξεκινά τον μακρύ δρόμο προς το αδιέξοδο. «Ο Έρωτας δεν είναι φιλοσοφία, είναι βίωμα» κι ως τέτοιο διατηρεί την μοναδικότητα και την τεράστια αξία του.

Αυτά προσπαθεί να προστατεύσει μέσα από το βιβλίο του ο Γιώργος Σταματόπουλος και του εύχομαι από τα βάθη της καρδιάς μου καλή επιτυχία, αν και οι καιροί είναι

δύσκολοι για ό,τι δεν αφήνει λεφτά. Κι ο έρωτας που αφήνει λεφτά, μόνο έρωτας δεν είναι. Το μόνο που κάνει αυτού του είδους η συναλλαγή είναι να προσβάλει βάνανυσα την «ιερότητα του σώματος. Το σώμα μας οφείλουμε να το μυσήσουμε στον ερωτισμό και όχι στον ηδονισμό».

Ο Έρωτας, αυτός ο επαναστάτης που πολεμά κάθε συμβατικότητα και δημιουργεί τον πολιτισμό της καθημερινότητάς μας δεν μπορεί να είναι δούλος κανενός. Είναι ελεύθερος, δημιουργός, απολαυστικός, ακόμη και στις πιο άσχημες στιγμές του. Είναι δάσκαλος και σκανδαλιάρης μαθητής. Είναι το δάχτυλο που δείχνει τη ζωή. Είναι η ζωή η ίδια.

Ένα βιβλίο που πραγματικά θα κάνει τους αναγνώστες του να αγαπήσουν τον Έρωτα. Να ερωτευτούν τις στιγμές τους και να ζητήσουν συγγνώμη από όσες δεν χάρηκαν.

Τις σελίδες του βιβλίου Έρωτας ανθρώπου μύησις κοσμούν εκτός από τις υπέροχες λέξεις του Γιώργου Σταματόπουλου, έργα και φωτογραφίες των Γιάννη Μόραλη, Νίκου Εγγονόπουλου, Egon Schiele, Jean Honore Fragonard, Robert Mapplethorpe, Αλέκου Φασιανού και Σπύρου Τσακίρη.

Βασίλης Μαρουλάς

Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε

Bernard Vernier, *Η κοινωνική γένεση των αισθημάτων*, (Αλεξάνδρεια), Αθήνα 2001.

Θ.Π. Ζαφειρίου, *Αντίγραφα χωρίς πρωτότυπο*, (Εριφύλη), Αθήνα 2000.

Βίντοσαβ Στεβάνοβιτς, *Διαθήκη*, (Εστία), Αθήνα 2001.

Γεώργιος-Στυλιανός Πρεβελάκης, *Επιστροφή στην Αθήνα*, (Εστία), Αθήνα 2001.

Γιάννης Θ. Καλοπίσης, *Πού πάμε;* (Παπαζήση), Αθήνα 2001.

Τάκης Μενδράκος, *Τα τετράστιχα της πικρής βροχής*, (Άγρα), Αθήνα 2001.

Δημήτρης Καλοκύρης, *Το μουσείο των αριθμών*, (Άγρα), Αθήνα 2001.

Στέλιος Φουντούζης, *Χωρίς Τυφλό Πάθος*, (Ερμής), Αθήνα 2001.

Βασ. Κατσάρος-Πετρ. Βλαχάκος, *Βυζαντινοί Συγγραφείς - Τιμαρίων*, (Ζήτηρος), Θεσσαλονίκη 2001.

Γιώργος Χειμωνάς, *Ο γιατρός Ινεότης*, (Καστανιώτη), Αθήνα 2001.

Κώστας Στεργιόπουλος, *Το φτερό και το χώμα*, (Κέδρος), Αθήνα 2001.

Άννα Φιλίνη, *Νάρκωση*, (Κέδρος), Αθήνα 2001.

Μάριος Μαρκίδης, *Παρά ταύτα*, (Νεφέλη), Αθήνα 2001.

Μ. Θεοδοσοπούλου, *Μετ' έρωτος και στοργής*, (Νεφέλη), Αθήνα 2001.

Βασίλης Φιοραβάντες, *Σύγχρονη Πολιτισμική Θεωρία*, (Παπαζήση), Αθήνα 2001.

Λεωτέρης Μαυροειδής, *Αγωνιστές, Η ελληνική Αριστερά, χθες, σήμερα, αύριο*, (Προσκήνιο), Αθήνα 2002.

Μ. Gorki, *Αναμνήσεις από τον Τολστόι*, (Ροές), Αθήνα 2001.

Παν. Μουλλάς, *Η Δέκατη Μούσα*, (Σοκόλη), Αθήνα 2001.

Α. Παπαγεωργίου, *Εμπειρίες ένοπλων αγώνων*, (Σύγχρονη Εποχή), Αθήνα 2001.

Ν. Γεωργιάδης, *Το φαινόμενο Τσιτσάνης*, (Σύγχρονη Εποχή), Αθήνα 2001.

Λεωνίδας Κεφαλός, *Η πολυκατοικία της Νόρας*, (Το Ροδακινό), Αθήνα 2002.

Michel Deon, *Μαντάμ Ροζ*, (Χατζηνικολή), Αθήνα 2001.

Φράνσις Γουιν, *Κάρολος Μάρξ, Η ζωή του*, (Ωκεανίδα), Αθήνα 2001.

Γαβριήλ Αμίσης-Γαβριέλλα Λαζαρίδη, *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, (Παπαζήση), Αθήνα 2001.

Μπούμπε Έσερ, *Ο Κούρδος*, (Προσκήνιο), Αθήνα 2002.

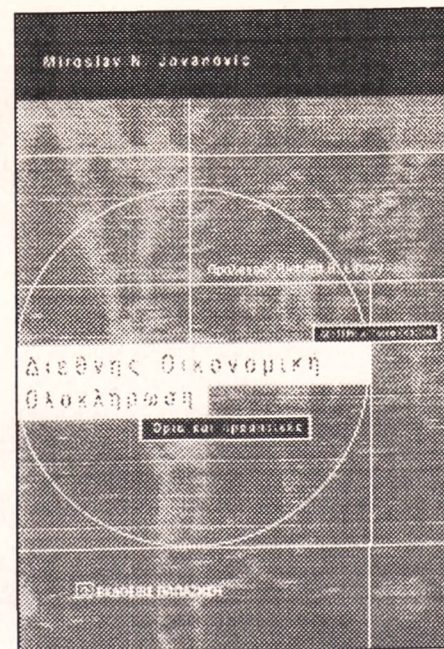
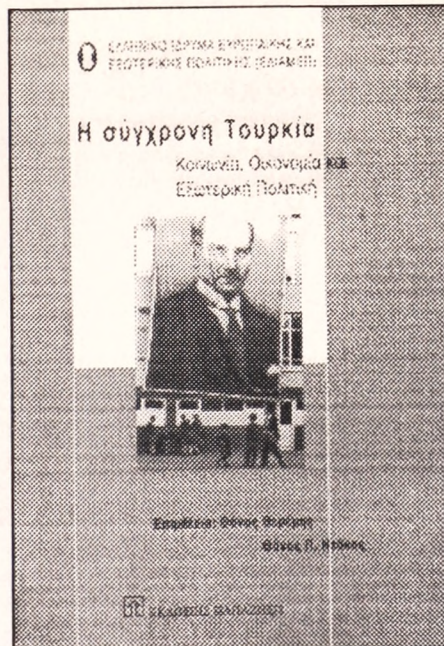
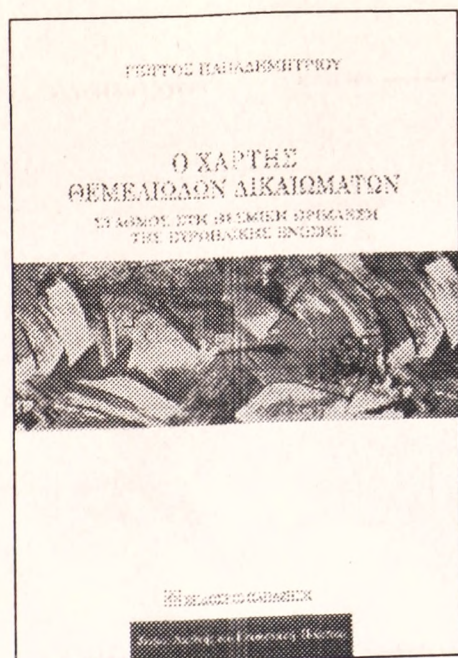
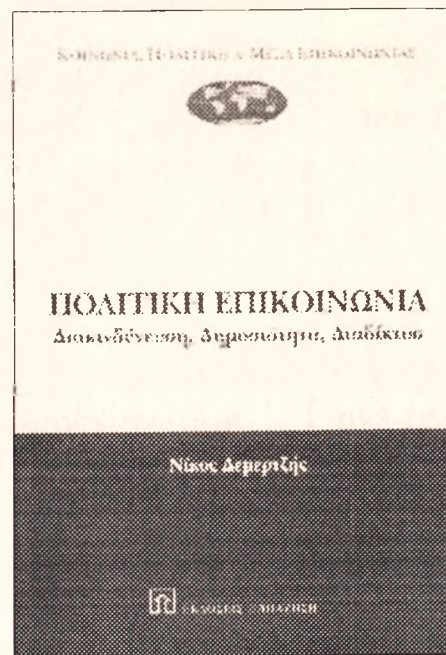
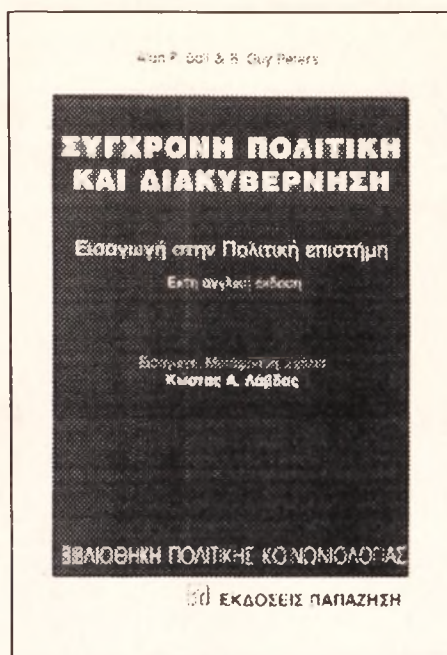
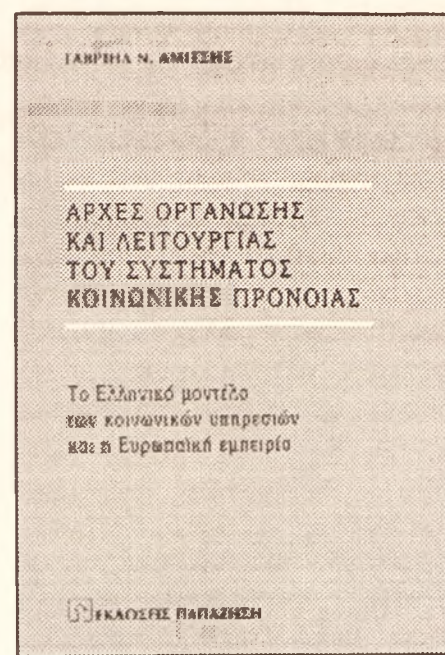
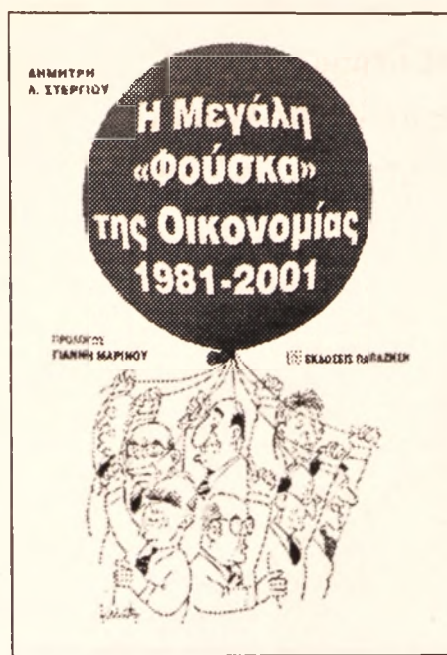
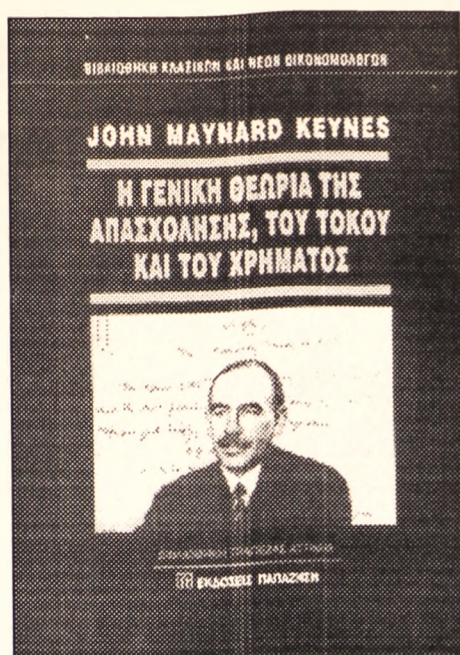
Βασίλης Ματσούκας, *Υπερβάσεις*, (Παρουσία), Αθήνα 2002.

Νίκιας Λούντζης, *Μια ανθελληνική συνωμοσία στη Γενεύη το 1827*, (Περίπλους), Αθήνα 2001.

Γιάννης Παπαδημητρίου, *Η Αναλήψη της Αριστεράς*, (Φιλίστωρ), Αθήνα 2001.

Παύλος Μάτεσις, *Ενοικιάζεται φύλακας άγγελος*, (Εστία), Αθήνα 2002.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

εκδόσεις Παπαζήση από το 1929

ΚΕΝΤΡΙΚΟ: ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • τηλ.: 010-3822.496, 010-3838.020 • e-mail: papazisi@otenet.gr
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ 11 • ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ • ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5
105 64 ΑΘΗΝΑ • τηλ.: 010-3216.148 • 010-3313.074

ΝΕΕΣ ΚΑΚΟΦΟΡΙΕΣ

Ο Διαυγής Φωτεινός Ονειρευτής είναι ένας οδηγός για τον υπερφυσικό κόσμο του συνειδητού ονειρέματος. Στο φωτεινό όνειρο ο άνθρωπος ξυπνάει μέσα στο όνειρο και αποκτά πλήρη έλεγχο των ονειρικών συμβάντων. Το παρόν βιβλίο προσφέρει στον αναγνώστη μια γοητευτική ψυχολογική, επιστημονική και μυστικιστική εξήγηση αυτού του φαινομένου. Το έργο αυτό αποτελεί ένα τέλειο εγχειρίδιο για όσους θέλουν να μάθουν περισσότερα γύρω από τα νυχτερινά ταξίδια μας ανάμεσα στις διάφορες περιοχές της συνείδησης.

Το Μυθικό Ταξίδι αποτελεί ένα εγχειρίδιο της ανθρώπινης ζωής, οδηγώντας τους αναγνώστες από τις διαμάχες της οικογένειας και των παιδικών χρόνων, μέσα από τα προβλήματα του έρωτα, της οικειότητας και της φιλοδοξίας, στο τελικό σημείο όπου ερχόμαστε αντιμέτωποι με την ίδια μας τη θνητότητα. Σκοπός του βιβλίου είναι να σας δείξει πως οι μύθοι και οι μυθικές παραστάσεις μπορούν να επιφέρουν ανακούφιση στις εσωτερικές διαμάχες, βοηθώντας παράλληλα να αποκτήσετε μεγαλύτερο βάθος, πλούτο και νόημα στη ζωή.